वार्षिक प्रतिवेदन

आ.व. २०७४/७५

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

बबरमहल, काठमाडौं

वार्षिक प्रतिवेदन

आ.व. २०७४/०७५

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

बबरमहल, काठमाडौं

प्रकाशक : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
बबरमहल, काठमाडौं ।

प्रतिलिपि अधिकार © : २०७५, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, काठमाडौं

आवरण फोटो : अर्नाहरु
फोटो सौजन्य : श्याम कुमार शाह

सम्पर्क ठेगाना : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
पो.ब.नं. : ८६० काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. : ००९७७-१-४२२०९१२/४२२०८५०/४२२७९२६
फ्याक्स नं. : ००९७७-१-४२२७६७५
इमेलः info@dnpwc.gov.np
वेबसाइट : www.dnpwc.gov.np

मुद्रण : ग्लोबल प्रिन्ट कनेक्सन प्रा.लि.
प्रज्ञा आधुनिक छापाखाना
कमलादी, काठमाडौं
फोन : ०१-४२२७२५१
Email : gpc2070@gmail.com

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

फोन नं. : ४२२०८५० ४२२०९१२ ४२२७९२६
फ्याक्स नं. ४२२७६७५

संकेत नं. :-
पत्र संख्या :-
चलानी नं. :-

पो. ब. नं. - ८६०
बबरमहल, काठमाडौं
Email: info@dnpwc.gov.np
http//:www.dnpwc.gov.np

मन्तव्य

आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ को वार्षिक प्रतिवेदनमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र अन्तर्गतका राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष, शिकार आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र तथा प्राणी उद्यानहरुमा भएका वार्षिक नियमित कार्यहरुको प्रगति तथा वन्यजन्तु र प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण र संवर्द्धन गर्न सञ्चालन भइरहेका परियोजनाहरूको कार्य सम्पादन र विविध विकास कार्यक्रम र खर्चको बारेमा यस वार्षिक प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ । प्रस्तुत प्रतिवेदनले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागबाट सम्पादित काम कारवाही सम्बन्धमा सरोकारवालाहरु एवं सर्वसाधारणमा जानकारी प्राप्त हुने विश्वास लिएको छु ।

नेपालमा अपार जैविक विविधता तथा मनोरम प्राकृतिक दृश्यहरूको भण्डार भए तापनि नेपालले संरक्षण कार्यहरुमा केही चुनौतीहरूको सामना गर्नु परिरहेको छ । निकुञ्ज तथा आरक्ष वरपर बढ्दो जन घनत्व तथा अव्यवस्थित भू-उपयोगका कारण संरक्षित क्षेत्रमा पर्न गएको चाप विकराल समस्याको रूपमा देखा परेको छ । दुर्लभ र लोप हुने खतरामा परेका वन्यजन्तुको अन्तिम आश्रयस्थलका रूपमा रहेका संरक्षित क्षेत्रहरु तथा वरपरको वन जोगाउनु अत्यावश्यक भइसकेको छ । विद्यमान ती समस्या तथा चुनौतीहरुको समाधान गर्ने तरिकाहरु मध्ये संरक्षित क्षेत्र प्रणालीमा सञ्चालित वार्षिक कार्यक्रमहरु महत्वपूर्ण कडीका रुपमा रहेका छन् ।

संरक्षण कार्य एउटा दीर्घकालीन र निरन्तर प्रक्रिया भएकाले यसमा स्थानीय बासिन्दाहरूको सक्रिय सहभागिताका साथसाथै यस कार्यमा जुटेका राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संरक्षण साझेदार संघसंस्था तथा व्यक्तिहरूको प्रयास तथा कटिबद्धता प्रशंसनीय रहेको छ । त्यसका साथसाथै जिम्मेवार पक्षहरुको संरक्षणप्रतिको दृढताबाट नै जैविक विविधता संरक्षण कार्य सम्भव देखिन्छ । यसलाई अझ मजबुत र विस्तार गर्दै लानु संरक्षण प्रतिको थप प्रशंसनीय प्रयासका रूपमा लिन सकिन्छ । जैविक विविधता संरक्षण कार्यमा साझेदार संस्थाहरुले पुऱ्याएको योगदान अतुलनीय छ । यसलाई अझ सशक्त र विस्तार गर्दै लैजानु संरक्षण प्रतिको थप प्रतिबद्धताको रूपमा लिन सकिन्छ ।

अन्त्यमा, यो प्रतिवेदन तयारीको संयोजन गर्नु हुने यस विभागका उप-महानिर्देशक डा. श्री रामचन्द्र कँडेल, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन अधिकृत श्री भूमिराज उपाध्याय तथा विवरण संकलन तथा विश्लेषणमा सक्रिय रुपमा संलग्न हुनु भएका सहायक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन अधिकृत श्री मानबहादुर खड्का, कम्प्युटर अधिकृत श्री रविन्द्र कार्की र रेञ्जर श्री अजय कुमार यादव लगायत विभागका कर्मचारीहरु तथा यस प्रकाशन कार्यमा प्रत्यक्ष तथा परोक्ष रुपमा सहयोग गर्नु हुने विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरुलाई समेत धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

धन्यवाद !

मन बहादुर खड्का
महानिर्देशक

विषय-सूची

भाग १: पृष्ठभूमि

१.१	परिचय	१
१.२	विभागको दूरदृष्टि, गन्तव्य, मूल्य मान्यता तथा उद्देश्यहरु	१
१.३	विभागका नीतिहरु	२
१.४	विभागका कार्यनीतिहरु	३
१.५	ऐन, कानून तथा नीतिहरु	५
१.६	विभागको सांगठनिक संरचना	७
१.७	विभागलाई मार्ग निर्देशन गर्ने समितिहरु	१३
१.८	प्रमुख चुनौतीहरु	१६

भाग २ : आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सञ्चालित कार्यक्रमहरु

२.१.१	आ.व. २०७४/७५ मा संचालित आयोजनाहरु	१९
२.१.२	आयोजनागत बजेट विनियोजनको स्थिति	१९
२.१.३	आ.व. २०७४।७५ मा वजेट फिर्ता (Surrender) भएको विवरण	२०
२.१.४	आ.ब. २०७४।७५ को आयोजनागत बार्षिक बजेट तथा खर्चको स्थिति	२३
२.१.५	आयोजनागत भारित तथा वित्तिय प्रगति विवरण	२४
२.१.६	आयोजनागत मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु	२५
२.१.६	आ.व. २०७३।७४ र २०७४।७५ को भारित तथा वित्तीय प्रगतिको तुलनात्मक विवरण	२८
२.३	विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरुको वार्षिक वेरुजु फछ्र्यौटको विवरण	२८
२.४	संरक्षित क्षेत्रमा पर्यटक	३०
२.५	विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरुको वार्षिक राजश्व संकलनको विवरण	३०
२.६	सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सूचनाको हक सम्बन्धी व्यवस्था	३१
२.७	आयोजना/परियोजनाहरु	३१

भाग ३ : आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सम्पन्न भएका केही क्रियाकलापहरु तथा गतिविधिहरु

३.१	प्रजाति संरक्षण कार्ययोजना प्रकाशन	३५
३.२	वन्यजन्तु गणना सम्बन्धी	३६
३.३	भिजिटर ट्र्याकिङ सिस्टम व्यवस्थापन (Visitor Tracking System Management)	३७
३.४	सोलार पानी पम्प मार्फत पानी पोखरी तथा सिंचाई व्यवस्थापन	४०
३.५	दिवस समारोह	४०
३.६	३४ औं वार्डेन सेमिनार तथा १६ औं मध्यवर्ती क्षेत्रका अध्यक्षहरुको बैठक	४७
३.७	नेपालमा गिद्ध संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्रमा हुर्काइएका गिद्धको प्राकृतिक बासस्थानमा पूनःस्थापना	५०
३.८	संरक्षित क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धान	५३
३.९	मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व	५३
३.१०	संरक्षित क्षेत्रमा छायाङ्कन भएका डकुमेन्ट्री र फिल्महरु	५३
३.११	शिकार गरिएका वन्यजन्तु र राजश्व सम्बन्धी विवरण	५३
३.१२	संरक्षित क्षेत्रमा वन्यजन्तुको मृत्यु	५४
३.१३	संरक्षित क्षेत्रमा भौतिक पूर्वाधार निर्माण	५४
३.१४	SAWEN को तेश्रो वार्षिक बैठक	५४
३.१५	मुद्दाको विवरण	५५
३.१६	CITES को प्रावधान अनुसार नेपाल सरकारले एउटा काठे भालु (Sloth Bear) भारत सरकारलाई फिर्ता	५५
३.१७	चितवनबाट बाढीले बगाएर भारत पुगेका गैडाको उद्धारः	५७
३.१८	बाढीबाट भएको क्षतिको प्रारम्भिक विवरण	५७
३.१९	हालको बाढीबाट वन्यजन्तुमा भएको क्षति	५९

भाग ४ : अनुसूचीहरु

अनुसूची-१:	आ.व. २०७४/७५ राजश्वको कार्यालयगत आर्थिक विवरण	६५
अनुसूची- २:	आ.व. २०७४/७५ को राजश्वको वार्षिक केन्द्रीय आर्थिक विवरण	६८
अनुसूची-३:	आ.व. २०६९/७० देखि आ.व. २०७४/७५ सम्मको कार्यलयगत राजश्व विवरण	६९
अनुसूची-४:	आ.व. २०७४/७५ मा विभाग र अन्तरगत कार्यालयहरुको विभिन्न बजेट उपशीर्षकहरु अन्तरगत भएका निकासा खर्चको एकीकृत विवरण	७०
अनुसूची-५:	आ.व. २०७४/७५ मा संरक्षित क्षेत्रहरुमा मासिक पर्यटक आगमनको तथ्याङ्क	७२
अनुसूची-६:	आ.व. २०६९/७० देखि आ.व. २०७४/७५ सम्मको संरक्षित क्षेत्रहरुमा पर्यटक आगमनको तथ्याङ्क	७६
अनुसूची-७:	जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी नेपाल पक्षधर रहेका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि र संझौताहरुको विवरण	७७
अनुसूची-८:	रामसार साइटमा सूचीकृत नेपालका सिमसार क्षेत्रहरु	७८
अनुसूची-९:	वन्यजन्तुको गणना सम्बन्धी विवरण	७९
अनुसूची-१०:	गैंडा स्थानान्तरण सम्बन्धी विवरण	८०
अनुसूची-११:	नेपालबाट विभिन्न देशहरुलाई वन्यजन्तु उपहार दिएको विवरण	८१
अनुसूची-१२:	नेपालबाट विभिन्न देशहरुलाई वन्यजन्तुको आखेटोपहार उपहार दिएको विवरण	८३
अनुसूची-१३:	आ.व. २०७४/७५ सम्ममा संरक्षित क्षेत्रभित्र भौतिक पूर्वाधारहरु निर्माणको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA) प्रतिवेदन तयार गर्न सहमति दिइएको विवरण	८४
अनुसूची-१४:	आ.व. २०७४/७५ मा संरक्षित क्षेत्रहरुमा वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको विवरण	८९
अनुसूची-१५.१:	आ.व. २०७४।७५ (२०७४ असोज-मंसिर) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकार सम्बन्धी विवरण	९०
अनुसूची-१५.२:	आ.व. २०७४।७५ (२०७४ असोज-मंसिर) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकारबाट प्राप्त राजश्वको विवरण	९२

अनुसूची-१५.३:	आ.व. २०७४।७५ (२०७४ फाल्गुन-२०७५ बैशाख) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकार सम्बन्धी विवरण	९३
अनुसूची-१५.४:	आ.व. २०७४।७५ (२०७४ फाल्गुन-२०७५ बैशाख) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकारबाट प्राप्त राजश्वको विवरण	९५
अनुसूची-१६:	आ.व. २०७४/०७५ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग अन्तर्गतका संरक्षित क्षेत्रहरुमा छायाङ्कन गरिएका चलचित्र/डकुमेन्ट्रीको विवरण	९६
अनुसूची-१७:	संरक्षित क्षेत्रहरुमा अतिक्रमण भएको क्षेत्रहरुको विवरण	९९
अनुसूची-१८:	आ.व. २०७३।७४ देखी २०७४।७५ सम्ममा निकुञ्ज, आरक्ष र मध्यवती क्षेत्रभित्रको जग्गा अन्य प्रयोजनको लागि प्रयोग गर्न दिएको एकिकृत विवरण	१००
अनुसूची-१९:	आ.व. २०७४/७५ सम्ममा संरक्षित क्षेत्रमा प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण (IEE) को स्वीकृत विवरण	१११
अनुसूची-२०:	आ.व. २०७४/७५ मा संरक्षित क्षेत्रहरुमा भएका अध्ययन अनुसन्धानको विवरण	११२
अनुसूची-२१.१:	राष्ट्रिय बाघ संरक्षण समिति, नेपालको सांगठनिक संरचना	१६८
अनुसूची-२१.२:	राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समितिको सांगठनिक संरचना	१६८
अनुसूची-२१.३:	केन्द्रियस्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको सांगठनिक संरचना	१६९
अनुसूची-२१.४:	राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समितिको पाँचौं र छैठौं बैठकका निर्णयहरु	१६९
अनुसूची-२१.५:	केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको बाह्रौं र तेह्रौं बैठकका निर्णयहरु	१७२
अनुसूची-२२:	नेपालका संरक्षित क्षेत्रहरू	१७४
अनुसूची-२३:	विभागमा कार्यरत कर्मचारीहरुको नामावली	१७६
अनुसूची-२४:	आ.व. २०७४/७५ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज/आरक्ष/ संरक्षण क्षेत्रमा दर्ता भएका मुद्दाको बिवरण	१७९
अनुसूची २५:	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागबाट जारी नागरिक बडापत्र	१९३

भाग-एक

पृष्ठभूमि

१.१ परिचय १
१.२ विभागको दूरदृष्टि, गन्तव्य, मूल्य मान्यता तथा उद्देश्यहरु १
१.३ विभागका नीतिहरु २
१.४ विभागका कार्यनीतिहरु ३
१.५ ऐन, कानून तथा नीतिहरु ५
१.६ विभागको सांगठनिक संरचना ७
१.७ विभागलाई मार्ग निर्देशन गर्ने समितिहरु १३
१.८ प्रमुख चुनौतीहरु १६

भाग १: पृष्ठभूमि

१.१ परिचय

नेपाल प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाले भरिपूर्ण छ। यहाँको प्राकृतिक वातावरणमा पाइने वन्यजन्तु, वनस्पति र भू-दृश्यको साथै समग्र पारिस्थिकीय प्रणालीलाई संरक्षण, व्यवस्थापन र दिगो उपयोग गरी देशको सम्वृद्धिमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यका साथ वि.सं. २०३७ मा तत्कालिन वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तरगत एक छुट्टै विभागको रुपमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको स्थापना भएको हो।

नेपालमा रहेका ११८ किसिमका पारिस्थिकीय प्रणाली मध्ये हालसम्म ८० किसिमका पारिस्थिकीय प्रणाली संरक्षित क्षेत्रभित्र पर्दछन्। यिनीहरुको संरक्षण, सम्वर्द्धन तथा व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले हालसम्म १२ राष्ट्रिय निकुञ्ज, १ वन्यजन्तु आरक्ष, १ शिकार आरक्ष, ६ संरक्षण क्षेत्र र १३ मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा भई संरक्षण तथा व्यवस्थापकीय कार्यहरु सञ्चालन हुँदै आएका छन्। संरक्षित क्षेत्रहरुले नेपालको कूल भू-भागको २३.३९ प्रतिशत अर्थात् ३४,४१९.७५ वर्ग किलोमिटर क्षेत्र ओगटेको छ। यसरी उच्च हिमाली भू-भागदेखि तराईको समथर मैदानसम्म रहेका देशका मूख्य-मूख्य पारिस्थिकीय प्रणालीको संरक्षण तथा व्यवस्थापकीय कार्यहरु भइरहेका छन्। नेपालको संरक्षण अभियान प्रजाति संरक्षणबाट सुरु भई पारिस्थिकीय प्रणाली हुँदै भू-परिधिस्तरको जनसहभागितामा आधारित भएकोले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा विशिष्ट संरक्षणको पहिचान कायम गर्न सफल भएको छ। राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को पाँचौं संशोधनले जैविक मार्गको संरक्षण र सम्वर्द्धन सम्बन्धी थप कानूनी व्यवस्था गरी संरक्षण कार्यलाई संस्थागत बनाएको छ।

संरक्षित क्षेत्रबाट स्थानीय बासिन्दाहरुलाई बढी भन्दा बढी लाभको समन्यायिक वितरण हुनु पर्दछ। स्थानीय बासिन्दालाई संरक्षणमा प्रभावकारी रुपले सहभागी गराउन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को चौथो संशोधन मार्फत मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यक्रम लागू गरिएको छ। मध्यवर्ती क्षेत्रमा स्थानीय बासिन्दालाई आवश्यक पर्ने वन पैदावारको नियमित आपूर्ति लगायत संरक्षित क्षेत्रले आर्जन गरेको आम्दानीको ३० देखि ५० प्रतिशतसम्म प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण, आय आर्जन, संरक्षण शिक्षा, सामुदायिक विकासको लागि समेत खर्च गरिदै आएको छ। यस कार्यक्रमबाट मध्यवर्ती क्षेत्रमा बसोबास गर्ने स्थानीय बासिन्दा लाभान्वित भएका छन्।

१.२ विभागको दूरदृष्टि, गन्तव्य, मूल्य मान्यता तथा उद्देश्यहरु

१.२.१. **दूरदृष्टि** (VISION)

नेपालमा रहेका प्रमुख पारिस्थिकीय प्रणालीहरुको प्रतिनिधित्व हुने गरि सहभागितामुलक व्यवस्थापन मार्फत संरक्षित क्षेत्रहरुको दिगो संरक्षण गर्ने।

१.२.२. **गन्तव्य** (MISSION)

नेपालको प्राकृतिक स्रोत तथा जैविक विविधताको संरक्षण तथा व्यवस्थापन मार्फत पर्या-पर्यटनको विकास गरी स्थानीय समुदायको जीविकोपार्जनमा सुधार गर्दै राष्ट्रको आर्थिक समृद्धिमा टेवा पुऱ्याउनु ।

१.२.३. **प्रमुख मूल्य मान्यताहरु** (CORE VALUES)

- जैविक-विविधताको दिगो संरक्षण
- धार्मिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण र व्यवस्थापन
- आमोद प्रमोद, साहसी पर्यटन, पर्यापर्यटनको प्रवर्द्धन
- अध्ययन तथा अनुसन्धान
- राजस्व आम्दानीमा योगदान
- रोजगारी सृजना
- स्थानीय समुदायको जीविकोपार्जनमा सुधार

१.२.४. **उद्देश्यहरु**

नेपालमा स्थानगत जैविक विविधता संरक्षण गर्ने प्रमुख उद्देश्यका साथ स्थापित विभाग र सो अन्तर्गतका संरक्षित क्षेत्रहरुको विशिष्ट उद्देश्यहरुः

- नेपालको विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रमा रहेका पारिस्थिकीय प्रणालीहरुको (Ecosystems) संरक्षण गर्ने ।
- सङ्कटापन्न, दुर्लभ र महत्वपूर्ण वन्यजन्तु, वनस्पति (Fauna and Flora) लगायत जैविक विविधता संरक्षण गर्ने ।
- वन्यजन्तु, वनस्पति र तिनको बासस्थान संरक्षण एवं व्यवस्थापनको लागि अध्ययन अनुसन्धान गर्ने ।
- अद्वितीय सौन्दर्यका भू-दृश्यहरु, सिमसार, हरियाली, पहाड, हिमाल, पदयात्रा र मनोरञ्जनको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मानिएका क्षेत्रहरुको संरक्षण गर्ने ।
- संरक्षित क्षेत्रहरु भित्र र आसपासमा बसोबास गर्ने बासिन्दाहरु एवं समुदायहरुको धार्मिक स्थल, परम्परागत रीतिरिवाज एवं सांस्कृतिको जर्गेना गर्न टेवा पुऱ्याउने ।
- मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यक्रमबाट स्थानीय बासिन्दाहरुको अर्थपूर्ण सहभागितामा संरक्षण तथा सामुदायिक विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

१.३ विभागका नीतिहरु

राज्यले अङ्गिकार गरेको प्राकृतिक वातावरण, वन्यजन्तु र वनस्पतिको संरक्षण, सदुपयोग र व्यवस्थापन गर्ने नीति नै यस विभागको नीतिगत मार्गदर्शन हो । अतः विभागले आफ्नो घोषित उद्देश्यहरु हासिल गर्न निम्न नीतिहरु लिएको छ :

१. राष्ट्रको पारिस्थिकीय प्रणालीहरुको प्रतिनिधित्व हुने गरी जैविक विविधताको संरक्षणको लागि आवश्यकता अनुसार संरक्षित क्षेत्रहरुको घोषणा तथा बिस्तार गर्दै लैजाने ।

२. संरक्षित क्षेत्रहरुको जैविक विविधताको संरक्षणको लागि व्यवस्थापन योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

३. सय्टापन्न, दुर्लभ र महत्वपूर्ण प्रजातिको संरक्षणको लागि ती प्रजातिको बासस्थानको संरक्षण, सम्वर्द्धन र सुधार गर्ने ।

४. जैविक विविधताको निरन्तरता दिन र वन्यजन्तुको आवगमनलाई सहज गर्न जैविक तथा सम्पर्क मार्गहरु (Corridors and Connectivities) को पहिचान, संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने ।

५. पारिस्थिकीय प्रक्रियाहरुलाई (Ecosystems Processes) व्यवस्थित गर्दै वातावरणीय सेवाहरु (Ecosystem Services) लाई मानव उपयोगी बनाउँदै लैजाने ।

६. अध्ययन, अनुसन्धानको माध्यमबाट जैविक विविधता र प्राकृतिक स्रोतहरुको दिगो उपयोगमा बढावा दिँदै संरक्षणमा जनसहभागिता अभिवृद्धि गर्दै लैजाने ।

७. जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि, अभिसन्धि, महासन्धिः CBD, CITES, RAMSAR, GTF, UNESCO/WHS, आदिको पक्षधर राष्ट्रको हैसियतले ती सन्धि र महासन्धिहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।

८. गैर सरकारी संघ, संस्था तथा व्यक्तिहरुलाई वन्यजन्तुको दिगो संरक्षण, सम्वर्द्धन र सदुपयोग गरी आय एवं रोजगारीका अवसरहरुको वृद्धि गर्न वन्यजन्तु पालन, प्रजनन तथा अनुसन्धान गर्न दिने ।

१.४ विभागका कार्यनीतिहरु

क. संरक्षित क्षेत्रहरुको व्यवस्थापन

१) संरक्षित क्षेत्रहरुको व्यवस्थापन योजना तर्जूमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने ।

२) संरक्षित क्षेत्रहरुको लागि आवश्यक पर्ने ऐन, नियम, नीति, निर्देशिकामा समयानुकूल परिमार्जन गर्नुपर्ने भएमा अध्ययन गरी संशोधनको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा पेश गर्ने ।

३) जैविक विविधता संरक्षणको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण क्षेत्रहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गरी संरक्षित क्षेत्रहरुको विस्तार गर्ने कार्यमा जनसहभागिता जुटाउने सम्बन्धी कार्य गर्ने ।

४) घरपालुवा हात्ती व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।

५) शिकार अनुमति पत्रहरु दिने र शिकार सम्बन्धी अनुगमन गर्ने ।

६) सिमसार क्षेत्रहरुको संरक्षण र व्यवस्थापनका कार्यहरु र ती क्षेत्रहरुको संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यमा सम्बद्ध निकायहरुसँग समन्वय, सहकार्य र अनुगमन गर्ने ।

७) संरक्षित क्षेत्रभित्र नियमानुसार सेवा सञ्चालन गर्न दिने र सोको व्यवस्थापन कार्यहरु गर्ने ।

८) मानव वन्यजन्तु द्वन्द न्युनिकरण, घाइते तथा समस्याग्रस्त वन्यजन्तुको उद्धार सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने ।

ख. अध्ययन अनुसन्धान

१) अनुसन्धान नीति तर्जूमा गरी स्वीकृत गराई कार्यान्वयन गर्ने र सो नीति अनुरुप अनुसन्धान अनुमति दिने ।

२) अनुसन्धान कार्यहरुको स्थलगत सुपरिवेक्षण गर्ने र दुर्लभ वन्यजन्तुको प्रजनन् केन्द्रहरुको सञ्चालन तथा अनुगमन गर्ने ।

३) वन्यजन्तुको तथ्याङ्क अद्यावधिक राख्ने ।

४) वन्यजन्तुको अनुगमन, स्थानान्तरण तथा गणना सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने ।

५) नेपाल सरकारको निर्णयानुसार संरक्षण शिक्षा र अनुसन्धान प्रयोजनको लागि स्वदेश तथा विदेशका संघ संस्थाहरुलाई वन्यजन्तु दिने व्यवस्था मिलाउने ।

६) साइटिस लगायतका अन्य सन्धि, सम्झौताहरुको कार्यान्वयन गर्ने ।

ग. संरक्षण शिक्षा मार्फत जनचेतना अभिवृद्धि

१) जैविक विविधता संरक्षणका लागि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने सामग्रीहरु तयार गरी प्रकाशन तथा प्रचार प्रसार गर्ने ।

२) संरक्षण शिक्षा सम्बन्धी प्रदर्शन गरिने वस्तुहरुको उत्पादन गरी आवश्यकतानुसार प्रदर्शन गर्ने ।

३) विभागीय पुस्तकालयको विकास एवं सञ्चालन गर्दै यसमा विद्यार्थीहरुको पहुँच बढाउने ।

४) संरक्षण सम्बन्धी दिवस र समारोहहरु आयोजना गर्ने, चौमासिक संरक्षण समाचार प्रकाशन गरी वितरण गर्ने ।

५) संरक्षित क्षेत्रमा शैक्षिक एवं व्यापारिक प्रयोजनको लागि चलचित्र डकुमेन्ट्री छायाङ्कन गर्न अनुमति प्रदान गर्ने तथा अनुगमन समेत गर्ने ।

घ. वार्षिक योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन

१) विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरुको वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी गरी प्रस्तावित कार्यक्रम तयार गर्ने ।

२) संघ संस्था दातृ निकायहरुबाट जिल्लास्थित कार्यालयहरुबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमहरुको विवरण लिने र दोहोरो नपर्ने गरी कार्यक्रम तयार गर्ने गराउने ।

३) बजेटको सीमा, विभागको लक्ष्य, आवधिक योजनामा उल्लेखित कार्यहरुलाई समावेश गरी विभाग र विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरुको बजेट तथा कार्यक्रमलाई अन्तिम रुप दिई वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा पेश गर्ने ।

४) प्रस्तावित बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृतिको सिलसिलामा वन तथा वातावरण मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग र अर्थ मन्त्रालयमा हुने छलफलमा महानिर्देशक, उपमहानिर्देशक, आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख, योजना शाखा प्रमुख र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन शाखा प्रमुखहरुलाई समेत सहभागी गराउने ।

५) स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम सम्बन्धित कार्यालयहरुलाई यथाशीघ्र उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्ने ।

६) विभाग र अन्तरगत कार्यरत कर्मचारीहरुको लागि आवश्यक पर्ने विभिन्न किसिमका तालिमहरुको व्यवस्था तथा समन्वय गर्ने र आवश्यक कार्यशाला गोष्ठीहरु आयोजना र सञ्चालन गर्ने ।

७) सञ्चालित र सम्पन्न भएका कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी उक्त कार्यक्रमको प्रभाव र असरका आधारमा आगामी वर्षको कार्यक्रम तय गर्न समन्वय गर्ने ।

ङ. अनुगमन मूल्याङ्कन

१) स्वीकृत योजना र कार्यक्रम कार्यान्वयनको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने वार्षिक कार्य योजना तयार गर्ने ।

२) वार्षिक कार्य योजना अनुरुप कार्यक्रमहरुको अनुगमन र मूल्याङ्कन गरी प्रगति विवरणहरु सम्बन्धित निकायहरुमा पठाउने ।

३) विभिन्न आयोजना र परियोजनासँग समन्वय गरी संरक्षण र विकास कार्यक्रम सञ्चालनको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने ।

४) वार्षिक कार्यक्रम अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको विवरण सहित वार्षिक प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन गर्ने ।

१.५ ऐन, कानून तथा नीतिहरु

ऐनहरु

- राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९
- संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारलाई नियमन तथा नियन्त्रण गर्ने ऐन, २०७३

नियमावलीहरु

- हात्तीको व्यवस्था गर्ने नियमहरु, २०२२
- राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण नियमावली, २०३०
- चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०३०
- वन्यजन्तु आरक्ष नियमावली, २०३४
- हिमाली राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०३६
- खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०४४

- मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२
- बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०५३
- संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५३
- संरक्षण क्षेत्र सरकारी व्यवस्थापन नियमावली, २०५७
- कञ्चनजङ्घा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०६४
- बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०७१

रणनीतिहरु

- वन डढेलो व्यवस्थापन रणनीति, २०६७
- वन अतिक्रमण नियन्त्रण रणनीति, २०६८

निर्देशिकाहरु

- मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६
- संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६
- वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग निर्देशिका, २०६९ (तेस्रो संशोधन, २०७५)
- राष्ट्रिय प्राणी उद्यान केन्द्र सञ्चालन निर्देशिका, २०७२
- यार्सागुम्बा व्यवस्थापन (संकलन तथा ओसारपसार) निर्देशिका, २०७३

मापदण्ड

- मध्यवर्ती क्षेत्र (उद्योग स्थापना र सञ्चालन) मापदण्ड, २०६२

दिग्दर्शन

- संरक्षित क्षेत्रको कार्यक्रम कार्यान्वयन दिग्दर्शन, २०७३

कार्यविधिहरु

- हिमाली तथा पहाडी संरक्षित क्षेत्रभित्र साहसिक पर्यटकीय सेवाहरु सञ्चालन गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०६७
- संरक्षित क्षेत्र अनुसन्धान कार्यविधि, २०६९
- सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्र होटल, लज तथा चिया पसल सञ्चालन कार्यविधि, २०७०
- लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र भित्र होटल, लज तथा चिया पसल सञ्चालन कार्यविधि, २०७०
- वन्यजन्तुको आखेटोपहर व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७२
- सुराकी परिचालन कार्यविधि, २०७२

- संरक्षित क्षेत्रको व्यवस्थापन योजना तयारी कार्यविधि, २०७३
- वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७३
- राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाको लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७४ ।

प्रमुख नीति तथा कार्यनीतिहरु

- घरपालुवा हात्ती व्यवस्थापन नीति, २०६०
- वन्यजन्तु पालन, प्रजनन तथा अनुसन्धान कार्यनीति, २०६०
- निकुञ्ज, आरक्ष वा संरक्षण क्षेत्र गैह्र सरकारी वा अन्य संस्थालाई व्यवस्थापन गर्न दिने नीतिको सम्बन्धमा अवलम्वन गरिने कार्य प्रक्रिया, २०६०
- संरक्षित क्षेत्रभित्र भौतिक पूर्वाधारहरु निर्माण एवं सञ्चालन सम्बन्धी कार्यनीति, २०६५
- राष्ट्रिय सिमसार नीति, २०६९
- राष्ट्रिय वन नीति, २०७५

विविध

- राष्ट्रिय बाघ संरक्षण समिति, नेपालको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार, २०६७
- राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समिति र वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको सांगठनिक ढाँचा तथा काम, कर्तव्य र अधिकार, २०६७

१.६ विभागको सांगठनिक संरचना

१.६.१ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको संगठन संरचना

विभागको स्वीकृत साँगठनिक संरचना (२०७१) अनुसार महानिर्देशक सहित २ वटा महाशाखाहरु र ९ वटा शाखाहरु रहेका छन् । यस विभाग अन्तर्गत १२ राष्ट्रिय निकुञ्ज, १ वन्यजन्तु आरक्ष, १ शिकार आरक्ष, ६ संरक्षण क्षेत्र र २ प्राणी उद्यानहरु रहेका छन् । ६ संरक्षण क्षेत्रहरु मध्ये ४ वटा संरक्षण क्षेत्र (अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र, गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र, मनास्लु संरक्षण क्षेत्र र कञ्चनजङ्घा संरक्षण क्षेत्र) मा सम्पर्क अधिकारीको कार्यालयहरु रहेका छन् । यस विभाग र अन्तर्गत निकायहरुमा जम्मा निजामती कर्माचारीको दरबन्दी १९०९ रहेको छ । यस विभागमा कार्यरत कर्मचारीहरुको नामावली अनुसूची-२३ मा राखिएको छ ।

चित्र १ : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको संगठन संरचना

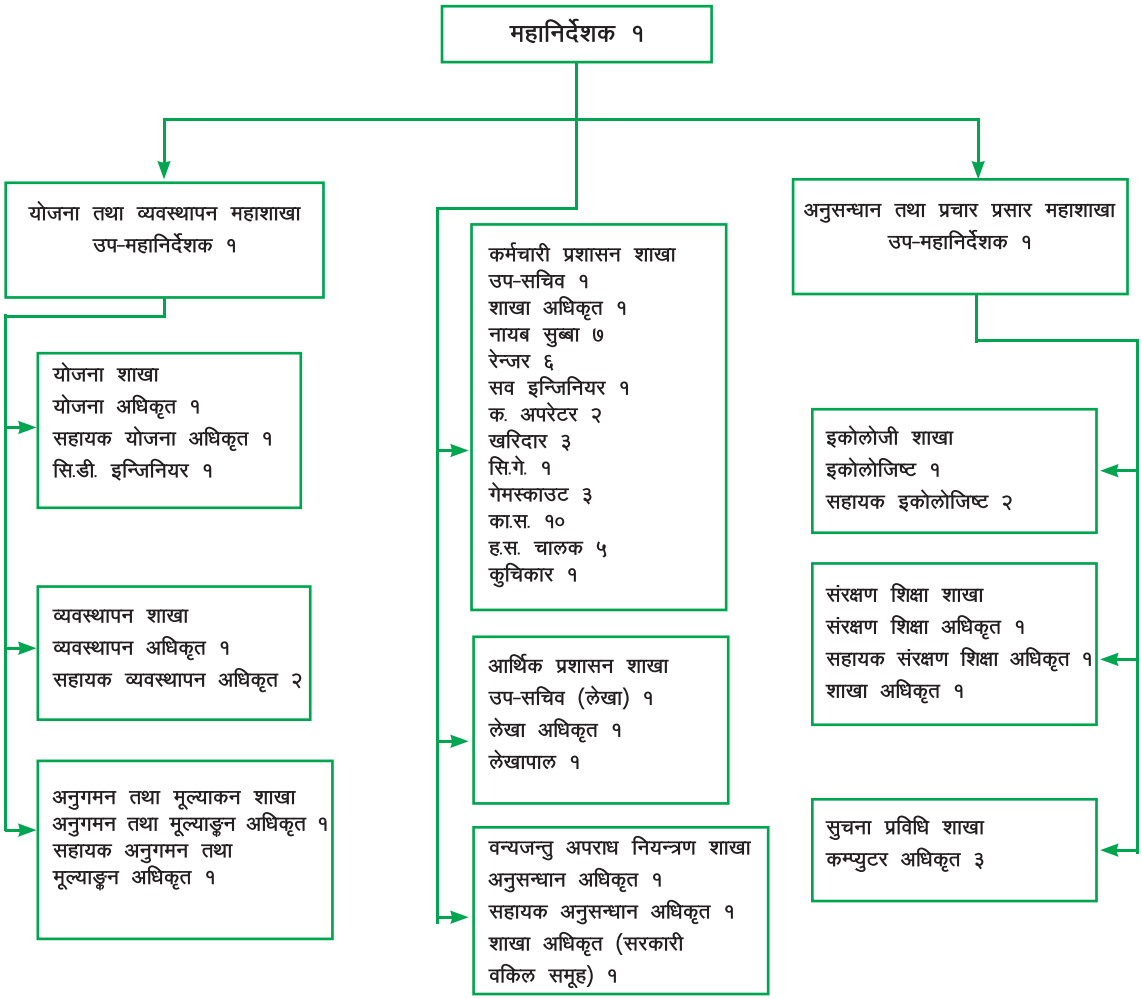

१.६.२ विभागको महाशाखाहरु तथा शाखाहरुको कार्य विवरण

विभागमा दुई वटा महाशाखाहरु : योजना तथा व्यवस्थापन र अनुसन्धान तथा प्रचार प्रसार महाशाखा रहेका छन् । दुवै महाशाखाले महानिर्देशकको प्रत्यक्ष सुपरीवेक्षण र नियन्त्रणमा रही आफ्नो कार्य सम्पादन गर्दछन् । दुवै महाशाखाहरुमा एक-एक जना उप-महानिर्देशकले नेतृत्व गर्दछन् । प्रत्येक महाशाखामा तीन-तीन वटा शाखाहरु रहेका छन् ।

१.६.२.१ योजना तथा व्यवस्थापन महाशाखाको कार्य विवरण

- विभाग तथा मातहत कार्यालयको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, व्यवस्थापन योजना तयारी सम्बन्धी काम गर्ने ।

- प्रचलित ऐन/नियम नीतिको परिधिमा रही राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र तथा मध्यवर्ती क्षेत्रहरुमा संचालित योजनाको कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी काम गर्ने ।
- राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र तथा मध्यवर्ती क्षेत्रहरुको विकास विस्तारको लागि सम्भाव्यता अध्ययन लगायत प्रस्तावहरु तयार गर्ने ।
- स्वीकृत व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयनका लागि नीतिगत एवं कानूनी जटिलताको समाधानका लागि आवश्यक कार्य गर्ने ।
- विभाग र सो अन्तर्गतका संरक्षित क्षेत्रभित्र संचालित कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने र चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
- आफ्नो महाशाखा अन्तर्गत सम्बन्धित विषयमा हुने सभा, गोष्ठी, सेमिनारमा भाग लिन कर्मचारीलाई खटाउने ।
- कर्मचारीको कार्य विभाजन गरी कामको सुपरीवेक्षण, निर्देशन र नियन्त्रण तथा प्रत्यायोजित अधिकार बमोजिम कार्य सम्पादन मूल्याङ्कन, प्रोत्साहन, पुरस्कार सम्बन्धी काम गर्ने ।
- महाशाखाको भौतिक साधनहरुको स्याहार संभार, मर्मत तथा सुरक्षा गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- महाशाखा सम्बन्धी तथ्याङ्क तथा सूचनाहरु संकलन, अद्यावधिक तथा वर्गीकरण गरी राख्ने ।

यस महाशाखा अन्तर्गतका शाखाहरुको कार्य विवरण यस प्रकार छ :

१.६.२.१.१ योजना शाखा

- स्वीकृत राष्ट्रिय नीति, जैविक विविधता संरक्षणका कार्यक्रम अनुसार अनुगमन तथा मूल्याङ्कन शाखाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन समेतको आधारमा राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष र संरक्षण क्षेत्रको संरक्षण एवं व्यवस्थापनको लागि विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरुको योजना तथा कार्यक्रमहरु तयार गरी स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने ।
- स्वीकृत योजनाहरुको कार्यान्वयनका लागि उपर्युक्त प्रक्रिया र विधि तय गर्ने, सो पेश गरी स्वीकृति भए बमोजिम सम्बन्धित निकायहरुमा कार्यक्रम अख्तियारी तथा अन्य मार्गदर्शन पठाउने वा जानकारी गराउने ।
- योजना सम्बन्धी काममा राष्ट्रिय योजना आयोग, वन तथा वातावरण मन्त्रालय र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागबीचको सम्पर्क बिन्दुको रुपमा काम गर्ने ।
- तथ्याङ्क सङ्कलन, वर्गीकरण, अद्यावधिक तथा सूचनाहरु सार्वजनीकरण गर्ने ।
- स्वीकृत योजना र कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्बन्धमा आवश्यक जानकारी लिने ।
- विभाग र अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारीहरुको लागि आवश्यक पर्ने विभिन्न किसिमका तालिमहरुको व्यवस्था गर्ने ।
- योजना तथा कार्यक्रमहरुसँग सम्बन्धित कार्यशाला गोष्ठीहरु आयोजना तथा सञ्चालन गर्ने, भाग लिने ।

१.६.२.१.२ व्यवस्थापन शाखा

- राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र र मध्यवर्ती क्षेत्रहरुको व्यवस्थापन योजना तयार तथा स्वीकृत गर्न सहयोग पुऱ्याउने र कार्यान्वयन एंव अद्यावधिक गर्दै जाने ।
- जैविक विविधता संरक्षणको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण क्षेत्रहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गरी निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र र मध्यवर्ती क्षेत्रहरुको विस्तार गर्ने ।
- घरपालुवा हात्ती व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- शिकार व्यवस्थापन गर्ने तथा अनुमति पत्र दिने र शिकार सम्बन्धी अनुगमन गर्ने ।
- संरक्षित क्षेत्रभित्र सेवा सञ्चालन तथा सोको व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रमा प्राप्त हुने राजश्व एकीन गरी सोको आधारमा कार्यक्रम तयार गरी गराई स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रहरुको व्यवस्थापन योजनाहरुको तर्जूमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने एवं अद्यावधिक गर्दै जाने ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रको लागि आवश्यक पर्ने ऐन, नियम, नीति, निर्देशिकामा समयानुकूल परिमार्जन गर्नुपर्ने भएमा अध्ययन गरी संशोधनका लागि पेश गर्ने ।
- संरक्षित क्षेत्र भित्र सञ्चालन गरिने सेवाको लागि समयानुकूल राजश्व दरको निर्धारण गरी पेश गर्ने ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रमा सञ्चालित कार्यक्रमहरुको चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति तयार गरी पेश गर्ने ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रमा सञ्चालित कार्यक्रमको व्यवस्थापकीय प्रभावकारिता अध्ययन गरी वार्षिक रुपमा समीक्षा गर्ने ।

१.६.२.१.३ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन शाखा

- विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरुबाट सञ्चालित वार्षिक कार्यक्रम, योजना तथा आयोजनाहरुको लक्ष्य हासिल भएको नभएको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने गराउने ।
- विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरुको मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रतिवेदनहरु सङ्कलन र तयार गरी तालुक निकायमा पठाउने र सरोकारवालाहरुलाई जानकारी गराउने ।
- नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धतिको विकास गर्ने, अनुगमन प्रतिवेदनहरु अद्यावधिक गर्ने गराउने ।
- विभाग र अन्तर्गत कार्यालयका विकास निर्माण तथा अन्य विषयमा भएका विविध गतिविधिको प्रगति विवरण तयार एवं समीक्षा गर्ने ।
- संरक्षित क्षेत्रभित्र सञ्चालित कार्यक्रमहरुको अनुगमन गरी सोको उपलब्धी र प्रभावकारिताको आधारमा आगामी वर्षको कार्यक्रम तयार गर्न योजना शाखालाई सहयोग र समन्वय गर्ने ।

१.६.२.२ अनुसन्धान तथा प्रचारप्रसार महाशाखाको कार्य विवरण

- संरक्षित वन्यजन्तुको संरक्षण सम्वन्धी चुनौती, सीमापार संरक्षण, चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रण र आखेटोपहार पहिचान र व्यवस्थापन तथा अध्ययन, अनुसन्धान गर्ने ।
- संरक्षण सम्बन्धी विद्युतीय तथ्याङ्क तथा सूचनाहरु सङ्कलन, अद्यावधिक तथा वर्गीकरण गरी राख्ने, राख्न लगाउने ।
- संरक्षण सम्बन्धी तथ्याङ्क तथा सूचनाहरु संकलन, अद्यावधिक तथा वर्गीकरण गरी राख्ने, राख्न लगाउने ।
- आफ्नो महाशाखा अन्तर्गत सम्बन्धित विषयमा हुने सभा, गोष्ठी, सेमिनारमा भाग लिन कर्मचारीलाई खटाउने ।
- कर्मचारीको कार्य विभाजन गरी कामको सुपरीवेक्षण, निर्देशन र नियन्त्रण तथा प्रत्यायोजित अधिकार बमोजिम कार्य सम्पादन मूल्याङ्कन, प्रोत्साहन पुरस्कार सम्बन्धी काम गर्ने ।
- महाशाखाको भौतिक साधनहरुको स्याहार संभार, मर्मत तथा सुरक्षा गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

यस महाशाखा अन्तर्गतका शाखाहरुको कार्य विवरण यस प्रकार छ :

१.६.२.२.१ इकोलोजी शाखा

- अनुसन्धान नीति तर्जुमा गरी स्वीकृत गराउने र अनुसन्धान अनुमति सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- अनुसन्धान कार्यहरुको स्थलगत सुपरीवेक्षण, अनुगमन गर्ने ।
- वन्यजन्तुको तथ्याङ्क अद्यावधिक राख्ने, वन्यजन्तुको संरक्षणका नीतिहरु कार्यान्वयन गर्ने ।
- वन्यजन्तुको स्थानान्तरण, गणना सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने ।
- प्रजाति संरक्षण तथा भू-परिधि कार्ययोजना सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- संरक्षण र अनुसन्धान प्रयोजनको लागि वन्यजन्तु स्वदेश तथा विदेशका संघ संस्थाहरुलाई नेपाल सरकारको निर्णयानुसार आदान प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- संरक्षणसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि, सम्झौताहरुको कार्यान्वयन गर्ने ।
- सिमसार क्षेत्रहरुको व्यवस्थापनका कार्यहरु र तिनको व्यवस्थापन कार्यमा सम्वद्ध निकायहरुसँग समन्वय र अनुगमन गर्ने ।

१.६.२.२.२ संरक्षण शिक्षा शाखा

- जैविक विविधता संरक्षणका लागि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने सामग्रीहरु तयार गरी प्रकाशन र प्रसारण गर्ने ।
- संरक्षण सम्बन्धित दिवस र समारोहहरु आयोजना गर्ने, सञ्चालन गर्ने साथै विभागको चौमासिक संरक्षण समाचार प्रकाशन गरी वितरण गर्ने ।
- चलचित्र डकुमेन्ट्री छायाँङ्कन सम्बन्धी कानून बमोजिम अनुमति प्रदान गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।
- संरक्षण शिक्षा सम्बन्धी जैविक विविधता पुस्तकालय व्यवस्थित गर्ने ।

- राष्ट्रिय तथा क्षेत्रीय स्तरका संरक्षण शिक्षा सूचना केन्द्र स्थापना, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि समन्वय गर्ने ।

१.६.२.२.३ सूचना प्रविधि शाखा

- विभागको वेभसाइट सञ्चालन, शाखाहरुमा नेटवर्किङ व्यवस्थापन गर्ने ।
- विभागका लागि आवश्यक सफ्टवेयर तयार गर्ने, गराउने र शाखाहरुको महत्वपूर्ण तथ्याङ्कहरु व्यवस्थित ढंगले विद्युतीय माध्यमबाट अभिलेख गर्ने ।
- विभाग अन्तरगत कार्यालयहरुमा सूचना प्रणालीको विकास गर्न आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने ।
- विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरुबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा सूचना, तथ्याङ्क र कार्यक्रमहरू कम्प्युटरमा प्रवृष्टि गर्ने तथा तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।
- शाखाहरुमा रहेका कम्प्युटरको सुरक्षा, मर्मत संभार र सञ्चालनका लागि आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने ।
- विभागले खरिद गर्ने कम्प्युटर र उपकरणमा गुणस्तरको लागि सुझाव पेश गर्ने ।
- विभाग अन्तर्गतका कार्यालयका कर्मचारीका लागि आवश्यक कम्प्युटर तालिम प्रस्ताव एवं सञ्चालन गर्ने ।
- डिजिटल हाजिरी मेशिन सञ्चालन गरी साप्ताहिक विवरण महानिर्देशक समक्ष नियमित रुपमा पेश गर्ने ।
- सूचना प्रविधि सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।

१.६.३ कर्मचारी प्रशासन शाखा

- कर्मचारीहरुको नियुक्ती, सरुवा, बढुवा, स्वदेश तथा विदेशमा तालिम, अध्ययन, अध्ययन भ्रमण आदिमा मनोनयनका साथै दण्ड पुरस्कार र विभागीय कारवाहीको शुरु कारवाही गर्ने ।
- विभाग र अन्तरगत कार्यालयहरुको आन्तरिक प्रशासन र कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावली बमोजिम सार्वजनिक खरिद योजना तयार गर्ने, कार्यान्वयनको लागि निर्णय गर्ने, खरिद भएको जिन्सी सामानको दाखिला, भौतिक सम्पत्तिको सुरक्षा, मर्मत सम्भार गर्ने, गराउने, लिलाम बिक्री सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- विभागका शाखा प्रमुख, महाशाखा एवं विभागीय प्रमुखसँग प्रशासनिक विषयहरुमा आवश्यकता अनुरुप राय आदान प्रदान गर्ने ।
- जन गुनासो व्यवस्थापन, अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग तथा सतर्कता केन्द्रको निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

१.६.४ आर्थिक प्रशासन शाखा

- विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरुको लागि योजना शाखासँग समन्वय गरी बजेट तर्जुमा कार्यमा सहयोग गर्ने र स्वीकृत बजेट नियमानुसार निकासा दिने, खर्चको अभिलेख राख्ने ।

- विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरुको राजश्व र धरौटी समेतको केन्द्रीय आर्थिक विवरण तयार गरी तालुक निकायमा पठाउन पेश गर्ने ।
- सञ्चालित कार्यक्रम/आयोजनाहरुको चौमासिक र वार्षिक खर्चको फाँटवारी तयार गर्ने । आर्थिक सर्वेक्षण तथा बजेट तर्जुमा कार्यमा अन्य शाखालाई सहयोग गर्ने ।
- आर्थिक कारोबारमा माग भए बमोजिम राय पेश गर्ने ।
- आर्थिक कारोबार सम्बन्धी सम्पूर्ण श्रेस्ता दुरुस्त राख्ने, आन्तरिक र अन्तिम लेखापरीक्षण गराउने ।
- कर्मचारीले पाउने पारिश्रमिक (तलव, भत्ता, खाद्यान्न, पोशाक) लगायतका अन्य सुविधाहरु समयमै उपलव्ध गराउने ।
- विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरुको बेरुजुको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने, गराउने ।
- लेखापरीक्षणबाट देखिन आएका बेरुजुहरु नियमानुसार फर्स्यौट गर्ने, गराउने ।

१.६.५ वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण शाखा

- वन्यजन्तुको अपराध नियन्त्रणका लागि केन्द्रीय स्तरमा सरोकारवाला निकायहरुसँग समन्वय गर्ने ।
- मातहतका कार्यालयहरुमा चोरी शिकार नियन्त्रण इकाई प्रभावकारी रुपमा परिचालन गर्न आवश्यक राय सुझाव पेश गर्ने ।
- वन्यजन्तु चोरी शिकारमा संलग्न व्यक्तिहरुको अभिलेख तयार गर्ने ।
- विभाग र अन्तरगतका कार्यालयहरुमा वन्यजन्तु सम्बन्धी अपराधका विषयहरुमा अदालती कारबाहीमा रहेका विषयवस्तुसँग आवश्यक पर्ने जवाफ, प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
- वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण सम्बन्धमा केन्द्रीय स्तरमा सञ्जाल गठन गर्ने कार्यमा आवश्यक सहयोग उपलव्ध गराउने ।
- वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण तथा तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने सम्बन्धी कार्यको लागि वन विभाग र SAWEN सँग नियमित समन्वय गर्ने ।

१.७ विभागलाई मार्ग निर्देशन गर्ने समितिहरु

- राष्ट्रिय बाघ संरक्षण समिति, नेपाल
- राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समिति

१.७.१ **राष्ट्रिय बाघ संरक्षण समिति, नेपाल** (National Tiger Conservation Committee, Nepal-NTCC)

नेपाल सरकारलाई नीतिगत मार्ग दर्शन र राय सल्लाह दिन तथा विभिन्न सरोकारवाला निकायहरुबीच समन्वयको

लागि मन्त्रिपरिषद्को मिति २०६७।२।२ को निर्णयानुसार सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूको अध्यक्षतामा राष्ट्रिय बाघ संरक्षण समिति, नेपालको गठन भएको छ। राष्ट्रिय बाघ संरक्षण समिति, नेपालको सांगठनिक संरचना अनुसूची २१.१ मा दिइएको छ। राष्ट्रिय बाघ संरक्षण समितिको बैठक संख्या तथा मिति सम्बन्धी विवरण तालिका १ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १ : राष्ट्रिय बाघ संरक्षण समितिको बैठक संख्या तथा मिति

क्र.सं.	बैठक संख्या	अध्यक्षता	मिति
१	प्रथम	सम्माननीय प्रधानमन्त्री माधवकुमार नेपाल	२०६७ साल श्रावण १६ गते
२	दोश्रो	सम्माननीय प्रधानमन्त्री झलनाथ खनाल	२०६८ साल श्रावण १३ गते
३	तेश्रो	सम्माननीय प्रधानमन्त्री बाबुराम भट्टराई	२०६९ साल श्रावण १४ गते
४	चौथो	सम्माननीय मन्त्रिपरिषद्का अध्यक्ष खिलराज रेग्मी	२०७० साल श्रावण १४ गते
५	पाँचौ	सम्माननीय प्रधानमन्त्री सुशील कोइराला	२०७१ साल पौष ०७ गते
६	छैठौं	सम्माननीय प्रधानमन्त्री के.पी. शर्मा, ओली	२०७३ साल आषाढ २ गते

१.७.२ राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समिति (National Wildlife Crime Control Coordination Committee (NWCCCC)

वन्यजन्तुको चोरी शिकारी र यसका अङ्ग प्रत्यङ्गको अवैध व्यापारलाई प्रभावकारी रुपमा नियन्त्रण गर्न कठिनाई भइरहेको अवस्थामा महत्वपूर्ण वन्यजन्तु सधैको लागि लोप हुन जाने सम्भावनालाई दृष्टिगत गरी यसको नियन्त्रणको लागि जिम्मेवार निकायहरुको प्रभावकारी समन्वयको आवश्यकता जरुरी रहेको छ। यी दुर्लभ सम्पदाको अवैध व्यापार नियन्त्रणको लागि एउटा छुट्टै निकायको स्थापनाको लागि सम्बन्धित क्षेत्रहरुबाट राय, सुझाव र सहयोग जुटाउन तथा आवश्यक राय सुझाव र निर्देशन दिनका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रीको अध्यक्षतामा एक उच्चस्तरीय राष्ट्रियस्तरमा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समिति गठन र स्थापना गर्न मनासिव भएकोले नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०६७।८।५ को निर्णय बमोजिम संरचना स्थापना भई कार्यहरु हुँदै आएका छन्। राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समितिको सांगठनिक संरचना अनुसूची २१.२ मा दिइएको छ।

आ.व. २०७४/७५ मा राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समितिको मिति २०७४/०७/१२ र मिति २०७५/०३/२४ मा गरी दुई पटक बैठक सम्पन्न भएको थियो र विभिन्न १४ वटा निर्णयहरु भएका थिए। निर्णयहरुको विस्तृत विवरण अनुसूची २१.४ मा समावेश गरिएको छ।

१.७.३ वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाई

वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाई केन्द्रीय स्तर र जिल्ला स्तरमा गरी दुई तहमा रहेका छन्।

१.७.३.१ केन्द्रिय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाई (Central Level Wildlife Crime Control Bureau-WCCB)

राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समितिको निर्देशनमा वन्यजन्तुको शिकार तथा तिनका अङ्ग प्रत्यङ्गको अवैध व्यापार नियन्त्रण गर्ने, वन्यजन्तु र वनजन्य अपराध नियन्त्रण गर्न सम्बद्ध निकायहरु बीच समन्वय गर्ने र चोरी शिकार हुन नदिन र वन्यजन्तु र तिनका अङ्ग प्रत्यङ्गको अवैध व्यापार नियन्त्रण गर्न नियमित अनुगमन गर्ने कार्यहरु गर्नका लागि राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका महानिर्देशकको संयोजकत्वमा केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको गठन र स्थापना गर्न मनासिव देखिएकोले नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०६७/८/५ को निर्णय बमोजिम सांगठनिक संरचना स्थापना भई कार्यहरु हुँदै आएका छन् । केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको सांगठनिक ढाँचा अनुसूची २१.३ दिइएको छ ।

आ.व. २०७४/७५ मा केन्द्रीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको मिति २०७४/०७/१० र मिति २०७५/०२/२३ मा गरी दुई पटक बैठक सम्पन्न भएको थियो र विभिन्न ११ वटा निर्णयहरु भएका थिए । निर्णयहरुको विस्तृत विवरण अनुसूची २१.५ मा समावेश गरिएको छ ।

१.७.३.२ जिल्ला स्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाई (Wildlife Crime Control Bureau-WCCB)

जिल्लास्तरमा जिल्ला वन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, निकुञ्ज तथा आरक्षमा खटिएको नेपाली सेनाको प्रतिनिधि र सम्बन्धित राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु आरक्षको अधिकृत स्तरको प्रतिनिधित्व भएको एक इकाई हुने व्यवस्था गरेको छ । एक भन्दा बढी जिल्ला ओगटेको राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु आरक्षको हकमा सम्बन्धित सबै जिल्लाको इकाईमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु आरक्षको प्रतिनिधित्व हुनेछ । यस इकाईका सदस्यहरुलाई काजमा खटाइने छ ।

हालसम्म २६ जिल्लामा २४ स्थानमा (काठमाडौँ, भक्तपुर र ललितपुर जिल्लाको एउटा इकाई) वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाई गठन भई कार्य सञ्चालन भइरहेको छ ।

(१) (क) **काठमाडौं**	(ख) **ललितपुर**
(ग) भक्तपुर	(२) झापा
(३) सिन्धुपाल्चोक	(४) रसुवा
(५) पर्सा	(६) चितवन
(७) नवलपरासी	(८) बाँके
(९) बर्दिया	(१०) कञ्चनपुर
(११) दार्चुला	(१२) गोरखा
(१३) कास्की	(१४) संखुवासभा
(१५) दोलखा	(१६) ताप्लेजुङ्ग
(१७) मुस्ताङ	(१८) डोल्पा

(१९) सुर्खेत (२०) कैलाली

(२१) बझाङ (२२) हुम्ला

(२३) सुनसरी (२४) सोलुखुम्बु

१.८ प्रमुख चुनौतीहरु

विभागले आफ्नो कार्य सम्पादन गर्दा गर्दै पनि विभिन्न चुनौतीहरुको सामना गर्दै आइरहेको छ। प्रमुख चुनौतीहरु यस प्रकार छन् :

१. वन पैदावार र वन्यजन्तुको चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार।

२. संरक्षित क्षेत्रको सिमाना भित्र बस्ती र जग्गा अतिक्रमण।

३. कमजोर भौतिक संरचना र साधन स्रोतको अपर्याप्तता।

४. कर्मचारीहरुमा व्यवसायिक कार्यकुशलताको कमी।

५. विद्यमान कानूनको समय सापेक्ष संशोधनमा ढिलाई।

६. मानव वन्यजन्तु बीचको द्वन्द्व।

७. प्राकृतिक स्रोत माथिको बढ्दो मानवीय चाप।

८. वातावरण मैत्री पूर्वाधार विकास हुन नसक्नु।

९. विशिष्टिकृत अदालतको व्यवस्था नहुनु।

१०. घाइते, टुहुरा वन्यजन्तुको व्यवस्थापन गर्न कठिनाई।

११. नदीजन्य निर्माण सामाग्रीको अवैध प्रयोग तथा नीतिगत द्विविधा।

१२. मिचाहा प्रजातिको व्यवस्थापन गर्न कठिनाई।

१३. वन्यजन्तुको बासस्थान खुम्चनु, क्षयीकरण हुनु तथा संरक्षित क्षेत्र बीचमा जैविक मार्ग सहज नहुनु।

भाग–दुई

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सञ्चालित कार्यक्रमहरु

२.१.१ आ.व. २०७४/७५ मा संचालित आयोजनाहरु १९
२.१.२ आयोजनागत बजेट विनियोजनको स्थिति १९
२.१.३ आ.व. २०७४।७५ मा वजेट फिर्ता (Surrender) भएको विवरण २०
२.१.४ आ.ब. २०७४।७५ को आयोजनागत बार्षिक बजेट तथा खर्चको स्थिति २३
२.१.५ आयोजनागत भारित तथा वित्तिय प्रगति विवरण २४
२.१.६ आयोजनागत मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु २५
२.१.६ आ.व. २०७३।७४ र २०७४।७५ को भारित तथा वित्तीय प्रगतिको तुलनात्मक विवरण २८
२.३ विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरुको वार्षिक वेरुजु फछ्र्यौटको विवरण २८
२.४ संरक्षित क्षेत्रमा पर्यटक ३०
२.५ विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरुको वार्षिक राजश्व संकलनको विवरण ३०
२.६ सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सूचनाको हक सम्बन्धी व्यवस्था ३१
२.७ आयोजना/परियोजनाहरु ३१

२.१.१ आ.व. २०७४/७५ मा संचालित आयोजनाहरु

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरुमा आ.ब. २०७४/७५ मा देहाय बमोजिमका आयोजनाहरु संचालन भएका थिए ।

क्र.स.	आयोजना	प्राथमिकता क्रम	स्रोत
१	राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना (३२९११५)	P1	नेपाल सरकार
२	राष्ट्रपति चुरे (तराई मधेश संरक्षण विकास समिति (३२९१२४)	P1	नेपाल सरकार
३	वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना (३२९१२७)	P1	नेपाल सरकार
४	जडिबुटी विकास कार्यक्रम (३२९१०२)	P1	नेपाल सरकार
५	राष्ट्रिय पुननिर्माण प्राधिकरण कोष (३०१८०१)	P1	नेपाल सरकार
६	कबुलियती तथा सामुदायिक वन विकास कार्यक्रम (३२९८०८)	P1	नेपाल सरकार
७	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग (३२९०१७)(साधारण तर्फ	P1	नेपाल सरकार
८	मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यक्रम (३२९०१७) (साधारण तर्फ	P1	नेपाल सरकार
९	वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना (३२९११४)	P2	नेपाल सरकार
१०	हात्तीसार आयोजना (३२९०१९)(साधारण तर्फ)	P2	नेपाल सरकार

२.१.२ आयोजनागत बजेट विनियोजनको स्थिति

आ.ब. २०७४।७५ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरुमा संचालित आयोजनाहरुमा विनियोजन भएको बजेटको स्थिति देहाय बमोजिम रहेको छ ।

चित्र २ : आयोजनागत विनियोजित बजेट २०७४/७५

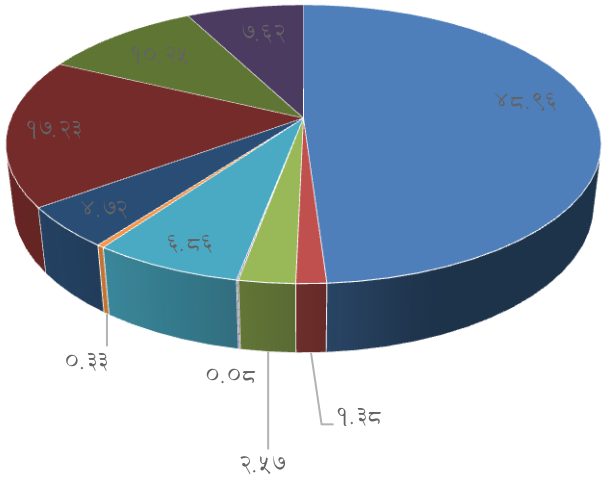

- राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना
- राष्ट्रपति चुरेतराई मधेश संरक्षण विकास समिति
- वन्यजन्तु संरक्षणका लागी क्षेत्रिय सहयोग प्र.आयोजना
- जडिबुटी विकास कार्यक्रम
- राष्ट्रिय पुननिर्माण प्राधिकरण कोष
- कबुलियती तथा सामुदायिक वन विकास कार्यक्रम
- राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
- मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यक्रम
- वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना
- हात्तीसार आयोजना

२.१.३ आ.व. २०७४।७५ मा वजेट फिर्ता (Surrender) भएको विवरण

तालिका २ : राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना **(रकम रु. हजारमा)**

खर्च शीर्षक	क्रियाकलापहरु	विनियोजित बजेट	फिर्ता रकम
१	कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र कार्यालय		
२९६११	ग्याविन जाली फेन्सिंग	१०००	१०००
२९६११	मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनिकरणका लागि सोलार फेन्स र आर.सी.सी.वाल निर्माण	२०००	२०००
२२५२२	सेना, प्रहरी, प्रशासन र नागरिक समाजसंगको सहकार्यमा डढेलो नियन्त्रण	३५०	२७५
	जम्मा :	३३५०	३२७५
२	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय		
२९२२१	मुख्य कार्यालय भवन (H.Q.) निर्माण	१००००	१००००

खर्च शीर्षक	क्रियाकलापहरु	विनियोजित बजेट	फिर्ता रकम
३	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा व.ज.स.विभाग		
२९६११	वन्यजन्तु उद्दार/पुनस्थापना (Rescue) केन्द्र निर्माण	१००००	१००००
२९६११	विभागको योजना शाखाको सफ्टवेयर निर्माण	९००	९००
२२५२२	संरक्षित क्षेत्रमा बजेट बितरणका सूचक निर्धारण सम्बन्धी अध्ययन	१०००	१०००
२२५२९	संरक्षण दिवस	३००	३००
	जम्मा:	१२२००	१२२००
४	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय		
२१११११	तलब	१५५९०	६८१९
२१११२	स्थानीय भत्ता	२२२२	११९५
२१११३	महंगी भत्ता	७९२	४९२
२११२२	खाद्यान्न	६७९३	३४९३
२२४१२	अन्य सेवा शुल्क	३७७०	१९७७
२२६१२	भ्रमण खर्च (आन्तरिक भ्रमण)	२२०	५०
	जम्मा:	२९३८७	१४०२६
	राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना (३२९११५) **तर्फको फिर्ता हुने कुल रकम :**		३९५०१

तालिका ३ : वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना **(रकम रु. हजारमा)**

खर्च शीर्षक	क्रियाकलापहरु	विनियोजित बजेट	फिर्ता रकम
१	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा व.ज.स.विभाग		
२२५२२	विद्युतीय पर्यटक प्रवेश शुल्क टिकट (E-Ticket) ब्यबस्थापन	४०००	४०००
२२५२२	वन्यजन्तु अपराध सम्बन्धी डाटाबेस तयार	१०००	१०००
	जम्मा:	५०००	५०००
२	ढोरपाटन शिकार आरक्ष कार्यालय		
२१११११	तलब	१५८८०	४०००
२१११२	स्थानीय भत्ता	२१७८	४००
२१११३	महंगी भत्ता	८२८	२६०

खर्च शीर्षक	क्रियाकलापहरु	विनियोजित बजेट	फिर्ता रकम
२११२२	खाद्यान्न	५०६२	९००
	जम्मा:	२३९४८	५५६०
आयोजना:	आरक्ष आयोजना (३२९११४) तर्फको कुल जम्मा:	२८९४८	१०५६०

तालिका ४ : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग (रकम रु. हजारमा)

खर्च शीर्षक	क्रियाकलापहरु	विनियोजित बजेट	फिर्ता रकम
१	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा व.ज.स.विभाग		
२२५२२	वन्यजन्तुको प्रजाति स्थानान्तरण	१०००	१०००
२२५२२	महत्वपूर्ण वन्यजन्तु, वनस्पति तथा भू-दृश्यको फोटो संकलन	१०००	७००
२	भानुभक्त प्राणी उद्यान तनहुँ		
२९२२१	कार्यालय प्रयोजनका लागि भवन निर्माण	२४०००	२४०००
२९६११	सार्वजनिक निर्माण (फेन्सिंग लगायत अन्य आवश्यक निर्माण कार्य)	६०३५०	६०३५०
३	राष्ट्रिय प्राणी उद्यान, भक्तपुर		
२२५२२	प्राणी उद्यान सम्भाव्यता अध्ययन	४०००	४०००
	जम्मा:	**८८३५०**	**८८३५०**
	रा.नि.तथाव.ज.स.विभाग तर्फको कुल फिर्ता हुने रकम :		**८९३५०**

तालिका ५ : जडिबुटी विकास कार्यक्रम (रकम रु. हजारमा)

खर्च शीर्षक	क्रियाकलापहरु	विनियोजित बजेट	फिर्ता रकम
१	रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय		

तालिका ६ : राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण कोष (रकम रु. हजारमा)

खर्च शीर्षक	क्रियाकलापहरु	विनियोजित बजेट	फिर्ता रकम
१	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय		
२९२२१	कार्यालय भवन निर्माण	२०७५०	२०७५०
२९२२१	सेक्टर कार्यालय भवन निर्माण	८३००	८३००
	जम्मा:	**२९०५०**	**२९०५०**

खर्च शीर्षक	क्रियाकलापहरु	विनियोजित बजेट	फिर्ता रकम
२	मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय		
२९२२१	हेडक्वाटर भवन निर्माण	१६६००	१६६००
२९२२१	सेक्टर कार्यालय भवन निर्माण	१६६००	१६६००
	जम्मा :	**३३२००**	**३३२००**
२	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय		
२९२२१	कार्यालय भवन निर्माण	१६६००	१६६००
३	शिवपुरी-नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय		
२९२२१	कार्यालय भवन निर्माण	१६६००	१६६००
२९२२१	सेक्टर कार्यालय भवन	८३००	८३००
२९२२१	पोष्ट भवन निर्माण	४१५०	४१५०
	जम्मा:	**२९०५०**	**२९०५०**
	रा.पुनर्निर्माण कोष तर्फको कुल फिर्ता हुने रकम :		**१०७९००**

२.१.४ आ.ब. २०७४।७५ को आयोजनागत बार्षिक बजेट तथा खर्चको स्थिति

तालिका ७ : आ.व. २०७४/७५ को आयोजनागत बार्षिक बजेट तथा खर्चको स्थिति (रकम रु.हजारमा)

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	विनियोजित बार्षिक बजेट	फिर्ता (Surrender) वजेट	खुद बार्षिक बजेट	बार्षिक खर्च
१	राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना	९८९५०२	३९५०१	९५०००१	७५५०३३
२	राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश सं. वि. स.	२७९१७		२७९१७	२५५१३
३	वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षे.स.प्र.आयोजना	५१८४५		५१८४५	४३४६९
४	जडिबुटी विकास कार्यक्रम	१५८२	२४५	१३३७	१२१०
५	राष्ट्रिय पुननिर्माण प्राधिकरण कोष	१३८६१०	१०७९००	३०७१०	२९४२९
६	कबुलियती तथा सामुदायिक वन वि. कार्यक्रम	६७५४		६७५४	५१४९
७	रा.नि.तथा व.ज.सं.विभाग	२८३९२४	८९३५०	१९४५७४	११५१५६
८	म. क्षे. व्यवस्थापन कार्यक्रम	३४८२००		३४८२००	३४०६४६

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	विनियोजित बार्षिक बजेट	फिर्ता (Surrender) वजेट	खुद बार्षिक बजेट	बार्षिक खर्च
९	वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना	२०७१७६	१०५६०	१९६६१६	१५५४२७
१०	हात्तीसार आयोजना	१५४०६७		१५४०६७	१२०४९५
	जम्मा:	२२०९५७७	२४७५५६	१९६२०२१	१५९१५२७

२.१.५ आयोजनागत भारित तथा वित्तिय प्रगति विवरण

आ.ब. २०७४।७५ मा भएको आयोजनागत भारित तथा वित्तिय प्रगति विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ८ : आयोजनागत भारित तथा वित्तिय प्रगति विवरण (रकम रु. हजारमा)

क्र.स.	बजेट उप शिर्षक नं.	आयोजना र कार्यक्रमको नाम	बार्षिक प्रगति स्थिति (५)	
			भारित	वित्तिय
१	३२९११५	राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना (P1)	९०।३३	८१।६४
२	३२९१२४	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम (P1)	९२।८४	९१।३९
३	३२९१२७	वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना (P1)	९०।१५	८३।८४
४	३२९१०२	जडिबुटी बिकास कार्यक्रम (P1)	९९।२७	८९।९०
५	३२९११४	वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना (P2)	९९।४६	९०।५६
६	३२९८०८	सामुदायिक तथा कबुलियती वन विकास कार्यक्रम (P1)	७८।७०	७६।२४
७	३२९०१७	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग (P1)	७५।४७	४८।०७
८	३२९०१७	मध्यवर्ती क्षेत्र व्य.कार्यक्रम (P1)	९९।१२	९७।९६
९	३२९०१९	हात्तिसार आयोजना (P2)	९४।२३	८१।७५
१०	३०१८०१	राष्ट्रिय पुन निर्माण प्रा.कोष (P1)	९७।८४	९५।८३
	औषतमा राष्ट्रिय निकुञ्ज विभागको प्रगति प्रतिसतः		९१।७४	८३।७२

२.१.६ आयोजनागत मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु

आ.ब. २०७४।७५ मा आयोजनागत रुपमा भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु देहाय बमोजिम रहेका छन्:

तालिका ९ : राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना (३२९११५)

आयोजना र कार्यक्रमको नाम	यस अबधिमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु (Output)
राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना	१८१ हेक्टर घाँसे मैदान तथा खर्क ब्यबस्थापन, १२१ कि.मि.वनपथ, गोरेटो बाटो निर्माण तथा ग्राभेलिंग, ४२७ कि.मि. वनपथ र पर्यटक पथ मर्मत, ३१ पटक वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ब्युरो बैठक, ९५ पटक चोरी शिकार नियन्त्रण स्विप अप्रेशन. २ वटा वन्यजन्तु उद्वार तथा पुनर्स्थापना केन्द्र निर्माण, ६ क्षेत्रमा विद्युतीय तारवार तथा आर.सि.सि. वाल निर्माण, ९९ वटा भवन मर्मत का साथै २६ वटा नयाँ भवन र ६ वटा अधुरो भवन निर्माणका कार्यहरु सम्पन्न भएको ।

तालिका १० : राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति (३२९१२४)

आयोजना र कार्यक्रमको नाम	यस अवधिमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु (Output)
राष्ट्रपति चुरे -तराई मधेश संरक्षण विकास समिति कार्यक्रम	१८ वटा पानी मुहान र पानी पोखरी, सिमसार क्षेत्र निर्माण तथा मर्मत, २ वटा चुरे क्षेत्रमा वाच टावर (मचान) निर्माण, ५ कि.मि. अग्नि रेखा निर्माण र ८० कि.मि.मर्मत, १३ पटक डढेलो नियन्त्रण, ६६ जनालाई बायोग्याँस अनुदान र १ स्थानमा तटबन्धन निर्माण (खोला नियन्त्रण) को कार्य सम्पन्न भएको ।

तालिका ११ : वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना (३२९१२७)

आयोजना र कार्यक्रमको नाम	यस अवधिमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु (Output)
वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना	१४३ हेक्टर घाँसे मैदान व्यवस्थापन, १५५ कि.मि. वनपथ मर्मत सूधार, ५ वटा काठेपुल निर्माण, ८ वटा वन्यजन्तुको खानेपानी पोखरी मर्मत सुधार, ७ पटक बाघ तथा बाघको आहारा प्रजातिको अनुगमन, ८ पटक सरोकारवालाहरुसंग बाघ संरक्षण सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम, ५० पटक चोरी शिकारी नियन्त्रण स्विप अप्रेशन र ३ वटा पोष्ट भवन निर्माणको कार्य सम्पन्न ।

तालिका १२ : जडिबुटी विकास कार्यक्रम (३२९१०२)

आयोजना र कार्यक्रमको नाम	यस अवधिमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु (Output)
जडिबुटी बिकास कार्यक्रम	२ वटा बहुउद्देश्यीय जडिबुटीको नर्सरी संचालन, ७०० प्रति बहुउद्देश्यीय जडिबुटी संकलन तथा खेती बारे प्रचार प्रसार सामग्री उत्पादन तथा बितरण, १० जनालाई डालेचुक तथा गुराँसको जुस बनाउने तालिम, १ पटक दाँते ओखर तथा जैतुनको बेर्ना उत्पादन तथा वितरण गर्ने तालिम कार्य सम्पन्न भएको

तालिका १३ : वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना (३२९११४)

आयोजना र कार्यक्रमको नाम	यस अवधिमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु (Output)
वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना	१५५ हेक्टर घाँसे मैदान वयवस्थापन, २५ कि.मि. गोरेटो बाटो निर्माण, १०४ कि.मि.वनपथ र गोरेटो बाटो मर्मत, १ वटा वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र निर्माण, २ क्षेत्रमा विद्युतीय तारवार तथा आर.सि.सि. वाल निर्माण, ४ वटा भवन निर्माण तथा २४ वटा भवन मर्मत, ९ पटक वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ब्युरो बैठक, ३ वटा संरक्षित क्षेत्रमा वन डढेलो नियन्त्रण कार्यक्रम, ४ प्रजाति (रेड पाण्डा, सालक, चौका र अर्ना) को अनुगमन, २७ पटक चोरी शिकार नियन्त्रण स्विप अप्रेशनको काम सम्पन्न भएको ।

तालिका १४ : सामुदायिक तथा कवुलियती वन विकास कार्यक्रम (३२९८०८)

आयोजना र कार्यक्रमको नाम	यस अवधिमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु (Output)
सामुदायिक तथा कबुलियती वन विकास कार्यक्रम	७ समूहलाई कबुलियती वन व्यवस्थापन तालिम, १०० जनालाई जडिबुटी र गैह्रकाष्ठ वन पैदावार विरुवा खेती बिस्तार तथा व्यवस्थापन तालिम, ९ वटा समूहमा जीविकोपार्जन सुधार योजना (LIP) तयारी तालिम, २ वटा बहुउद्देशीय नर्सरी स्थापना तथा संचालन, १५ वटा सामुदायिक वनको बिधान तथा कार्ययोजना नविकरणको कार्य सम्पन्न भएको ।

तालिका १५ : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग (३२९०१७)

आयोजना र कार्यक्रमको नाम	यस अवधिमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु (Output)
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग (P1)	५०० मिटर फेन्सिङ, १ पटक होमस्टे व्यवस्थापन तालिम, १ पटक संरक्षण अधिकृतका लागि न्याय सेवा तालिम, १ पटक गेमस्काउटका लागि तह २ तालिम, २ पटक लैंगिक विषयक गोष्ठी सम्पन्न र १ वटा बहु-बर्षीय भवन निर्माणको कार्य जारी रहेको ।

तालिका १६ : मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यक्रम (३२९०१७)

आयोजना र कार्यक्रमको नाम	यस अवधिमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु (Output)
मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यक्रम	७७६ घ.मि. तटवन्धन र चेकड्याम्प निर्माण, ५ कि.मि. काँडे तारवार निर्माण, २८ कि.मि. मेस जालीयुक्त तारवार निर्माण, ९ वटा नर्सरी स्थापना तथा व्यवस्थापन, २० कि.मि. पर्यटक मार्ग स्तरोन्नति, ३४ वटा बाघ तथा चितुवाबाट सुरक्षित बाख्राको खोर निर्माण तथा वितरण, ५० वटा गोवर ग्याँस निर्माण सहयोग, १६ वटा सामुदायिक भवन निर्माण तथा मर्मत, ४१ वटा गुम्वा निर्माण सहयोग, २० वटा विद्यालय मर्मत सहयोग, १५ जनालाई होटल व्यवस्थापन र नेचर गाईड तालिम, ४२ जनालाई मोबाईल, कम्प्युटर मर्मत तालिम, २६ जनालाई ड्राइभिङ तालिम, १२८ पटक संरक्षण सम्बन्धी दिवस समारोह, ५० पटक संरक्षण सम्बन्धी स्कूल शिक्षा कार्यक्रम लगायतका विविध कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

तालिका १७ : हात्तीसारहरु (३२९०१९)

आयोजना र कार्यक्रमको नाम	यस अवधिमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु (Output)
हात्तिसार आयोजना (P2)	६ वटा फोहोरमैला व्यवस्थापन खाडल निर्माण, ५ वटा खानेपानी निर्माण, १ वटा हात्तीको सेड घर निर्माण, १७ वटा साईन बोर्ड निर्माण, ३७ वटा हात्तीको हौदा, गद्दा मर्मत, १ वटा वच्चा हात्तीलाई तालिम, १३० जना हात्तीसारे कर्मचारीहरुलाई हात्ती व्यवस्थापन तालिमको कार्य सम्पन्न भएको ।

तालिका १८ : राष्ट्रिय पुननिर्माण प्राधिकरण कोष (३०१८०१)

आयोजना र कार्यक्रमको नाम	यस अवधिमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु (Output)
राष्ट्रिय पुन निर्माण प्राधिकरण कोष (P1)	१ वटा पोष्ट भवन निर्माण तथा ८ वटा मर्मत, ६ स्थानमा साँस्कृतिक सम्पदा संरक्षण, ५ वटा प्याकेजका पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम, ७ क्षेत्रमा सामुदायिक सहभागितात्मक कार्यक्रम र मध्यवर्ती क्षेत्रमा जीविकोपार्जन सहायोगका ५ वटा प्याकेजका कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

२.१.६ आ.व. २०७३।७४ र २०७४।७५ को भारित तथा वित्तीय प्रगतिको तुलनात्मक विवरण

तालिका १९ : आ.व. २०७३/७४ र २०७४/७५ को भारित तथा वित्तीय प्रगतिको तुलनात्मक विवरण (रकम रु. हजारमा)

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	गत आ.व. संगको तुलनात्मक प्रगति (प्रतिशत)			
		आ.व. २०७३।७४ को		आ.व. २०७४।७५ को	
		भारित प्रगति	वित्तिय प्रगति	भारित प्रगति	वित्तिय प्रगति
१	राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना	९३.०१	८७.८६	९०.३३	८१.६४
२	राष्ट्रपति चुरे (तराई मधेश संरक्षण विकास समिति)	९५.९८	८९.९०	९२.८४	९१.३९
३	वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षे.स.प्र.आयोजना	९४.४९	८९.१७	९०.१५	८३.८४
४	जडिबुटी विकास कार्यक्रम	८७.०७	८७.०७	९९.२७	८९.९०
५	राष्ट्रिय पुननिर्माण प्राधिकरण कोष	९५.५९	८९.४८	९७.८४	९५.८३
६	कबुलियती तथा सामुदायिक वन विकास कार्यक्रम	९७.०१	९५.१८	७८.७०	७६.२४
७	रा.नि.तथा व.ज.सं.विभाग	८८.२९	७६.२५	७५.४७	४८.०७
८	मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यक्रम	९८.५०	९८.५५	९९.१२	९७.९६
९	वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना	८५.४७	८३.८०	९९.४६	९०.५६
१०	हात्तीसार आयोजना	९७.४८	९४.१५	९४.२३	८१.७५
	जम्मा:	९३.२९	८९.१४	९१.७४	८३.७२

२.३ विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरुको वार्षिक वेरुजु फछ्र्यौटको विवरण

यस विभाग तथा मातहत कार्यालयहरुको आ.व. २०७४/७५ सम्ममा १४ करोड ७ लाख ९९ हजार वेरुजु रहेकोमा २०७५ असार मसान्तसम्म ७ करोड १५ लाख ७८ हजार (५०.८४ प्रतिशत) वेरुजु फछ्र्यौट भएको छ। निकायगत रुपमा वेरुजु फछ्र्यौटको वार्षिक विवरण तालिका १४ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २० : विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरुको वार्षिक वेरुजु फछ्र्यौटको विवरण

बजेट रु. हजारमा

सि.नं.	कार्यालयको नाम	२०७४/७५ सम्मको कायमी बेरुजु	२०७४/७५ मा फछ्र्यौट बेरुजु रकम	फछ्र्यौट प्रतिशत	बाँकी रकम
१	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु विभाग	४३३६	९९६	२२.९७	३३४०
२	मकालु वरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज	५३७	२५३	४७.११	२८४
३	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज	१२६५६	७४८५	५९.१४	५१७१
४	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	४०३३३	२०४९२	५०.८१	१९८४१
५	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	३०९२	५३६	१७.३४	२५५६
६	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९८०६	५८२९	२९.४३	१३९७७
७	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज	३९६३	२४६४	६२.१८	१४९९
८	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०६६७	१५२३५	७३.७२	५४३२
९	शे-फोक्सुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज	३०५७	७०१	२२.९३	२३५६
१०	रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज	२४७५	१०१५	४१.०१	१४६०
११	खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज	१४४९	११४०	७८.६७	३०९
१२	कोशी टप्पु वन्यजन्तु आरक्ष	१६४६	५४३	३२.९९	११०३
१३	पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज	६३०३	३१९८	५०.७४	३१०५
१४	शुक्लाफांटा राष्ट्रिय निकुञ्ज	१२२६	६९०	५६.२८	५३६
१५	ढोरपाटन शिकार आरक्ष	६१५	४३०	६९.९२	१८५
१७	अपिनाम्पा संरक्षण क्षेत्र	४१४९	२१३७	५१.५१	२०१२
१८	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष	१४४८९	८४३४	५८.२१	६०५५
	जम्मा	१४०७९९	७१५७८	५०.८४	६९२२१

२.४ संरक्षित क्षेत्रमा पर्यटक

संरक्षित क्षेत्रहरु आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटकहरुको लागि प्रमुख गन्तव्य स्थानको रुपमा रहेका छन् । आ.व. २०६९/७० मा संरक्षित क्षेत्रमा भ्रमण गर्ने पर्यटकहरुको संख्या ५ लाख १० हजार २ सय ५ रहेकोमा आ.व. २०७४/७५ मा स्वदेशी एवं विदेशी गरी जम्मा ६ लाख ९९ हजार ५५२ पुगेको छ । आ.व. २०७४/७५ मा संरक्षित क्षेत्रहरुमा मासिक भ्रमण गर्ने पर्यटकको विवरण अनुसूची ५ मा दिइएको छ । नेपालका संरक्षित क्षेत्रहरुमा आ.व. २०६९/७० देखि आ.व. २०७४/७५ सम्मको पर्यटक आगमनको तुलनात्मक विवरण अनुसूची ६ मा दिइएको छ ।

चित्र ३ : पर्यटक संख्याको तुलनात्मक विवरण

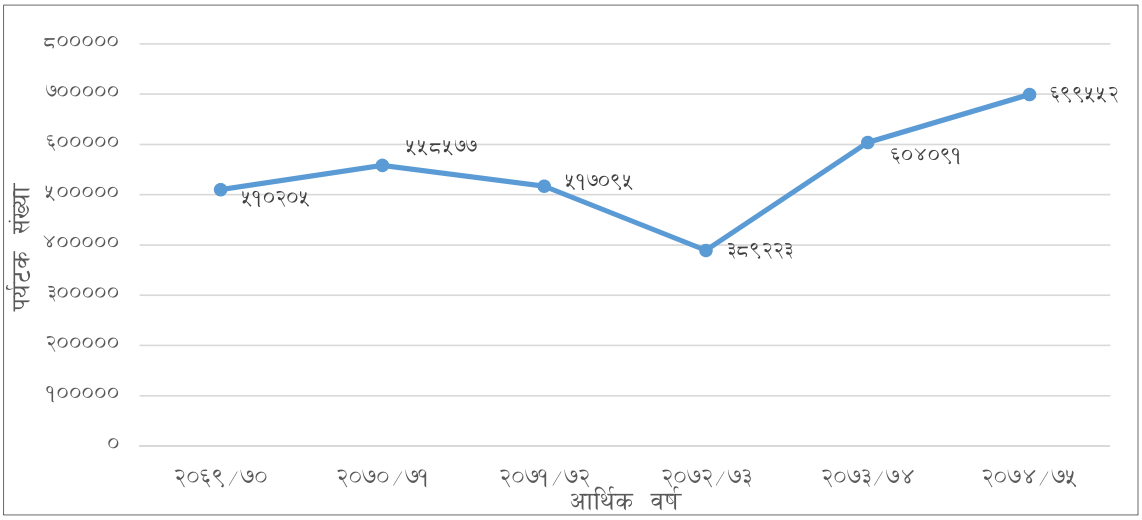

२.५ विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरुको वार्षिक राजश्व संकलनको विवरण

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग तथा मातहतमा रहेका संरक्षित क्षेत्रहरुले आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा ६४ करोड ६८ लाख ७० हजार २ सय ११ रुपैयाँ र ८८ पैसा राजश्व संकलन गरेको विभागको रेकर्डबाट देखिन्छ । आ.व. २०७४/७५ मा राजश्व संकलन गर्ने निकायगत विवरण अनुसूची १ र विभिन्न शिर्षकहरुबाट प्राप्त भएको राजश्वको वार्षिक केन्द्रीय आर्थिक विवरण अनुसूची २ मा दिइएको छ । त्यस्तै गरी आ.व. २०६८/६९ देखि आ.व. २०७४/७५ सम्मको कार्यालयगत राजश्व संकलन विवरण अनुसूची ३ मा दिइएको छ ।

२.६ सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सूचनाको हक सम्बन्धी व्यवस्था

विभाग र मातहतका कार्यालयहरुबाट प्रदान गरिने सार्वजनिक सेवालाई सेवाग्राही मुखी र प्रभावकारी बनाउनका लागि विभाग र मातहतका सबै कार्यालयहरुमा नागरिक बडापत्र राखिएको छ। यसबाट सेवाग्राहीले छिटो छरितो रुपमा सेवा प्राप्त गर्न सहज भएको छ। सेवा प्राप्त गर्नका लागि लाग्ने समय, सेवाको परिणाम, गुणस्तर, सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तूर, सेवा प्राप्तिका लागि पेश गर्नुपर्ने कागजात र सेवा प्रवाह गर्ने शाखा तथा गुनासो सुन्ने अधिकारी समेतको व्यवस्था गरिएको विभागको नागरिक बडापत्र अनुसूची २५ मा राखिएको छ।

नागरिकको सूचना पाउने हकको सम्मान र संरक्षण गर्दै विकासका कार्य एवं गतिविधिहरुलाई बढी पारदर्शी र जवाफदेही बनाउनका लागि विभागका गतिविधिहरु समावेश गरी ४-४ महिनामा संरक्षण समाचार प्रकाशन गरिंदै आएको छ। नागरिकलाई यस विभागका सूचनामा सहज पहुँच पुऱ्याउनका लागि विभागमा सूचना अधिकारीको व्यवस्था गरिएको छ।

विभागका गतिविधिहरुलाई विभागको वेबसाइट www.dnpwc.gov.np बाट पनि पाउन सकिने व्यवस्था मिलाइएको छ। यसबाट विभागका गतिविधिहरुलाई नागरिकसम्म सहज रुपमा पुऱ्याई नागरिकको सूचनाको हकको संरक्षणमा सहयोग पुगेको छ।

२.७ आयोजना/परियोजनाहरु

संरक्षित क्षेत्रमा संरक्षण साझेदारहरुबाट सञ्चालित आयोजनाहरु निम्न अनुसार छन् :

क. तराई भू-परिधि कार्यक्रम

ख. पवित्र हिमालय भू-परिधि कार्यक्रम

ग. कैलाश पवित्र भू-परिधि संरक्षण तथा विकास कार्यक्रम

घ. वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना

ङ. कञ्चनजङ्घा भू-परिधि संरक्षण तथा विकास कार्यक्रम

च. हरियो वन कार्यक्रम

छ. एकीकृत बाघ वासस्थान संरक्षण कार्यक्रम

भाग–तीन

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सम्पन्न भएका केही क्रियाकलापहरु तथा गतिविधिहरु

३.१ प्रजाति संरक्षण कार्ययोजना प्रकाशन ३५

३.२ वन्यजन्तु गणना सम्बन्धी ३६

३.३ भिजिटर ट्र्याकिङ सिस्टम व्यवस्थापन (Visitor Tracking System Management) ३७

३.४ सोलार पानी पम्प मार्फत पानी पोखरी तथा सिंचाई व्यवस्थापन ४०

३.५ दिवस समारोह ४०

३.६ ३४ औं वार्डेन सेमिनार तथा १६ औं मध्यवर्ती क्षेत्रका अध्यक्षहरुको बैठक ४७

३.७ नेपालमा गिद्ध संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्रमा हुर्काइएका गिद्धको प्राकृतिक बासस्थानमा पूनःस्थापना ५०

३.८ संरक्षित क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धान ५३

३.९ मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व ५३

३.१० संरक्षित क्षेत्रमा छायाङ्कन भएका डकुमेन्ट्री र फिल्महरु ५३

३.११ शिकार गरिएका वन्यजन्तु र राजश्व सम्बन्धी विवरण ५३

३.१२ संरक्षित क्षेत्रमा वन्यजन्तुको मृत्यु ५४

३.१३ संरक्षित क्षेत्रमा भौतिक पूर्वाधार निर्माण ५४

३.१४ SAWEN को तेश्रो वार्षिक बैठक ५४

३.१५ मुद्दाको विवरण ५५

३.१६ CITES को प्रावधान अनुसार नेपाल सरकारले एउटा काठे भालु (Sloth Bear) भारत सरकारलाई फिर्ता ५५

३.१७ चितवनबाट बाढीले बगाएर भारत पुगेका गैडाको उद्धारः ५७

३.१८ बाढीबाट भएको क्षतिको प्रारम्भिक विवरण ५७

३.१९ हालको बाढीबाट वन्यजन्तुमा भएको क्षति ५९

३.१ प्रजाति संरक्षण कार्ययोजना प्रकाशन

३.१.१ गैंडा संरक्षण कार्ययोजना

चित्र ४ : गैंडा संरक्षण कार्ययोजना

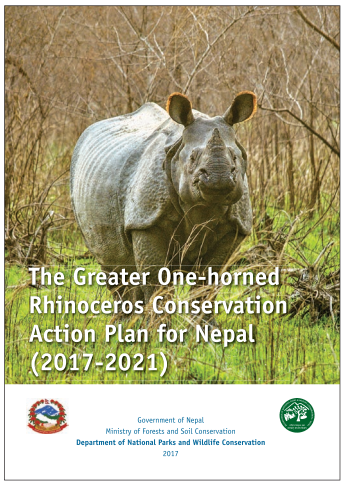

एक सिंगे गैंडा ठुलो स्तनधारीको मध्ये नेपालमा प्राथमिकतामा परेको जनावर हो । विश्वमा पाइने पाँच प्रजाति गैंडा मध्ये तिन प्रजातिहरु एसियामा पाइन्छ र बाँकी दुई प्रजातिहरु अफ्रिकामा पाइन्छ । एसियामा पाइने तीन प्रजाति मध्ये नेपालमा एक सिङ्गे गैंडा मात्र पाइन्छ । हाल नेपालमा जम्मा ६४५ गैंडाको संख्या रहेको देखिन्छ जस मध्ये ६०५ चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज क्षेत्रमा, २९ बर्दिया राष्ट्रिय निकुन्ज क्षेत्रमा, ८ शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुन्ज क्षेत्रमा र ३ पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रमा रहेका छन् ।

नेपालका लागि गैंडा संरक्षण कार्य योजना २०१७ - २०२१ स्वीकृत भइ प्रकाशन भएको छ । वासस्थान सुधार एवं स्थानान्तरण, चोरी शिकारी नियन्त्रण, मानव गैंडा द्वन्द न्यूनिकरणमा स्थानीय समुदायसंग सहकार्य, राष्ट्रिय तथा अन्तरास्ट्रिय जगतमा गैंडा संरक्षण कार्यमा सहकार्य र सहभागिता र यिनको वासस्थान को नियमित अनुसंधान, अनुगमन, संरक्षण र सर्वेक्षण गर्नुका साथै गैंडाको संख्या लाई व्यवस्थापन गर्नु प्रमुख उद्देश्यहरु हुन् ।

३.१.२ सालक संरक्षण कार्ययोजना

चित्र ५ : सालक संरक्षण कार्ययोजना

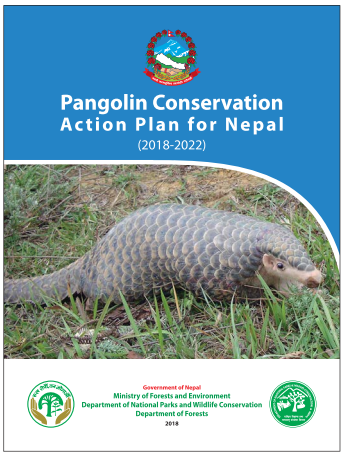

पङ्गोलिन नेपाल मा 'सालक' को रूपमा चिनिन्छ । नेपालमा सालकका दुई प्रजातिहरू पाइन्छन् । तिनीहरू भारतीय सालक र चिनियाँ सालक हुन् । चिनियाँ सालक IUCN को रातो सूचीमा Critically endanger र भारतीय सालक Endanger सूचीबद्ध गरिएको छ । चिनियाँ सालक र भारतीय सालक दुवै राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु ऐन, २०२९ अन्तर्गत सुरक्षित रहेको छ । दुवै प्रजातिहरूको राष्ट्रिय संरक्षण स्थिति खतरनाकको रूपमा मूल्याङ्कन गरिएकोछ । तथापि, नेपालका पङ्गोलिनहरूमा धेरै कम अध्ययनहरू भएको पाइन्छ ।

पहिलो राष्ट्रिय सर्वेक्षण, २०१६ मा नेपालका २५ जिल्लाहरूमा चिनियाँ सालक र ७ जिल्लाहरूमा भारतीय पंगोलिन उपस्थितिको पुष्टि गरेको छ ।

सालक खपटा, छाला र मासुको लागि चोरी शिकारी हुने र बासस्थानको हैसियत घट्दै जाने, संरक्षणको लागि कम प्राथमिकता, प्रजातिको बारेमा काम जानकारी नै यस प्रजातिको प्रमुख चुनौती रहेको देखिन्छ । साथै यस प्रजातिको बारेमा जानकारी बढाउने, चोरीशिकार नियन्त्रण गर्ने, सुहाउँदो बासस्थानको पहिचान गरी व्यवस्थापन गर्ने र सालक संरक्षणको लागि स्थानीयलाई प्रोत्साहन गर्ने प्रमुख उद्देश्य रहेको नेपालका सालक संरक्षण कार्य योजना, २०१८–२०२२ लाई शुरु गरिएको छ ।

३.१.३ घडियाल संरक्षण कार्ययोजना

चित्र ६ : घडियाल संरक्षण कार्ययोजना

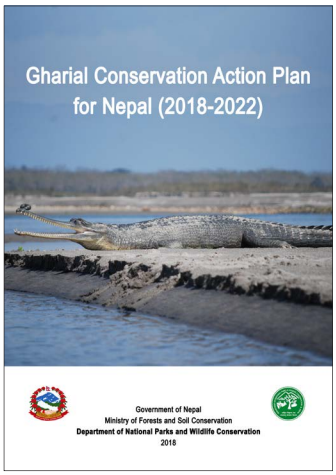

घडियाल घस्रने जातको प्रजाति हो र नेपालमा स्वस्थ पानी र स्वच्छ वातावरणको संकेतको रूपमा पनि चिनिन्छ। घडियाल IUCN को रातो सूचीमा Critically endanger को रुपमा सूचीबद्ध गरिएको छ र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ अन्तर्गत सुरक्षितमा रहेको छ। नेपालमा घडियाल प्रजनन् केन्द्र सन् १९७८ बाट चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा सुरु गरिएकोमा अहिले सफल तरिकाले संचालन भैरहेको र संख्यामा बृद्दि भएको छ। अहिले नेपालमा जम्मा १९८ संख्यामा घडियाल रहेको छ। ती मध्ये ८४ नारायणी नदीमा, ८२ राप्ती नदीमा, ३१ बबई नदीमा र १ कर्णाली नदीमा रहेका छन्। ढुंगा बालुवा उत्खनन, बाढी, वातावरण प्रदुषण र ड्यामहरु प्रमुख चुनौती रहेका छन्।

नेपालका घडियाल प्रजातिको संरक्षणको लागि दीर्घकालीन स्थायी कार्यहरू सुनिश्चित गर्नको लागि आहारा प्रजाति र बासस्थानको संरक्षण, स्वस्थानीय संरक्षण र परस्थानीय संरक्षण गर्ने मुख्य उद्देश्य रहेको घडियाल संरक्षण कार्य योजना २०१८-२०२२ लाई शुरु गरिएको छ। यस पञ्च बर्षीय कार्ययोजनाको लक्ष्य प्राप्ति गर्न लगभग रु.१४ करोड रकम आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ।

३.२ वन्यजन्तु गणना सम्बन्धी

३.२.१ अर्ना गणना, २०७४

चित्र ७ : कोशीटप्पुमा अर्ना गणनाको उद्घाटन

विश्वमा नै दुर्लभ मानिने अर्ना नेपालको कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्षमा मात्र पाइन्छ। यस आरक्षको स्थापना नै अर्नाको संरक्षण गर्नु रहेको थियो र अर्नाको संख्या र अवस्था अद्यावधिक गरी यसको दिगो संरक्षणका लागि रणनीति तयार गर्ने उद्देश्यका साथ आरक्ष स्थापना कालदेखि नै अर्नाको गणना गरिदै आएको छ। शुरुको गणना बमोजिम अर्नाको संख्या ६३ रहेको थियो भने मिति २०७४, चैत्र २८-३० गतेसम्म गरिएको गणनाबाट अर्नाको संख्या वृद्धि भई ४४१ पुगेको छ। जसमध्ये १ वर्षको बच्चा ३८, २ वर्ष उमेरको ४०, अर्धवयस्क ३५, वयस्क पोथी १९१ र वयस्क भाले १३७ रहेको छ। यी मध्ये ८३ प्रतिशत अर्ना कोशी नदीको पूर्वी तर्फ र १७ प्रतिशत अर्ना कोशी नदीको पश्चिम तर्फ पाइएको छ। वि.सं. २०३२ र २०७४ को गणनाको आधारमा वार्षिक वृद्धि दर ८.१ प्रतिशत रहेको छ। सो गणना कार्य मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिहरु, मध्यवर्ती क्षेत्र सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरु, स्थानीय संरक्षण प्रेमी, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष र आरक्ष सुरक्षार्थ तैनाथ शत्रुभञ्जन गुल्मको सहयोग एवं सक्रिय सहभागितामा यो गणना सम्पन्न गरिएको थियो।

३.२.२ सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्जमा कस्तुरी मृग गणना कार्य (Musk Deer Count)

सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयको आ.व.२०७४/०७५ मा सम्मन्न गर्नुपर्ने राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना तर्फको कस्तुरी मृग गणना कार्य सम्पन्न भएको छ। मिति २०७५/०२/२५ गतेबाट शुरुवात भएको गणना कार्य १५ दिनसम्म गरिएको थियो। कस्तुरी मृग गणना कार्य सेवा प्रदायक श्री एसियन सेन्टर फर डेभेलोपमेन्ट प्रा.लि. बुढानिलकण्ड, काठमाण्डौंको प्राविधिक सहयोगबाट भएको थियो। गणना कार्य विषेशज्ञ डा.मुकेश चालिसे ज्यूको नेतृत्वमा भएको थियो सो कार्यमा निकुञ्जमा कर्मचारीहरु सक्रियपूर्वक लागि खटिएका थिए। विशेष गरी निकुञ्ज क्षेत्रको नाम्चे, फुर्ते, ठमो, पारे, क्याङजुमा, फोर्चेठाँगा, डोले, देबुचे कालो ओडार लगायतका क्षेत्रमा गणना कार्य गरिएको थियो। गणना कार्यमा Transect walk, scan sampling, ad libitum sampling र indirect evidences हरु जस्तै hoofmarks, fecal matters, carcass, bones, bedding sites अवलोकन तथा बिश्लेषण आदि विधिको प्रयोग गरिएको थियो। गणना कार्य अवधिमा ५२ वटा कस्तुरी मृग प्रत्यक्ष रुपमा देखिएको त्यस्तै गरी २६६ वटा ताजा कस्तुरीको पेलेट पाइएको थियो। गणना कार्य पछि प्राप्त प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा संकलन गरिएको विवरणहरुका अध्ययनबाट यस निकुञ्ज तथा अर्न्तगतको मध्यवर्ती क्षेत्र भित्र १८५ (एक सय पचासी) वटा भन्दा बढी संख्यामा कस्तुरी मृग रहेको अध्ययनबाट पाइएको छ।

चित्र ८ : कस्तुरी मृग गणना सम्बन्धी स्थलगत तथ्याङ्क संकलन कार्य

३.३ भिजिटर ट्र्याकिङ सिस्टम व्यवस्थापन (Visitor Tracking System Management)

सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रमा भ्रमण गर्ने पर्यटकको संख्यामा बर्षेनी वृद्धि भइरहेको र यस क्षेत्रमा भ्रमण गर्ने कतिपय पर्यटकहरु गाइड विना नै आउने हुनाले पर्याप्त रुपमा पदमार्ग पहिचान गर्न नसक्नु, मौसमको प्रतिकुलता, भौगोलिक बिकटता आदि कारणहरुले गर्दा पर्यटकहरु बर्षेनी हराउने र मृत्यु समेत हुने गरेको छ। साथै खोजी कार्यमा असहजता भई केही पर्यटकहरु बेपत्ता समेत भएका छन् भने अर्को तर्फ पर्यटकहरुको व्यक्तिगत विवरण तथा आवत जावतको विवरण अभिलेखमा राखी उनीहरुको निगरानी बढाई वन्यजन्तु तथा वन पैदावार तर्फ हुन सक्ने अवैध गतिविधिहरुलाई न्युनिकरण गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ। भिजिटर ट्र्याकिङ सिस्टमको माध्यमबाट पर्यटकहरुको बिस्तृत बिवरण सहित उनीहरु प्रवेश गरेको पदमार्ग तथा भएको स्थान समेत अभिलेख हुने र उनीहरु हराएको स्थान सहज रुपमा पहिचान गरी खोजी कार्यमा सहजता ल्याई उद्धार कार्यलाई सिघ्रता ल्याउन सकिन्छ। आजको विज्ञान तथा प्रविधिको युगमा पनि प्रविधिको उपयोग नै नगरी निकुञ्जका कर्मचारीहरु तथा सुरक्षाकर्मीबाट मात्रै पर्यटकहरुको व्यक्तिगत विवरण राख्ने, निकुञ्ज प्रवेश टिकट काट्ने जस्ता कार्यले धेरै समय खर्च हुने, एउटै कार्यको लागि धेरै कर्मचारीहरु खटिनु पर्ने, पर्यटकहरुले पनि झन्झटिलो माध्यमको रुपमा लिने गरेको पाइएकोले समयको माग अनुरुप निकुञ्ज अर्न्तगतको प्रचलित मार्गहरुमा छिटो तथा सहज रुपमा भिजिटर ट्र्याकिङ सिस्टमको स्थापना तथा संचालन गरी पर्या पर्यटन प्रर्बधन तथा जैविक विविधता संरक्षणमा उल्लेखनीय योगदान गर्न सकिने देखिन्छ।

यस कार्यक्रमको प्रमुख उद्देश्य प्रत्येक पर्यटकहरुको व्यक्तिगत विवरण कम्प्युटरको माध्यमबाट सफ्टवेयरमा सुरक्षित राखी उनीहरुले निकुञ्ज क्षेत्रमा भ्रमण गरेका स्थानहरु र समयलाई अभिलेख राखी हुन सक्ने र भएका दुर्घटना र अवैध गतिविधिलाई यथासिघ्र पहिचान गरी उद्धार लगायत आवश्यक कार्य अघि बढाउन सकिने हुदाँ यसबाट पर्यटकहरुलाई सहज तथा सुविधा प्रदान गरी पर्या पर्यटनमा तथा जैविक विविधता संरक्षणमा टेवा पुऱ्याउनु रहेको छ । अन्य उद्धेश्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् ।

- यस क्षेत्रमा पर्यटकहरुको दुर्घटना तथा अन्य घटनाहरुलाई यथासिघ्र रुपमा पहिचान गरी उद्धार लगायत आवश्यक प्रक्रियामा सहजता ल्याउनु ।
- पर्यटन क्षेत्रलाई प्रविधि मैत्री बनाई पर्यटकको संख्यामा बृद्धि गर्नु ।
- यस क्षेत्रमा भ्रमण गर्ने पर्यटकहरुको अभिलेख अध्यावधिक गर्ने ।
- राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रमा हुन सक्ने अवैध गतिविधिहरुलाई न्युनिकरण गर्नु ।
- सूचना तथा संचार प्रविधि मैत्री भई राष्ट्रिय निकुञ्जका कार्यहरुको प्रभावकारितामा अभिबृद्धि गर्नु ।

सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रमा भ्रमण गर्ने प्रत्येक पर्यटकहरुको व्यक्तिगत विवरण सफ्टवेएरमा राखी उनीहरुले निकुञ्ज क्षेत्रमा भ्रमण गरेका स्थानहरु र समयलाई अभिलेख राखी हुन सक्ने र भएका दुर्घटना र अवैध गतिविधिलाई यथासिघ्र पहिचान गरी उद्धार लगायत आवश्यक कार्यहरुलाई सहज रुपमा अघि बढाउन त्यस्तै पर्या पर्यटनमा टेवा पुऱ्याउने उद्धेश्यले यो क्रियाकलापको व्यवस्था गरिएको हो । निकुञ्जको मुख्य प्रवेशद्धारमा प्रत्येक पर्यटकहरुको फोटो सहितको व्यक्तिगत बिवरण कम्प्युटरको माध्यमबाट सफ्टवेएरमा अभिलेख राखिनेछ । यसरी अभिलेख राख्ने कार्य पर्यटकले आफै इन्टरनेटको माध्यमबाट अपलोड गर्न सक्ने वा कार्ड रिडर मेसिनको माध्यमबाट रेकर्ड अपलोड गरिनेछ वा कर्मचारीद्वारा कम्प्यूटर र इन्टरनेटको सहायताले डाटा सिस्टममा अपलोड गरिनेछ र पर्यटकलाई बार कोड भएको बेकन कार्ड उपलब्ध गराइनेछ । पदमार्गको प्रमुख स्थानहरुमा कार्ड रिडर मेसिन राखिनेछ र पर्यटक सो क्षेत्रको नजिक पुगेपछि स्वचालित रुपमा स्क्रीनमा पर्यटकको फोटो सहितको बिवरण देखिनेछ र कर्मचारीले स्क्रीनमा देखिने In option मा OK गरेपछि सो पर्यटक त्यस क्षेत्रबाट अघि गएको रेकर्ड सिस्टममा रहनेछ भने कर्मचारी निरन्तर बस्न नसक्ने क्षेत्रमा बेकन कार्ड लिएर जाने पर्यटक नजिकै

चित्र ९ : प्रवेश काउन्टरमा संकलन गरिने पर्यटक विवरण

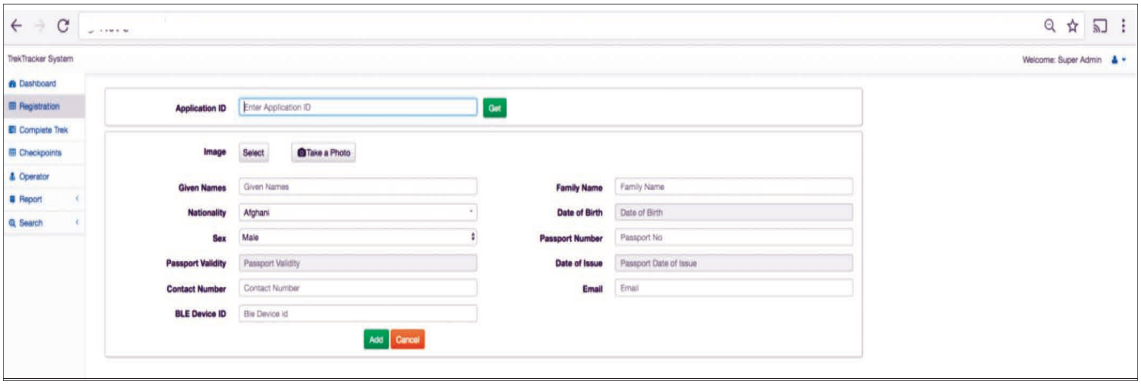

पुगेमा अटोमेटिक कार्ड रिडरले सो कार्डको डाटा रेकर्ड गरी सिस्टममा सुरक्षित राख्ने कार्य हुन्छ । यदि बेकन कार्ड बोकेको पर्यटक हरायो भने कार्ड रिडर मेसिन सो क्षेत्रमा लगियो भने करिब १५०-२०० मिटर सम्म बरपर पुगेमा कार्ड रिडरको माध्यमले सहज रुपमा पत्ता लगाउन सकिनेछ । त्यस्तै संकलन भएका तथ्याङ्क एकमुष्ठ रुपमा master computer मा चाहेको बेलामा सहज रुपमा हेर्न सकिनेछ ।

चित्र १० : चेकपोष्टको डिस्प्लेमा देखिने पर्यटक विवरण

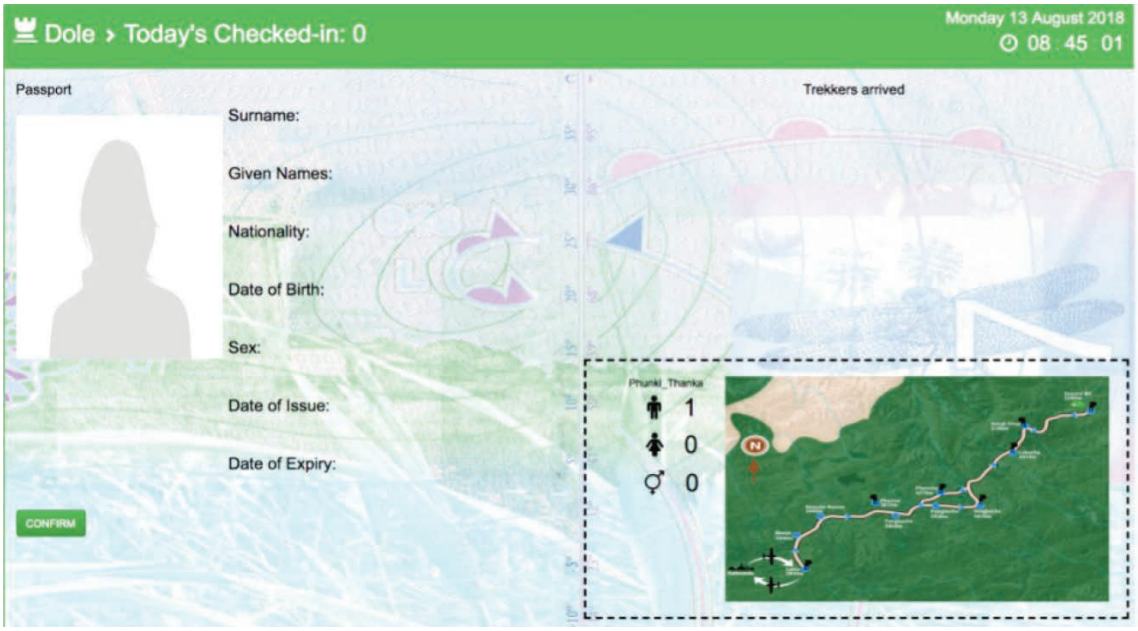

यो कार्यको लागि कम्प्युटर, निरन्तर विद्युतको स्रोत/सोलार/इन्भटर, ईन्टरनेट सेवा दिने उपकरण, कार्ड रिडर, पासपोर्ट स्क्यानर, डिजिटल क्यामेरा, डिस्प्ले, व्यक्तिगत विवरण रहने बेकन कार्ड, कार्डको विवरण स्टोर गर्ने यन्त्र तथा सफ्टवेयर आदि आवश्यक पर्नेछ ।

चित्र ११ : Visitor tracking System को अवधारणा

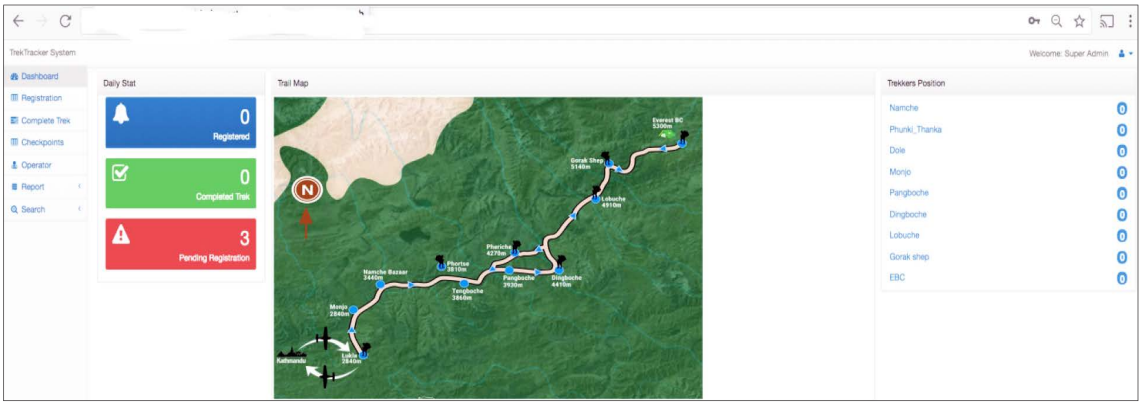

यो कार्य हाल सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्र अर्न्तगतको मन्जो चेकपोष्ट तथा पर्यटक प्रवेश टिकट काउन्टर, नाम्चे क्षेत्रको मिस्लुङ, थामे आर्मी पोष्ट, डोले पोष्ट, फुङिठागां आर्मी पोष्ट, देबुचे पोष्ट गरी ६ ठाउँमा जडान गरिएको छ। आगामी दिनमा प्रचलित पदमार्गहरुको अन्य महत्वपूर्ण स्थानहरु गोकियो ताल क्षेत्र, ईम्जा ताल क्षेत्र, सगरमाथाको आधार शिविर, कालापत्थरसम्म जाने विभिन्न स्थानहरु, चेकपोष्टहरु र बिगत समयमा पर्यटकहरु बेपत्ता भएका प्रमुख पदमार्गहरुमा स्थापना गरिने लक्ष्य रहेको छ।

चित्र १२ : Passport Scanner

यस कार्यक्रम संचालन पश्चात प्रत्येक पर्यटकहरुको व्यक्तिगत विवरण इन्टरनेटको माध्यमबाट सफ्टवेएरमा राखी उनीहरु भएको अवस्थिति तथा निकुञ्ज क्षेत्रमा गरेका आवत जावतको विवरण अभिलेख राखी हुन सक्ने र भएका दुर्घटना र अवैध गतिविधिलाई यथासिघ्र पहिचान गरि उद्धार लगायत आवश्यक कार्य सहज रुपमा गर्न सकिने हुदाँ यसबाट पर्यटकहरुलाई सहज तथा सुबिधा प्रदान हुने र पर्या पर्यटन प्रवर्द्धन तथा जैविक विविधता संरक्षणमा टेवा पुगेको हुने छ। साथै सूचना तथा संचार प्रविधि मैत्री भई राष्ट्रिय निकुञ्जका कार्यहरुमा प्रभावकारितामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ।

३.४ सोलार पानी पम्प मार्फत पानी पोखरी तथा सिंचाई व्यवस्थापन

कृष्णसारको लागि खानेपानीको नियमित व्यवस्थाका लागि कृष्णसार वासस्थान क्षेत्रको करिब बीच हुने स्थानमा पुरानो मचान नजिक सोलार पानी तान्ने पम्प मार्फत बोरिंगबाट पानी निकाली पोखरीमा नियमित पानी जम्मा हुने व्यवस्था मिलाइएको छ। जसबाट पोखरीमा जम्मा भएको पानी कृष्णसारले प्रयोग गर्दै आएका छन् भने त्यस वरिपरिको केही क्षेत्रमा सिंचाई समेत भई कृष्णसारको आहारा व्यवस्थापनमा केही हदसम्म टेवा पुगेको छ।

चित्र १३ : सोलार पानी पम्प

३.५ दिवस समारोह

३.५.१ विश्व बाघ दिवस, २०७४

तत्कालीन वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयका सचिव श्री प्रकाश माथेमाको प्रमुख आतिथ्यमा "स्वस्थ पर्यावरणको लागि बाघको संरक्षण" भन्ने मूल नाराका साथ विश्व बाघ दिवस २९ जुलाई २०१७ तदनुसार १४ साउन २०७४ गते बाघको संरक्षणमा व्यापक जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले केन्द्रीय स्तरमा राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण

कोष, खुमलटारको सभाहलमा नेपालमा बाघको संरक्षण विषयमा छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम गरी मनाइयो । कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि, तत्कालीन वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयका सचिव श्री प्रकाश माथेमाले वन परिसर बबरमहलमा राखिएको बाघको महत्व देखिने होर्डिङ्ग बोर्डको अनावरण गर्नुभएको थियो । नेपालमा बाघको संरक्षण सम्बन्धी विषयमा तत्कालीन वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालय, जैविक विविधता तथा वातावरण महाशाखा प्रमुख, सहसचिव (प्रा.) डा. महेश्वर ढकालले प्रस्तुती गर्नुभयो । प्रस्तुतीकरण पश्चात वन विभागका महानिर्देशक श्री कृष्ण प्रसाद आचार्य, त्रिभुवन विश्वविद्यालयका प्रा.डा. रमेश श्रेष्ठ, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका पूर्व महानिर्देशक श्री श्याम बजिमय र शुक्लाफाँटा रा.नि. मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष श्री पुष्कर सिंहबाट बाघको इकोलोजी तथा बासस्थापन, अवैध चोरी शिकार तथा व्यापार नियन्त्रण, संरक्षणका नीतिहरु, संरक्षणमा स्थानीय समुदायको सहभागिता, मानव-बाघ द्वन्द न्युनिकरण, बाघ संरक्षणमा अबको बाटो लगायतका विषयहरुमा छलफल तथा अन्तरक्रिया भएको थियो ।

कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि सचिव श्री प्रकाश माथेमाले बाघ पारिस्थिकीय प्रणालीको उच्च तहमा रहेको प्रजाति भएकोले बाघको संरक्षण गरिएमा बाघ पाइने क्षेत्रमा समग्र वन, वनस्पति र अन्य वन्यजन्तु समेत संरक्षण हुने बताउनु भयो । वन नीति, २०७१, जैविक विविधता रणनीति तथा कार्ययोजना, २०१४, बाघ संरक्षण कार्य योजना, २०१६ अनुसार कार्यक्रम सम्पन्न गर्न सबै सम्वद्ध पक्षहरुले सहकार्य गर्नुपर्नेमा जोड दिनु भयो । बाघको संख्या बृद्धि सँगै मानव-बाघ द्वन्दका घटनाहरु बढ्दै गएको सन्दर्भमा द्वन्द नै नहुने स्थिति सिर्जना गर्नुपर्ने धारणा व्यक्त गर्नुभयो ।

नेपाल सरकारका पूर्व सचिव डा. स्वयम्भुमान अमात्य, संरक्षण साझेदार संस्थाहरुको तर्फबाट राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषका सदस्य सचिव श्री गोविन्द गजुरेलले बाघ संरक्षणको विविध पक्षहरुबारे मन्तब्य राख्नु भएको थियो । कार्यक्रमका अध्यक्ष राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका निमित्त महानिर्देशक श्री गोपाल प्रकाश भट्टराईले नेपालले सन् २०२२ सम्ममा २५० वटा बाघको संख्या पुऱ्याउन राखेको लक्ष्य अनुरुप कटिबद्ध रही कार्य गर्नेमा जोड दिदै कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि लगायत कार्यक्रममा उपस्थित हुनु भएका सम्पूर्ण महानुभावहरु, बाघको संरक्षणमा प्रत्यक्ष तथा परोक्ष रुपमा योगदान पुऱ्याउने सम्पूर्ण व्यक्ति तथा संस्थाहरुलाई धन्यवाद व्यक्त गर्नु भयो । कार्यक्रममा सरकारी तथा गैरसरकारी कर्मचारीहरु, शिक्षक तथा विद्यार्थीहरु, संरक्षण कर्मीहरु, पत्राकारहरु सहित ४५० जनाको उपस्थिति रहेको थियो ।

३.५.२ अन्तर्राष्ट्रिय जैविक विविधता दिवश, २०७५ सम्पन्न

माननीय वन तथा वातावरण मन्त्री शक्ति बहादुर बस्नेतको प्रमुख आतिथ्यतामा जैविक विविधता महासन्धिका २५ वर्ष पृथ्वीमा सुरक्षित जीवनको सुरक्षित सुनिश्चतता भन्ने नाराका साथ अन्तर्राष्ट्रिय जैविक विविधता दिवश २२ मे २०१८ तदनुसार ८ जेष्ठ २०७५ का दिन जैविक विविधताको संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा व्यापक जनचेतना जगाउने उद्देश्यले केन्द्रीय स्तरमा राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषको सभाहल, खुमलटार, ललितपुरमा विशेष कार्यक्रम गरी मनाइयो । उक्त कार्यक्रममा वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतकका ५ वटा विभागहरु र संरक्षण साझेदार संस्थाहरुबाट विभिन्न स्टलहरु राखिएको थियो ।

कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि मा. वन तथा वातावरण मन्त्री शक्ति बहादुर बस्नेतले जैविक विविधताका दृष्टिले नेपाल विश्वमा धनी राष्ट्र रहेको र यस पुँजीलाई पुजिकृत गर्दै समृद्ध नेपाल बनाउनु पर्ने, जैविक श्रोतहरुको दिगो

प्रयोग र लाभको समन्यायिक वितरण हुन पर्नेमा जोड दिनु भयो । मन्तव्यको क्रममा मा. मन्त्रीले मानवलाई केन्द्रमा राखेर जैविक विविधताको संरक्षण गरे नेपाल सरकारले अघि बढाएको समृद्ध नेपाल खुसी नेपालको परिकल्पना पूरा हुने विचार व्यक्त गर्नुभयो । कार्यक्रमका विशेष अतिथि राष्ट्रिय योजना आयोगका मा. सदस्य डा. कृष्ण प्रसाद वली र कृषि, भूमि व्यवस्थापन तथा सहकारी मन्त्रालयका सचिव डा. युवकध्वज जि.सी. ले पनि मन्तव्य राख्नु भएको थियो । वन तथा वातावरण मन्त्रालयका सचिव एवं कार्यक्रमका सभाध्यक्ष डा. विश्वनाथ ओलीले जैविक विविधता महासन्धिको नेपाल पक्ष राष्ट्र भएको, सबैको साझा प्रयासले नेपालको जैविक विविधता संरक्षणमा उल्लेख्य उपलब्धि हासिल भएको र नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रममा जैविक विविधता संरक्षण समावेश भएकोले सरकार जैविक विविधता संरक्षणमा संबेदनशील रहेको स्पष्ट पार्नु भयो ।

कार्यक्रममा वन तथा वातावरण मन्त्रालयका सहसचिव डा. महेश्वर ढकालले जैविक विविधता महासन्धि पछि नेपालले हासिल गरेका उपलब्धिहरु र त्यसमा देखिएका चुनौतीका विषयमा प्रस्तुति गर्नु भएको थियो । वन तथा वातावरण मन्त्रालयका सहसचिव डा. सिन्धु प्रसाद ढुंगानाले स्वागत मन्तब्य राख्नु भएको थियो भने राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका उपसचिव (प्रा.) श्री विष्णु प्रसाद श्रेष्ठले कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु भएको थियो । कार्यक्रममा नेपालका जैविक विविधता सम्बन्धी फोटो किताब, राष्ट्रिय रामसार रणनीतिक योजना, विजयसाल संरक्षण कार्ययोजना, संरक्षण झिल्काहरु, नेपालमा वन्यजन्तुको आखेटोपहार व्यवस्थापन, पोखराका ताल समूहको व्यवस्थापन योजना र जैविक विविधता संरक्षणमा २५ वर्षे उपलब्धि भन्ने पुस्तकहरु विमोचन गरिएको थियो ।

३.५.३ विश्व सिमसार दिवस, २०१८

माननीय मन्त्री विक्रम पाण्डेज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा "दिगो सहरी भविष्यका लागि सिमसार" भन्ने मूल नाराका साथ २२ औं विश्व सिमसार दिवस २ फेब्रुअरी २०१८ तदनुसार १९ माघ २०७४ गते सिमसारको संरक्षणमा व्यापक जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले केन्द्रीयस्तरमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको प्राङ्गण बबरमहलमा विशेष जनचेतनामूलक कार्यक्रम गरी मनाइयो । बबरमहल वन परिसरबाट माइतीघर मण्डला, बिजुलीबजार हुदै बानेश्वर भई पूनः बबरमहल वन परिसरसम्म हरित र्‍याली (प्रभातफेरी) गरियो ।

कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि, माननीय मन्त्री विक्रम पाण्डेज्यूले वन परिसर, बबरमहलमा राखिएको विश्व सिमसार दिवसको होर्डिङ्ग बोर्डको अनावरण गर्नुभयो । नेपालमा गोही संरक्षण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले तयार गरिएको गोही संरक्षण कार्ययोजना राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका पूर्व महानिर्देशक श्री विश्वनाथ उप्रेतीद्धारा लिखित पुस्तक "Early Stage of Conservation in Nepal" प्रमुख अतिथिबाट विमोचन गरियो । एम्बिसन एकेडेमीका विद्यार्थीहरुबाट जोगाऔं सिमसार नाटक प्रस्तुत गरियो । प्रकृति संरक्षणका लागि जनचेतना जगाउने चेतनामूलक गीत बरिष्ठ गायिका श्री लोचन भट्टराईले गाउनु भयो । विश्व सिमसार दिवसको अवसरमा आयोजित अन्तर माध्यमिक विद्यालय स्तरीय निबन्ध प्रतियोगितामा प्रथम, द्वितीय, तृतीय र सान्तवना स्थान प्राप्त गर्ने विद्यार्थीहरुलाई नगद पुरस्कार सहित प्रमाण पत्र वितरण गरियो । विगत चार दशक भन्दा लामो समय नेपालको चरा संरक्षणमा विशेष योगदान पुर्‍याउनु भएकी बेलायती नागरिक Carol Inskipp लाई कार्यक्रममा विशेष सम्मान गरियो ।

कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि माननीय मन्त्री विक्रम पाण्डेज्यूले सिमसारको संरक्षण र व्यवस्थापन गरी दिगो

सहरी भविष्यलाई सुनिश्चित गर्दै सिमसारजन्य स्रोतको दिगो तथा बुद्धिमतापूर्ण उपयोग गरी सहरी जनजीवन जिवन्त बनाउनु पर्ने, सिमसार क्षेत्रको बारेमा संविधानमा भएको अधिकार बांडफांड समेतलाई आधार मानी सरोकारवालाहरुको समेत राय सुझावहरुको आधारमा राष्ट्रिय सिमसार नीति, २०६९ लाई संशोधन गर्नुपर्ने, साथै सबै सरोकारवाला निकायहरुलाई सहभागी गराई रामसारमा सुचिकृत सिमसार क्षेत्रहरुको रणनीतिक योजना यथाशक्य चाडो तयार गरी सोही बमोजिम कार्यान्वयनमा लैजान जोड दिनुभयो । कार्यक्रमका विशेष अतिथि माननीय राज्यमन्त्री कमला देवी शर्माज्यूले सिमसारको संरक्षणमा रहेका चुनौतीहरुलाई सम्बोधन गर्ने खालका कार्यक्रमहरु बनाई कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा जोड दिनु भयो । तत्कालीन वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालयका सचिव डा. युवक ध्वज जी.सी.ले जैविक एवं पर्यावरणीय संरक्षणको दृष्टिकोणले मात्र नभई स्थानीय बासिन्दाहरुको आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक दृष्टिकोणले पनि सिमसार क्षेत्र महत्वपूर्ण क्षेत्रको रुपमा रहेको बताउनु भयो । सिमसारको संरक्षण र दिगो व्यवस्थापनमा सरकारी निकाय, स्थानीय निकाय र गैरसरकारी संघ संस्था सबैको समन्वय र साझेदारी हुनुपर्नेमा जोड दिनु भयो ।

कार्यक्रमका अध्यक्ष एवं राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका महानिर्देशक श्री मन बहादुर खड्काले राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय नीति अनुरुप सिमसारको संरक्षण र व्यवस्थापनमा कटिबद्ध रही कार्य गर्नेमा जोड दिदै कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि लगायत कार्यक्रममा उपस्थित हुनुभएका सम्पूर्ण महानुभावहरु, सिमसारको संरक्षणमा प्रत्यक्ष तथा परोक्ष रुपमा योगदान पुऱ्याउने सम्पूर्ण व्यक्ति तथा संस्थाहरुलाई धन्यवाद व्यक्त गर्नु भयो । कार्यक्रममा सरकारी तथा गैरसकारी कर्मचारीहरु, शिक्षक तथा विद्यार्थीहरु, सिमसार तथा जैविक विविधता क्षेत्रका विज्ञहरु, संचारकर्मीहरु सहित करिब ५०० जनाको उपस्थिति रहेको थियो ।

३.५.४ २३ औं वन्यजन्तु सप्ताह २०७५ (१ देखि ७ वैशाख, २०७५) भव्यताका साथ सम्पन्न

"समृद्धिका लागि वन्यजन्तु संरक्षण" भन्ने मूल नाराका साथ २३ औं वन्यजन्तु सप्ताह, १ देखि ७ वैशाख २०७५ सम्म वन्यजन्तु र जैविक विविधताको संरक्षणमा व्यापक जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने र स्थानीय एवं समग्र राष्ट्रको समृद्धिमा टेवा पुर्याउने उद्देश्यले विभिन्न कार्यक्रमहरु गरी मनाइयो । वन्यजन्तु सप्ताहको अन्तिम दिन माननीय वन तथा वातावरण मन्त्री शक्ति बहादुर बस्नेतज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको प्राङ्गण बबरमहलमा विशेष कार्यक्रम गरी समापन गरियो । बबरमहल वनपरिसरबाट माइतीघर मण्डला, बिजुलीबजार हुदै बानेश्वर भई पूनः बबरमहल वनपरिसरसम्म हरित ऱ्याली (प्रभात फेरी) गरियो ।

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका उपमहानिर्देशक श्री गोपाल प्रकाश भट्टराईले कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि, विशेष अतिथि लगायत सम्पूर्ण महानुभावहरुलाई कार्यक्रममा स्वागत गर्दै स्वागत मन्तब्य राख्नु भयो । कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि, माननीय वन तथा वातावरण मन्त्री शक्ति बहादुर बस्नेतज्यूले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको प्राङ्गणमा राखिएको गैंडाको आकृति अनावरण गर्नुभयो । नेपालमा सालक संरक्षण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले तयार गरिएको सालक संरक्षण कार्ययोजना प्रमुख अतिथिबाट लोकार्पण गरियो । वन्यजन्तु संरक्षणको कार्यमा विशिष्ट योगदान पुऱ्याउनु भएका चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयका रेन्जर श्री लक्ष्मण राय र अनुसन्धानकर्ता एवं संरक्षणकर्मी श्री राजु आचार्यलाई संयुक्त रुपमा "राष्ट्रिय वन्यजन्तु संरक्षण पुरस्कार, २०७४" र पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष श्री पदम तितुङ्ग र पत्राकार श्री रामचन्द्र अधिकारीलाई संयुक्त रुपमा "वन्यजन्तु संरक्षण पुरस्कार, २०७४" बाट पुरस्कृत गरियो ।

एम्बिसन एकेडेमीका विद्यार्थीहरुबाट "समृद्धिका लागि वन्यजन्तु संरक्षण" विषयमा नाटक प्रस्तुत भयो । वन्यजन्तु एवं प्रकृति संरक्षणका लागि जनचेतना जगाउने चेतनामूलक गीत बरिष्ठ जन गायक श्री रामकृष्ण दुवालको नेतृत्वमा कलाकारहरुले गाउनु भयो । वन्यजन्तु सप्ताहको अवसरमा आयोजित अन्तर माध्यमिक विद्यालय स्तरीय चित्रकला र फोटोग्राफी प्रतियोगिताका प्रथम, द्वितीय, तृतीय र सान्त्वना स्थान प्राप्त गर्ने विद्यार्थीहरुलाई नगद पुरस्कार सहित प्रमाण पत्र वितरण गरियो ।

कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि माननीय मन्त्री शक्ति बहादुर बस्नेतज्यूले वन्यजन्तुको बासस्थान व्यवस्थापन, संकटापन्न वन्यजन्तुको संरक्षण, चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रण, भू-परिधिस्तरीय संरक्षणमा बढावा एवं संरक्षण सचेतना कार्यक्रममा जोड दिई मानव वन्यजन्तु द्धन्द नहुने स्थितिको सृजना गरी पर्यापर्यटन मार्फत स्थानीय समुदाय र समग्र राष्ट्रको समृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने दिशामा सक्रिय योगदान पुऱ्याउनु पर्नेमा जोड दिनु भयो ।

कार्यक्रमका विशेष अतिथि सचिव डा. विश्वनाथ ओलीज्यूले वन्यजन्तुको संरक्षणमा देखिएका चुनौतीहरुलाई सम्बोधन गर्ने खालका कार्यक्रमहरु बनाई कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा जोड दिनु भयो । साथै जैविक एवं पर्यावरणीय संरक्षणको दृष्टिकोणले मात्र नभई स्थानीय बासिन्दाहरुको आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक दृष्टिकोणले पनि वन्यजन्तु महत्वपूर्ण रहेको बताउनु भयो । वन्यजन्तुको संरक्षण र व्यवस्थापनमा सरकारी निकाय, स्थानीय तह, स्थानीय समुदाय र गैरसरकारी संघसंस्था सबैको समन्वय र साझेदारी हुनुपर्ने भनी उल्लेख गर्नुभयो ।

कार्यक्रमका अध्यक्ष एवं राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका महानिर्देशक श्री मन बहादुर खड्काले राष्ट्रिय र अन्तरराष्ट्रिय नीति अनुरुप वन्यजन्तुको संरक्षण र व्यवस्थापनमा कटिबद्ध रही कार्य गर्नेमा जोड दिदै कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि, विशेष अतिथि लगायत कार्यक्रममा उपस्थित हुनु भएका सम्पूर्ण महानुभावहरु, वन्यजन्तु संरक्षणमा प्रत्यक्ष तथा परोक्ष रुपमा योगदान पुऱ्याउने सम्पूर्ण व्यक्ति तथा संस्थाहरुलाई धन्यवाद व्यक्त गर्नु भयो । कार्यक्रममा सरकारी तथा गैरसरकारी कर्मचारीहरु, शिक्षक तथा विद्यार्थीहरु, संरक्षणकर्मीहरु, सञ्चारकर्मीहरु गरी करीव ५०० जनाको उपस्थिति रहेको थियो ।

३.५.५ समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण अभियान (चौथो राष्ट्रिय दिवस) तथा विश्व वन्यजन्तु दिवस, २०१८

नेपाल सरकारको निर्णय अनुसार प्रत्येक वर्षको मार्च ३ तारिखका दिन समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण अभियान मनाउने सन्दर्भमा सदा झै यस बर्षको मार्च ३ तारिखका दिन "युवाको जागरण : बाघ-चितुवाको संरक्षण" भन्नेनाराका साथ चौथो समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण अभियान, २०७४ बाँके रा.नि. मा एक भव्य समारोहका बीच मनाइएको थियो । सो उपलक्ष्यमा प्रदेश ६ का प्रदेश सभाका उपसभामुख श्री कृष्णी थारुले बाँके रा.नि.को खद्गबार हात्तीसारमा निर्माण उद्घाटन गर्नु भएको थियो । चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण अभियान मनाउनका लागि प्रदेश ६ का सांसदहरु, वन्यजन्तु विभागका उपमहानिर्देशक तथा नेपालगंज उपमहानगरपालिका र कोहलपुर नगरपालिकाका प्रमुख, सम्बन्धित गाउँपालिकाका अध्यक्ष, बाँके रा.नि. मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति तथा समूहका पदाधिकारीहरु, प्रदेश ६ का वन, वातावरण, उद्योग तथा पर्यटन सचिव, जिल्ला वन अधिकृत तथा जिल्ला स्थित विभिन्न कार्यालयका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरु, विभिन्न राजनैतिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरु, कोहलपुर तथा नेपालगंज उद्योग

बाणिज्य संघका पदाधिकारीहरु, स्कुल तथा कलेजका बिद्यार्थी लगायत अन्य सरोकारवाला निकायको बाक्लो उपस्थितिमा बाँके रा.नि.को खद्गबार हात्तीसारमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो ।

३.५.६ नेपाल सरकारबाट मित्रराष्ट्र जनवादी गणतन्त्र चीन सरकारलाई एक जोडी एक सिंगे गैंडा उपहार हस्तान्तरण समारोह सम्पन्न

नेपाल र चीन सरकार बीच वन्यजन्तु संरक्षणमा वैज्ञानिक सहयोग आदानप्रदान गर्नुका साथै दुवै देश बीच सुमधुर सम्बन्ध कायम गर्ने उद्देश्यका साथ नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदको मिति २०७३/३/२६ को बैठकबाट मित्रराष्ट्र जनवादी गणतन्त्र चीन सरकारलाई दुई जोडी एक सिंगे गैंडा (२ भाले र २ पोथी) उपहार दिने निर्णय अनुसार २०७५ आषाढ २८ गते विशेष समारोह आयोजना गरी प्रमुख अतिथि सम्माननीय प्रधानमन्त्री के.पी. शर्मा ओलीबाट साइटिस निर्यात प्रमाणपत्र, प्रजाति उत्पति प्रमाणपत्र सहित एक जोडी एक सिंगे गैंडा (१ भाले-भद्र र पोथी-रुपसी) महा महिम Ms. Yu Hong नेपालका लागि चिनियाँ राजदुत मार्फत चीन सरकारलाई हस्तान्तरण गरिएको छ ।

चित्र १४ : मित्र राष्ट्र चीनलाई गैंडा हस्तान्तरण कार्यक्रम

गैंडा प्रदान गर्ने सम्बन्धमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय (हाल वन तथा वातावरण मन्त्रालय) र The State Forestry Administration (हाल, National Forestry and Grassland Administration), China का बीच सन् अप्रिल २०१७ मा सहमति पत्रमा हस्ताक्षर भएको र २५ जुन, २०१८ मा नेपाल सरकार र चीन सरकार बीच सम्झौता भएको हो ।

गैंडा हस्तान्तरण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउनको लागि नियमित रुपमा नेपाल सरकार र चीन सरकार पक्ष बीच विभिन्न समयमा छलफल गरिएको छ । नेपाल सरकारका प्राविधिकहरुबाट गैंडा राख्ने स्थान र हावापानीको बारेमा अध्ययन भएको छ । साथै चीन सरकारका प्राविधिकहरुबाट पनि लामो समय व्यतित् गरी चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा रहेका गैंडाहरुको बासस्थान अध्ययन तथा अवलोकन कार्य भएको छ । चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा

रहेका २ जोडी गैंडालाई capture गरी चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सौराहामा booma मा राखी नजिकबाट अवलोकन गर्ने, नियमित हेरचाह र स्वास्थ्य परिक्षण गर्ने कार्य पश्चात एक जोडी गैंडा (भाले र पोथी) हस्तान्तरण गरिएको हो । हस्तान्तरण गरिएको गैंडाहरुको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

तालिका २१ : चीन सरकारलाई हस्तान्तरण गरिएको गैंडाको विवरण

लिङ्ग	भाले (भद्र)	पोथी (रुपसी)
उमेर	१ देखि २ वर्ष	१.५ देखि २ वर्ष
तौल	अनुमानित ९०० के.जी.	अनुमानित १२०० के.जी.
क्याप्चर गरिएको स्थान	खोरियामुहान क्षेत्र, चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज सुखिभार क्षेत्र, चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज	
लम्बाई	२.४ मि.	२.५ मि
उचाई	१.३ मि	१.४ मि.

गन्तव्य : Guangzhou Chemelong Group Co. LTD, Panyu Avenue, Panyu District, Guangzhou, P.R. China

दुर्लभ वन्यजन्तुको संरक्षण एवं संरक्षण शिक्षा प्रवर्धनको लागि नेपाल सरकारद्वारा मित्र राष्ट्र भारत, संयुक्त राज्य अमेरिका, जापान, थाइल्याण्ड, अष्ट्रिया लागयतका मुलुकलाई २६ वटा गैंडा उपहार स्वरूप प्रदान गरिसकिएको छ ।

समारोहका प्रमुख अतिथि सम्माननीय प्रधानमन्त्री के.पी.शर्मा ओलीले गैंडा हस्तान्तरण कार्यले नेपाल र चीन देश बीचको मित्रता अझ प्रगाढ हुने, दुइ देश बीचको सम्बन्धले गैंडा लगायत अन्य वन्यजन्तुहरुको चोरी शिकार नियन्त्रण गर्नमा समेत ठोस योगदान पुग्ने र विश्व समुदायलाई समेत सकारात्मक सन्देश दिन सफल हुने कुरामा जोड दिनु भयो । साथै गैंडा हस्तान्तरण कार्यले आगामी दिनहरुमा दुई देश बीच अझ सुमधुर सम्बन्ध कायम भई वन्यजन्तु, वनजंगल र जैविक विविधता संरक्षणमा थप सहयोग र समन्वय हुने कुरामा समारोहका अध्यक्ष माननीय वन तथा वातावरण मन्त्री शक्ति बहादुर बस्नेतले जोड दिनुभएको छ ।

समारोहका अध्यक्ष माननीय वन तथा वातावरण मन्त्री शक्ति बहादुर बस्नेतले सम्माननीय प्रधानमन्त्री के.पी. शर्मा ओलीज्यूको नेतृत्वको मन्त्रिपरिषदको मिति २०७३/३/२६ को बैठकबाट मित्र राष्ट्र जनवादी गणतन्त्र चीन सरकारलाई दुई जोडी एक सिंगे गैंडा उपहार दिने निर्णय अनुसार एक जोडी एक सिंगे गैंडा हस्तान्तरण समारोहमा स्वयं सम्माननीय प्रधानमन्त्री उपस्थित भई राजदुत मार्फत चीन सरकारलाई हस्तान्तरण गर्नुभएकोमा सम्माननीय प्रधानमन्त्री के.पी. शर्मा ओलीज्यू प्रति हार्दिक कृतज्ञता साथै आभार व्यक्त गर्नुभयो । साथै एक सिंगे गैंडा हस्तान्तरण कार्यमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नु भएका पूर्व मन्त्री अग्नि प्रसाद सापकोटा, चीन सरकारको तर्फबाट एक जोडी गैंडा उपहार ग्रहण गर्न आउनु भएका महामहिम राजदुत, गैंडा हस्तान्तरण कार्यमा संलग्न राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरु, सम्पूर्ण सरकारी तथा गैह्रसरकारी व्यक्ति तथा संघ संस्थाहरु, संरक्षण साझेदार संस्थाहरु, सञ्चारकर्मीहरु तथा सबै संरक्षण प्रेमी महानुभावहरु प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्नुभयो ।

३.६ ३४ औं वार्डेन सेमिनार तथा १६ औं मध्यवर्ती क्षेत्रका अध्यक्षहरुको बैठक

"मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनिकरण तथा व्यवस्थापनका लागि भावी कार्य दिशा" (Future direction for Human Wildlife Conflict Mitigation and Management) भन्ने मूल नाराका साथ ३४ औं वार्डेन सेमिनार तथा १६ औं मध्यवर्ती क्षेत्रका अध्यक्षहरुको बैठक २०७४।११।३० देखि २०७४।१२।१ गते सम्म अपीनाम्पा संरक्षण क्षेत्र, खलङ्गा, दार्चुलामा भव्यताका साथ सम्पन्न भयो । कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि जिल्ला समन्वय समिति, दार्चुलाका प्रमुख श्री करवीर बहादुर कार्कीले २०७४।११।३० गते एक भव्य समारोह बीच कार्यक्रम उद्‌घाटन गर्नु भयो । कार्यक्रमको विषेश अतिथि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय प्रदेश

चित्र १५ : ३४ औं वार्डेन सेमिनार तथा १६ औं मध्यवर्ती क्षेत्रका अध्यक्षहरुको बैठक, दार्चुला

नं ७ का सचिव श्री सुधिर कुमार कोइराला, अतिथिमा दार्चुला जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी श्री जनार्दन गौतम हुनुहुन्थ्यो भने कार्यक्रमको सभापतित्व राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका उपमहानिर्देशक श्री गोपाल प्रकाश भट्टराईज्यूले गर्नु भएको थियो । उद्‌घाटन कार्यक्रममा व्यासी सौका जातीको संस्कृति झल्कने आकर्षक झाँकी प्रर्दशन गरिएको थियो । सेमिनारमा पूर्व महानिर्देशक श्री फणीन्द्रराज खरेल र उपमहानिर्देशक श्री शेरसिंह ठगुन्नालाई सम्मान गरिनुका साथै अपीनाम्पा संरक्षण र व्यवस्थापनमा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याउने व्यक्तित्वहरुलाई सम्मान तथा प्रशंसापत्र प्रदान गरिएको थियो । कार्यशालाको प्राविधिक शत्रमा संरक्षित क्षेत्र व्यवस्थापनका सवालमा आधारित प्रस्तुतिहरु रहेका थिए । प्रमुख संरक्षण अधिकृत, संरक्षण अधिकृत, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरु, निकुञ्ज सुरक्षार्थ खटिएका नेपाली सेनाका गणपति/गुल्मपति र वन्यजन्तु विज्ञहरुको प्रस्तुति रहेको थियो । कार्यक्रममा प्रमुख संरक्षण अधिकृतहरु, संरक्षण अधिकृतहरु, निकुञ्ज/आरक्ष सुरक्षार्थ नेपाली सेनाका गणपति/गुल्मपतिहरु मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरु, वन्यजन्तु विज्ञहरु, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका कर्मचारीहरु, संरक्षण साझेदार संस्थाका प्रतिनिधिहरु, स्थानीय उपभोक्ताहरु र पत्रकारहरुको सहभागिता रहेको थियो । ३४ औं वार्डेन सेमिनार तथा १६ मध्यवर्ती क्षेत्रका अध्यक्षहरुको बैठकले निम्नानुसारका १५ बुँदे संकल्प प्रस्ताव पारित गरी २०७४ चैत्र १ गते सम्पन्न भयो ।

१. मानव- वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन रणनीति तयार गर्ने *(योजना तथा व्यवस्थापन महाशाखा)* ।

२. संरक्षित क्षेत्रहरुमा मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व बढ्दै गइरहेको र वन्यजन्तु वन क्षेत्र बाहिर आई विभिन्न समस्या सृजना गरेकोले आगामी दिनमा यस्ता समस्याग्रस्त वन्यजन्तुलाई सुरक्षित रुपमा नियन्त्रण गरी राख्न प्रत्येक प्रदेशमा एक एक वटा उद्वार केन्द्र (Rescue Centre) आवश्यक कर्मचारी सहित स्थापना गर्न पहल गर्ने । उक्त Rescue Centre को दिगो संचालनलाई मध्यनजर राखी पर्यटकीय गतिविधिसंग जोड्ने *(राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र सम्वन्धित संरक्षित क्षेत्र कार्यालय)* ।

३. मध्यवर्ती क्षेत्र निकुञ्ज र आरक्षको अभिन्न अङ्ग भएकोले मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण बिना निकुञ्ज र आरक्षको दिगो संरक्षण संम्भव नहुने र मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनिकरणका लागि समेत मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन आवश्यक छ । संरक्षण क्षेत्रहरु समेत मानव वस्तीभन्दा टाढा रहेको र स्थानीय समुदायको एकल प्रयासबाट मात्र सम्भव नभएकोले मध्यवर्ती क्षेत्र र संरक्षण क्षेत्रहरुलाई समेत निकुञ्ज र आरक्ष जस्तै संघको अधिकार क्षेत्रभित्र राख्न विभागले आवश्यक पहल गर्ने । बदलिंदो परिस्थितिमा निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको संस्थागत संरचना तथा प्रदेश र स्थानीय तहसँगको समन्वयका सम्वन्धमा विज्ञसंगको राय सुझावमा ऐन तथा नियामावली तर्जूमा गर्दा उपयुक्त व्यवस्था मिलाउने *(योजना तथा व्यवस्थापन महाशाखा र सम्वन्धित संरक्षित क्षेत्र कार्यालय)* ।

४. नेपाल आयल निगमको अमलेखगञ्ज ईन्धन डिपोको भण्डारण क्षमता वृद्धि गर्दा तथा पाइप लाइन निर्माण गर्दा हटाउनु पर्ने रुखहरु कटान गरे बापत नेपाल आयल निगमले पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्न आवश्यक आर्थिक स्रोत वातावरणीय शुल्क वापत उपयुक्त रकम नेपाल आयल निगमबाट निकुञ्ज कार्यालयलाई उपलब्ध गराउन पहल गर्ने *(योजना तथा व्यवस्थापन महाशाखा र सम्वन्धित संरक्षित क्षेत्र कार्यालय)* ।

५. तराईका निकुञ्ज तथा आरक्ष कार्यालयका प्राविधिक तथा प्रशासनिक कर्मचारी र हात्तीसार कर्मचारीहरुलाई नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गराउने रासन फरक भई कर्मचारीहरुवीच भेदभावको मनोभावना विकास भई संरक्षणमा समेत प्रतिकूल प्रभाव देखिन सक्ने भएकोले सवै कर्मचारीहरुको रासन स्केल एउटै वनाउन पहल गर्ने । प्रत्येक बर्ष रासन ठेक्का लगाउँदा अनावश्यक समय तथा बजेट समेत खर्च हुने तर ठेकेदारहरुसंग जहिले पनि विवाद भइरहने अवस्थालाई अन्त गर्न जिल्ला स्थित नेपाल प्रहरीका कर्मचारीहरु जस्तै सम्वन्धित जिल्लाको दररेट अनुसार रासन रकम नगदै बुझ्ने व्यवस्था गर्न पहल गर्ने *(कर्मचारी प्रशासन र आर्थिक प्रशासन शाखा)* ।

६. वन्यजन्तु संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा नेपाली सेना तथा संरक्षित क्षेत्रहरुमा हाल प्रयोगमा रहेका सूचना प्रविधि तथा अन्य व्यवस्थालाई थप परिष्कृत गी आवश्यक सवारी साधन तथा सूचना प्रविधि उपकरणहरु समेत क्रमशः सवै संरक्षित क्षेत्रहरुमा लागू गर्ने । हाल केही संरक्षित क्षेरहरुमा निर्माण भई सञ्चालनमा रहेका Joint Operation Centre संरक्षण कार्यका लागि प्रभावकारी देखिएकोले वाँकी संरक्षित क्षेत्रहरुमा क्रमश विस्तार गर्ने *(राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु आरक्ष निर्देशनालय, योजना तथा व्यवस्थापन महाशाखा, वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण शाखा र सम्वन्धित संरक्षित क्षेत्र कार्यालय)* ।

७. प्रकृति संरक्षण शिक्षालयलाई पर्याप्त साधन, स्रोत तथा जनशक्ति प्रदान गरी सवै संरक्षणकर्मीको साझा विद्यालयको रुपमा विकास गर्ने । आगामी दिनमा यसबाट सम्वन्धित सवै सरोकारवालाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्न केन्द्रीय वन तालिम केन्द्र तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरुसँग समन्वय गर्ने *(राष्ट्रिय निकुञ्ज तथ वन्यजन्तु आरक्ष निर्देशनालय, केन्द्रीय वन तालिम केन्द्र, योजना तथा व्यवस्थापन महाशाखा, र संम्वन्धित संरक्षित क्षेत्र कार्यालय)* ।

८. प्रकृति संरक्षणमा खटिएका नेपाली सेनाले जिम्मेवारी वहन गर्न सरल, सहज र व्यवहारिक बनाउन तयार पारिएको प्रकृति संरक्षण निर्देशिकालाई नेपाल सरकारबाट स्वीकृत गर्न आवश्यक पहल गर्ने *(योजना तथा व्यवस्थापन महाशाखा र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु आरक्ष निर्देशनालय)* ।

९. राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली २०५२, संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५३, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका २०५६, संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ र संरक्षण क्षेत्र सरकारी व्यवस्थापन नियमावली, २०५७ लाई समय सापेक्ष बनाउन संशोधित गर्ने *(व्यवस्थापन शाखा र कानून शाखा)* ।

१०. अपिनम्पा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०७५ र प्राणी उद्यान र चिडियाखाना नियमावली वनाउने । ऐन, नियम संशोधन तथा तर्जुमा गर्दा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरु र मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति तथा समग्र मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यलाई संस्थागत बनाउन आवश्यक व्यवस्था गर्ने । संरक्षित क्षेत्रबाट प्राप्त हुने राजश्व रकमबाट संचालन गरिने कार्यक्रममा मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनिकरणका लागि आवश्यक पूर्वाधारहरु निर्माण तथा राहतका शिर्षकमा खर्च गर्नु पर्ने व्यवस्था संशोधनमा थप गर्ने *(योजना तथा व्यवस्थापन महाशाखा, वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण शाखा, कानून शाखा र सम्वन्धित संरक्षित क्षेत्र कार्यालय)* ।

११. बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने खाता जैविक मार्ग स्थित डाँडागाउँ, वाजपुर, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने चितवन जिल्लास्थित बाँदरभुला, वोटिसिमरा र अमिलिया, पर्सा जिल्लास्थित शिकारीवास र बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको किउरेनी र कोट, पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्जको मकवानपुर जिल्लाको सिमाना लगायतका वस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गर्न अध्ययन कार्यदल गठन गर्न पहल गर्ने *(योजना तथा व्यवस्थापन महाशाखा र संम्वन्धित संरक्षित क्षेत्र कार्यालय)* ।

१२. स्थानीय तहमा जनप्रतिनिधिहरुको निर्वाचन पछि स्थानीय स्तरमा नदीजन्य पदार्थहरुको माग वढी भएको र कतिपय स्थानहरुमा मध्यवर्ती क्षेत्रका नदीजन्य पदार्थहरुको प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन नगरी प्रयोग गर्न पाउनु पर्ने माग आएकोले आगामी दिनमा स्थानीय तहसँगको समन्वयमा स्थानीय आवश्यकता समेतलाई दृष्टिगत गरी वातावरणीय प्रभाव र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयार र स्वीकृत गरी प्रचलित राजश्व लिई नियन्त्रित रुपमा उपलव्ध गराउन सवै संरक्षित क्षेत्रहरुले पहल गर्ने *(योजना तथा व्यवस्थापन महाशाखा र संरक्षित क्षेत्र कार्यालयहरु)* ।

१३. हात्तीसारमा लामो समयसम्म पदपूर्ति हुन बाँकी पछुवा तथा फणित पदलाई श्रेणीविहिन माहुत पदमा परिवर्तन गरी लोक सेवा आयोगबाट स्थाई पदपूर्तिको व्यवस्था मिलाउने *(कर्मचारी प्रशासन शाखा)* ।

१४. ३४औं वार्डेन सेमिनार तथा १६ औं मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरुको बैठक सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्नको लागि सहयोग पुऱ्याउने अपिनम्पा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, अपिनम्पा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन परिषद् परिवार, दार्चुला जिल्ला स्थित विभिन्न सरकारी कार्यालय, संघ, संस्था, स्थानीय समुदाय, साँस्कृतिक टोलीका कलाकार तथा सदस्यहरु, होटेल र लज परिवार, उद्घाटन कार्यक्रमको प्रत्यक्ष प्रशारण गर्ने एफ.एम. लगायत प्रत्यक्ष वा परोक्षरुपमा सहयोग पुऱ्याउने सम्पूर्ण व्यक्ति तथा संरक्षणका संघ, संस्थाहरुलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौं ।

१५. ३५ औं वार्डेन सेमिनार तथा १७ औं मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरुको वैठक, २०७५ कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र र बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जमा गर्ने *(व्यवस्थापन शाखा)* ।

३.७ नेपालमा गिद्ध संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्रमा हुर्काइएका गिद्धको प्राकृतिक बासस्थानमा पूनःस्थापना

३.७.१ पृष्ठभूमि

शिकारी चरा समूह अन्तर्गत पर्ने गिद्ध ठूला मांसाहारी पंक्षी हुन् । यिनले आफै शिकार गर्दैनन् र केवल मरेका जनावरको मासु अर्थात् सिनो मात्र खाने गर्दछन् । मरेका जनावरको सिनो र फालेको मासुजन्य फोहर पदार्थलाई खाई हाम्रो वरपरको वातावरणलाई प्रदुषित, दुर्गन्धित र रोगमुक्त बनाउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने गिद्धलाई **"प्रकृतिको कुचिकार"** भनिन्छ । गिद्धको अभाव भएमा सिनो प्रकृतिमा यसै सड्छ जसमा भुस्याहा कुकुर, स्याल, मुसा र झिंगाको संख्यामा वृद्धि हुन्छ फलस्वरुप मानिसमा रेवीज, प्लेग हैजा, आँऊ, झाडापखाला आदि सरुवा घातक रोगहरु फैलिन सक्छन् भने पशु चौपायाहरुमा एन्थ्रेक्स, ब्रुसेलोसिस् र क्षयरोग (टि.वी.) जस्ता रोगहरुको संक्रमणले महामारीको रुप लिन सक्दछ । पर्यावरणीय चक्र र सनातन खाद्य श्रृंखला सन्तुलन र गतिशिलताको संवाहक गिद्धको उपस्थिति पारिस्थिकीय स्वस्थताको अनिवार्य आवश्यकता हो । गिद्धको पर्यावरणीयसँगै धार्मिक र सांस्कृतिक महत्व पनि छ । हिन्दू धर्ममा गिद्धलाई सनी देवताको बहानको रुपमा पुजिन्छ । प्रसिद्ध धर्मग्रन्थ रामायणमा रावण राक्षसले सीतालाई हरण गरी लंका लैजादा सीतालाई जोगाउन गिद्ध अन्तिम श्वास रहुन्जेल लडेको उल्लेख छ । नेपालको हिमाली क्षेत्रमा बस्ने तिब्बतीयन मूलका समुदायले मृतक परिवेश अनुसार आफन्तको शव गिद्धलाई खुवाउँछन् र गिद्धलाई मृतकको आत्मालाई स्वर्ग पुऱ्याउने दुतका रुपमा पुज्ने गर्छन् । यसर्थ गिद्ध खाद्य श्रृंखलाको संयोजक, वातावरणीय सन्तुलन र जैविक विविधताको महत्वपूर्ण सूचक मात्र नभई कतिपय समुदायको धार्मिक र सांस्कृतिक आस्थाको धरोहर पनि हो ।

विश्वमा २३ प्रजातिका गिद्ध पाइन्छन् भने दक्षिण एशियामा ९ प्रजाति । ती सबै ९ प्रजातिका गिद्धहरु नै नेपालमा पाइन्छन् । करिब डेढ दशक अघिसम्म हाम्रो गाउँ टोलमा पनि सयौंको संख्यामा सिनोमा लुछाचुडी गरिरहेको गिद्ध सहजै भेटिन्थे । तर आज ती दृश्य दुर्लभ भएका छन् र यत्रतत्र सर्वत्र पाइने गिद्धहरु जीवन अस्तित्व समाप्तिको किनारामा छन् । सन् १९९० को दशकमा दक्षिण एशियामा करोडौं र नेपालमा लाखौंको संख्यामा पाइने गिद्ध ९०% भन्दा बढीले घटी आज केही हजारमा सिमित हुन पुगेका छन् । नेपालमा सन् २००२ देखि २०१० सम्मको राजमार्ग ट्रान्सेक्ट सर्भेबाट डंगर गिद्ध ९१% ले घटेको पाइएको थियो ।

सन् १९९० को मध्यदेखि दक्षिण एशियामा गिद्धको संख्यामा यसरी अप्राकृतिक र नाटकीय ढंगले ह्रास आउनुको प्रमुख कारण घरपालुवा पशु उपचारमा प्रयोग गरिने औषधि डाइक्लोफेनेक हो । गिद्धहरुले समूहमा खाने हुँदा डाइक्लोफेनेक प्रभावित एउटै सिनोबाट पनि ठूलो संख्यामा मर्छन् । ३० मि.लि. को एक भाइल डाइक्लोफेनेक प्रयोग गरिएको एउटै सिनोबाट मात्र पनि ३५० देखि ८०० गिद्धहरु मर्ने भएकोले नै यो औषधि गिद्ध विनाशमा प्रमुख कारण बन्न पुग्यो । गिद्ध संरक्षणका लागि नेपाल सरकारले जेठ २३, २०६३ देखि पशु उपचारमा डाइक्लोफेनेकको प्रयोग, उत्पादन, आयात र बिक्रीमा प्रतिबन्ध लगाएको छ । त्यसको विकल्पमा गिद्ध, अरु चराचुरुङ्गी र वन्यजन्तुमा असर नगर्ने मेलोक्सिक्यामको उत्पादन र बिक्री वितरण शुरु गरेको छ ।

गिद्धलाई डाइक्लोफेनेक रहित शुद्ध आहार उपलब्ध गराई संरक्षण गर्ने उद्देश्यले सन् २००६ मा स्थानीय समुदाय तथा सामुदायिक वन उपभोक्ताको सक्रिय सहिभागितामा नवलपरासीको पिठौलीमा एशियाकै पहिलो समुदाय स्तरको जटायु (गिद्ध रेष्टुरेन्ट) खोलियो । समुदाय स्तरबाटै संचालन र व्यवस्थापन गरिएका गिद्ध रेष्टुरेन्टलाई गिद्धका वासस्थान र उच्च घनत्व भएका पश्चिम नेपालका रुपन्देहीको गैंडाहवा तल, दाङको लालमटीया र विजौरी, कैलालीको खुटिया, कास्कीको घाँचोक र पूर्वमा सुनसरीको कोशीटप्पुमा पनि विस्तार गरिएको छ । सन् २०१० मा दाङ्ग जिल्लाबाट सुरु गरिएको पशु उपचार प्रयोगमा डाइक्लोफेनेक मुक्त तथा गिद्ध सुरक्षित क्षेत्र बनाउने अभियान हालसम्म नेपालका ५८ जिल्लामा सम्पन्न भैसकेको छ । पश्चिम नेपालका सबै जिल्ला समेटिएको यस अभियानले नेपालको करिब ७५ प्रतिशत भू-भाग ओगटेको छ । नेपाल सरकार राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागले लागु गरेको "**गिद्ध संरक्षण कार्ययोजना सन् २००९-२०१३**" को सफल कार्यान्वयन पश्चात् दोस्रो पञ्चवर्षीय कार्ययोजना (सन् २०१५-२०१९) को कार्यान्वयनमा विभागसँग गिद्ध संरक्षणमा लागिरहेका साझेदार संस्थाहरुले हातेमालो गरिरहेका छन् । गिद्धलाई क्षेत्रीय र राष्ट्रिय स्तरबाट मात्र संरक्षण नगरी अन्तरदेशीय साझेदारीमा संरक्षण अभियान चलाउने उद्देश्यले "**एशियाली गिद्ध लोप हुनबाट बचाऊ** (Save Asian Vulture from Extinction)" भन्ने मञ्चको लोकार्पण गरिएको छ जसले अन्तर्राष्ट्रिय स्तर मै गिद्ध संरक्षणका कार्यक्रमहरुलाई दिगो बनाउन श्रोत र साधन जुटाउन, एकरुपता ल्याउन र सहयोगी संस्थाहरुको कार्यक्षमता वृद्धि गर्न प्रमुख भूमिका निभाइरहेको छ ।

३.७.२ प्रजनन् क्रियाकलाप

गिद्धहरुले साउन महिना देखि नै प्रजनन् क्रियाकलापहरु देखाउन सुरु गरिसकेका थिए । केही गिद्धहरुले गुँड बनाउन झिक्राहरु चुच्चोले च्यापेर आफ्नो गुँडमा लगिरहेको देखिन्थ्यो भने केही चराहरुले आफ्नो गुँडमा आउने अन्य चराहरुलाई धपाउदै गरेको देखिन्थ्यो । कार्तिक महिनामा यस बर्षको पहिलो अण्डा देखिएको थियो । त्यस पछि फाल्गुन सम्ममा २१ वटा अण्डा देखिएका थिए । जसवाट ६ वटा बच्चा केरलिएका थिए । अण्डाहरुलाई माँउ गिद्धहरुले राम्रोसँग हेरचाह गरेको र ओथारो बसेको देखिन्थ्यो । दुबै माँउहरुले पालैपालो ओथारो बस्ने गर्दथे । पछि केही माँउहरुले भने अनियमित ओथारो बस्ने गरेका थिए । जसका कारणले बच्चा कोरलिन सफल हुन सकेन । ३ वटा अण्डा नयाँ जोडी गिद्धहरुले पारेका थिए । केही गुँडका माऊले पुरा अवधि भर ओथारो नवसेको र केहीले वसे पनि बच्चा कोरल्न सफल हुन सकेन ।

यस केन्दमा पौष १४ गतेका दिन २ वटा बच्चाहरु CCTV मार्फत देखिएको थिए । उक्त बच्चाहरुलाई माँउहरुले चारो खुवाई रहेको देखिन्थ्यो । अन्य अवस्थामा भने माँउहरुले नै बच्चाहरुलाई लुकाएर राख्ने गर्दथे । त्यसै

गरी पौष १७ र १९, माघ २ र ८ गते बाँकी ४ वटा बच्चाहरु कोरलिएका थिए । सबै बच्चाहरुलाई सम्बन्धित माँउहरुले नै हेरचाह गर्ने गर्दथे ।

बच्चाहरुको उमेर १०० दिन नाघे पछि माँउबाट अलग्याउनु पर्ने हुन्छ । पहिले कोरलिएका २ वटा बच्चाहरु १०० दिन पुग्दै गर्दा यस केन्दमा बच्चाहरुलाई राख्ने ठाँउको अभाव देखिएको थियो । त्यसैले गर्दा ती बच्चाहरुलाई Colony Aviary-B को Passage मा राखिएको थियो । पछि Holding Aviary खाली भए पछि त्यहाँ सारिएको थियो । Holding Aviary मा बच्चाहरु सँगै रहँदा सुरुमा केही झगडा गरे जस्तो गरे तापनि चोटपटक लागेको भने देखिएको थिएन । पछि एक आपसमा मिलेर खाने, उड्ने, नुहाउने आदि क्रियाकलापहरु देखाउन थाले ।

३.७.३ प्राकृतिक वासस्थानमा पुर्नस्थापन गर्ने तौरतरिकाहरु :

प्रजनन केन्द्रमा पालिएका गिद्धहरुलाई सोझै प्राकृतिक वासस्थानमा लगेर छोडिदैन किनभने मानवीय व्यवस्थापन गरी हुर्काइएका गिद्धहरुलाई एकैचोटी नौलो ठाँउमा लगेर छोड्दा अलमलिने र बाँच्न गाह्रो हुने भएकोले यस निकुञ्ज अन्तर्गत नमूना मध्यवर्ती समुदायिक वनमा रहेको गिद्ध रेष्टुरेण्ट स्थित Interaction cage मा लगी छोडिन्छ । २०x११x५.५० मी. साइजका चारैतिरबाट ग्याविन जालीले बनाएको २ वटा Interaction learning cage रहेको छ जहाँ ७/७ वटा गिद्धलाई राख्न सकिन्छ । यी गिद्धहरुले उक्त सामुदायिक वन (In-situ वासस्थान) मा रहेका गिद्धहरुसंग चिरपरिचित भई प्राकृतिक वासस्थानमा सजिलै घुलमिल हुन सिकोस भन्ने उद्देश्यले ५/६ महिनाका लागि जालीको खोरमा राखिन्छ । वाहिर प्राकृतिक वासस्थान हुर्केका गिद्धहरुले गरेका क्रियाकलापहरु खोरमा रहेका गिद्दले सजिलै देख्दछन् । खोरमा राखेका गिद्धलाई र प्राकृतिक वासस्थानमा रहेका गिद्धलाई आहारा फरक फरक दिनमा दिने गरिन्छ । खोरमा रहेका गिद्धहरुलाई आहारा (मासु) दिंदा मासु खाई रहेका गिद्धहरुलाई देखि बाहिर प्राकृतिक अवस्थामा रहेका गिद्धहरुले जाली बाहिरवाट मासु खानाका लागि चियाएर हेर्ने, कराउने गर्दछन् ।

गिद्ध रेष्टुरेण्टले प्राकृतिक अवस्थामा रहेका गिद्धहरुलाई आहारा दिंदा उक्त खोर नजिकै बाहिर दिने गरिन्छ, त्यसै गरी भित्र रहेका गिद्धहरुले जाली नै च्यातुला झै गरी आफ्नो प्रतिकृया जनाउँछन् । यो प्रक्रिया ५/६ महिनासम्म गरिन्छ । गिद्धलाई प्राकृतिक वासस्थानमा छोड्न क्रममा ढोका खुलै राखिन्छ । गिद्धहरु दिन भरी बाहिरका गिद्धहरुसंग आएर वस्ने, मासु (आहारा) प्राकृतिक वातावरणमा रमेका गिद्धसंग खाने गर्दछन् र बेलुका भए पछि आफ्नै खोरमा छिर्ने कहिलेकाहीं बाहिर नै अरु गिद्धसंग बस्ने एवम् रितले गर्दै गए पछि बिस्तारै गिद्धहरु आफ्नो खोरमा नबसी बाहिर नै बस्ने गर्दै गर्दा यो क्रम १ हप्तासम्म चलिरहन्छ । यसरी खोरमा रहेका गिद्धहरु प्राकृतिक अवस्थाका गिद्धसंग घुलमिल भई सजिलैसंग प्राकृतिक वासस्थानमा संगै रमाउने गरेको पाइएको छ । हालसम्म १८ वटा गिद्धहरु प्राकृतिक वासस्थानमा छोडिसकेका छन् जसमा ९ वटा प्रजनन् केन्द्रमै माउले कोरलिएका थिए । यसरी प्रकृतिक वासस्थानमा पुर्नस्थापना गरिएका गिद्धहरुलाई Satellite tagging गरिएको छ । यस प्रविधिबाट अनुगमन गर्दा हालसम्म छोडेका गिद्धहरु दाउन्ने डाँडा कटेर परासी गएका छैनन् ।

हाल १३ वटा गिद्ध (६ वटा २०१८ का नयाँ वच्चा र ७ वटा माऊ) soft release enclosure मा लगी छाडिएको छ र तिनीहरुले प्राकृतिक वासस्थानमा रहेका गिद्धहरुसंग अनुकुलताको वारेमा सिख्ने काम भइरहेको छ र यो क्रम ५/६ महिनासम्म चालु रहन्छ, त्यसपछि प्राकृतिक वासस्थानमा गिद्धलाई छोडिने कार्यक्रम रहेको छ ।

३.८ संरक्षित क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धान

संरक्षित क्षेत्र अनुसन्धान कार्यविधि, २०६९ को परिधिभित्र रही आ.व. २०७४/०७५ मा विभिन्न विश्वविद्यालयहरुमा अध्ययनरत स्नातक तहमा ७६ जना, स्नाकोत्तरमा १२४, पी.एच.डी. तहमा १८ साथै संस्थागत ५, व्यक्तिगत २१ र अन्यमा ४२ समेत गरी जम्मा २८६ वटा अध्ययन अनुसन्धानको लागि विभागबाट अनुमति दिइएको विभागको रेकर्डबाट देखिन्छ। यस सम्बन्धी विवरण अनुसूची २० मा उल्लेख गरिएको छ।

३.९ मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व

संरक्षित क्षेत्र वरपर बढ्दो जनघनत्व एवं अव्यवस्थित भू-उपयोगका कारण वन्यजन्तुको वासस्थानमा भएको क्षयीकरण एवं संकुचनले गर्दा वन्यजन्तु आफ्नो वासस्थान छोडी गाउँ बस्तीमा पस्ने गरेको देखिन्छ। यसबाट संरक्षित क्षेत्रभित्र बसोवास गर्ने तथा संरक्षित क्षेत्रको वरिपरी बसोवास गर्ने समुदायहरुको वन्यजन्तुबाट मानवीय तथा आर्थिक क्षति हुदै आएको छ। हात्ती, बाघ, गैंडा, हिउँ चितुवा, हिमाली काले भालु, काठे भालु, बाँदर लगायतका वन्यजन्तुबाट मानिसको मृत्यु र घाइते बनाउने जस्ता मानवीय क्षति र वन्यजन्तुबाट बालीनाली, घर, गोठको क्षति हुने गरेको छ। हालका पछिल्ला वर्षहरुमा मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व एउटा टड्कारो समस्याको रुपमा देखा परेको छ। आ.व. २०७४/०७५ मा संरक्षित क्षेत्रहरुमा वन्यजन्तुबाट मानिसको मृत्यु हुनेको संख्या १७ र घाइते हुनेको संख्या ६५ भएको यस विभागको रेकर्डबाट देखिन्छ। जसको विवरण अनुसूची १४ मा उल्लेख गरिएको छ। मानव वन्यजन्तु द्वन्द्वलाई न्युनिकरण गर्न वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग निर्देशिका, २०६९ (दोश्रो संशोधन, २०७४) बमोजिम राहत उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरेको छ।

३.१० संरक्षित क्षेत्रमा छायाङ्कन भएका डकुमेन्ट्री र फिल्महरु

संरक्षित क्षेत्रभित्र डकुमेन्ट्री/फिल्म खिच्न चाहने व्यक्ति वा संस्थाले प्रचलित नियमको अधिनमा रहि तोकिएको प्रक्रियाहरु पूरा गरेपछि लाग्ने दस्तुर बुझाउनु पर्नेछ। आ.व. २०७४/०७५ मा संरक्षित क्षेत्रभित्र स्वदेशी ९, सार्क १ र विदेशी १७ वटा गरी जम्मा २७ बटा डकुमेन्ट्री/फिल्म छायाङ्कन भएको छ। यस सम्बन्धी विवरण अनुसूची १६ मा उल्लेख गरिएको छ।

३.११ शिकार गरिएका वन्यजन्तु र राजश्व सम्बन्धी विवरण

वन्यजन्तुको दिगो संरक्षण र व्यवस्थापन गरी शिकारलाई व्यवस्थित गर्न नेपाल सरकारले २०४४ सालमा ढोरपाटन शिकार आरक्षको स्थापना गरेको छ। ढोरपाटन शिकार आरक्ष नेपालको एक मात्र शिकार गर्न पाइने संरक्षित क्षेत्र हो। यो आरक्ष रुकुम, बाग्लुङ्ग र म्याग्दी जिल्लाको केही भागलाई ओगटेको छ। यसको क्षेत्रफल १,३२५ वर्ग कि.मी. रहेको छ। शिकार व्यवस्थापनको प्रयोजनको लागि आरक्षलाई सुनदह, सेङ, दोगाडी, बार्से, फागुने, सुर्तिबाङ्ग र धुस्तुङ्ग गरी जम्मा ७ वटा ब्लकहरुमा विभाजन गरिएको छ। राष्ट्रिय निकुञ्ज विभागबाट शिकारको लागि लिखित अनुमति लिएर तोकिएको समय र ब्लकमा नाउर, झारल, बँदेल र रतुवा आदिको शिकार गर्न पाइन्छ। पेशेवार विदेशी शिकारीहरुका लागि Trophy Hunting का लागि यो आरक्ष एक प्रमुख गन्तव्यको रुपमा रहेको छ। यस शिकार आरक्षमा वर्षको दुई पटक शिकारको लागि समय तोकिएको छ। जसमा असोज-मंसिर २०७४ मा ६ वटा नाउर र ७

वटा झारलको शिकारको लागि कोटा निर्धारण गरिएकोमा नाउर ६ वटा र झारल ५ वटाको शिकार भएको देखिन्छ। जस सम्बन्धी बिस्तृत विवरण अनुसूची १५.१ मा उल्लेख गरिएको छ। यस अवधिमा शिकारबाट प्राप्त हुन आएको राजश्व रु. २६ लाख ५ सय मात्र अनुसूची १५.२ मा उल्लेख गरिएको छ। २०७४ फाल्गुनदेखि २०७५ बैशाखमा ९ वटा नाउर र ६ वटा झारलको कोटा निर्धारण गरिएकोमा ९ वटा नाउर र ५ वटा झारलको शिकार भएको देखिन्छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण अनुसूची १५.३ मा उल्लेख गरिएको छ। यस सिजनमा शिकार गरिएको वन्यजन्तुबाट प्राप्त राजश्व २९ लाख १७ हजार २ सय मात्र अनुसूची १५.४ मा उल्लेख गरिएको छ।

३.१२ संरक्षित क्षेत्रमा वन्यजन्तुको मृत्यु

नेपालमा हाल १२ राष्ट्रिय निकुञ्ज, १ वन्यजन्तु आरक्ष, १ शिकार आरक्ष, ६ संरक्षण क्षेत्र र १३ मध्यवर्ती क्षेत्र स्थापना भई व्यवस्थापकीय कार्यहरु भइरहेका छन्। यस सम्बन्धी विवरण अनुसूची २२ मा उल्लेख गरिएको छ। संरक्षित क्षेत्र वन्यजन्तु, वनस्पतिको आश्रय स्थल हो। यसले विभिन्न वन्यजन्तु, वनस्पति र भू-दृश्य लगायत समग्र परिस्थितिकीय प्रणालीलाई संरक्षण र व्यवस्थापन गर्दै आइरहेको छ। संरक्षित क्षेत्रमा पाइने प्रमुख प्रजातिको विवरण र संख्या अनुसूची ९ मा उल्लेख गरिएको छ। समय समयमा प्राकृतिक लगायत विभिन्न कारणले घाइते भएका वन्यजन्तुको उद्धार गरी पूनः स्थापना समेत गर्ने गरेको छ। आ.व. २०७४/०७५ मा संरक्षित क्षेत्रमा राजमार्ग दुर्घटनाबाट १२४ वटा, चोरीशिकारीबाट २ वटा, घोल नहरमा डुबेर २७ वटा, कुकुरको टोकाईबाट ४८ वटा र प्राकृतिक कारणबाट ५७ वटा गरी जम्मा ३२६ वटा वन्यजन्तुको मृत्यु भएको देखिन्छ।

३.१३ संरक्षित क्षेत्रमा भौतिक पूर्वाधार निर्माण

संरक्षित क्षेत्र भित्र राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना संचालनको लागि वातावरण संरक्षण ऐन, २०५३ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४ को परिधिभित्र रही भौतिक पूर्वाधार निर्माणको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनको लागि दिएको सहमति अनुसूची १३ मा र संरक्षित क्षेत्रमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको स्वीकृत विवरण अनुसूची १९ मा समावेश गरिएको छ। संरक्षित क्षेत्रको जग्गा अन्य प्रयोजनको लागि उपयोग गर्न दिएको एकीकृत विवरण अनुसूची १८ मा उल्लेख गरिएको छ।

३.१४ SAWEN को तेश्रो वार्षिक बैठक

South Asia Wildlife Enforcement Network (SAWEN) को तेश्रो वार्षिक बैठक २०७३ कार्तिक १० र ११ गते बंगलादेशको ढाकामा सम्पन्न भयो। यस बैठकमा नेपाल, भारत, भुटान, माल्दिभ्स्, श्रीलंका र बंगलादेशको प्रतिनिधित्व रहेको थियो। सो अवसरमा SAWEN का चिफ इन्फोर्समेन्ट को-अर्डिनेटर तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका नि. महानिर्देशक श्री गोपाल प्रकाश भट्टराईज्यूले हाल सम्म श्रीलंका (१८ डिसेम्वर २०१५), भारत (जुलाई २०१६), नेपाल (४ जुलाई २०१६), पाकिस्तान (१५ जुलाई

२०१६) र बंगलादेश (अक्टुवर २०१६) ले SAWEN को विधान पारित गरिसकेको जानकारी दिनु भएको थियो । साथै वहांले वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रणका लागि अन्तरदेशीय समन्वय तथा सहकार्यमा जोड दिनु भएको थियो ।

३.१५ मुद्दाको विवरण

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ तथा सम्बद्ध नियमावली विपरित राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष, शिकार आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा निषिद्ध कार्यहरु गरेको विषयमा प्रचलित कानूनको अधिनमा रही दर्ता भएका जाहेरी प्रतिवेदनका साथै अनुसन्धान तथा तहकिकात सम्पन्न भएपछि मुद्दा हेर्ने अदालत वा तोकिएको अधिकारी समक्ष पेश भई आ.व. २०७४/२०७५ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज/आरक्ष/संरक्षण क्षेत्र कार्यालयमा वन र वन्यजन्तु अपराध सम्बन्धी १०७ वटा मुद्दाहरु दर्ता भएका थिए जसको विस्तृत विवरण अनुसूची २४ मा दिइएको छ । तराईका राष्ट्रिय निकुञ्ज/आरक्षमा संख्यात्मक रुपले अन्य राष्ट्रिय निकुञ्ज/आरक्ष भन्दा धेरै मुद्दा दर्ता भएको थियो । गत आ.व. सगरमाथा/रारा/खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज, कंचनजङ्घा/कृष्णसार/मनास्लु/अपिनाम्पा संरक्षण क्षेत्रमा वन्यजन्तु अपराधका कुनै पनि मुद्दा दर्ता भएनन् ।

जैविक विविधताले धनी, भारतसंगको खुल्ला सिमाना, बाटोघाटोको सहजता तथा यातायातको सुविधाको कारणले तराईका राष्ट्रिय निकुञ्जहरु पर्सा/चितवन/बर्दिया/शुक्लाफाँटामा वन्यजन्तु अपराधका घटनाहरु अन्य संरक्षित क्षेत्रको तुलनामा बढी हुने गरेको देखिन्छ । आ.व. २०७४/०७५ मा संरक्षित क्षेत्रमा वन र वन्यजन्तु अपराध सम्बन्धी ११४ वटा मुद्दा दर्ता भएका थिए । आ.व. २०७३/०७४ को तुलनामा गत आ.व. मा संरक्षित क्षेत्रमा वन र वन्यजन्तु अपराधमा केही कमी आएको छ ।

३.१६ CITES को प्रावधान अनुसार नेपाल सरकारले एउटा काठे भालु (Sloth Bear) भारत सरकारलाई फिर्ता

काठे भालु (Sloth bear, Melursus ursinus) लाई dancing bear को रुपमा समेत चिनिने गरेको छ । यो प्रजाति विश्व भरिमा नेपाल, भारत, बंगलादेश, श्रीलंका र भुटान लगायतका देशमा पाइने गरेको छ । खास गरी नेपालको तराई क्षेत्र र भारतको सिमानामा जोडिएको वन क्षेत्रमा समेत पाईन्छ । यो भालु राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ अनुसार संरक्षित वन्यजन्तुको रुपमा राखेको छ भने CITES को अनुसूची-१ र IUCN ले संकटापन्न वन्यजन्तुको रुपमा राखेको छ ।

घटना मिति २०७४/९/४ गते जिल्ला सिरहा साविक सुखिपुर ग.वि.स.-१, हाल सुखिपुर न.पा.-१ बस्ने वर्ष १८ र वर्ष २१ का मो. सलमान र म. ममताजले जातिले नट र उक्त जातिको पुर्खौली पेशाले नै भालु

पाल्ने, खेलाउने र नचाउने रहेको सो कार्य गर्दै आएकोमा निजहरुलाई उक्त कार्य कानूनले निषेधित कार्य भएको थाहा पाए पछि रौतहट जिल्लामा नचाई राखेको उक्त एक जोडी काठे भालुलाई संरक्षणको लागि जि.प्र.का. रौतहट मार्फत निवेदनका साथ जि.व.का. रौतहटमा मिति २०७४/९/५ गते पठायो । उक्त भालु संरक्षणका लागि जि.व.का. ले उक्त भालु पर्सा रा.नि.का. मा संरक्षणका लागि पठाइयो । उक्त भालु मानिसले सानैदेखि पालन पोषण गरेर हुर्काएको र प्राकृतिक बासस्थानमा छोड्दा अनुकूलित हुन नसक्ने हुँदा जीवन रक्षाको लागि मिति २०७४/९/२० गते पर्सा रा. नि. ले सदर चिडियाखानामा पठाई सोही स्थानमा पालन पोषण गर्ने कार्य भयो ।

उक्त भालुको उत्पतिको बारेमा यकिन गर्न मिति २०७४/१२/२९ र २०७५/०१/११ गते गठित समितिले स्थलगत अवलोकन एवं अध्ययन गरी पेश भएको प्रतिवेदन अनुसार उक्त काठे भालु बच्चा अवस्थामा नै भारतीय क्षेत्रबाट समातेर तालिम तथा पालन पोषण गरी जीविकोपार्जनको रुपमा भालु खेलाउने तथा नचाउने गरेको थियो । काठे भालु नेपाल र भारतको तराई क्षेत्रमा पाउने बसोबास गर्ने खास गरी नट जातिहरुले पेशाको रुपमा अबलम्बन गरेको पाइन्छ । बदलिदो समय र समाजसंगै मानिसमा जन चेतना बृद्धि तथा सूचना प्रवाहले गर्दा नेपाल तर्फ खासै मान्छेहरुले भालु नचाउने काम गरेको पाइदैन । यो कार्य पनि सराहनीय कार्य हो कि जनता आफै यो कार्य भुलवस कानून बिपरित कार्य गर्दै आइरहेको र अब उप्रान्त यस कार्यमा लाग्दिन र यस संरक्षित भालुको संरक्षण गर्ने कार्य सरकारले गरोस भन्नु अरुको लागि पनि उदाहरण हुन सक्छ र सायद यस्ता कार्य दण्डनीय भएकोले अव उपरान्त कसैले पनि गर्दैन भन्ने पनि समाचार प्रवाह हो । एक जोडी भालु (भाले-१, पोथी-१) संरक्षण, पालन तथा पोषणका लागि सदर चिडियाखाना, जावलाखेलमा राखिएको भालु मिति २०७४/१०/२२ गते उपचारको क्रममा मृत्यु भई भाले-१ मात्र रहेको अबस्थामा मिति २५ जनवरी, २०१८ र ५ अप्रिल २०१८ मा भारत सरकार, पर्यावरण वन एवं जलवायु परिवर्तन मन्त्रालय (CITES Management Authority, Government of India) बाट भारतमा फिर्ता पठाई दिनु हुन भनी अनुरोध भई आएको अवस्थामा नेपाल सरकार पनि CITES को पक्ष राष्ट्र भएकोले उक्त CITES को महासन्धिमा व्यवस्था भए बमोजिम अनुसूची-१ मा सूचिकृत रहेको उक्त भालु भारत सरकारबाट फिर्ता हुन माग भए अनुसार 'संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार नियामक ऐन, २०७३ को दफा ३० को उपदफा ३ बमोजिम सम्बन्धित मूलुकले वन्यजन्तु वा वनस्पति वा सोको नमुना फिर्ता लैजान चाहेमा वा त्यस्तो मुलुकको अधिकार प्राप्त निकायले अनुरोध गरेमा नेपाल सरकारको निर्णयबाट त्यस्तो वन्यजन्तु वा वनस्पति वा सोको नमुना सम्बन्धित मूलुकलाई फिर्ता दिन सकिने प्रावधान रहेको छ ।

सो सम्बन्धमा आवश्यक राय प्रतिक्रिया लिई मिति २०७५/०२/२२ मा नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदमा पेश भई मिति२०७५/२/३१ को निर्णय अनुसार सदर चिडियाखाना जावलाखेलमा रहेका भालु-१ भारत सरकार लाई फिर्ता दिने भनी भएको निर्णय बमोजिम उक्त भालु Wildlife SOS, India लाई Agra Bear Rescue Center, Uttar Pradesh, India लैजानको लागि अनुमति दिई उक्त टिम र विभिन्न प्रतिनिधिको रोहवरमा मिति २०७५/०३/२६ गते फिर्ता गरियो ।

३.१७ चितवनबाट बाढीले बगाएर भारत पुगेका गैडाको उद्धारः

वि. स. २०७४ साल श्रावण २९ गतेको लगातार बर्षा पछि राप्ति नदीमा आएको बाढीले चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जबाट बगाएर भारतको बाल्मीकि टाइगर रिजर्भ तगायतका विभिन्न स्थानमा पुगेको ९ वटा गैडालाई उद्धार गरी चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको विभिन्न स्थानमा उसकै बासस्थानमा फर्काइएको छ । नेपालबाट गएका चार हात्ती र झण्डै ७० जना जनशक्तिहरुको प्रयासबाट डार्ट गरेर गैंडालाई बेहोस बनाई खोरमा राखेर ट्रक मार्फत नेपाल ल्याइएको थियो । चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको सक्रियता र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, सौराहाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा यी गैडाहरु उद्दार गरिएका हुन् । यस कार्यमा बाल्मीकि टाइगर रिजर्भ लगायत भारतीय वन अधिकारीहरुको उल्लेख्य मात्रमा सहयोग रह्यो ।

तालिका २२ : भारतबाट उद्धार गरी ल्याइएका गैडाको विवरण

क्र.सं.	उद्दार मिति	लिङ्ग	उमेर	उद्धार गरिएको स्थान	संख्या
१	२०७४।०५।०१	पोथी	४-५ बर्ष	बगाहा, विहार, भारत	१
२	२०७४।०५।०४	पोथी	१४ -१५ बर्ष	चुनभट्टी, विहार, भारत	१
३	२०७४।०५।०५	पोथी	१८ -२० बर्ष	चुनभट्टी, विहार, भारत	१
४	२०७४।०५।०६	भाले बच्चा	२-३ बर्ष	जडाहा शंकर क्षेत्र, विहार, भारत	१
५	२०७४।०५।०९	पोथी	५-६ महिना	टंकी बजार नजिक, विहार, भारत	१
६	२०७४।०५।१५	पोथी	१८ -२० बर्ष	भेडियारी, विहार, भारत	१
७	२०७४।०५।१६	पोथी	१८ -२० बर्ष	चुनभट्टी, विहार, भारत	१
८	२०७४।०५।२३	पोथी	१८ -२० बर्ष	मदनपुर, विहार, भारत	१
९	२०७४।०८।०३	पोथी	१८ -२० बर्ष	पिपरासी, उत्तर प्रदेश, भारत	१

यसै अवधिको बाढीले बगाएको एक भाले बच्चा (उमेर २-३ महिना) मिति २०७४।०५।१० मा त्रिवेणी (नेपाल) बाट पनि उद्दार गरियो ।

३.१८ बाढीबाट भएको क्षतिको प्रारम्भिक विवरण

मिति २०७४/४/२८ र २९ गते परेको अविरल बर्षाको कारणले देशका विभिन्न भागहरु डुबानमा परी सयौं मानिसहरुको मृत्यु भएको छ भने हजारौं मानिसहरु घाइते र घरबार विहीन भएका छन् । २ बर्ष अगाडि आएको महा-भूकम्पबाट भएको मानवीय तथा भौतिक क्षतिबाट पूर्ण राहत महसुस गर्न प्रयासरत देशमा फेरि बाढी जस्तो अर्को विनाशकारी प्राकृतिक बिपत्ति आइपरेको छ, जसको प्रतक्ष्य असर जैविक विविधताको संरक्षण गर्न स्थापित संरक्षित क्षेत्रमा पनि परेको छ । यस विपत्तिबाट वन, वन्यजन्तु लगायतका जैविक विविधता र संरक्षित क्षेत्रमा अवस्थित भौतिक संरचनाहरुमा ठूलो क्षति पुगेको छ । हालसम्म चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज,

कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र, बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जमा भौतिक तथा वन्यजन्तुको क्षति भएको प्रारम्भिक जानकारी प्राप्त भएको छ। बाढीको असरबाट भौतिक संरचनाहरुको क्षति भए तापनि कुनै पनि मानवीय क्षति भने भएको छैन। हालसम्म अनुमानित २ करोड बराबरको भौतिक संरचनाको क्षति भएको तथा २८ वटा विभिन्न जनावर मरेको र १५ वटा जनावर बेपत्ता भएको जानकारी प्राप्त भएको छ। बाढीबाट भएको संक्षिप्त विवरण तपसिल बमोजिम रहेको छ।

१. चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज

हालसम्म चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जबाट प्राप्त जानकारी अनुसार पूर्वी सेक्टर सौराहा क्षेत्र र माडी बगाई सेक्टर अन्तर्गतका क्षेत्रहरुमा बाढीले गम्भीर क्षति पुऱ्याएको छ। त्यस बाहेक कसरा सेक्टर अन्तर्गतका क्षेत्र र अमलटारी सेक्टर अन्तर्गतका क्षेत्रमा पनि बाढीको असर परेको छ।

वन्यजन्तुको क्षति

- हालसम्म १ भाले गैंडा (जि.व.का नवलपरासी क्षेत्रमा), १८ वटा चित्तल, ४ रतुवा, १ बँदेल बाढीको कारणले मरेको।
- ५ चित्तल, १ अजिंगरलाई जिवितै उद्दार गरिएको छ।
- १ घाइते भाले गैंडालाई उपचार गरी छाडिएको र अन्दाजी १-१.५ वर्षको गैंडाको बच्चा माउबाट छुट्टिएको जसको नियमित हात्तीबाट अनुगमन भैरहेको।
- नारायणी नदी तटीय क्षेत्रमा विचरण गरेको गैंडा बाढीले बगाई बिहार राज्यमा पर्ने बगाहा जिल्लाको बगाहा भन्ने आवादी क्षेत्रमा (वाल्मीकि टाइगर आरक्ष क्षेत्र आसपास) पुऱ्याएको।

भौतिक संरचनामा क्षति

- विभिन्न स्थानका सेक्टर कार्यालय भवन, रेन्जपोष्ट, हात्तिसार, गार्ड पोष्ट, कर्मचारी आवास घर, गोलघर, भान्साघर, शौचालय घडियाल प्रजनन् केन्द्र क्षति भएको। समग्रमा विभिन्न सेक्टर कार्यालय, रेञ्जपोष्ट, गार्ड पोष्ट लगायतका २५ स्थानका भौतिक संरचनामा क्षति पुगेको।
- ३ वटा मोटरसाइकलमा क्षति भएको, विभिन्न स्थानमा जडान भएका पानी तान्ने पम्प, सोलार ब्याट्री, Deep freeze, Inverter Battery, तारजालीमा क्षति भएको।
- विद्युतिकरणमा भएको क्षतिले विभिन्न सेक्टर भवन, आवास तथा पोष्टहरुमा अन्धकारमय भएको।
- कोशी टप्पु वन्यजन्तु आरक्षबाट स्थानान्तरण गरी राखिएका अर्नाको Enclosure का २०-३० वटा फलामे पोलमा क्षति पुगेको।
- १०,३२८ प्रति (बिदेशी, सार्क र नेपाली टिकट) निकुञ्ज प्रवेश टिकट नष्ट भएको, ३०९५ प्रति जंगल ड्राइभ र २४८ प्रति हात्ती सवार टिकट नष्ट भएको।
- प्राप्त विवरण अनुसार हालसम्म अनुमानित १,८६,१८,०००।- (एक करोड छयासी लाख अठार हजार) बराबरको भौतिक संरचनामा क्षति पुगेको।
- राप्ती, रिउ, नारायणी नदीले निकुञ्जको भू-भाग व्यापक रुपमा कटान गरेको।

उद्दार तथा अनुगमनमा भएका प्रयासहरु

- बाढीले बगाई भारतको बिहार राज्यमा पर्ने बगाहा जिल्लाको बगाहा भन्ने आवादी क्षेत्रमा (वाल्मीकि टाइगर आरक्ष क्षेत्र आसपास) पुऱ्याएको गैंडालाई उद्दार गरी ल्याउन चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको टोली उक्त स्थानमा पुगी रेकी गरेको र उद्दार गरी ल्याउने प्रयास भएको ।
- अर्ना राखिएको Enclosure को फलामे पोलमा क्षति पुगेकोले निकुञ्ज र सेनाको टोलीले पानीको सतह केही घट्ने बित्तिकै पुगी अस्थायी काठको पोल गाडी तारबार गरेको । उक्त टोलीले ५ वटा अर्ना प्रत्यक्ष अवलोकन गरेको र हालसम्म पानीको सतह पूर्ण रुपमा नघटेकोले Enclosure भित्र पसी Sweep Operation गर्न नसकिएको तर सो कार्य गर्न पनि प्रयास गरिएको ।
- विभिन्न सेक्टर कार्यालय, रेञ्जपोष्ट, गार्ड पोष्टहरुबाट क्षतिको विवरण संकलन भैरहेको र आ-आफ्नो क्षेत्रमा हिंडेर तथा हात्तीको सहयोगबाट अनुगमन कार्य गरिएको ।
- बाढीले खोरसोर हात्ती प्रजनन् केन्द्र र सौराहामा रहेको हात्तिसार डुबानमा परेकोले त्यहाँ स्थित हात्तीहरुलाई सुरक्षित स्थानमा सारिएको ।

२. कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र

- १६.९५ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफल ओगटेको कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र मध्ये ५.२७ वर्ग कि.मी. कृष्णसार बासस्थान क्षेत्र (Core Area) र ११.६८ वर्ग कि.मी. स्थानीय आवादी बस्ती रहेको छ । समुद्री सतह बाट औसत १५२ मिटर उचाइमा अवस्थित यो क्षेत्र बबई नदीसंगै सिमाना जोडिएको र नदी क्षेत्र भन्दा कम उचाईमा रहेकाले बाढी र डुबानका हिसाबले अति संवेदनशील क्षेत्रको रुपमा रहेको छ । २०७१ साल साउन २९ मा आएको बाढीले यो क्षेत्र पुरै डुबान भएको र त्यस बेला ४० वटा कृष्णसार हराएको र हराएका मध्ये ८ कृष्णसार मृत अवस्थामा फेला परेको थियो ।

३.१९ हालको बाढीबाट वन्यजन्तुमा भएको क्षति

- २०७४ साल साउन २९ गते बिहान ७:३० बजे यस संरक्षण क्षेत्रमा बबई नदीको पानी बासस्थान क्षेत्रको उत्तर पश्चिमको नालाबाट प्रवेश गरेको र ९ बजेसम्म पुरै भाग डुबानमा परेको ।
- बाढी आउनु अघि जम्मा २५० वटा कृष्णसार रहेकोमा बाढीले १८ वटा कृष्णसारमा क्षति पुगेको (मरेको ३, १५ हराएको) र हाल २३२ कृष्णसार जीवित रहेको ।

भौतिक संरचनाको क्षति

- बासस्थान क्षेत्रमा लागिएको ग्याबियन जालीको तरबार मध्ये कार्यालय प्रवेश गर्ने मुख्य द्वार र अन्य बाढी प्रवेश गरेको पश्चिम उत्तरको क्षेत्रमा गरी करिब ५०० मिटर दुरीमा पोलहरु भाँचिएको र केही पोल ढलेर तारबार क्षति भएको ।
- मुख्य कार्यालयबाट तुरुन्तापुर खैरी पोष्टसम्म जाने बाटोमा रहेको ह्युमपाइप कल्भर्टमा बाढीले माटो कटान गरेकाले सो स्थानबाट पोष्टसम्मको आवतजावत बन्द भएको ।

उद्दार तथा अनुगमनको प्रयास

- बाढी आउनु पूर्व नै सम्भावित क्षतिलाई आँकलन गरी कृष्णसारलाई पाँच स्थानमा निर्मित उच्चस्थली (माटो जम्मा गरी बनाइएको अग्लो भाग) तर्फ धपाइएको ।
- बाढीको सतह केही घटेपछि अनुगमन गर्ने क्रममा २३० वटा कृष्णसार जीवित अवस्थामा र २ वटा (१ भाले र १ पोथी) मृत अवस्थामा फेला परेको ।
- ३ वटा कृष्णसार बाढीमा बग्दै गरेको अवस्थामा उपभोक्ता समूहका सदस्यहरुबाट उद्दार गरिएको र सो मध्ये १ घाइतेको मृत्यु भएको र २ सकुशल रहेको ।

३. बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज

- खासै ठूलो क्षति नभएको ।
- लम्कोइली फाँटको झरनामा खसेर १ भाले चित्तल मरेको अवस्थामा फेला परेको ।
- पानी संगैको चट्याङबाट हात्तीसार समेत ४ वटा ल्याण्डलाइन, ३ वटा वाइफाईको राउटर र ८ वटा पोष्टमा सोलार बत्ती क्षतिग्रस्त भएको ।
- बबई उपत्यकाको रातोमाटे पोष्टको करिब २००० मिटर खाने पानी पाइप बगाएको र कार्यालय, रेञ्जपोष्ट, गार्डपोष्टहरुबाट वन्यजन्तुको अनुगमन कार्य गरिएको ।

भाग-चार

अनुसूचीहरू

अनुसूची-१:	आ.व. २०७४/७५ राजश्वको कार्यालयगत आर्थिक विवरण	६५
अनुसूची- २:	आ.व. २०७४/७५ को राजश्वको वार्षिक केन्द्रीय आर्थिक विवरण	६८
अनुसूची-३:	आ.व. २०६९/७० देखि आ.व. २०७४/७५ सम्मको कार्यलयगत राजश्व विवरण	६९
अनुसूची-४:	आ.व. २०७४/७५ मा विभाग र अन्तरगत कार्यालयहरुको विभिन्न बजेट उपशीर्षकहरु अन्तरगत भएका निकासा खर्चको एकीकृत विवरण	७०
अनुसूची-५:	आ.व. २०७४/७५ मा संरक्षित क्षेत्रहरुमा मासिक पर्यटक आगमनको तथ्याङ्क	७२
अनुसूची-६:	आ.व. २०६९/७० देखि आ.व. २०७४/७५ सम्मको संरक्षित क्षेत्रहरुमा पर्यटक आगमनको तथ्याङ्क	७६
अनुसूची-७:	जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी नेपाल पक्षधर रहेका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि र संझौताहरुको विवरण	७७
अनुसूची-८:	रामसार साइटमा सूचीकृत नेपालका सिमसार क्षेत्रहरु	७८
अनुसूची-९:	वन्यजन्तुको गणना सम्बन्धी विवरण	७९
अनुसूची-१०:	गैंडा स्थानान्तरण सम्बन्धी विवरण	८०
अनुसूची-११:	नेपालबाट विभिन्न देशहरुलाई वन्यजन्तु उपहार दिएको विवरण	८१
अनुसूची-१२:	नेपालबाट विभिन्न देशहरुलाई वन्यजन्तुको आखेटोपहार उपहार दिएको विवरण	८३
अनुसूची-१३:	आ.व. २०७४/७५ सम्ममा संरक्षित क्षेत्रभित्र भौतिक पूर्वाधारहरु निर्माणको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA) प्रतिवेदन तयार गर्न सहमति दिइएको विवरण	८४
अनुसूची-१४:	आ.व. २०७४/७५ मा संरक्षित क्षेत्रहरुमा वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको विवरण	८९
अनुसूची-१५.१:	आ.व. २०७४।७५ (२०७४ असोज-मंसिर) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकार सम्बन्धी विवरण	९०
अनुसूची-१५.२:	आ.व. २०७४।७५ (२०७४ असोज-मंसिर) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकारबाट प्राप्त राजश्वको विवरण	९२
अनुसूची-१५.३:	आ.व. २०७४।७५ (२०७४ फाल्गुन-२०७५ बैशाख) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकार सम्बन्धी विवरण	९३

अनुसूची-१५.४:	आ.व. २०७४।७५ (२०७४ फाल्गुन-२०७५ बैशाख) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकारबाट प्राप्त राजश्वको विवरण	९५
अनुसूची-१६:	आ.व. २०७४/०७५ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग अन्तर्गतका संरक्षित क्षेत्रहरुमा छायाङ्कन गरिएका चलचित्र/डकुमेन्ट्रीको विवरण	९६
अनुसूची-१७:	संरक्षित क्षेत्रहरुमा अतिक्रमण भएको क्षेत्रहरुको विवरण	९९
अनुसूची-१८:	आ.व. २०७३।७४ देखी २०७४।७५ सम्ममा निकुञ्ज, आरक्ष र मध्यवती क्षेत्रभित्रको जग्गा अन्य प्रयोजनको लागि प्रयोग गर्न दिएको एकिकृत विवरण	१००
अनुसूची-१९:	आ.व. २०७४/७५ सम्ममा संरक्षित क्षेत्रमा प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण (IEE) को स्वीकृत विवरण	१११
अनुसूची-२०:	आ.व. २०७४/७५ मा संरक्षित क्षेत्रहरुमा भएका अध्ययन अनुसन्धानको विवरण	११२
अनुसूची-२१.१:	राष्ट्रिय बाघ संरक्षण समिति, नेपालको सांगठनिक संरचना	१६८
अनुसूची-२१.२:	राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समितिको सांगठनिक संरचना	१६८
अनुसूची-२१.३:	केन्द्रियस्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको सांगठनिक संरचना	१६९
अनुसूची-२१.४:	राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समितिको पाँचौं र छैठौं बैठकका निर्णयहरु	१६९
अनुसूची-२१.५:	केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको बाह्रौं र तेह्रौं बैठकका निर्णयहरु	१७२
अनुसूची-२२:	नेपालका संरक्षित क्षेत्रहरू	१७४
अनुसूची-२३:	विभागमा कार्यरत कर्मचारीहरुको नामावली	१७६
अनुसूची-२४:	आ.व. २०७४/७५ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज/आरक्ष/ संरक्षण क्षेत्रमा दर्ता भएका मुद्दाको बिवरण	१७९
अनुसूची २५:	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागबाट जारी नागरिक बडापत्र	१९३

क्र. सं.	कार्यालयको नाम	जम्मा	ब्याजमा लाग्ने कर	वस्तु बिक्री वितरणको मु.अ. कर	पारिश्रमिक कर	एकलौटी फर्म तथा व्यक्तिगत आयमा लाग्ने कर	प्रवेश शुल्कमा मु.अ. कर	वेदतांवालाले संकलन गर्ने मु.अ. कर	पूर्वाधार कर	सरकारी सम्पत्तीको बहाल			न्यायिक दस्तुर	
											यस वर्षको	कुल		
			११११३२	११४१३	११११२	११११	११४१५	११४१७	११४५५	१४१५१	१४१५५	१४१५५	१४२२१	
१	रा.नि. तथा व.ज.स. विभाग	४३२८८७३४.५०	१३४००.००		५९२८७.५०	१५२०.००					४२९७६५८०.००	४२९७६५८०.००		
२	चितवन रा. नि.	२२५१६८३२०.८९									२१८८१०९९३.०९	२१८८१०९९३.०९		
३	बर्दिया रा.नि.	२६३५१८६६.०७									२५९६१०४१.६८	२५९६१०४१.६८		
४	सगरमाथा रा.नि.	१४९४९६०३१.५४					९९३५.३४		७४१५००.००		१४८६३६७९६.२०	१४८६३६७९६.२०		
५	रारा रा.नि.	२२५०४७६.००									४५५०८३.००	४५५०८३.००		
६	शे-फोक्सुण्डो रा.नि.	२३८२२७४५.७६									२२९७२४२५.००	२२९७२४२५.००		
७	लामटाङ रा.नि.	३६१८९३६९.०८					१८०००.००			१९६७१.००	३५६४६४८३.२०	३५६४६४८३.२०		
८	मकालु-बरुण रा.नि.	५१८८७०८.००									४७७९८८८.००	४७७९८८८.००		
९	खप्तड रा.नि.	२६१८१०.००									२१२८१०.००	२१२८१०.००		
१०	शिवपुरी-नागार्जुन रा.नि.	२५१९२७९७.०९		३४७४.९०	२७००.००	१०३२७.००	२७१९२३२.२९			०.००	२२०२०१८७.९०	२२०२०१८७.९०		
११	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज	५९२१४७४.०८								२९७८५.००	४२०१२३७.८५	४२०१२३७.८५		
१२	अपिनाम्पा संरक्षण क्षेत्र	२४४१४०९६.६७									२४२१११७१.६७	२४२१११७१.६७		
१३	कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र	११९७४९.१३									५८८०६.००	५८८०६.००		

राजश्वको कार्यालयगत आर्थिक विवरण

	अन्य	न्यायिक दण्ड जरिवाना	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना	बेरुजु	बेरुजु	पर्यटक प्रवेश शुल्क	पर्यटक सेवा शुल्क	परीक्षा शुल्क	गत आ.व. सम्मको			गत आ.व. सम्मको		कैफियत नगद
		यस वर्षको							लागत	असुली	बाँकी	लागत	बाँकी	
	१४२२७	१४३११	१४३१२	१५१११	१५११२	१४५१४	१४५१३	१४२२४	१४३११	१४३११	१४३११	१४३१२	१४३१२	
	१००००००.००		०.००		१३७९४७।००									
	४८०३४१.००	३०९१६०९.००	१६००.००		२७८३७७७.८०									
	३२०८५१.००				६९९७३.३९				०.००	०.००	०.००	३४२७९१५.००	३४२७९१५.००	
	४०००.००	१५३००.००	५००.००		८८०००.००									
	४३४०००.००		६२५७४.००		१५७२०२.००	११४१६१७.००								
	३६३६००.००		२५५००.००		४६१२२०.७६									५६७३९४.००
	१११०००.००	१७३५०.४०		९००७४.४८	५०००.००			११९७९०.००		०.००	०.००		०.००	
	१९७०००.००		०.००		२११८२०.००									११५००.००
	३००००.००	१९०००.००												
	१४७०००.००	२६९५७५.००		५०००.००	०.००			१५३००.००						
	४४७४४८.००	११७२९६२.५०	०.००		७००४०.७३									
	६८०००.००	१२८९५.००	०.००		०.००		१२२०३०.००							
	३२०००.००		२६५६३.१३		२३८०.००									

क्र. सं.	निकुञ्ज	जम्मा	ब्याजमा लाग्ने कर	वस्तु बिक्री वितरणको मु.अ. कर	पारिश्रमिक कर	एकलौटी फर्म तथा व्यक्तिगत आयमा लाग्ने कर	प्रवेशशुल्कमा मु.अ. कर	वेदर्तावालाले संकलन गर्ने मु.अ. कर	पूर्वाधार कर	सरकारी सम्पत्तीको बहाल			न्यायिक दस्तुर	
											यस वर्षको	कुल		
			११११३२	११४१३	१११११२	१११११	११४१५	११४१७	११४५५	१४१५१	१४१५५	१४१५५	१४२२१	
१४	शुक्लाफाँटा रा.नि.	६५१९०६६९.०२								२१०००.००	६४५५८१५१.३८	६४५५८१५१.३८		
१५	पर्सा रा.नि.	७९९८३२७.८१									६१३४५१९.३१	६१३४५१९.३१	५१.००	
१६	कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष	४०११२६५.२४						४५५०.००			३६९११३१.००	३६९११३१.००	६००००.००	
१७	ढोरपाटन शिकार आरक्ष	८४४४१०.००									७७४६९८.००	७७४६९८.००		
१८	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	५९६४४५.००								१३३००.००	५६११२५.००	५६११२५.००		
१९	मनास्लु संरक्षण क्षेत्र	१२२४८.००									०.००	०.००		
२०	भानुभक्त प्राणी उद्यान	३०००.००										०.००		
२१	कञ्जनजंगा संरक्षण क्षेत्र	११७४२१२.००									९०००.००	९०००.००		
	जम्मा	**६४७४९६७५५.८८**	**१३४००.००**	**३४७४.९०**	**६१९८७.५०**	**११८४७.००**	**२९०९१६७.६३**	**४५५०.००**	**७४१५००.००**	**८३७५६.००**	**६२६६७२१२८.२८**	**६२६६७२१२८.२८**	**६००५१.००**	

	अन्य	न्यायिक दण्ड जरिवाना	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना	बेरुजु	बेरुजु	पर्यटक प्रवेश शुल्क	पर्यटक सेवा शुल्क	परीक्षा शुल्क	गत आ.व. सम्मको			गत आ.व. सम्मको		कैफियत नगद
		यस वर्षको							लागत	असुली	बाँकी	लागत	बाँकी	
	१४२२७	१४३११	१४३१२	१५१११	१५११२	१४५१४	१४५१३	१४२२४	१४३११	१४३११	१४३११	१४३१२	१४३१२	
	४६४०००.००	९५०००.००			४८६७.६४				२६१७७६१.००	४७६५०.००	२५७०१११.००		०.००	
	४०४८००.००	१०७५७०८.५०	२६१०००.००		१२२२४९.००									
	२०१०००.००		५४५८४.२४		०.००									
	०.००		१००००.००		५९७१२.००									
	२२०२०.००													
	०.००				१२२४८.००									
	३०००.००													
	९०००.००				३९३६२.००		१११६८५०.००							
	३८३९०६०.००	५७६९४००.४०	४४२३२१.३७	९५०७४.४८	४२२५८००.३२	११४१६१७.००	१२३८८८०.००	१३५०९०.००	२६१७७६१.००	४७६५०.००	२५७०१११.००	३४२७९१५.००	३४२७९१५.००	५७८८९४.००

अनुसूची- २: आ.व. २०७४/७५ को राजश्वको वार्षिक केन्द्रीय आर्थिक विवरण

लगत	लगत कट्टा मिनहा	कायमी लगत	असुली			दाखिला			नगद मौज्दात	लगत बाँकी	गत वर्षको नगद मौज्दात	कै.
			लगत	हसबली	जम्मा असुली	बिगत वर्ष दाखिला भौचर रकम	यस वर्ष दाखिला भौचर रकम	जम्मा दाखिला				
३	४	५=(३-४)	६	७	८=(६+७)	९	१०	११=(९+१०)	१२=(८-९-१०)	१३=((५-६)	१४	१५
३४२७९१५.००		३४२७९१५.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००		३४२७९१५.००		
२६१७७६१.००		२६१७७६१.००	४७६५०.००	०.००	४७६५०.००	०.००	४७६५०.००	४७६५०.००		२५७०१११.००		
६०४५६७६.००	**०.००**	**६०४५६७६.००**	**४७६५०.००**	**०.००**	**४७६५०.००**	**०.००**	**४७६५०.००**	**४७६५०.००**	**०.००**	**५९९८०२६.००**	**०.००**	
				१३४००.००	१३४००.००		१३४००.००	१३४००.००	०.००	०.००		
				३४७४.९०	३४७४.९०		३४७४.९०	३४७४.९०	०.००	०.००		
				६१९८७.५०	६१९८७.५०		६१९८७.५०	६१९८७.५०	०.००	०.००		
				११८४७.००	११८४७.००		११८४७.००	११८४७.००	०.००	०.००		
				४५५०.००	४५५०.००		४५५०.००	४५५०.००	०.००	०.००		
				७४१५००.००	७४१५००.००		७४१५००.००	७४१५००.००	०.००	०.००		
				२९०९१६७.६३	२९०९१६७.६३		२९०९१६७.६३	२९०९१६७.६३	०.००	०.००		
				६००५१.००	६००५१.००		६००५१.००	६००५१.००	०.००	०.००		
				१३५०९०.००	१३५०९०.००		१३५०९०.००	१३५०९०.००	०.००	०.००		
				८३७५६.००	८३७५६.००		८३७५६.००	८३७५६.००	०.००	०.००		
				६२६६७२१२८.२८	६२६६७२१२८.२८	०.००	६२६०९३२३४.२८	६२६०९३२३४.२८	५७८८९४.००	०.००		
				३८३९०६०.००	३८३९०६०.००		३८३९०६०.००	३८३९०६०.००	०.००	०.००		
				५७६९४००.४०	५७६९४००.४०		५७६९४००.४०	५७६९४००.४०	०.००	०.००		
				४४२३२१.३७	४४२३२१.३७		४४२३२१.३७	४४२३२१.३७	०.००	०.००		
				९५०७४.४८	९५०७४.४८		९५०७४.४८	९५०७४.४८	०.००	०.००		
				४२२५८००.३२	४२२५८००.३२		४२२५८००.३२	४२२५८००.३२	०.००	०.००		
				१२३८८८०.००	१२३८८८०.००		१२३८८८०.००	१२३८८८०.००	०.००	०.००		
				११४१६१७.००	११४१६१७.००		११४१६१७.००	११४१६१७.००	०.००	०.००		
०.००	**०.००**	**०.००**	**०.००**	**६४७४४९१०५.८८**	**६४७४४९१०५.८८**	**०.००**	**६४६८७०२११.८८**	**६४६८७०२११.८८**	**५७८८९४.००**	**०.००**	**०.००**	
६०४५६७६.००	**०.००**	**६०४५६७६.००**	**४७६५०.००**	**६४७४४९१०५.८८**	**६४७४९६७५५.८८**	**०.००**	**६४६९१७८६१.८८**	**६४६९१७८६१.८८**	**५७८८९४.००**	**५९९८०२६.००**	**०.००**	

अनुसूची-३: आ.व. २०६९/७० देखि आ.व. २०७४/७५ सम्मको कार्यलयगत राजश्व विवरण

सि.नं.	कार्यालय	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	जम्मा
१	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	२१०५१६	२४६९१३	२४६५२९	११६८५४	२०१५०९	२४८२००.	१२७०५२१
२	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज	३०६७९	२१९३३	२०५११	२४६१७	३१८०२	२९८०६.४४	१५९३४८
३	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज	३९१६१	४३७५०	४१८०४	१६२११	३३१५२	४५६०९.३७	२१९६८७
४	रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज	९५१	३९१	५३५	१४०९	१५९१	२०९३	६९७०
५	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज	६९०९	१७४६९	४४८९	१७१९८	६४७४	५९०३.५४	५८४४३
६	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज	९११४६	९२७५४	८९०२६	६७१९५	११६५५४	१७२६२९.	६२९३०४
७	शे-फोक्सुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज	२२४४	२५२७७	३२५३४	१२९३८	१९४७४	२३२५४.३५	११५७२१
८	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	७८२८	१०३७५	१६७३९	१६१५९	२३५०३	२४३६४	९८९६८
९	मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज	३८२१	४२५२	३८७७	३१९६	४३२१	५१७७	२४६४४
१०	खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज	४०१	३८७	४०४	४३१	५५०	२५४	२४२७
११	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज	४३९५	३५३४	६७७०	९४१८	२४५६७	६६३३१.७८	११५०१६
१२	पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज	१५०५७	२०२०	५८३५	४९६२	६३६६	७९९८.३३	४२२३८
१३	कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष	१७६०	२१२२	२९३४	२१८१	३१७५	४०११.२७	१६१८३
१४	ढोरपाटन शिकार आरक्ष	४३२	४२७	३७१	३६९	६९५	८४४.४१	३१३८
१५	अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र							
१६	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र							
१७	मनास्लु संरक्षण क्षेत्र							
१८	कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र	४४	५३	९६	७०	७१	११९.७५	४५४
१९	अपिनाम्पा संरक्षण क्षेत्र	७८२८	१०२३८	८६४७	१७३४५	२०३९०	२४४१४.१	८८८६२
२०	कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र	११०९	१६४२	१०३९	१५०	१०७	१५९६	५६४३
२१	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	४७०५८	४७३१२	५६५७१	३९४९९	५७४३२	४३२८८.७३	२९११६१
	जम्मा	४७१३३९	५३०८४९	५३८७११	३५०२०२	५५१७३३	७०५८९५.५०	३१४८७३०

अनुसूची-४: आ.व. २०७४/७५ मा विभाग र अन्तरगत कार्यालयहरुको विभिन्न बजेट उपशीर्षकहरु अन्तरगत भएका निकासा खर्चको एकीकृत विवरण

सि.न.	व.उ.शि.नं.	कार्यक्रम	वजेट उ.शि.नं.	शुरु वार्षिक वजेट	बाह्य कमान्तर		खुद वार्षिक वजेट	निकासा	खर्च	वांकी	अर्थ वजेट				कैफियत
					थप	घट					संचित विदा (६०१०१४३)	औषधी उपचार (६०१०१८३)	उपदान (६०१०१३३)	कुल	
१	३२९११४	वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना	३२९११४३, चालु	१४४४४००००.००	०.००	५००००००.००	१३९४४००००.००	९३२५४९८५.०४	९३२५४९८५.०४	४६१८५०१४.९६	१२३०१८७.८०	१८७८३५६.४०	०.००	३१०८५४४.२०	
			३२९११४४, पुजीगत	६२७३६०००.००	०.००	०.००	६२७३६०००.००	५८२०९३५८.७१	५८२०९३५८.७१	४५२६६४१.२९				०.००	
२	३२९११५	निकुञ्ज आयोजना	३२९११५३, चालु	६४९०७७०००.००	७९०००.००	१०७९०००.००	६४८०७७०००.००	५०२७३४८५५.२६	५०२७३४८५५.२६	१४५३४२१४४.७४	२९८८९०१.००	४२८०३६८.७०	५००३६.००	७३१९३०५.७०	
			३२९११५४, पुजीगत	३४६४२५०००.००	०.००	०.००	३४६४२५०००.००	२५२२६२५३२.८३	२५२२६२५३२.८३	९४१६२४६७.१७				०.००	
३	३२९०१७	रा.नि. तथा वन्यजन्तु विभाग	३२९०१७३, चालु	८१४०३२०००.००	६५६०००.००	३६३८५६०००.००	४५०८३२०००.००	४०१८५०१३४.६८	४०१८५०१३४.६८	४८९८१८६५.३२	१६४११६५.५४	२१००८४२.४०	०.००	३७४२००७.९४	
			३२९०१७४, पुजीगत	१८२४५५०००.००	७००००००.००	७००००००.००	१८२४५५०००.००	५०५५८७०७.००	५०५५८७०७.००	१३१८९६२९३.००				०.००	
४	६०२८०१	राष्ट्रिय पुनर्निर्माण कोष आयोजना	६०२८०१३, चालु	१४११००००.००	०	०.००	१४११००००.००	१३६३३८०१.	१३६३३८०१.००	४७६१९९.००				०.००	
			६०२८०१४, पुजीगत	१२४५००००००.००	०.००	०.००	१२४५००००००.००	१५७९७२१३.६६	१५७९७२१३.६६	१०८७०२७८६.३४				०.००	
५	३२९१५७	वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रणका लागि दक्षिण एसिया कानुन कार्यान्वयन संजाल शसक आयोजना	३२९१५७३, चालु	३९६०२०००.००	०.००	०.००	३९६०२०००.००	३३८२१४०२.५	३३८२१४०२.५०	५७८०५९७.५०				०.००	
			३२९१५७४, पुजीगत	८००००००.००	०.००	०.००	८००००००.००	७९४२९६.८०	७९४२९६.८०	५७०३.२०				०.००	

सि.नं.	व.उ.शि.नं.	कार्यक्रम	वजेट उ.शि.नं.	शुरु वार्षिक वजेट	बाह्य कमान्तर		खुद वार्षिक वजेट	निकासा	खर्च	बांकी	अर्थ वजेट				कैफियत
					थप	घट					संचित विदा (६०१०१४३)	औषधी उपचार (६०१०१८३)	उपदान (६०१०१३३)	कुल	
६	३२९१२४	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	३२९१२४३, चालु	२५१७०००.००	०.००	०.००	२५१७०००.००	२४६२९०३.६५	२४६२९०३.६५	५४०९६.३५				०.००	
			३२९१२४४, पुजीगत	२५४००००.००	०.००	०.००	२५४००००.००	२२५८५३४१.०४	२२५८५३४१.०४	२८१४६५८.९६				०.००	
७	३२९१२७	वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना	३२९१२७३, चालु	२३०४६०००.००	०.००	०.००	२३०४६०००.००	२०५७७९५६.	२०५७७९५६.००	२४६८०४४.००				०.००	
			३२९१२७४, पुजीगत	२८७९९०००.००	०.००	०.००	२८७९९०००.००	२२५७५६१३.७२	२२५७५६१३.७२	६२२३३८६.२८				०.००	
८	३२९०१९	हात्तीसार आयोजना	३२९०१९३, चालु	१५३२९३०००.००	४०४४०००	१४३६०००.००	१५५९०१०००.००	११९३५३१४७.९०	११९३५३१४७.९०	३६५४७८५२.१०				०.००	
			३२९०१९४, पुजीगत	११३७०००.००	०.००	०.००	११३७०००.००	१०२५८३९.४०	१०२५८३९.४०	१११११६०.६०				०.००	
९	३२९१०२	जडीबुटी विकास कार्यक्रम	३२९१०२३, चालु	१२६४०००.००	०.००	०.००	१२६४०००.००	८७९०००	८७९०००.००	३८५०००.००				०.००	
			३२९१०२४, पुजीगत	३६८०००.००	०.००	०.००	३६८०००.००	३३१०००.००	३३१०००.००	३७०००.००				०.००	
१०	३२९८०८	सामुदायिक तथा कबुलियत वन विकास कायृक्रम	३२९८०८३, चालु	६२१२०००.००	०.००	०.००	६२१२०००.००	५१६६६९२.००	५१६६६९२.००	१०४५३०८.००				०.००	
			३२९८०८३, पुजीगत	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००				०.००	
जम्मा				२६२०२१३०००.००	११७७९०००.००	३७८३७१०००.००	२२५३६२१०००.००	१६१७८७४७८१.१९	१६१७८७४७८१.१९	६३५७४६२१८.८१	५८६०२५४.३४	८२५९५६७.५०	५००३६.००	१४१६९८५७.८४	

अनुसूची-५: आ.व. २०७४/७५ मा संरक्षित क्षेत्रहरुमा मासिक पर्यटक आगमनको तथ्याङ्क

संरक्षित क्षेत्रको नाम	पर्यटकको किसिम	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फाल्गुन	चैत्र	बैशाख	जेष्ठ	असार	जम्मा
चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	५४९४	३१७७	८७९२	१३२६७	९३२३	६७३६	६९५३	११३४२	१२७३२	१११२३	५४३६	४५५०	९८९२५
	सार्क	३३२	३३८	११८१	१८५८	७८७	२५४८	६८९	११७४	१७७३	२७२८	४७७७	१५११	१९६९६
	नेपाली	६९६	३४४	१९९६	३०४६	२४५४	४७५४	३७१०	४३६६	४४८७	४९७१	२३२३	९०३	३४०५०
	जम्मा	६५२२	३८५९	११९६९	१८१७१	१२५६४	१४०३८	११३५२	१६८८२	१८९९२	१८८२२	१२५३६	६९६४	१५२६७१
बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	१०८	७५	४९१	११५८	६३८	३१६	२६६	६४८	१०३९	८१९	३२५	७४	५९५७
	सार्क	८	८	४५	१०८	१०	१३६	६२	५०	९५	१७०	८०	४४	८१६
	नेपाली	१८९	२६३	१८८८	१८००	११४३	१०६०	७१४	१५०८	२१२१	१६५३	८६४	३०८	१३५११
	जम्मा	३०५	३४६	२४२४	३०६६	१७९१	१५१२	१०४२	२२०६	३२५५	२६४२	१२६९	४२६	२०२८४
शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	५८३	८८८	१५८०	२५६४	१४५५	११२८	६३१	१२४८	२०१९	१४२८	९८२	८९६	१५४०२
	सार्क	४८	६६	५२	१०६	८५	२२३	२२९	१९४	९६	८०	११८	११४	१४११
	नेपाली	१९४५६	१५४६१	१४७९२	१८१४३	१७८११	१७४१०	१८२६३	१५२५९	१७०१०	२१९५२	१९२०२	१७१७१	२११९३०
	जम्मा	२००८७	१६४१५	१६४२४	२०८१३	१९३५१	१८७६१	१९१२३	१६७०१	१९१२५	२३४६०	२०३०२	१८१८१	२२८७४३
शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	२	७	१७	६९	१६	२२	१५	३१	५९	२१	१०	२	२७१
	सार्क	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	नेपाली	२५	४९	२८२	३८३	२९९	४९७	२८८	५९४	६६४	६२३	४६२	८४	४२५०
	जम्मा	२७	६४	३०९	४८०	३१५	५५२	३१९	६३९	७३५	६६८	५११	९५	४७१४
सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	३१३	१४९४	८८६५	१०९२२	३५७७	२१२८	११४०	३१२१	९१३७	८६७५	२२२२	३४४	५१९३८
	सार्क	२	१०३	५३०	४३०	९६	१४३	५२	१२३	५५७	१८५१	४७०	८	४३६५
	नेपाली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	३१५	१५९७	९३९५	११३५२	३६७३	२२७१	११९२	३२४४	९६९४	१०५२६	२६९२	३५२	५६३०३

संरक्षित क्षेत्रको नाम	पर्यटकको किसिम	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फाल्गुन	चैत्र	बैशाख	जेष्ठ	असार	जम्मा
लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	२१५	३७५	१६५१	१६०५	६८४	५६९	३१०	९७३	१६८८	११९७	५६९	४९४	१०३३०
	सार्क	५	२८	३३	१७	७	१८	२	११	१०	५५	१६	८७	२८९
	सार्क	०	०	०	८	१२	१२	५	७	१	५	०	४	५४
	नेपाली	१०२८	३८७	६१५	१८२५	१५३४	२४००	१७७२	२३१०	१७१५	३६३३	१६६६	२४७८	२१३६३
	जम्मा	१०३१	३८९	६२४	१९०५	१५६८	२४५५	१८१२	२४०७	१७८९	३६६१	१६७४	२४८४	२१७९९
मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	०	२	२५२	५८६	७५	१९	०	११	७२	१९४	०	०	१२११
	सार्क	०	३	८	१६	०	०	०	०	०	१४	०	०	४१
	नेपाली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	०	५	२६०	६०२	७५	१९	०	११	७२	२०८	०	०	१२५२
कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र	विदेशी	३	७	६५	१०६	१९	५	९	६१	१९७	३१०	३	१	७८६
	सार्क	०	२	३	५	२	०	०	७	१३	३	०	०	३५
	नेपाली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	३	९	६८	१११	२१	५	९	६८	२१०	३१३	३	१	८२१
पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	३	३	५	३	६	१४	१८	१	३०	६	२	४	९५
	सार्क	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	नेपाली	१७	९	६२	४७	४१	४२	१६	२४	६१	५०	२४	१७	४१०
	जम्मा	२०	१२	६७	५०	४७	५६	३४	२५	९१	५६	२६	२१	५०५
बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	१
	सार्क	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	नेपाली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	१

संरक्षित क्षेत्रको नाम	पर्यटकको किसिम	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फाल्गुन	चैत्र	बैशाख	जेष्ठ	असार	जम्मा
खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	२	०	४	०	३	०	०	२	१	७	०	०	१९
	सार्क	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२	०	०	२
	नेपाली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	२	०	४	०	३	०	०	२	१	९	०	०	२१
रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	०	३४	४६	४७	२८	२२	१३	९	३७	२६	२३	२५	३१०
	सार्क	०	०	१	२	०	३	०	०	१	०	०	०	७
	नेपाली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	०	३४	४७	४९	२८	२५	१३	९	३८	२६	२३	२५	३१७
ढोरपाटन सिकार आरक्ष	विदेशी	०	१२	३८	९	०	०	६	१५	११	२८	०	०	११९
	सार्क	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	नेपाली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	०	१२	३८	९	०	०	६	१५	११	२८	०	०	११९
अपिनाम्पा संरक्षण क्षेत्र	विदेशी	०	०	०	९	०	०	०	०	२७	०	०	०	३६
	सार्क	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	नेपाली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	०	०	०	९	०	०	०	०	२७	०	०	०	३६
गौरी संकर संरक्षण क्षेत्र	विदेशी	११	६७	५६१	७७६	१७३	३८	६६	२०५	४१४	२२१	४९	२९	२६१०
	सार्क	०	०	१	७	४	२	०	४	३०	५	४	१	५८
	नेपाली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	११	६७	५६२	७८३	१७७	४०	६६	२०९	४४४	२२६	५३	३०	२६६८
कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र	विदेशी	२	०	०	५	२	१	३	४	१२	१०	१	१	४१
	सार्क	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	०	२
	नेपाली	९३०	६७८	२०४४	१६०५	१८८१	१८००	१५१६	१४४३	११९२	२१९५	१४२७	१४९१	१८२०२
	जम्मा	९३२	६७८	२०४४	१६१०	१८८३	१८०१	१५१९	१४४८	१२०४	२२०५	१४२९	१४९२	१८२४५

संरक्षित क्षेत्रको नाम	पर्यटकको किसिम	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फाल्गुन	चैत्र	बैशाख	जेष्ठ	असार	जम्मा
अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	विदेशी	५०५१	५८०९	२३६६५	२०८४३	८६७६	७१६२	६०४३	११०१७	२०९९४	१३१७१	४२९६	३०८७	१२९८१४
	सार्क	१३११	२३०३	२८४०	२४९५	७१२	८१०	४५३	१९८१	५९१६	९२४९	१२४८२	२३५४	४२९०६
	नेपाली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	६३६२	८११२	२६५०५	२३३३८	९३८८	७९७२	६४९६	१२९९८	२६९१०	२२४२०	१६७७८	५४४१	१७२७२०
मनासलु संरक्षण क्षेत्र	विदेशी	४४	४२५	१९४१	१९७०	२५८	६५	५२	३३०	१३३६	५८८	१०६	२९	७१४४
	सार्क	०	७	१४	४	०	०	२	१	११	१७	०	०	५६
	नेपाली	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	४४	४३२	१९५५	१९७४	२५८	६५	५४	३३१	१३४७	६०५	१०६	२९	७२००
सेफोक्सुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज	विदेशी	१०	२९	१८२	१२०	७	१	०	०	३	५०	३४	२९	४६५
	सार्क	०	०	०	१	०	०	०	०	०	३	०	०	४
	नेपाली	५	०	०	०	०	०	०	१०	०	०	३०	०	४५
	जम्मा	१५	२९	१८२	१२१	७	१	०	१०	३	५३	६४	२९	५१४
कुल जम्मा	विदेशी	११८४४	१२४०६	४८१६४	५४१३१	२४९६२	१८२६९	१५५६०	२९१०९	४९८८१	३७८९७	१४०६६	९५६७	३२५८५६
	सार्क	१७०६	२८६६	४७१८	५०८५	१७१५	३९२८	१५१०	३५६७	८५१५	१४२०६	१७९८७	४१३२	६९९३५
	नेपाली	२२३४६	१७१९१	२१६७९	२६८४९	२५१६३	२७९६३	२६२७९	२५५१४	२७२५०	३५०७७	२५९९८	२२४५२	३०३७६१
	जम्मा	३५८९६	३२४६३	७४५६१	८६०६५	५१८४०	५०१६०	४३३४९	५८१९०	८५६४६	८७१८०	५८०५१	३६१५१	६९९५५२

अनुसूची-६: आ.व. २०६९/७० देखि आ.व. २०७४/७५ सम्मको संरक्षित क्षेत्रहरुमा पर्यटक आगमनको तथ्याङ्क

सि.नं.	संरक्षित क्षेत्रको नाम	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	जम्मा
१	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	१५३७४९	१७३४२५	१७८२५७	८७३९१	१३९१२५	१५२६७१	८८४६१८
२	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज	१२९७४	१३२०७	१३५४८	१०६३८	१७९५९	२०२८४	८८६१०
३	लामटाङ्ग राष्ट्रिय निकुञ्ज	१३३७०	१२५५२	१२२६५	५०१६	८२५४	१०६१९	६२०७६
४	रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज	१६५	१८१	१४३	१३२	२०१	३१७	११३९
५	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज	०	०	०	०	४	१	५
६	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज	३६५५०	३५१५७	३४४१२	२७७९४	४५११२	५६३०३	२३५३२८
७	शे-फोक्सुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज	६२०	४१७	३८३	४३१	५३५	५१४	२९००
८	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	१६५९०४	१८०४६४	१३८०८४	१४३३५२	२०५७४७	२२८७४३	१०६२२९४
९	मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज	१५२३	१०८३	१२७०	८२८	१५३७	१२५२	७४९३
१०	खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९	४७	२	२१	२६	२१	१३६
११	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज	४७१	९८४	८२४	१९२०	२६४०	४७१४	११५५३
१२	पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९२	३७९	२६३	२३५	४१७	५०५	१९९१
१३	कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष	४४४६	७३४९	८७१९	९२४७	११२५२	२१७९९	६२८१२
१४	ढोरपाटन शिकार आरक्ष	८८	८९	०	९१	१६३	११९	५५०
१५	अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र	११३२१३	१२४९९८	११४४१८	८३४१९	१४४४०९	१७२७२०	७५३१७७
१६	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	१९९३	२९१४	२८१८	१८४०	२७७०	२६६८	१५००३
१७	मनास्लु संरक्षण क्षेत्र	४२६८	५३३१	५६५८	२२८७	५७४५	७२००	३०४८९
१८	कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र	५४	०	६०२८	१४०५०	१७६९७	१८२४५	५६०७४
१९	अपिनाम्पा संरक्षण क्षेत्र	०	०	३	२९	१९	३६	८७
२०	कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र	६०६	०	०	५०२	४७९	८२१	२४०८
	जम्मा	५१०२०५	५५८५७७	५१७०९५	३८९२२३	६०४०९१	६९९५५२	३२७८७४३

अनुसूची-७: जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी नेपाल पक्षधर रहेका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि र संझौताहरुको विवरण

क्र.सं.	सन्धि/महासन्धि	सदस्य भएको वर्ष	सन्धि सम्झौताको उद्देश्य
१	CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora)	1975	राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा दुर्लभ वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रण गर्ने ।
२	IUCN (International Union for Conservation of Nature)	1975	दुर्लभ तथा संकटापन्न प्रजातिको अस्तित्व र अवस्था आँकलन गरी सोही अनुसार संरक्षणका कार्यक्रम बनाई लागू गर्ने ।
३	UNESCO/WHS (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/World Heritage Site)	1978	महत्वपूर्ण एवं विशेष प्रकृतिका क्षेत्रहरुलाई विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश गरी ती क्षेत्रहरु Universal Outstanding Value को (UOV) संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने । सन् १९७९ मा सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज र सन् १९८४ मा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत भएका छन् ।
४	Ramsar Convention	1987	विभिन्न महत्वका सिमसार क्षेत्रहरुको संरक्षण, व्यवस्थापन तथा बुद्धिमतापूर्ण उपयोग कार्यमा टेवा पुऱ्याउने ।
५	CBD (Convention on Biological Diversity)	1992	जैविक विविधताको संरक्षण, यसका अवयवहरुको दिगो उपयोग तथा यसबाट प्राप्त हुने लाभहरुको न्यायपूर्ण बाँडफाँड गर्ने ।
६	GTF (Global Tiger Forum)	1994	दुर्लभ वन्यजन्तु पाटे बाघको संरक्षण, संरक्षणमुखी कार्यक्रमहरुबाट स्थानीयवासीको जीवनस्तरमा सुधार गर्ने ।
७	APAP (Asia Protected Areas Partnership)	2014	एशिया क्षेत्रमा भएका संरक्षित क्षेत्रहरुसँग समन्वय, Best Practices बारेमा अनुभव आदान प्रदान गर्ने ।
८	SAWEN (South Asia Wildlife Enforcement Network)	2016	दक्षिण एशियाका आठ वटा देशमा हुने वन्यजन्तुको अपराध नियन्त्रण गर्नमा समन्वय र क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

अनुसूची-८: रामसार साइटमा सूचीकृत नेपालका सिमसार क्षेत्रहरु

S.N.	Name	Area (Ha)	Date	Responsible Local Management Authority
1	Koshi-Tappu	17500	1987.12.17	Koshi-Tappu Wildlife Reserve
2	Bishhazari and Associated Lakes	3200	2003.08.13	Chitwan National Park
3	Ghodaghodi and Associated Lakes	2563	2003.08.13	District Forest Office, Kailali
4	Jagdishpur Reservoir	225	2003.08.13	District Forest Office, Kapilbastu
5	Rara Lake	1583	2007.09.23	Rara National Park
6	Phoksundo Lake	494	2007.09.23	Shey-Phoksundo National Park
7	Gosaikunda and Associated Lakes	1030	2007.09.23	Langtang National Park
8	Gokyo and Associated Lakes	7770	2007.09.23	Sagarmatha National Park
9	Mai Pokhari	90	2008.10.28	District Forest Office, Ilam
10	Lake Cluster of Pokhara Valley	26106	2016.02.02	Local Development Committee, Kaski
	Total area	**60561**		

- सन् १९८७ मा कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष रामसार सूचीमा सूचीकृत भई नेपालको पहिलो रामसार क्षेत्र भएको छ ।
- सन् २००३ मा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र पर्ने वीस हजारी तथा सम्वद्ध तालहरू, कपिलवस्तुको जगदीशपुर जलाशय र कैलालीको घोडाघोडी ताल पनि रामसार सूचीमा सूचीकृत भएका छन् ।
- सन् २००७ मा रारा राष्ट्रिय निकुञ्जको रारा ताल, शे-फोक्सुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्जको फोक्सुण्डो ताल, लाङ्गटाङ्ग राष्ट्रिय निकुञ्जको गोसाइकुण्ड र सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्जको गोक्यो ताल रामसार सूचीमा सूचीकृत भएका छन् ।
- सन् २००८ मा मध्य पहाडी क्षेत्रमा अवस्थित इलामको माई पोखरी रामसारमा सूचीकृत भएको छ ।
- सन् २०१६ फेब्रुअरीमा कास्की जिल्लाको फेवाताल लगायत ९ वटा ताल रामसार सूचीमा सूचीकृत भएको छ । यो नेपालबाट रामसार सूचीमा सूचीकृत सिमसार क्षेत्र मध्ये सबैभन्दा ठूलो सिमसार क्षेत्र हो ।

अनुसूची-५: वन्यजन्तुको गणना सम्बन्धी विवरण

Species	Year of Census	Sites	Estimated Population	Remarks
Arna	2018	Koshi Tappu wildlife Reserve	432	441
Arna	2018	Chitwan National Park	9	
Blackbuck	2018	Krishnasar Conservation Area	290	
Blue Sheep	2016	Dhorpatan Hunting Reserve	2202	3815
Blue Sheep	2015	Kanchenjunga Conservation Area	1613	
Gaur	2016	Chitwan National Park	368	Total 473
Gaur	2016	Parsa National Park	105	
Gharial	2017	Different River Systems	198	
Rhino	2015	Bardia National Park	29	Total 645
Rhino	2015	Chitwan National Park	605	
Rhino	2015	Shuklaphanta National Park	8	
Rhino	2015	Parsa National Park	3	
Swamp Deer	2016	Shuklaphanta National Park	2301	2406
Swamp Deer	2016	Bardia National Park	105	
Tiger	2018	Bardia National Park	87	Total 235
Tiger	2018	Chitwan National Park	93	
Tiger	2018	Shuklaphanta National Park	16	
Tiger	2018	Banke National Park	21	
Tiger	2018	Parsa National Park	18	

अनुसूची-१०: गैंडा स्थानान्तरण सम्बन्धी विवरण

Year	Month	Male	Female	Total	Translocated to
1986	February	3	1	4	Karnali River flood plain,Bardia National Park
	December	5	4	9	
1991	January	6	14	20	Babai River flood plain, Bardia National Park
	February	2	3	5	Babai River flood plain, Bardia National Park
1999	January	4	0	4	Babai River flood plain, Bardia National Park
2000	March	5	5	10	Babai River flood plain, Bardia National Park
	November	3	3	6	Babai River flood plain, Bardia National Park
	November	1	3	4	Shuklaphanta Wildlife Reserve
2001	March	3	2	5	Babai River flood plain, Bardia National Park
2002	March	5	5	10	Babai River flood plain, Bardia National Park
2003	April	3	7	10	Babai River flood plain, Bardia National Park
2016	March	3	2	5	Babai River flood plain, Bardia National Park
2017	April	1	4	5	Rani Tal, Shuklaphanta National Park
		1	2	3	Babai River flood plain, Bardia National Park
	Total	**45**	**55**	**100**	

अनुसूची-११: नेपालबाट विभिन्न देशहरुलाई वन्यजन्तु उपहार दिएको विवरण

S.N	Exported Date	Name of species	Exported Quantity	Exported Organization/Person	Country	Remarks
1.	May 22, 1987	Rhino	2	President Ronald Regan	USA	Live animal of age less than one year as a gift
2.	May 22, 1987	Rhino	2	National Zoological Park	USA	Live animal of age less than one year
3.	17 January, 1990	Rhino	1	Munich Zoo	Federal Republic of Germany	Live animal for conservation education
4.	2 April, 1990	Rhino	2	Singapore Zoological Gardens	Singapore	Live animal (1 male calf and 1 female calf) for captive breeding
5.	2 April, 1990	Rhino	2	Fortwort Zoological Association	USA	Live animal (1 male calf and 1 female calf) for captive breeding
6.	12 February, 1993	Rhino	2	Mirpur National Zoo, Dhaka	Bangladesh	Live animal of age less than one year
7.	30 May, 1993	Rhino	1	Wilhelma Zoo, Stuttgart	Germany	Live animal (1 Female Calf)
8.	18 April, 1998	Rhino	2	Zoological Society of London	UK	Live animal (2 Female Rhinos under 2 years old)
9.	5 March, 2002	Rhino	2	Tama Zoological Park	Japan	Live animal (1 male calf and 1 female calf) for captive breeding
10.	28 February, 2006	Rhino	2	Vienna Zoo	Austria	Live animal

S.N	Exported Date	Name of species	Exported Quantity	Exported Organization/Person	Country	Remarks
11.	2 April, 1990	Gharial crocodile	2	Munich Zoo	Germany	Captive raised hatchling
12.	4 October, 1994	Gharial and Mugger Crocodile	30 Gharial eggs and 30 Mugger eggs	Atagawa Tropical and Alligator Garden	Japan	Eggs collected from wild
13.	3 May, 1995	Gharial and Mugger Crocodile	30 Gharial eggs and 30 Mugger eggs	Atagawa Tropical and Alligator Garden	Japan	Eggs collected from wild
14.	9 May, 2000	Gharial Crocodile	6	La ferme aux crocodiles Pierrelatte	France	Live animal (4 Females and 2 Males of babies gharials) for captive breeding
15.	23 April, 2004	Gharial Crocodile	2	Royal Government of Bhutan	Bhutan	2 Males for captive breeding
16.	March, 1998	Common Leopards	2	Riyadh Zoological Garden	Saudi Arabia	Cubs of Live animal
17.	22 September, 1992	Himalayan Wolf	1	Osaka Municipal Tennogi Zoological Garden	Japan	Live animal (1 male wolf)
18.	1985	Rhinoceros	4	Duduwa National Park	India	Live animal
19.	2018	Rhinoceros	2		China	1 Male and 1 Female Live animal

अनुसूची-१२: नेपालबाट विभिन्न देशहरुलाई वन्यजन्तुको आखेटोपहार उपहार दिएको विवरण

S.N.	Exported Date	Name of species	Exported Quantity	Exported Organization/Person	Country	Remarks
1.	17 April, 2002	Common Leopard	2 Pieces Skin	Nagababa of Gangotri dham	India	2 Pieces skin for Religious purpose
2.	6 March, 1998	Gaur	1 pieces hide	HRH Prince Khalid Bin Sultan Bin Abdulaziz, Saudi Arabia	Saudi Arabia	1 hide (pelt and skull)
3.	6 March, 1998	Tiger	1 piece	HRH Prince Khalid Bin Sultan Bin Abdulaziz, Saudi Arabia	Saudi Arabia	Hide (Pelt and Skull)
4.	6 March, 1998	Sambar	1 piece	HRH Prince Khalid Bin Sultan Bin Abdulaziz, Saudi Arabia	Saudi Arabia	Skull and hide
5.	6 March, 1998	Sloth Bear	1 Piece	HRH Prince Khalid Bin Sultan Bin Abdulaziz, Saudi Arabia	Saudi Arabia	Skull and Hide
6.	6 March, 1998	Peacock	1	HRH Prince Khalid Bin Sultan Bin Abdulaziz, Saudi Arabia	Saudi Arabia	
7.	March 22, 1987	Gharial Crocodile	1	His Imperial Highness Prince Narahito	Japan	

अनुसूची-१३: आ.व. २०७४/७५ सम्ममा संरक्षित क्षेत्रभित्र भौतिक पूर्वाधारहरु निर्माणको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA) प्रतिवेदन तयार गर्न सहमति दिइएको विवरण

१.अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र :

सि.नं.	संरक्षित क्षेत्रको नाम	आयोजनाको नाम	क्षमता	सहमति मिति	सहमतिको प्रयोजन	जिल्ला/ गा.पा./वडा नं.
१.	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	मिदिम खोला र अंखोर खोलामा प्रस्तावित माथिल्लो मिदिम खोला जलविद्युत आयोजना	७.५ मे.वा.	सचिवस्तर २०७३।७।५	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) अध्ययन	लमजुङ्ग जिल्लाको भुजुङ्ग गा.वि.स.
२.	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	करुवा सेती जलविद्युत आयोजना	३६ मे.वा.	सचिवस्तर २०७३।१०।२४	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) अध्ययन	कास्की जिल्लाको माछापुच्छ्रे र सार्दी खोलामा पर्ने
३.	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	मर्स्याङदी कोरीडोर २२० के.भी. विद्युत प्रसारण लाइन आयोजना (धारापानी-उदीपुर)	२२० के.भी. विद्युत प्रसारण लाईन	सचिवस्तर २०७३।११।२२	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) अध्ययन	कास्की जिल्लाको नामार्जुङ्ग गा.वि.स.मा पर्ने गर्ज्याङ्गखोला

२. लामटाङ रा.नि.

सि.नं.	संरक्षित क्षेत्रको नाम	आयोजनाको नाम	क्षमता	सहमति मिति	सहमतिको प्रयोजन	जिल्ला/ गा.पा./वडा नं.
१.	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज	स्याफ्रुवेसी-ह्याकुवेंसी सडक आयोजना		सचिवस्तर २०७३।४।१३	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA)	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र
२.	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज	अपर लामटाङ जलविद्युत आयोजना	२०५ मे.वा.	सचिवस्तर २०७३।८।१४	सम्भाव्यता तथा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA)	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जको कोर क्षेत्र
३.	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज	लामटाङ खोला जलविद्युत आयोजना	१० मे.वा.बाट २० मे.वा. क्षमता बृद्धि	सचिवस्तर २०७३।९।४	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA)	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जको कोर क्षेत्र
४.	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा सोको मध्यवर्ती क्षेत्र	माथिल्लो बलेफी जलविद्युत आयोजना	४६ मे.वा.	सचिवस्तर २०७४।२।१४	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA)	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र पर्ने सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको साविक गुम्बा र गोल्छे गा.वि.स.

३. कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र

सि.नं.	संरक्षित क्षेत्रको नाम	आयोजनाको नाम	क्षमता	सहमति मिति	सहमतिको प्रयोजन	जिल्ला/ गा.पा./वडा नं.
१.	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र, ताप्लेजुङ्ग	सुपर तमोर जलविद्युत आयोजना (क्रिष्टल पावर डेभलपमेन्ट प्रा.लि., वालुवाटार, काठमाण्डौ)	१५५ मे.वा.	सचिवस्तर २०७४।२।३१	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) अध्ययन	ताप्लेजुङ जिल्ला

४. मकालु वरुण रा. नि.

सि.नं.	संरक्षित क्षेत्रको नाम	आयोजनाको नाम	क्षमता	सहमति मिति	सहमतिको प्रयोजन	जिल्ला/ गा.पा./वडा नं.
१.	मकालु वरुण रा. नि., सेदुवा, संखुवासभा	तल्लो अप्सुवा जलविद्युत आयोजना	८.४ मे.वा.	सचिवस्तर २०७३।८।१	सम्भाव्यता तथा वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन अध्ययन ९भ्क्ष्०सहमति	मकालु वरुण राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र
२.	मकालु वरुण राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र	इसुवाखोला जलविद्युत आयोजना	९७.२ मे.वा.	सचिवस्तर २०७४।३।२२	वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन अध्ययन (EIA) गर्न सहमति	

५. गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र

सि.नं.	संरक्षित क्षेत्रको नाम	आयोजनाको नाम	क्षमता	सहमति मिति	सहमतिको प्रयोजन	जिल्ला/ गा.पा./वडा नं.
१.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	घट्टखोला जलविद्युत आयोजना	७.५ मे.वा.	सचिवस्तर २०७३।७।२३	पूरक प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययन (SIEE)	दोलखा जिल्लाको मार्बु गा.वि.स.
२.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	पेगुखोला साना जलविद्युत आयोजना	३ मे.वा.	सचिवस्तर २०७३।७।३०	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA)	दोलखा जिल्लाको बिगु गा.वि.स.
३.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	हिमरिभर प्रा.लि. प्रस्तावक रहेको लिपिङ्ग खोला जलविद्युत आयोजना	१६.२६ मे.वा. को १३२ के.भी विद्युत प्रसारणलाईन अयोजना	माननीय मन्त्रिस्तर २०७३।११।१२	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA)	सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको तातोपानी गा.वि.स. वडा नं. १
४.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	मनकामना इन्जिनियरिङ्ग हायड्रोपावर प्रा.लि., शंखमुलमार्ग, नँया बानेश्वर, काठमाण्डौ प्रस्तावक रहेको घट्टेखोला जलविद्युत आयोजनाको ३३ के.भी. विद्युत प्रसारण लायन आयोजना	३३ के.भी. विद्युत प्रसारणलाइन आयोजना	सचिवस्तर २०७४।२।१४	सम्भाव्यता तथा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA)	दोलखा जिल्लाको माबु गा.वि.स.
५.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	साँगुखोला जलविद्युत आयोजना	१८ मे.वा.	सचिवस्तर २०७४।३।५	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA)	दोलखा जिल्लाको साविक आलम्बु चिलिङ्गा गा.वि.स.

६. चितवन रा.नि.

सि.नं.	संरक्षित क्षेत्रको नाम	आयोजनाको नाम	क्षमता	सहमति मिति	सहमतिको प्रयोजन	जिल्ला/ गा.पा./वडा नं.
१.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, कसरा, चितवन	त्रिवेणीधाम बाल्मिकी आश्रम जोड्ने झोलुङ्गे पुल आयोजना श्री सस्पेन्सन बृज डिभिजन, श्रीमहल, पुल्चोक, ललितपुर प्रस्तावक		सचिवस्तर २०७३।४।१३	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA) गर्न	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र
२.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, कसरा, चितवन	नारायणघाट-बुटवल सडकको स्तरोन्नति		सचिवस्तर २०७३।१०।२७	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA) गर्न	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र

७. पर्सा वन्यजन्तु आरक्ष

सि.नं.	संरक्षित क्षेत्रको नाम	आयोजनाको नाम	क्षमता	सहमति मिति	सहमतिको प्रयोजन	जिल्ला/ गा.पा./वडा नं.
१	पर्सा वन्यजन्तु आरक्ष	रक्सौल-अमलेखगञ्ज पेट्रोलियम पाइपलाईन विछ्याउने आयोजना		सचिवस्तर २०७३/१२/८	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन (EIA) प्रतिवेदन	श्री आपूर्ति मन्त्रालय प्रस्तावक रहेको ।

अनुसूची-१४: आ.व. २०७४/७५ मा संरक्षित क्षेत्रहरुमा वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको विवरण

सि.नं.	संरक्षित क्षेत्र	वालीनाली क्षति (घरधुरी)	घरगोठको क्षति (संख्या)	पशूधनको क्षति (संख्या)	मानिस घाइते (संख्या)		मानिसको मृत्यु (संख्या)	कैफियत
					सामान्य	सख्त		
१	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	७६६	९२	१२०	३०	०	५	
२	पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज	०	०	१	०	२	५	३ जना मानिसको मृत्यु निकुञ्जको कोर क्षेत्रभित्र भएको ।
३	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज	२६५	०	५०	०	०	०	
४	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज	७६५	१४०	३७१	०	३	०	
५	शूक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज	९	१०	२३	४	६	०	
६	मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज	०	०	०	०	२	०	
७	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज	०	०	३४	०	०	०	
८	लामटाङ्ग राष्ट्रिय निकुञ्ज	३	०	४	०	२	०	
९	शिवपुरीनागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	३६०	०	४८	१	०	०	
१०	कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष	०	१९२	१	७	३	७	२ जना मानिसको मृत्यु आरक्षको कोर क्षेत्रभित्र भएको थियो ।
११	कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र	०	०	३४	०	०	०	
१२	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	०	०	४	०	०	०	
१३	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	०	०	११६	४	१	०	
	जम्मा	२१६८	४३४	८०६	४६	१९	१७	

अनुसूची-१५.१: आ.व. २०७४।७५ (२०७४ असोज-मंसिर) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकार सम्बन्धी विवरण

शिकार कम्पनिको नाम		शिकारीको नाम		देश	नाउर	झारल	शिकार अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको मिति वन्यजन्तु	राजश्व रकम	आखेटोपहार निकासी विवरण		आखेटोपहार निकासी अनुमति दिनेको नाम			कैफियत
								आ. किसिम र परिमाण		साईटिस नं.				
१.	ट्र्याक्स एन ट्रेल्स	१.	Mr. P.Te	Russia	-	१	२०७४।७।१	१,०१,०००।-	झारल	-		–	-	शिकार नभएको
		२.	Mr. Valdislav Reznik	Russia	१	१	२०७४।७।१४	२,५२,०००।-	नाउर झारल	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१ सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१		1479901	गोपाल प्रकाश भट्टराई	
		३.	Mr. D.A.A Hosker	Canada	१	१	२०७४।७।१	२,५२,०००।-	नाउर झारल	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१ सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१		1480141	गोपाल प्रकाश भट्टराई	
२.	ओपन नेपाल वाईल्ड लाइफ सफारी प्रा.लि.	१.	Mr. Rollinger Dennis Maximilian	Deutsh	१	१	२०७४।७।१	२,७५,०००।-	नाउर झारल	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१ सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१		1480140	गोपाल प्रकाश भट्टराई	
३.	हिमालयन सफारिज प्रा.लि.													
		१.	Mr. Charles Nigel Bromage	British	१	१	२०७४।७।१२	३,०२,०००।-	नाउर झारल	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१ सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१		1479904	गोपाल प्रकाश भट्टराई	

शिकार कम्पनीको नाम		शिकारीको नाम		देश	नाउर	झारल	शिकार अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको मिति	राजश्व रकम		आखेटोपहार निकासी विवरण		आखेटोपहार निकासी अनुमति दिनेको नाम		कैफियत
								आ. किसिम र परिमाण		साईटिस नं.				
४.	ग्लोबल सफारिज नेपाल प्रा.लि.													
		१.	Mr. Simon Kerr Barr	British	१	१	२०७४।७।१३	२,३७,०००।-	नाउर झारल	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१ सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१	1479902	गोपाल प्रकाश भट्टराई	
		२.	Mr. William Matthew Fowler	America	१	-	२०७४।७।१३	१,४१,०००।-	नाउर झारल	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१ सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१	1479902	गोपाल प्रकाश भट्टराई	

अनुसूची-१५.२: आ.व. २०७४।७५ (२०७४ असोज-मंसिर) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकारबाट प्राप्त राजश्वको विवरण

सि.नं.	कम्पनीको नाम	शिकार विवरण				शिकार राजश्व	ब्लक रिजर्भेसन	लाइसेन्स	आखेटापहार निकासी वापत राजश्व	कूल जम्मा
		नाउर शिकार कोटा	नाउर शिकार भएको	झारल शिकार कोटा	झारल शिकार भएको					
१.	ग्लोबल सफारिज नेपाल प्रा.लि.	२	२	२	१	३,७८,०००।-	१,००००००।-	१०००००।-	१५,०००।-	५,९३,०००।-
२.	नेपाल वाइल्ड लाइफ सफारी प्रा.लि.	१	१	१	१	२,७५,०००।-	५०,०००।-	५०,०००।-	१०,०००।-	३,८५,०००।-
३.	हिमालयन सफारिज प्रा.लि.	१	१	१	१	३,०२,०००।-	७६,५००।-	५२,०००।-	१०,०००।-	४,४०,५००।-
४.	ट्र्याक्स एन ट्रेल्स	२	२	३	२	६,०५,०००।-	२,०४,०००।-	५२,०००।-	२०,०००।-	११,८२,०००।-
		६	६	७	५					२६,००,५००

अनुसूची-१५.३: आ.व. २०७४।७५ (२०७४ फाल्गुन-२०७५ बैशाख) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकार सम्बन्धी विवरण

शिकार कम्पनीको नाम		शिकारीको नाम		देश	वन्यजन्तुको कोटा		शिकार अनुमति पत्र प्राप्त गरेको मिति	राजश्व रकम	आखेटोपहार निकासी विवरण			आखेटोपहार निकासी अनुमति दिनेको नाम	कैफियत
					नाउर	झारल			वन्यजन्तु	आखेटोपहार	साइटिस नं.		
१.	ट्र्याक्स एन ट्रेल्स	१.	Mr. Evenay Tinton	Russian	१	-	२०७४।११।२९	१,२५,०००।-	नाउर	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१	१४८०१४४	गोपाल प्रकाश भट्टराई	
		२.	Mr. Lyle Andrew Wood	Canada	१	१	२०७४।१२।१२	२,२६,०००।-	नाउर झारल	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१ सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१	१४८०१४८	गोपाल प्रकाश भट्टराई	
२.	नेपाल वाईल्ड लाइफ सफारी प्रा.लि.	१.	Mr. Contreras Dorningo	Spain	१	-	२०७४।११।२९	१,२५,१००।-	नाउर	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१	१४८०१४९	गोपाल प्रकाश भट्टराई	
		२.	Mr. Mazurkevich Sergey	Russia	१	१	२०७४।११।२९	२,३७,१००।-	नाउर झारल	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१ सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१	१४८०१५०	गोपाल प्रकाश भट्टराई	

शिकार कम्पनीको नाम		शिकारीको नाम		देश	वन्यजन्तुको कोटा		शिकार अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको मिति	राजश्व रकम	आखेटोपहार निकासी विवरण			आखेटोपहार निकासी अनुमति दिनेको नाम	कैफियत
					नाउर	झारल			वन्यजन्तु	आखेटोपहार	साइटिस नं.		
३.	हिमालयन सफारिज प्रा.लि.	१.	Mr. Russell Drew Cunnigham	America	१	-	२०७४।११।२९	१,५९,०००।-	नाउर	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१	१४८०१४२	गोपाल प्रकाश भट्टराई	
		२.	Mr. William Curriscain	America	१	-	२०७४।११।२९	१,५९,०००।-	नाउर	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१	१४८०१४३	गोपाल प्रकाश भट्टराई	
४.	ग्लोबल सफारिज नेपाल प्रा.लि.	१.	Mr. Mikhainl Ivanov	Russia	१	-	२०७४।११।२९	१,३१,०००।-	नाउर	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१	१४८०१४७	गोपाल प्रकाश भट्टराई	
		२.	Mr. Nikolai Kulinkin	Russia	१	१	२०७४।११।२९	२,२६,०००।-	नाउर झारल	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१ सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१	१४८०१४६	गोपाल प्रकाश भट्टराई	
		३.	Mr. Lucio Gonzalez Pena	Spain	१	१	२०७४।११।२९	२,२६,०००।-	नाउर झारल	सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१ सिँङ्ग समेतको खप्पर १, छाला-१	१४८०१४५	गोपाल प्रकाश भट्टराई	

अनुसूची-१५.४: आ.व. २०७४।७५ (२०७४ फाल्गुन-२०७५ बैशाख) को ढोरपाटन शिकार आरक्षमा भएको शिकारबाट प्राप्त राजश्वको विवरण

सि.नं.	कम्पनिको नाम	शिकार विवरण				शिकार राजश्व	ब्लक रिजर्भेसन	लाईसेन्स	आखेटापहार निकाशी वापत राजश्व	कूल जम्मा
		नाउर शिकार कोटा	नाउर शिकार भएको	झारल शिकार कोटा	झारल शिकार भएको					
१.	ग्लोबल सफारिज नेपाल प्रा.लि.	३	३	२	२	५,८३,०००/-	१,५०,०००/-	१,५०,०००/-	२५,०००/-	९०८०००/-
२.	नेपाल वाईल्डलाइफ सफारी प्रा.लि.	२	२	२	१	३,६२,२००/-	१,०२,०००/-	१,०२,०००/-	१५,०००/-	५,८१,२००/-
३.	हिमालयन सफारिज प्रा.लि.	२	२	०	०	३,१८,०००/-	१,०२,०००/-	१,०२,०००/-	१०,०००/-	५,३२,०००/-
४.	ट्याक्स एन ट्रेल्स	२	२	२	२	३,५१,०००/-	१,५०,०००/-	१,५०,०००/-	२५,०००/-	८,९६,०००/-
		९	९	६	५					२९,१७,२००

अनुसूची-१६: आ.व. २०७४/०७५ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग अन्तर्गतका संरक्षित क्षेत्रहरुमा छायाङ्कन गरिएका चलचित्र/डकुमेन्ट्रीको विवरण

विदेशी चलचित्र/वृत्तचित्र

सि.नं.	वृत्त चित्र/ चलचित्रको नाम	छायांकन गर्ने व्यक्ति	देश	छायांकन अवधि	संरक्षित क्षेत्र	छायांकन दस्तुर
१	Kando cikyu special	Hirosho Takagi	जापान	१७-२७ श्रावण	चितवन रा.नि.	$ 1000
२	Macro inside view on alpinism	David lama	अष्ट्रिया	१० आश्विन-४ मंसीर	सगरमाथा रा.नि.	$ 1000
३	DasDav-Wegeproject in Lamtant valley	German alpine club	जर्मन	१६-२२ आश्विन	लामटाङ्ग रा.नि.	$ 1000
४	Exploration and collection of crop wild relatives of Nepal	Nepal agriculturere-searchcouncil	नेपाल र विदेश	२३-२७ आश्विन	चितवन रा.नि.	$ 1000
५	Vulture release program	Mr. Robin Hill	वेलायत	१५-२५ कार्तिक	चितवन रा.नि.	$ 1000
६	Searching for endangered ani-mals	Katja Ronkko	फिनल्याण्ड	२०-२५ मंसीर	बर्दिया रा.नि.	$ 1000
७	Search for golden masheer	Yukihiro Mikutsu	जापान	१४-२४ कार्तिक	बर्दिया रा.नि.	$ 1000
८	Sekai No Kuni Do Eraisan	Minoru Kamiyama	जापान	२ पुस -०६ पुस	चितवन रा.नि.	$ 1000
९	TO THE TOP	2P2L France	फ्रान्स	२० चैत्र-२६ चैत्र	चितवन रा.नि.	$ 1000
१०	Riding Everest	Sandra Spethmann	बेलायत	१४ चैत्र-२ वैशाख, २०७५	सगरमाथा रा.नि.	$ 1000
११	Lukla to Everest base camp	Morten Speigel-hauer	डेनमार्क	१७ चैत्र २०७४-१६ जेठ, २०७५	सगरमाथा रा.नि.	$ 1000

सि.नं.	वृत्त चित्र/ चलचित्रको नाम	छायाङ्कन गर्ने व्यक्ति	देश	छायाङ्कन अवधि	संरक्षित क्षेत्र	छायाङ्कन दस्तुर
१२	Lukla to everest base camp	Anthony Peter	बेलायत	२० चैत्र, २०७४-१६ जेठ, २०७५	सगरमाथा रा.नि.	$ 1000
१३	Alpine Exposures	Jonathan Robert	बेलायत	२८ चैत्र, २०७४- २१ जेठ, २०७५	सगरमाथा रा.नि.	$ 1000
१४	Findings Beats	Casey R. Anderson	अमेरिकन	८ बेशाख-१८ बैशाख,२०७५	चितवन रा.नि.	$ 1000
					पर्सा रा.नि.	$ 1000
					बर्दिया रा.नि.	$ 1000
१५	Video Futes	KTK BELT INK	अमेरिकन	३ बेशाख-४ बैशाख २०७५	कोशीटप्पु व.आ.	$ 1000
१६	Everest	Nobukazu Kuriki	जापान	७ बैशाख-५ जेष्ठ, २०७५	सगरमाथा रा.नि.	$ 1000
१७	Real sports with Bryant Gumbel	Jordan Kronick	अमेरिकन	३०बैशाख-१४ जेष्ठ, २०७५	सगरमाथा रा.नि.	$ 1000

सार्क चलचित्र/वृत्तचित्र

सि.नं.	वृत्त चित्र/ चलचित्रको नाम	छायाङ्कन गर्ने व्यक्ति	देश	छायाङ्कन अवधि	संरक्षित क्षेत्र	छायाङ्कन दस्तुर
१	Nico Tes I can you can	BBC world wild	भारत	२९ आश्विन-२४ कार्तिक	सगरमाथा रा.नि	रु २५०००

नेपाली चलचित्र/वृत्तचित्र

सि.नं.	वृत्त चित्र/ चलचित्रको नाम	छायाङ्कन गर्ने व्यक्ति	देश	छायाङ्कन अवधि	संरक्षित क्षेत्र	छायाङ्कन दस्तुर
१	रणवीर	डि.आर फिल्मस	नेपाल	१० बैशाख-२० बेशाख, २०७५	बर्दिया रा.नि.	५०००
२	Dream girl	RB Muvies	नेपाल	२२ मंसीर-२२ पौष	रारा रा.नि.	५०००
३	Nalapani	Padma Flims	नेपाल	२२ चैत्र-३० चैत्रसम्म	शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.	५०००
४	jariya fusion	Chhiring Sherpa	नेपाल	१० जेठ - ९ आषाढ,२०७५	सगरमाथा रा.नि.	५०००
५	Himalaya Ra-odies	Himalaya TV	नेपाल	१३ जेठ-१९ जेठ, २०७५	शुक्लाफाँटा रा.नि.	५०००
६	रुमालै छ चिनो	ज्योति फिल्मस् प्रोडक्शन	नेपाल	२३ जेष्ठ-२९ जेष्ठ २०७५	शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.	५०००
७	रोमियो एण्ड मुना	भि मोशन पिक्चर्स प्रा.लि.	नेपाल	४ आषढ-६ आषाढ	चितवन रा.नि.	५०००
८	लोक गीत डउडा	रारा पर्यटन विकास समिति	नेपाल	१२ आषाढ-२७ आषाढ	रारा रा.नि.	५०००
९	मेरो मामु	आशुसेन फिल्म प्रोडक्शन	नेपाल	२९आषाढ-३२ आषाढ	चितवन रा.नि.	५०००

अनुसूची-१७: संरक्षित क्षेत्रहरुमा अतिक्रमण भएको क्षेत्रहरुको विवरण

सि.नं.	कार्यालयको नाम	अतिक्रमण भएको अनुमानित क्षेत्रफल	कैफियत
१.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र	१२११.१९ हेक्टर	
२.	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र	४१०.६६ हेक्टर	
३.	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र	१८८२. ७७ हेक्टर	सल्यान जिल्लाको मध्यवर्ती क्षेत्रको तथ्याङ्क बाँकी रहेको ।
४.	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र	१६१.४ हेक्टर	
५.	पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र	१९० हेक्टर	६० हेक्टर हटाएको ।
६.	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र	१९.९६ हेक्टर	
कूल जम्मा		३८७५.९८ हेक्टर	

अनुसूची-१८: आ.व. २०७३।७४ देखी २०७४।७५ सम्ममा निकुञ्ज, आरक्ष र मध्यवती क्षेत्रभित्रको जग्गा अन्य प्रयोजनको लागि प्रयोग गर्न दिएको एकिकृत विवरण

सि. नं.	निकुञ्ज/आरक्ष/मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रको नाम	प्रयोजन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	नेपाल सरकार (म.प.) को निर्णय मिति	लिज अवधि	सम्झौता रकम	कैफियत
१.	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	रोबष्ट ईनर्जी प्रा.लि.	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्रभित्र पर्ने म्याग्दी जिल्लाको नारच्याङ्ग गा.वि.स. वडा नं. ३ मा पर्ने ८ हेक्टर वन क्षेत्र प्रयोग गर्न र १०७ वटा रुख विरुवाहरु हटाउन स्वीकृति सम्बन्धमा ।	नेपाल सरकार म.प. को २०७३।५।२३ को निर्णय	स्थायी प्रयोजनको लागि ३० वर्षको लागि	उक्त क्षेत्रफल बराबरको वन क्षेत्रसंग जोडिएको जग्गा खरीद गरी जिल्ला वन कार्यालय, म्याग्दीको नाममा रजिष्ट्रेशन पास गराउनुपर्ने ।	सम्झौता भएको १ वर्षभित्र आयोजनाले ८ हेक्टर निजी जग्गा खरिद गरी जिल्ला वन कार्यालय, म्याग्दीलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने ।
२.	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	मेलम्ची खानेपानी आयोजना	मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको भेन्टीलेशन साफ्ट निर्माण गर्न शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रको ०.०६ हेक्टर वन क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने र उक्त जग्गामा रहेका ६५ वटा रुख विरुवाहरु हटाउन अनुमति प्रदान गरेको ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७३।६।१३ को निर्णय	स्थायी प्रयोजनको लागि उपलब्ध गराएको ।	उक्त क्षेत्र बराबरको वन वन क्षेत्रसंग जोडिएको जग्गा खरीद गरी जिल्ला वन कार्यालय, काठमाण्डौको नाममा रजिष्ट्रेशन पास गराउनुपर्ने ।	मिति २०७३।७।५ मा द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।
३.	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र	सामुदायिक ग्रामिण विद्युतीकरण आयोजना ११ के.भी. विद्युत प्रसारण लाईन निर्माण	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रको १०.५६ हेक्टर वन क्षेत्र र सो क्षेत्रभित्र रहेका १४६ वटा रुख विरुवाहरु हटाउन अनुमति दिने ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७३।२।१३ को निर्णय ।		वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची २० बमोजिम कबुलियती वनको दस्तूर अनुसार बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा उपलब्ध गराउने ।	मिति २०७३।७।९ मा द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।

सि. नं.	निकुञ्ज/आरक्ष/मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रको नाम	प्रयोजन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	नेपाल सरकार (म.प.) को निर्णय मिति	लिज अवधि	सम्झौता रकम	कैफियत
४ .	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र	कोहलपुर साना शहरी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना	कोहलपुर साना शहरी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाको लागि खानेपानी प्रशोधन केन्द्र निर्माण गर्न बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र पर्ने मध्यवर्ती सामुदायिक वनभित्रको १.३५४ हेक्टर वन क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने सम्बन्धमा ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७३।६।१३ को निर्णय		वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची २० बमोजिम कबुलियती वनको दस्तूर अनुसार बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा उपलब्ध गराउने ।	मिति २०७३।७।२ मा द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।
५.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	तल्लो खारे खोला साना जलविद्युत आयोजना (११ मे.वा.) को निर्माण तथा सञ्चालन	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रभित्र पर्ने ४.३ हेक्टर वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न दिने र उक्त जग्गामा रहेका २३८ वटा विभिन्न प्रजातिका रुख विरुवाहरु हटाउन अनुमति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७३।६।६ को निर्णय		आयोजनाले ४.३ हेक्टर क्षेत्रफल बराबरको जग्गा खरीद गरी जिल्ला वन कार्यालय, दोलखाको नाममा रजिष्ट्रेशन पास गराउनुपर्ने ।	मिति २०७३।७।२५ मा द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।
६.	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	बाग्मती सुधार आयोजना अन्तरगत ढाप-ड्याम निर्माण	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रभित्र पर्ने १२.५२ हेक्टर वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न दिने र उक्त जग्गामा रहेका २७९४ वटा विभिन्न प्रजातिका रुख विरुवाहरु हटाउन अनुमति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७३।१०।६ को निर्णय		आयोजनाले १२.५२ हेक्टर क्षेत्रफलको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची-२० बमोजिम प्रति हेक्टर रु.५०००।-का दरले राजश्व बुझाउनु पर्ने ।	मिति २०७३।१०।१४ मा द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।

सि. नं.	निकुञ्ज/आरक्ष/मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रको नाम	प्रयोजन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	नेपाल सरकार (म.प.) को निर्णय मिति	लिज अवधि	सम्झौता रकम	कैफियत
७.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	ग्रीनलाइफ ईनर्जी प्रा.लि., कुपण्डोल, ललितपुर खानीखोला-१ जलविद्युत आयोजना (४० मे.वा.)	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रभित्र पर्ने दोलखा जिल्लाको साबिक मार्बु गा.वि.स. भित्रको ५ हेक्टर (स्थायी प्रयोजनको लागि ३.७५ हेक्टर र अस्थायी प्रयोजनको लागि १.२५ हेक्टर) वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न दिने र उक्त जग्गामा रहेका २७३ वटा रुख विरुवाहरु हटाउन अनुमति दिने सम्बन्धमा ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति२०७३।१२।२९ को निर्णय	सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा बढीमा ३० वर्षसम्मको लागि प्रयोग गर्न दिने ।	आयोजनाले १.२५ हेक्टर क्षेत्रफलको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची-२० प्रति हेक्टर बमोजिम रु.३,५००।-का दरले राजश्व बुझाउनु पर्ने ।	मिति २०७४।२।९ मा द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।
८.	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	सिमपानी-पँधेरापानी खानेपानी योजनको रिर्जभायर टंकी निर्माण	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्रको नागार्जुन क्षेत्रमा पर्ने ०.०३९ हेक्टर (३९० वर्ग मिटर) जग्गा प्रयोग गर्न दिने सम्बन्धमा ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति२०७४।१।७ को निर्णय		आयोजनाले ०.०३९ हेक्टर क्षेत्रफलको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची-२० बमोजिम प्रति हेक्टर रु.५,०००।-का दरले राजश्व बुझाउनु पर्ने ।	

सि. नं.	निकुञ्ज/आरक्ष/मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रको नाम	प्रयोजन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	नेपाल सरकार (म.प.) को निर्णय मिति	लिज अवधि	सम्झौता रकम	कैफियत
९.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	ग्लोबल हाइड्रोपावर एसोसिएट प्रा.लि.,नक्साल, काठमाण्डौ (लिखु-२ जलविद्युत आयोजना (५५ मे.वा.)	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रभित्र पर्ने रामेछाप जिल्लाको गुम्देल गा.वि.स. वडा नं. ५, ६ र ७ अन्तरगतको ४.३४८ हेक्टर (स्थायी प्रयोजनको लागि ०.०४८ हेक्टर र अस्थायी प्रयोजनको लागि ४.३३० हेक्टर) वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न दिने र उक्त जग्गामा रहेका २६१७ वटा विभिन्न प्रजातिका रुख विरुवाहरु हटाउन अनुमति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७४।१।२१ को निर्णय	सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा बढीमा ३० वर्ष सम्मको लागि प्रयोग गर्न दिने ।	आयोजनाले ४.३३० हेक्टर क्षेत्रफलको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची-२० बमोजिम प्रति हेक्टर रु.३,५००।-का दरले राजश्व बुझाउनु पर्ने ।	मिति २०७४।२।३ मा द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।
१०.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र र सोलुखुम्बु जिल्लाको साविक भकान्जे गा.वि.स. वडा नं.१-९ मा पर्ने सुर्खेविखे सामुदायिक वन र भकान्जे सामुदायिक वन	पान हिमालय इनर्जी प्रा.लि., नक्साल, काठमाण्डौ (लिखु-१ जलविद्युत आयोजना (७७ मे.वा.)	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रभित्र पर्ने रामेछाप जिल्लाको साविक गुम्देल गा.वि.स. वडा नं. १ र २ मा पर्ने १७.६५८ हेक्टर र सोलुखुम्बु जिल्लाको साविक भकान्जे गा.वि.स. वडा नं.१-९ मा पर्ने सुर्खेविखे सामुदायिक वन र भकान्जे सामुदायिक वनको	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७४।१।२१ को निर्णय	सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा बढीमा ३० वर्ष सम्मको लागि प्रयोग गर्न दिने ।	आयोजनाले १६.४५८ हेक्टर क्षेत्रफलको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची-२० बमोजिम प्रति हेक्टर रु.३,५००।-का दरले राजश्व बुझाउनु पर्ने ।	मिति २०७४।२।१६ मा वन विभाग, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र आयोजना बीच त्रिपक्षीय सम्झौता भएको ।

सि. नं.	निकुञ्ज/आरक्ष/मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रको नाम	प्रयोजन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	नेपाल सरकार (म.प.) को निर्णय मिति	लिज अवधि	सम्झौता रकम	कैफियत
			१०.६८५ हेक्टर गरी कूल जम्मा २८.३४३ हेक्टर (स्थायी प्रयोजनको लागि ११.८८५ हेक्टर र अस्थायी प्रयोजनको लागि १६.४५८ हेक्टर) वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न दिने र उक्त जग्गामा रहेका ६४५२ वटा विभिन्न प्रजातीका रुखविरुवाहरु हटाउन अनुमति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा ।				
११.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	सुरीखोला हाइड्रोपावर प्रा. लि., त्रिपुरेश्वर, काठमाण्डौ ।	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रभित्र पर्ने दोलखा जिल्लाको साविक सुरी गा.वि.स.मा पर्ने ७.७ हेक्टर (स्थायी प्रयोजनको लागि ५.५ हेक्टर र अस्थायी प्रयोजनको लागि २.२ हेक्टर) वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न दिने र उक्त जग्गामा रहेका १६९ वटा विभिन्न प्रजातीका रुखविरुवाहरु हटाउन अनुमति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७३।१२।२९ को निर्णय	सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा बढीमा ३० वर्ष सम्मको लागि प्रयोग गर्न दिने ।	आयोजनाले २.२ हेक्टर क्षेत्रफलको वन नियमावली, २०५१ को अनुसूची-२० बमोजिम प्रति हेक्टर रु.३,५००।-का दरले राजश्व बुझाउनु पर्ने ।	मिति २०७४।३।८ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र आयोजना बीच द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।

सि. नं.	निकुञ्ज/आरक्ष/मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रको नाम	प्रयोजन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	नेपाल सरकार (म.प.) को निर्णय मिति	लिज अवधि	सम्झौता रकम	कैफियत
१२.	मकालु वरुण राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र	अरुण-३ जलविद्युत (९०० मे.वा.)	मकालुवरुण राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र पर्ने साविक पाथिभरा, याफु र मकालु गा.वि.स.हरुमा पर्ने ८ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुको ४४.१७८ हेक्टर र सो जग्गामा पर्ने २८७१ वटा रुख विरुवा हटाउने सम्बन्धमा ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७४।४।३१ को निर्णय	सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा बढीमा २५ वर्ष सम्मको लागि प्रयोग गर्न दिने ।	आयोजनाले वन क्षेत्र प्रयोग गरे वापत रु.१५०००।- प्रति वर्ष प्रति हेक्टरका दरले राजश्व बुझाउनु पर्ने ।	मिति २०७४।५।७ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, वन विभाग र आयोजना बीच त्रिपक्षीय सम्झौता भएको
१३.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र र लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज	सिन्धुज्वाला हाइड्रोपावर लि., अनामनगर, काठमाण्डौ प्रस्तावक रहेको माथिल्लो नेशमखोला जलविद्युतआयोजना (४३ मे.वा.)	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रभित्र पर्ने सिन्धपाल्चोक जिल्लाको साविक गुम्बा गा.वि.स. वडा नं. ८ र ९ मा पर्ने ३.८५ हहेक्टर र लामटाङ रा.नि.को ०.२० हेक्टर गरी जम्मा ४.०५ हेक्टर स्थायी प्रयोजनको लागि लागि ३० वर्षको लागि वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न दिने र उक्त जग्गामा रहेका ४१७० वटा विभिन्न प्रजातिका रुख विरुवाहरु हटाउन अनुमति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७४।६।२३ को निर्णय	सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा बढीमा ३० वर्ष सम्मको लागि प्रयोग गर्न दिने ।	आयोजनाले ४.०५ हेक्टर क्षेत्रफल वरावरको निजी जग्गा खरीद गरी ला.रा.नि. वा गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र कार्यालयलाई सम्झौता भएको १ वर्षभित्र उपलब्ध गराउनुपर्ने ।	मिति २०७४।६।२६ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र आयोजना बीच द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।

सि. नं.	निकुञ्ज/आरक्ष/मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रको नाम	प्रयोजन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	नेपाल सरकार (म.प.) को निर्णय मिति	लिज अवधि	सम्झौता रकम	कैफियत
१४.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	नेपाल विद्युत प्राधिकरण प्रस्तावक रहेको गर्ज्याङ्ग-खिम्ती १३२ के.भी. विद्युत प्रसारण लाइन आयोजना	गर्ज्याङ्ग-खिम्ती १३२ के.भी. विद्युत प्रसारण लाइन आयोजना (खिम्ती हवदेखि गर्ज्याङ्ग हव स्टेशनसम्म ३०.९८ कि.मि. लम्बाई) को राइट अफ वे (च्इध) सहित १९ वटा मुख्य टावरहरु निर्माण गरी सञ्चालन गर्नका लागि रामेछाप जिल्ला साविक फुलासी, वेताली, चुचुरे गा.वि.स.हरुको ४.४५३ हेक्टर र दोलाखा जिल्लाको साविक शहरे, च्यामा गा.वि.स. एवं जिरी नगरपालिका लगायतमा पर्ने सामुदायिक वनहरु सहितको ४.४४९ हेक्टर गरी जम्मा ९.४४३ हेक्टर राष्ट्रिय वन क्षेत्र र गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रभित्र पर्ने रामेछाप जिल्ला साविक चुचुरे गा.वि.स.को २.९८ हेक्टर वन क्षेत्र गरी कूल जम्मा १२.४२३ हेक्टर (स्थायी प्रयोजनको लागि ०.६०६७ हेक्टर र अस्थायी प्रयोजनको लागि ११.८१६३ हेक्टर) वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न दिने र सोही वन क्षेत्रमा रहेको ३२३६ वटा विभिन्न प्रजातिका रुख विरुवाहरु हटाउन स्वीकृति दिने ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७४।७।२७ मा निर्णय भएको ।	सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा बढीमा २३ वर्ष सम्मको लागि प्रयोग गर्न दिने ।	आयोआयोजना/प्रवर्द्धकले राष्ट्रिय वनसंग सिमाना जोडिएको समान भौगोलिक र पारिस्थितिकीय क्षेत्रको प्रतिनिधित्व हुने गरी ०.६०६७ हेक्टर निजी जग्गा खरीद गरी जिल्ला वन कार्यालय, रामेछाप वा जिल्ला वन कार्यालय दोलखा वा गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र कार्यालयको नाममा रजिष्ट्रेशन पास गरिदिनु पर्ने छ । यो त्रिपक्षीय सम्झौता भएको १ (एक) वर्षभित्र जग्गा अनिवार्यरुपमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।	मिति २०७४।८।४ मा वन विभाग, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र आयोजना बीच त्रिपक्षीय सम्झौता भएको ।

सि. नं.	निकुञ्ज/आरक्ष/मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रको नाम	प्रयोजन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	नेपाल सरकार (म.प.) को निर्णय मिति	लिज अवधि	सम्झौता रकम	कैफियत
१५.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	मनकामना इन्जिनियरिङ्ग हाइड्रोपावर प्रा.लि., नयाँ बानेश्वर, काठमाण्डौ प्रस्तावक रहेको घट्टेखोलाजलविद्युत आयोजना (५ मे.वा.) को भौतिक संरचना निर्माण एवं सञ्चालन गर्नका लागि	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्रभित्र पर्ने सिन्धपाल्चोक जिल्लाको साविक गुम्बा गा.वि.स. वडा नं. ८ र ९ मा पर्ने ०.४७१ हेक्टर वन क्षेत्रको जग्गा ३० वर्षको लागि प्रयोग गर्न दिने र उक्त जग्गामा रहेका ४१७० वटा विभिन्न प्रजातिका रुख विरुवाहरु हटाउन अनुमति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७५।२।३१ मा निर्णय भएको ।	सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा बढीमा ३० वर्ष सम्मको लागि प्रयोग गर्न दिने ।	राष्ट्रिय वन क्षेत्रसंग जोडिएको दोलखा जिल्लामा पर्ने निजी जग्गा खरीद गरी गौरीशंकर शंकर संरक्षण क्षेत्र कार्यालयको नाममा रजिष्ट्रेशन पास गरिदिनु पर्ने छ । यो त्रिपक्षीय सम्झौता भएको १ (एक) वर्षभित्र जग्गा अनिवार्य रुपमा उपलब्ध गराउनु पर्ने ।	मिति २०७५।३।१८ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र आयोजना बीच द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।

सि. नं.	निकुञ्ज/आरक्ष/मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रको नाम	प्रयोजन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	नेपाल सरकार (म.प.) को निर्णय मिति	लिज अवधि	सम्झौता रकम	कैफियत
१६.	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र	माथिल्लो बलेफी-ए जलविद्युत आयोजना (३६ मे.वा.) को भौतिक संरचना निर्माण एवं सञ्चालन गर्नका लागि	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र भित्र पर्ने सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको जुगल गाउँपालिका वडा नं. २, ३ र ५ (साविक गोल्चे गा.वि.स. वडा नं.१) मा पर्ने ५.०५ हेक्टर वन क्षेत्र (स्थायी प्रयोजनको लागि ४.९५ र अस्थायी प्रयोजनको लागि ०.१० हेक्टर) वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न दिने र सोही वन क्षेत्रमा रहेको १६६ वटा विभिन्न प्रजातिका रुख विरुवाहरु हटाउन स्वीकृति दिने सम्बन्धमा	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को मिति२०७५।७।२९ को निर्णय	सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा बढीमा ३० वर्ष सम्मको लागि प्रयोग गर्न दिने ।	राष्ट्रिय वन क्षेत्रसंग जोडिएको सिन्धुपाल्चोक जिल्लामा पर्ने निजी जग्गा खरीद गरी लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयको नाममा रजिष्ट्रेशन पास गरिदिनु पर्ने छ । यो द्विपक्षीय सम्झौता भएको १ (एक) वर्ष भित्र जग्गा अनिवार्य रुपमा उपलब्ध गराउनु पर्ने ।	मिति २०७५।९।१३ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र आयोजना बीच द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।

सि. नं.	निकुञ्ज/आरक्ष/मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रको नाम	प्रयोजन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	नेपाल सरकार (म.प.) को निर्णय मिति	लिज अवधि	सम्झौता रकम	कैफियत
१७.	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	माथिल्लो स्याङ्गेखोला साना जलविद्युत आयोजना (२.४ मे.वा.) को हेडवर्कस, पेनस्टक, फोर वे लगायतका भौतिक संरचनाहरु निर्माण गरी आयोजना सञ्चालन गर्नका लागि	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्रभित्र पर्ने लमजुङ्ग जिल्लाको मर्स्याङदी गाउँपालिका वडा नं. ४ (साविकको ताघ्रिङ गा.वि.स. वडा नं.२) मा पर्ने ३.४९७५ हेक्टर (स्थायी प्रयोजनको लागि २.६९७५ हेक्टर र अस्थायी प्रयोजनको लागि ०.८ हेक्टर) सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न दिने र सोही वन क्षेत्रमा रहेको विभिन्न प्रजातिका ४४१२ वटा रुख विरुवाहरु (रुख-१३८, पोल-३६९, स्यापलिङ्ग/पोथ्रा-३९०५) हटाउन स्वीकृति दिने ।	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०७५।९।१६ को निर्णय	सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा बढीमा ३० वर्ष सम्मको लागि प्रयोग गर्न दिने ।	लमजुङ्ग जिल्लामा राष्ट्रिय वनसंग जोडिएको समान भौगोलिक र पारिस्थितिकीय क्षेत्रको प्रतिनिधित्व हुने गरी २.६९७५ हेक्टर निजी जग्गा खरीद गरी नेपाल सरकार, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको नाममा रजिष्ट्रेशन पास गरिदिनु पर्नेछ । यो द्विपक्षीय सम्झौता भएको १ (एक) वर्षभित्र जग्गा अनिवार्य रुपमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।	मिति २०७५।९।२४ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र आयोजना बीच द्विपक्षीय सम्झौता भएको ।

सि. नं.	निकुञ्ज/आरक्ष/मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रको नाम	प्रयोजन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	नेपाल सरकार (म.प.) को निर्णय मिति	लिज अवधि	सम्झौता रकम	कैफियत
१८.	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रभित्र र डिभिजन वन कार्यालय, रसुवा ।	रसुवा-भोटेकोशी जलविद्युत आयोजना (१२० मे.वा.) को भोतिक संरचनाहरु निर्माण गरी आयोजना सञ्चालन गर्नका लागि	लाङटाङ भोटेकोशी हाइड्रोपावर कम्पनी प्रा.लि.द्वारा निर्माण प्रस्ताव गरेको रसुवा-भोटेकोशी जलविद्युत आयोजना (१२० मे.वा.) निर्माणको लागि रसुवा जिल्लाको राष्ट्रिय वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न दिने (लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज तर्फको ०.७० हेक्टर र डिभिजन वन कार्यालय, रसुवा अन्तरगत रहेको २२.३२ हेक्टर) र त्याँहा रहेका रुखहरु (लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज तर्फ १३ वटा रुख विरुवाहरु र डिभिजन वन कार्यालय, रसुवा तर्फ ११९ वटा रुखविरुवाहरु)	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०७५।९।१६ को निर्णय	सरकारी वन क्षेत्रको जग्गा बढीमा ३० वर्षसम्मको लागि प्रयोग गर्न दिने ।	रसुवा जिल्लाको वा छिमेकी जिल्लामा राष्ट्रिय वनसंग जोडिएको समान भौगोलिक र पारिस्थितिकीय क्षेत्रको प्रतिनिधित्व हुने गरी १४.४७ हेक्टर निजी जग्गा खरीद गरी नेपाल सरकार, वन तथा भू-संरक्षण विभागको नाममा रजिष्ट्रेशन पास गरिदिनु पर्नेछ । यो द्विपक्षीय सम्झौता भएको १ (एक) वर्षभित्र जग्गा अनिवाय ँरुपमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।	मिति २०७५।१०।२० मा वन तथा भू-संरक्षण विभाग, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र आयोजना बीच त्रिपक्षीय सम्झौता भएको ।

अनुसूची-१९: आ.व. २०७४/७५ सम्ममा संरक्षित क्षेत्रमा प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण (IEE) को स्वीकृत विवरण

क. स.	आयोजनाको नाम	आयोजनाको किसिम	क्ष्भ्भ स्विकृत मिति	आयोजना			प्रस्तावकको ठेगाना	अनुगमनको अवस्था (भए नभएको)	कैफियत
				जिल्ला	न.पा/गा.बि.स	बडा नं			
१.	सिमपानी-पँधेरापानी सामुदायिक खानेपानी आयोजना	खानेपानी आयोजना	२०७३।१०।२८	शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.	शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.को मध्यवर्ती क्षेत्र		सिमपानी-पँधेरापानी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति, नागार्जुन नं.पा. वडा नं. १, रानीवन, काठमाण्डौ ।		शिवपुरी नागार्जुन रा.नि.को मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेको ।

अनुसूची-२०: आ.व. २०७४/७५ मा संरक्षित क्षेत्रहरुमा भएका अध्ययन अनुसन्धानको विवरण

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१	२०७४/४/८	Conservation and Livelihood Linkages in the Annapurna Conservation Areas	बलराम राया	सह-प्राध्यापक	सानोठिमी क्याम्पस	विद्यावारिधि	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा
२	२०७४/४/१०	Socio-economic Impact of Yarsagumba Business to people of Phoksundo Village, Shey-Phoksundo National Park, Nepal	महाशंकर उपाध्याय	विद्यार्थी	नेशनल कलेज	स्नातक	शे-फोक्सुन्ड़ो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सुलिगाड, डोल्पा
३	२०७४/४/१०	Governing the fresh water in a rapidly changing world: The case of Nepal's farmer manage irrigation system	जगदीश पराजुली	विद्यार्थी	Arizona State University	विद्यावारिधि	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा, श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
४	२०७४/०४/१७	Invitro Evaluation of Antibacterial Activity and phytochemical screening of selected lichen species of Nepal	देवेन्द्र भट्टराई	विद्यार्थी	School Of Health And Allied Sciences, Pokhara University	स्नातक तह	श्री मनास्लु संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, गोरखा
५	२०७४/०४/१८	Monitoring Impact of 2015 Earthquake on Primate species of Langtang region of Nepal	सुनिल खतिवडा	अनुसन्धानकर्ता	Nepal Biodiversity Reasearch Society	संस्थागत अनुसन्धान	श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज, धुन्चे, रसुवा

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
६	२०७४/०४/१९	Current Status, Management and correlates of human elephant conflict in Nepal, Chitwan National Park	भुमिका सुनुवार	विद्यार्थी	Central Department of Environment, Tribhuvan University	स्नाकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा, चितवन
७	२०७४/०४/२०	Bats Survey and Conservation Outreach Programs along Kaligandaki Canyon Of Nepal	बसन्त शर्मा	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री ढोरपाटन शिकार आरक्ष कार्यालय,
८	२०७४/४/२२	Integrative Taxonomy and Distribution Patterns of Amphibian in Nepal Himalaya	जनकराज खतिवडा	विद्यार्थी	Chengdu Institute of Biology	Post doc-toral	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा श्री मनास्लु संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, गोरखा
९	२०७४/०४/२५	Seasonal variation on physico-chemical parameters & macrophytes of Lakes of Chitwan National Park, Nepal	आषिका भुषाल	विद्यार्थी	Central Department of Botany	स्नाकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, कार्यालय, कसरा, चितवन
१०	२०७४/०४/२५	Study on population status and behaviour of white rumped vulture (Gyps begalensis) in Vulture Resturant of ghachowk, Kaski district	अन्जु कोइराला	विद्यार्थी	Khwopa College	स्नाकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
११	२०७४/०५/०१	Seasonal variability of soil respiration and sensitivity analysis to temperature and soil moisture in Pine forests of Shivapuri Nagarjun National Park, Nepal	विष्णु अधिकारी	विद्यार्थी	Golden Gate Intnl College	स्नाकोत्तर	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
१२	२०७४/०५/०१	Seasonal variability of soil respiration in mix forests of Shivapuri Nagarjun National Park, Nepal	ज्योनिता कार्की	विद्यार्थी	Golden Gate Intl College	स्नाकोत्तर	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
१३	२०७४/०५/०५	Understanding the impacts of climate change on headwater hydrology and aquatic biodiversity with long-term citizen science based monitoring of the Bagmati River within the Shivapuri Nagarjun National Park	राम देवी तचामो शाह	Investigator	Himalayan Biodiverstiy and Climate change Centre	अनुसन्धान	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
१४	२०७४/०५/०५	Study of Data Deficient Rara Lake Frogs in Mid western Nepal	बिराज श्रेष्ठ	अनुसन्धानकर्ता	RESOURCES HIMALAYA FOUNDATION	संस्थागत अनुसन्धान	रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज, कार्यालय, मुगु
१५	२०७४/०५/०५	Modeling climate change impact on the distribution of the red panda in Nepal	सरोज पन्थी	विद्यार्थी	UNIVERSITY OF TWENTE	स्नातकोत्तर	श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा
१६	२०७४/०५/१९	Estimation of population of Demoiselle crane	सिजन ज्ञवाली	विद्यार्थी	Tribhuwan University	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१७	२०७४/५/१९	Fish sample collection from local fisherman, DNA extraction, Water sample collection	Joep Johannes Smits	स्नातकोत्तर	Netherlands		श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
१८	२०७४/५/१९	Seed sample collection from Babai Karnali and Bheri river, river shore vegetation collection and identification	Eva Froukje Drukker	स्नातकोत्तर	Netherlands		श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
१९	२०७४/५/१९	Monitoring, field observation and water sample collection	Sophia Aniela Zwartsenberg	स्नातकोत्तर	Netherlands		श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
२०	२०७४/०५/१९	Population status of great slaty woodpecker Shuklaphanta National Park	दिनेश राज जोशी	विद्यार्थी	Tribhuwan University	स्नातकोत्तर	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कंचनपुर
२१	२०७४/५/१९	The effects of climate change on the aquatic biodiversity in Bardia National Park	Joep Johannes	विद्यार्थी	Wageningen University and Research Center	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
२२	२०७४/५/१९	Monitoring Climate Change effects on macro invertebrates in Bardia National Park, Nepal	Eva Froukje	विद्यार्थी	Wageningen University and Research Center	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२३	२०७४/५/१९	Effects of the Bheri Babai Diversion Multipurpose Project(BBDMP) on hydrochorous seed dispersal and riparian vegetation	Sophia Aniela	विद्यार्थी	Wageningen University and Research Center	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
२४	२०७४/०५/२५	Conservation in the Eastern Himalaya	PAULINE LIMBU	विद्यार्थी	Departmant of Anthropology, Cornell university	PHD	श्री कंचनजंघा संरक्षणक्षेत्र कार्यालय, लेलेप, ताप्लेजुंग
२५	२०७४/०५/२५	Variation in forest structure and patterns in the past 100 years along the altitudinal transect in the Eastern Himalaya	Samresh Rai	विद्यार्थी	Institute of Tibetan Plateau Reasearch	स्नातकोत्तर	श्री कंचनजंघा संरक्षणक्षेत्र कार्यालय, लेलेप, ताप्लेजुंग
२६	२०७४/०५/२५	Bats Survey and Conservation Outreach Programs along Kaligandaki Canyon Of Nepal	बसन्त शर्मा	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
२७	२०७४/०५/२५	Comparative Assessment of Govermnance in Community Forest User Groups inside and across the Bufferzone of Shuklaphanta National Park in Kanchanpur, Nepal	केशव राज पन्त	विद्यार्थी	Nepal Engineering College	स्नातकोत्तर	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कंचनपुर

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२८	२०७४/०५/२६	Commnunity - Based assesment and mapping of ecosystem services in Chure Site of Banke National Park, Nepal	प्रतिमा भण्डारी			व्यक्तिगत	श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँके
२९	२०७४/०५/२७	Modeling the distribution of the wild Asian elephant (*Elephas maximus*) in western Terai of Nepal	पुरुषोत्तम शर्मा	विद्यार्थी		स्नातकोत्तर	श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँके श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कंचनपुर श्री कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, खैरापुर, बर्दिया श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
३०	२०७४/०५/२८	Status of Musk Deer (*Moschus chrysogaster*, Hodgson, 1839) in Langtang National Park, Nepal	तिलक थापा मगर	विद्यार्थी	Central Department of Zoology	स्नातकोत्तर	श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा
३१	२०७४/०५/३०	An assessment of traditional use pattern, current status and the quality of Nardostachys grandiflora	शंकर गौतम	अनुसन्धान	Nepal Health Reaserch Council		श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
३२	२०७४/०६/०२	Ethno-ecological survey and phenology study in Mustang,Nepal	शैलेश रंजितकार	अनुसन्धान	Kunming Institue of Botany, Kunming Yunnan, China		श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
३३	२०७४/०६/०२	Habitat preference and seasonal fluctuation of migratory birds in Koshi tappu Wildlife Region	बिक्रम घिमिरे	विद्यार्थी	Central Department of Botany	स्नातकोत्तर	श्री कोशीटप्पु बन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुशाहा, सुनसरी
३४	२०७४/०६/०२	Wildlife-Human conflict in Buffer Zone of Shuklaphanta National Park, Nepal	कुमारी बिमला बडू	विद्यार्थी	Nepal Engineering College	स्नातकोत्तर	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कंचनपुर
३५	२०७४/०६/०४	Variability in plant traits as a tool to cope with climate change	मान बहादुर रोकाया	अनुसन्धानकर्ता	Institute of Botany, Czech Academy of Sciences, Zamek1, CZ-252 43 Pruhonice, Czech Republic	व्यक्तिगत	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा श्री मकालुबरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सेदुवा संखुवासभा
३६	२०७४/०६/०६	Spatial-temporal variation in Human Wildlife conflict in parsa National Park and its adjoining areas, Nepal	कन्चन पराजुली	अनुसन्धानकर्ता		व्यक्तिगत	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, आधाबार, पर्सा
३७	२०७४/०६/०८	Assessment of Community Based Adaptation Strategies for managing water resource in response to climate change	दीपिका घिमिरे	विद्यार्थी	College of Applies Science, Nepal	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा,
३८	२०७४/०६/०९	Survey of the chinese pangolin at kathmandu valley, Nagarjun	सरोजमणि पौडेल	विद्यार्थी	Nepal Engineering College	स्नातकोत्तर	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
३९	२०७४/०६/०९	Asseeement of Diversity and Conservation Status of Bumblebees in Chitwan Annapurna Landscape (CHAL), Nepal	डा. दयाराम भुसाल	विद्यार्थी	प्राणीशास्त्र केन्द्रीय बिभाग, किर्तिपुर	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा, श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
४०	२०७४/०६/१०	Climatechange in the High Himalaya effects on Alpine Vegetation and ethno botany	डा. सुरेशकुमार	सह - प्रध्यापक	त्रिभुवन विश्वविध्यालय वनस्पतिशास्त्र केन्द्रीय बिभाग		श्री कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, लेलेप, ताप्लेजुंग
४१	२०७४/०६/२०	Comparative study and genetics of sympatric wild cats in relation to HWC in Bardiya National Park	सुबोध कुमार उपाध्याय	विद्यार्थी	Kathmandu University	PHD	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
४२	२०७४/६/२२	Spacing and Habitat use by reintroduced Greater One-horned rhinoceros in Bardia National Park, Nepal	ऋषिराना भाट	विद्यार्थी	Pokhara University/ Nepal Engineering college	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय,ठाकुरद्वारा, बर्दिया
४३	२०७४/६/२२	Spacing and Habitat use by reintroduced Greater One-horned rhinoceros in Bardia National Park, Nepal	ऋषिराना भाट	विद्यार्थी	Pokhara University/ Nepal Engineering college	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय,ठाकुरद्वारा, बर्दिया
४४	२०७४/०६/२४	Glaciological and hydrological Observation in Langtang national Park	श्री अमन थापा	Researcher	Kathamandu University	संस्थागत	श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
४५	२०७४/०६/२४	An assessment of infrastructural Deficiency of Tourism Services in Shuklaphanta National Park (ShNP) for promoting Eco-tourism.	सुजन कुमार खत्री	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कंचनपुर
४६	२०७४/०६/२४	Role of women in decision making process in Buffer Zone Community Forestry.	ऋनिल कोइराला	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा,
४७	२०७४/०६/२५	Taxonomic study of subtribe Carduinee (Asteraceae) of Nepal	सबिना ज्ञवाली	विद्यार्थी	Amrit Science Campus	स्नातकोत्तर	श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की श्री कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, लेलेप, ताप्लेजुंग
४८	२०७४/०६/२५	Taxonomic Revision of Genus Taraxacum F.H. Wigg (Asteraceae) of Nepal	संजिव लुइंटेल	विद्यार्थी	Amrit Science Campus	स्नातकोत्तर	श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
४९	२०७४/०६/२६	Soil development and microbial colonization pattern alongthe spatio-temporal gradient in and around the Gangapurna glacier foreland, Manag, central nepal	ममीता शाक्य	विद्यार्थी	Central Department of Botany	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
५०	२०७४/०६/२६	Vascular species colonization pattern along the spatio-temporal radient in and around the gangapurna glacier foreland, Manag, Central Nepal	इलिना बज्रचार्य	विद्यार्थी	Central Department of Botany	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
५१	२०७४/०६२६	Soil carbon dioxide emission in the Rhododendron forest of Annapurna Conservation Area (ACA)	दीपा धिताल	अनुसन्धानकर्ता	Nepal Academy of Science and Technology (NAST)		श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
५२	२०७४/०६/२६		KARINE PIGEON	Canada	Nepal Academy of Science and Technology (NAST)	Researcher	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, आदाभार, बारा श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँके श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वार, बर्दिया श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कंचनपुर,श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
५३	२०७४/०६/२७	Soil Carbon dioxide measurements by Chamber method	दीपा धिताल	बरिष्ठ बैज्ञानिक अधिकृत	नेपाल बिज्ञान तथा प्रबिधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान (NAST)	राष्ट्रिय	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र आयोजना, हरियोखर्क, पोखरा ।

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
५४	२०७४/६/३१	Research Plan for Trambau Glacier in Rolwaling Region, 2017	अनुशिलन आचार्य	विद्यार्थी	काठमाडौँ	स्नातकोत्तर	श्री गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, लादुक, दोलखा
५५	२०७४/०७/०१	An assessment of Fish Diversity in Babai River, Bardiya National Park	अशोक भण्डारी	विद्यार्थी	विश्वविद्यालय	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
५६	२०७४/०७/०१	Assessment of Fish fauna and limnological Parameters of east Rapti river in Chitwan National Park and their impact on buffer zone's fisher community	सन्तोष लामिछाने	विद्यार्थी	Agriculture and Forestry University	स्नातक तह	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा,

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
५७	२०७४/०७/०१	Sensitivity and resiliency of high elevation forests to climate change in central (Nepal) Himalaya	डा. नारायणप/साद गैरे	विद्यार्थी	Tree Ring Society of Nepal	PHD	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की, श्री कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, लेलेप, ताप्लेजुंग, श्री मनास्लु संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, गोरखा, श्री अपिनम्पा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, दार्चुला, श्री गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, दोलखा श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा, श्री मकालुबरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सेदुवा संखुवासभा, श्री सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सोलुखुम्बु, श्री रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मुगु, श्रीखप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, बाजुरा, श्री शेफोक्सुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, डोल्पा
५८	२०७४/०७/०३	Habitat Evaluation of Rhinoceros in Babai Valley of Bardiya National Park Using Remote Sensing and GIS.	अप्सरा गौतम	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
५९	२०७४/०७/०८	Estimating Abundance of Leopard, Its Wild Prey Density and Diet Composition in Shey Phoksundo National Park	गोपाल खानल	विद्यार्थी	National Centre for Biological Sciences,	स्नातकोत्तर	श्री शे फोक्सुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, डोल्पा
६०	२०७४/०७/१३	Assessing the population status distribution and geospatial habitat suitability mapping of red panda in Gorkha district	दीपिका य़ादव	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री ढोरपाटन शिकार आरक्ष कार्यालय, बागलूङ
६१	२०७४/०७/१७	Human-Leopard conflict in buffer zone of Shivapuri-Nagarjun National Park, Nepal	प्रतिभा कडेल	विद्यार्थी	Naaya Aayam multidiscipilnary Institute (NAMI)	स्नातक तह	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
६२	२०७४/०७/१७	Impact Assessment of Human-Wildlife conflict in Bufferzone area of Chitwan National Park, Nepal	गणेश पौडेल	विद्यार्थी	School of environment and sciences and management	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा,
६३	२०७४/०७/१७	Forest Health Monitoring in Shivapuri Nagarjun National Park	डइजी बन्दना परियार	विद्यार्थी	Naaya Aayam multidiscipilnary Institute (NAMI)	स्नातक तह	श्री शिवपुर राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
६४	२०७४/०७/२०	Habitat preference and distribution of Chinese Pangolin in Nagarjun Forest of Shivapuri Nagarjun National Park, Nepal	श्रेया थापा	विद्यार्थी	Naaya Aayam multidiscipilnary Institute (NAMI)	स्नातक तह	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
६५	२०७४/०७/२२	Uderstanding tourism business in sagarmatha national Park and Buffer Zone and their resilience to future changes	रक्षा अर्याल	विद्यार्थी	kathmandu University school of Arts	स्नातकोत्तर	श्री सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, नाम्चेबजार, सोलुखुम्बु
६६	२०७४/०७/३०	Grazing lawns in the sub-tropical grasslands of Nepal	श्याम कुमार थापा	विद्यार्थी	WAGENINGEN University & Research	PhD	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
६७	२०७४/०७/३०	Establishment of SURFACE FLUX OBSERVATION SYSTEM at kyanjing	रामहरी आचार्य		Hydro-Metro-logical Depart-ment, TU		श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा
६८	२०७४/०७/३०	Impact on grassland fire on distribution pattern of Hispid Hare (*Caprolagus hispidus)*	बिपना मैंया सदादेव	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कंचनपुर
६९	२०७४/०७/२८	Habitat and acoustic Survey and an Action Plan for bats Conservation in the Kthmandu Valley, Nepal	संजन बहादुर थापा	निर्देशक	साना स्तनधारी प्राणी संरक्षण तथा अनुसन्धान फाउन्डेसन	राष्ट्रिय	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ ।
७०	२०७४/०७/३०	Capacity Self-Assessment and Baseline Survey	कमल अधिकारी	अनुसन्धानकर्ता	Social Aware-ness & Development Association		श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्कीगौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, दोलखा
७१	२०७४/०८/०३	Distribution and conservation status of Red Panda (*Ailurus Fulgens*)	गणेश घिमिरे	विद्यार्थी		स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
७२	२०७४/०८/०४	Resilience building: A Study of livelihood management practices of the Sherpa people in the Khumbu (Everest) Region, Nepal	Utsab Bhattarai	विद्यार्थी	Institute for Culture and Society, Western Sydney University	PhD	श्री सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, नाम्चेबजार, सोलुखुम्बु
७३	२०७४/०८/१२	Climate effects on plants species distribution along the himalayan altitudinal gradients, Nepal	सुर्य कुमार महर्जन	Student	Wageningen University, Netherlands	PhD	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, आदाभार, बारा श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौं
७४	२०७४/०८/१२	Trait and species distribution along the altitudinal gradients of the himalayas, Nepal	बिष्णुप्रसाद ढकाल	Student	Wageningen University, Netherlands	M.Sc	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, आदाभार, बारा श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौं

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
७५	२०७४/०८/१२	Trait and species distribution along the altitudinal gradients of the himalayas, Nepal	Marina Makri	Student	Wageningen University, Netherlands	M.Sc	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, आदाभार, बाराश्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौं
७६	२०७४/०८/१४	Exploring plant species grown in winter in the south slope of Himalaya (China-Nepal Joint Biodiversity Survey in The Southern Slope of Himalaya, 2017)	राम राज रिजाल	Research Manager	The Himalayan Research Centre	संस्थागत	श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा श्री मनास्लु संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, गोरखा श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा
७७	२०७४/८/१९	Conservation Governance of Red Panda Habitat in Nepal	मनोज भट्ट	विद्यार्थी	Charles Darwin University	विद्यावारिधि	श्री रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय,हुटु, मुगु
७८	२०७४/८/२०	A camera-trap based inventory to assesss mammalian species in Nagarjun area of Shivapuri-Nagarjun National Park	सरोज मणि पौडेल	विद्यार्थी	Pokhara University/ Nepal Engineering college	स्नातकोत्तर	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौं
७९	२०७४/०८/२४	wildlife Training to Graduates	सरोज बस्नेत	अनुसन्धानकर्ता	रेसोर्सेस हिमालय फाउन्डेसन	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री कोशीटप्पुबन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुशाहा, सुनसरी

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
८०	२०७४/०८/२४	Ecological Research in the Beeshazari and associated lakes, Chitwan National Park	राम देवी तचामो शाह	अनुसन्धानकर्ता	WWF Nepal	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा,
८१	२०७४/०८/२४	Geomophological and Geological field mapping of khumbu area: understanding of neo-tectonics and metamorphism in the High Himalayan range, Nepal	सन्जीता पण्डित	विद्यार्थी	Trichandra M. Campus	स्नातकोत्तर	श्री सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, नाम्चेबजार, सोलुखुम्बु
८२	२०७४/०९/०७	Disease dynamic of tuberculosis acrossthe wildlife across the wildlife/livestock/human interface in and around Chitwan National Park in Nepal	जीवन थापा	अनुसन्धानकर्ता	Hokkaido University, Research center for zoonosis control, Division of Bioresources	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा,
८३	२०७४/०९/०७	Impact of Aquatic Invasive Plant Species in Wetland and Ecosystem	इश्वरी प्रसाद पाण्डेय	विद्यार्थी	केन्द्रीय वातावारण बिज्ञान बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री कोशीटप्पुबन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुशाहा, सुनसरी
८४	२०७४/०९/०७	Habitat use and prey preference of Tiger (Panthera tigris tigris) And Leopard (Panthera pardus) in kamdi corridor, Banke	सागर राज कंडेल	विद्यार्थी	केन्द्रीय वातावारण बिज्ञान बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँके

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
८५	२०७४/०९/०९	Habitat Assessment and Diet Analysis of the cold Water Fish of Balefi River, Sindhupalchok	सुजन श्रेष्ठ	विद्यार्थी	श्री त्रिभुवन विश्वविद्यालय, बनस्पति शास्त्र कन्द्रीय विभाग	स्नातकोत्तर	श्री लामटांग राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा ।श्री गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र आयोजना, दोलखा ।
८६	२०७४/०९/०९	Habitat Preference of Four Horned Antelope in Banke National Park, Nepal	संगम आचार्य	विद्यार्थी	श्री त्रिभुवन विश्वविद्यालय, बनस्पति शास्त्र कन्द्रीय विभाग	स्नातकोत्तर	श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँके ।
८७	२०७४/९/१२	Study of the Data deficient Narayanghat whipping Frog(Polypedates Zed) From Chitwan District, Nepal	श्याम कुमार पुन	अनुसन्धानकर्ता		व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
८८	२०७४/९/१२	Study of the Data deficient Narayanghat whipping Frog(Polypedates Zed) From Chitwan District, Nepal	श्याम कुमार पुन	अनुसन्धानकर्ता		व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
८९	२०७४/०९/१३	Human-wildlife conflict in Bufferzone of Bnake National Park	सुवास ओली	विद्यार्थी	Central Departmant of Botany	स्नातकोत्तर	श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँके
९०	२०७४/९/१३	River ecological study:Building the base for policy making	बिभुति रन्जन झा	अनुसन्धानकर्ता	काठमाडाँ विश्वविद्यालय		श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
९१	२०७४/९/१३	Coping Strategies of Local people against Wildlife Impacts on Crop and their attitude toward conservation: A case study of Human-Wildlife Conflict from Bardia National Park	श्याम बहादुर भण्डारी	विद्यार्थी	विश्वविद्यालय	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
९२	२०७४/९/१३	River ecological study:Building the base for policy making	भण्डारी	अनुसन्धानकर्ता	काठमाडौँ विश्वविद्यालय		श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
९३	२०७४/९ /१६	Genetic Aspects of Population Biology	Brook Gunderson Milligan	प्रोफेसर	New Mexico State University		श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
९४	२०७४/९/१६	Diversity, Distribution and Challenges for Conservation of Turtles and Tortoises in Kanchanpur District	ओमकार भट्ट	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय	स्नातकोत्तर	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कन्चनपुर
९५	२०७४/९/१६	Vanishing Vultures and Human Society: A case study on Impact of Vulture Restaurant on Environment and Vultures in Nawalparasi District	कला डुम्रे	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय विज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
९६	२०७४/९/१६	Diversity, Distribution and Challenges for Conservation of Turtles and Tortoises in Kanchanpur District	ओमकार भट्ट	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय,	स्नातकोत्तर	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कन्चनपुर

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
९७	२०७४/९/१६	Vanishing Vultures and Human Society: A case study on Impact of Vulture Restaurant on Environment and Vultures in Nawalparasi District	क्ला डुम्रे	विद्यार्थी	त्रिभुवन विशवविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय विज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
९८	२०७४/०९/१७	Human Large Cat conflict in Bardiya National Park	कल्पना दंगाल	विद्यार्थी	Central Departmant of Botany	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
९९	२०७४/०९/१७	Comparing macroinvertebrate Communities between two ecologically distinct rivers in Bardiya NP and " The effect of agricultural practices on lotic macroinvertebrate diversity and abundance in the Nepalese lowlands"	Cassandra Ezra Vogel	Student	Wageningen University, Netherlands	M.Sc	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वार, बर्दिया
१००	२०७४/०९/१७	Comparing macroinvertebrate Communities between two ecologically distinct rivers in Bardiya NP and " The effect of agricultural practices on lotic macroinvertebrate diversity and abundance in the Nepalese lowlands"	Cassandra Ezra Vogel	Student	Wageningen University, Netherlands	M.Sc	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वार, बर्दिया

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१०१	२०७४/९/२३	Analysis of Soil carbon in Wetlands of different physiographic regions of Nepal	सतिज चन्द्र पौडेल	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय वनस्पति शास्त्र केन्द्रीय विभाग	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा
१०२	२०७४/९/२५	Human-Common Leopard Conflict in Banke National Park	पुरुषोत्तम वाग्ले	विद्यार्थी	श्री कृषि तथा वन विश्वविध्यालय वन बिज्ञान संकाय	स्नातक	श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँके
१०३	२०७४/९/२६	Effects of the 2015 seismic crisis on the Co2 and radon discharge areas and hot springs in Central and Western Nepal	मुकुन्द भट्टराई	सिस्मोलोजिष्ट	खानी तथा भू-गर्भ बिभाग		श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा
१०४	२०७४/९/२८	Human-elephant conflict in Buffer zone of Koshi Tappu Wildlife Reserve	सुजिता कुमारी राउत	विद्यार्थी	काठमाडौँ फरेष्ट्री कलेज	स्नातक	श्री कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुशाहा, सुनसरी
१०५	२०७४/९/२८	Assessment of status and habitat conservation practice of Gyps vulture in Koshi tappu wildlife Reserve	सृजना पौडेल	विद्यार्थी	काठमाडौँ फरेष्ट्री कलेज	स्नातक	श्री कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुशाहा, सुनसरी
१०६	२०७४/९/३०	Population status, Distribution and Conservation issues of Gharial (Gavialis gangeticus) in Rapti River, Chitwan National Park	शान्त बहादुर मगर	विद्यार्थी	वन बिज्ञान अध्ययन संस्थान, हेटौडा क्याम्पस	स्नातक	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१०७	२०७४/९/३०	Habitat Suitability and Conservation issues of the Re-introduced wild water Buffalo (Bubalus arnee) in Chitwan National Park, Nepal	गौरव ढुंगेल	विद्यार्थी	वन बिज्ञान अध्ययन संस्थान, हेटौडा क्याम्पस	स्नातक	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
१०८	२०७४/९/३०	Ecotourism potential of Shivapuri Nagarjun National Park	सागर शाह	विद्यार्थी	त्रि-चन्द्र क्याम्पस	स्नातक	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
१०९	२०७४/१०/२	Effectiveness of patrolling in National Park(A case study on CNP)	अन्जु कुमारी ढकाल	विद्यार्थी	त्रि-चन्द्र बहुमुखी क्याम्पस	स्नातक	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
११०	२०७४/१०/३	Status of Gharial Breeding in Chitwan National Park	सुमित न्यौपाने	विद्यार्थी	श्री कृषि तथा वन विश्वविद्यालय	स्नातक	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
१११	२०७४/१०/३	Potentiality of ecotourism to support Biodiversity Conservation in Buffer zone of Chitwan National Park	सुरुची कर्ण	विद्यार्थी	त्रि-चन्द्र बहुमुखी क्याम्पस	स्नातक	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
११२	२०७४/१०/३	Effectiveness of conservation practices taken up for the conservation of gharial	मुन थापा	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय वातावरण विज्ञान केन्द्रीय विभाग	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
११३	२०७४/१०/०५	Status of Ex-Situ Conservation of Elephas Maximus (A Case Study of Elephant Breeding Center, Khorsor, Chitwan National Park)	टीका रेग्मी	विद्यार्थी	श्री त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वातावरण बिज्ञान कन्द्रीय विभाग	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
११४	२०७४/१०/०५	The Late Season Butterflies of Koshi Tappu Wildlife Reserve, Eastern Nepal	श्रद्दा सुमन यादव	विद्यार्थी	श्री त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वातावरण बिज्ञान कन्द्रीय विभाग	स्नातकोत्तर	श्री कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुसाह, सुनसरी
११५	२०७४/१०/०७	Impact of Protected Areas on Local Livelihood (A case study from Bardiya National Park, Nepal)	कविन्द्र शाही	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
११६	२०७४/१०/०७	Assessment of Factors Affecting the Abundance and Distribution of Smooth Coated Otters in Karnali Corridor	रोहित राज झा	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
११७	२०७४/१०/०७	Conservation status survey and awareness of smooth-coated otters in Babai River of Bardiya district, Nepal	डा. ज्योति भण्डारी	अनुसन्धानकर्ता	Institute of Forestry	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
११८	२०७४/१०/०७	Behavior Of Captive Ghariyal (*Gavialis gangeticus*) In Winter Season	शिल्पा अधिकारी	विद्यार्थी	कृषि तथा वन बिज्ञान विश्वविद्यालय	स्नातक तह	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा,

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
११९	२०७४/१०/०७	Understanding the impacts of climate change on headwater hydrology and aquatic biodiversity with long-term citizen science based monitoring of the Bagmati River within the Shivapuri Nagarjun National Park	डा रामदेवी तचामो शाह	अनुसन्धानकर्ता	Himalayan Biodiverstiy and Climate change Centre	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौं
१२०	२०७४/१०/१०	Ecology and Conservation of Scavengers in the Chitwan Annapurna Landscape (This is a Part of the Project "Participatory Biodiversity and Climate Change assessment for IPM in CHAL Nepal)	Aishwarya Bhattacharjee	Student	City University of Newyork	PhD	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन श्रीअन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र आयोजना, हरियोखर्क, पोखरा ।
१२१	२०७४/१०/११	Status and Management of Alient Invasive species in Blackbuck Conservation Area	मनराज मोक्तान	विद्यार्थी	कृषि तथा वन बिज्ञान विश्वविद्यालय	स्नातक तह	श्री कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, खैरापुर, बर्दिया
१२२	२०७४/१०/१२	Tourism Impact in indigenous Bote community of Chitwan National Park	प्रतिक गुरुङ	विद्यार्थी	Nepal college of travel and tourism management	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा,

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१२३	२०७४/१०/१३	Impact assesment of Lantana Camera on Plant species composition and on soil nutirent in Shuklaphanta National Park	पवित्रा देवी धमला	विद्यार्थी	केन्द्रीय वातावारणबिज्ञान बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कंचनपुर
१२४	२०७४/१०/१५	Spotlight on a mountain ungulate: Current Status Survey of Himalayan goral *Nawmorhedus goral* in Khaptad National Park	भुवनसिंह विष्ट	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज, कार्यलय, डोटी
१२५	२०७४/१०/१५	Measurement of Reporductive Hormones and glucocorticoids and Their Metabolite Concentrations in Captive Asian Elephants (Elephas maximus) during pregnancy in Elephant Breeding Center, Sauraha	गृहमणी नेपाल	विद्यार्थी	कृषि तथा वन बिज्ञान विश्वविध्यालय	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा,
१२६	२०७४/१०/१५	Some like it hot hut how about critically endangered ghariyals (Gavialis gangeticus)	आशिष बस्याल	Biologist	Biodiversity Consevation Nepal	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा,
१२७	२०७४/१०/१७	Tiger Conservation and Rural Development; A case study of Buffer Zone approaches in Madi Valley in Chitwan National Park	Ms. Maja Korsgaard Henriksen	विद्यार्थी	Copenhagen University, Denmark	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१२८	२०७४/१०/१८	Species Identification of Musk Deer along the Nepal Himalayas	पारस विक्रम सिंह	बिद्यार्थी	Copenhagen University, Denmark	विद्यावारिधी	श्री शेफोक्सुन्डो, लामटांग, र सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयहरू । श्री अपि(नाम्पा, अन्नपुर्ण, मनास्लु र गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र कार्यालय र आयोजनाहरु । श्री ढोरपाटन शिकार आरक्ष कार्यालय ।
१२९	२०७४/१०/२१	An assessment of Floral Diversity and Their Cotribution Livelihood (A case study of Parche, Kaski)	चुंग्ला शेर्पा	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
१३०	२०७४/१०/२१	MONITORING OF GHARIYAL IN BABAI RIVER	धुर्ब बुर्लाकोटी	विद्यार्थी	कृषि तथा वन बिज्ञान विश्वविद्यालय	स्नातक तह	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
१३१	२०७४/१०/२२	Influence of anthropogenic acitivity in biodiversity and regeneration status of Shorea robusta forest in Different forest management practices of Nepal	दीपा सापकोटा	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, आधाभार, बारा

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१३२	२०७४/१०/२३	Eagle of the farmlands: breeding biology, threats and their conservation actions of the Indian Spotted Eagle (Clanga hastata Lesson 1831 in lowlands of Nepal	संदेश गुरुङ	अनुसन्धानकर्ता		व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री कोशीटप्पु बन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुशाहा, सुनसरी
१३३	२०७४/१०/२८	Status of Human Wildlife Conflict (A case Study of Human- Wildlife boar Conflict in Ghyangphedi Village of Lantang NP)	मनिष आचार्य	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा
१३४	२०७४/१०/२८	Impact on Road on Biodiversity in Shivapuri National Park	जुना राई	विद्यार्थी	GoldenGate International College	स्नातकोत्तर	श्री शिवपुरीनागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
१३५	२०७४/१०/२८	Effect of predation risk on grazing behavior of ungulates in grazing lawns in a sub-tropical grassland ecosystem in Bardia National Park	Allert Smit	विद्यार्थी	Wageningen University and Research Center	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
१३६	२०७४/१०/२८	Assess the use of grazing lawns by ungulates in Bardia National Park	Helena Nadine	विद्यार्थी	Wageningen University and Research Center	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१३७	२०७४/१०/२९	Role of women in decision making process in Buffer Zone Community Forestry.	अनिल कोइराला	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
१३८	२०७४/१०/२९	Status of Human tiger conflict and its mitigation efforts in Buffer Zone of Chitwan National Park	सीता दाहाल	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
१३९	२०७४/१०/२९	Population Status, distribution and abundance mapping of Grey-Crowned Prinia (priniya cinereocapilla) in Parsa National Park	बिजय राज बडाल	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, आधाभार, बारा
१४०	२०७४/११/०१	Fire impact on Plant diversity and carbon balance in Bardiya NP, Western Nepal	विकास गौतम	विद्यार्थी	अमृत क्याम्पस	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
१४१	२०७४/११/०३	Human wildlife conflict in Langtang National Park	प्रतिष्ठा श्रेष्ठ	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा
१४२	२०७४/११/०३	Habitat Suitability Modeling of Tiger in Suklaphanta NP	बसन्त लम्साल	विद्यार्थी		स्नातक तह	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कंचनपुर

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१४३	२०७४/११/०३	Living with Crocodiles: Crocodiles in Urban fringes around Shuklaphanta National Park, Nepal	सुरज बराल	विद्यार्थी	साना स्तनधारी संरक्षण	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कंचनपुर
१४४	२०७४/११/०६	An Assesment of Human Elephant Conflict on Parsa National Park	Shrishti Panday	विद्यार्थी	कृषि तथा वन बिज्ञान विश्वविद्यालय	स्नातक तह	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, आधाभार, बारा
१४५	२०७४/११/०८	Status of pangolin Trade in Sankhuwasava	प्रयास घिमिरे	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सेढुवा, संखुवासभा
१४६	२०७४/११/०९	Walking Trees along Lifezone Ecotones in Barun Valley, Nepal	तीर्थ बहादुर श्रेष्ठ	अनुसन्धानकर्ता	The East Foundation		श्री मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सेढुवा, संखुवासभा
१४७	२०७४/११/१३	Impact of Homestay Tourism on Livelyhoood (A case study of ghale gaau, Lamjung Nepal)	अनिता अधिकारी	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
१४८	२०७४/११/१३	Elevation dependence of Climate change in the Nepal Himalaya as reconstructed from tree rings."	नारायण प्रसाद गैरे	Researcher	Faculty science, Nepal Academy of Science and Technology		श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा श्री गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, लादुक, दोलखा
१४९	२०७४/११/१३	A Prey-Base occupancy Survey of Snow leopard in Phu valley of Manang district, Nepal	निरोज पोखरेल	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१५०	२०७४/११/२१	A case study on Variation of Carbon stock assessment of trees according to altitude in Shivapuri Nagarjun National Park	केशव मगर	विद्यार्थी	गोल्डेन गेट कलेज	स्नातकोत्तर	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
१५१	२०७४/११/२५	Rapid Assessment of Eco-Tourism Potential of 7 National Park and Buffer zones	रामेश्वर भट्टराई	अनुसन्धानकर्ता	एशियन सेन्टर फरडेभलोपमेन्ट प्रा.लि.	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री सगरमाथा रा.नि.कार्यालय, सोलुखुम्बु, श्री रारा रा.नि.कार्यालय, मुगु, श्री खप्तडरा.नि.कार्यालय, बाजुरा, श्री पर्सा रा.नि.कार्यलय, बारा, श्री शुक्लाफाँटा रा.नि. कार्यालय, कंचनपुर, श्री शिवपुरी रा.नि.कार्यालय, काठमाडौँ, श्री बाँके रा.नि.कार्यालय, बाँके
१५२	२०७४/११/२५	An assessment of the Ecotourism Potential of Shivapuri Nagarjun National Park, Nepal	सिल्भिया जोशी	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
१५३	२०७४/११/२५	An Assessment of Human-Snow Lpard (uncia uncia) conflict in shey- Phoksundo National Park, Dolpa, Nepal (A case study from Shey Phoksundo Rural Municipality)	अजित यादव	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री शेफोक्सुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, डोल्पा

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१५४	२०७४/११/२५	An Assessment of Damage and people's perception with Respect to Human-Elephant Conflict" A case study from Bardiya National Park	हर्ष बहादुर सिंह	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
१५५	२०७४/११/२७	From leasehold forest to buffer zone: Change in legal status and its effects on forest resource access and livelihood strategies of leasehold forest users in Parsa National Park	बिनिता गुरागाईं	विद्यार्थी	TU, Dresden	स्नातकोत्तर	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, आधाभार, बारा, श्री गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, लादुक, दोलखा
१५६	२०७४/११/२७	Determinants of Spatial and Temporal Pattern of Human-snow Leopard Conflict in Nepal	करुणा कार्की	अनुसन्धानकर्ता		व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
१५७	२०७४/११/२८	Butterfly Communities along the Elevational Gradient and Conservation Initiatives in trans Himalyan Region, Nepal	बिमल राज श्रेष्ठ	अनुसन्धानकर्ता		व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
१५८	२०७४/११/२९	Assessment of distribution status of otters in Madi river region, Annapurna conservation Area, kaski	प्रतिभा जी.सी.	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१५९	२०७४/११/३०	Study on the Food and Feeding Habits of Blackbuck (Antelope cervicapra)	बिशाल सिन्तान	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री कृष्णसार संरक्षणक्षेत्र कार्यालय, खैरापुर, बर्दिया
१६०	२०७४/१२/०२	Major prey species and habitat use mapping of leopard (Panthera pardus) in Parsa National Park, Nepal	ज्ञान बहादुर रावत	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, आधाभार, बारा
१६१	२०७४/१२/६	Human- Wildlife Conflict on Shivapuri-Nagarjun National Park	मदन मोहन आचार्य	विद्यार्थी	काठमाडौं फरेष्ट्री कलेज	स्नातक	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौं
१६२	२०७४/१२/८	Distribution, relative abundance and conservation measures to Pangolin in Gaurishankar Conservation Area, Dolakha	दिवश अधिकारी	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वातारण बिज्ञान केन्द्रीय बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री गौरीशंकर संरक्षणक्षेत्र कार्यालय, लादुक, दोलखा
१६३	२०७४/१२/८	Assessment of Human Common Leopard Conflict in Shivapuri Nagarjun National Park	बिबेक बन्जारा	विद्यार्थी	वन बिज्ञान अध्ययन संस्थान, पोखरा क्याम्पस	स्नातक	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौं
१६४	२०७४/१२/८	Status of Small mammals (Hispid hare and Squirrel) in Shuklaphanta National Park, Nepal	शिविश भण्डारी	अनुसन्धानकर्ता		अन्य	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कन्चनपुर

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१६५	२०७४/१२/९	Impacts of Climate change on Agriculture and adaptation practices in Mustang District	श्रीषा नांख्वा	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वातारण बिज्ञान केन्द्रीय बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा
१६६	२०७४/१२/०९	Coping Strategies of Local people against Wildlife Impacts on Crop and their attitude toward conservation: A case study of Human-Wildlife Conflict from Bardia National Park	श्याम बहादुर भण्डारी	विद्यार्थी	Asian Institute ofTechnology-AIT_	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
१६७	२०७४/१२/०९	Climate Induced Impact on Livelihood and Migration of Mustang, Nepal	रोमी भद्रा	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविध्यालय, बाताबरण बिज्ञान, केन्द्रीय बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा
१६८	२०७४/१२/९	Climate induced impact on livelihood and migration in Mustang District	रोमी भद्रा	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, बाताबरण बिज्ञान, केन्द्रीय बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा
१६९	२०७४/१२/१२	Inventory of benthic macroinvertebrates in strams of Nepal	प्रा. सुबोध शर्मा	प्राध्यापक	काठमाडौँ विश्वविद्यालय		श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा श्री कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, लेलेप, ताप्लेजुङ

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१७०	२०७४/१२/१२	Ecotourims potential: A case study in Suryachaur, Nuwakot	सरिना महर्जन	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वातारण बिज्ञान केन्द्रीय बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
१७१	२०७४/१२/१२	Impact of east west highway on the wildlife in Chitwan National Park	मनिषा पाण्डे	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
१७२	२०७४/१२/१३	Habitat suitability Modeling of Tiger(Panthera tigris) in Shuklaphanta National Park	बसन्त लम्साल	विद्यार्थी	श्री कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय	स्नातक	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कन्चनपुर
१७३	२०७४/१२/१३	Status and Habitat use of Swamp deer population in Shuklaphanta National Park	सुदिप खड्का	विद्यार्थी	श्री कृषि तथा वन बिज्ञान विश्वविद्यालय	स्नातक	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कन्चनपुर
१७४	२०७४/१२/१४	An assessment of Human-Wild boar conflict, mitigation technique and its effectiveness in Shivapuri Nagarjun National Park: A case study from Jhor Mahankal Buffer zone	मनिषा पराजुली	विद्यार्थी	वन बिज्ञान अध्ययन संस्थान, हेटौडा क्याम्पस	स्नातक	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
१७५	२०७४/१२/१४	Acoustcs survey, Diet ananysis of Bats involving Citizen Scientis at Manaslu Conservation Area(MCA)	बबिता गुरुङ	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री मनास्लु संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, गोरखा

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१७६	२०७४/१२/१५	Water qualaity assessment of Bagmati and Nagmati rivers using benthic macroinvertebrates	सुमित्रा प्रजापती	विद्यार्थी	NAMI College	स्नातक तह	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
१७७	२०७४/१२/१५	Lanslide hazard and risk assessment along Kohalpur-Birendranagar Road, Western Nepal	मुमा राम भुसाल	विद्यार्थी	Central Department Environmental Science	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया, श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँके
१७८	२०७४/१२/१८	Strengthen and Extension of Participatory Conservation of Critically Endangered Slender-billed Vulture in Western Midhills of Nep[al	हेमन्त ढकाल	अनुसन्धानकर्ता	Pokhara Bird Society	अन्य	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र आयोजना, हरियोखर्क, पोखरा ।
१७९	२०७४/१२/१८	Assessment and future potentiality in Bio-gas Production from water Hyacinth in Koshi	सुधा चौलागाईं	विद्यार्थी	Central Department Environmental Science	स्नातकोत्तर	श्री कोशीटप्पु बन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुशाहा, सुनसरी
१८०	२०७४/१२/१८	Distribution, density and activity pattern of Leopard Cat (Prionailurus bengalensis) in Banke-Bardiya Complex, Nepal	सन्ध्या ढकाल	विद्यार्थी	Kathmandu Forestry College	स्नातक तह	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया, श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँके

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१८१	२०७४/१२/१८	Strengthen and extension of Participatory Conservation of Critically Endangered Slender-billed Vuluture Gyps tenuirostris in Western Mid-hulls of Nepal	हेमन्त ढकाल	अनुसन्धानकर्ता	Pokhara Bird Society		श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
१८२	२०७४/१२/१९	Reducing impacts of linear infrastructure on Tiger's Habitat in Nepal's Chitwan National Park,a UNESCO Site.	नरेन्द्र मान वावु	ललितपुर	IUCN Nepal	Program Develop-ment Specialist	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
१८३	२०७४/१२/१९	Park-People Conflict: A case study from Simrara Buffer Zone (Jitpur Ward No. 21, 22)	मनिषा यादव	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, आधाभार, बारा
१८४	२०७४/१२/१९	Status of prey Base of Tiger and conservation issue of both Prey and Predation in BZ of Bardiya NP	पूजा गिरी	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
१८५	२०७४/१२/१९	Human-Tiger conflict in the bufferzone Chitwan National Park	प्रतिष्ठा श्रेष्ठ	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातक तह	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा, चितवन
१८६	२०७४/१२/२०	Human-Tiger conflict in the bufferzone Chitwan National Park	सारदा थापा	विद्यार्थी	Central Departmant of Zoology	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा, चितवन

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१८७	२०७४/१२/२०	Effects of Ecotourism on Land use land cover dynamics (A case study of Shivapuri watershed including Bagmati, Syalmati and Nagmati River, Kathmandu, Nepal)	ममता लामा	विद्यार्थी	Kathmandu Forestry College	स्नातक तह	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
१८८	२०७४/१२/२३	Study of Reproductive and Social Behavior of Asiatic Wild Water Buffalo (Bubulus Bubalis)	रामकृष्ण भट्टराई	विद्यार्थी	Agriculture and Forestry University Faculty of Forestry	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा, चितवन, श्री कोशीटप्पु बन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुशाहा, सुनसरी
१८९	२०७४/१२/२३	A Study of Potential Impacts of Climate Change In Habitat Distribution of Nepal : Model Based Approach	वीरेन्द्र प्रसाद कंडेल	विद्यार्थी	Agriculture and Forestry University Faculty of Forestry	स्नातकोत्तर	श्री पर्सा रा. नि.कार्यलय, बारा,श्री चितवन रा. नि. कार्यलय, चितवन, श्री बर्दिया रा. नि. कार्यालय, बर्दिया, श्री बाँके रा. नि. कार्यालय, बाँके, श्री शुक्लाफाँटा रा.नि. कार्यालय, कंचनपुर, श्री शिवपुरी नागार्जुन रा. नि.कार्यालय, काठमाडौँ ।
१९०	२०७४/१२/२३	Population Status and habitat utilization of Himalayan Thar of Lamtang valley	सबिना ओस्ती	विद्यार्थी	त्रिचन्द्र बहुमुखीक्याम्पस	स्नातक तह	श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१९१	२०७४/१२/२३	Disturbance in Nepalese Sal (shorea robusta) forests and its impacts in stand structure, regeneration establishment and species	उत्तम चापागाई	विद्यार्थी	University of Greifswald	स्नातकोत्तर	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, आधाभार, बारा
१९२	२०७४/१२/२५	Impact assesment of Lantana Camera on Plant species composition and on soil nutirent in Shuklaphanta National Park	पवित्रा देवी धमला	विद्यार्थी	केन्द्रीय वातावारण बिज्ञान बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कंचनपुर
१९३	२०७४/१२/२५	Study of different types of crop pests in Kaligandaki and Marsyangdi river basin in CHAL, Nepal	तारा माया गुरुङ	विद्यार्थी	Tribhuwan University	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की, श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा, चितवन
१९४	२०७४/१२/२५	Distribution and Diversity of Bumblebees in Kaligandaki And Marsyandi River Basin System in Chitwan Annapurna Landscape, Nepal	इच्छा रोका	विद्यार्थी	Tribhuwan University	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की, श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
१९५	२०७४/१२/२५	Study on the effects of grassland management and its effects on Soil properties in Bardiya National Park, Nepal	सुयशा श्री खत्री	विद्यार्थी	Kathmandu University	स्नातक तह	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
१९६	२०७४/१२/२६	Gastro Intestinal Paracites of Spotted owlet (Athene brama) in Chitwan National Park	उमा शर्मा	बिद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वबिद्यालय प्राणी शास्त्र केन्द्रिय बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
१९७	२०७४/१२/२६	Economy of Tree outside the Forest for Biodiversity conservation and Local Livelihoods	बासुदेव पौडेल	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वबिद्यालय, बनस्पति शास्त्र केन्द्रीय बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
१९८	२०७४/१२/२६	status,distribution, & habitat modelling of Gharial in Rapti River of Chitwan National Park, Nepal	बिचित कुमार सिंह	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वन बिज्ञान अध्ययन संस्थान	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
१९९	२०७४/१२/२६	Economy of Tree Outside the Forest for Biodiversity conservation and Local Livelihood	बासु देव पौडेल	बिधार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, बनस्पति शास्त्र केन्द्रीय बिज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
२००	२०७४/१२/२६	Impact of ecological disturbance on Biodiversity of Barandabhar corridor Forest by Wild Pig, Chitwan National Park	इन्द्र बिलाश घिमिरे	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
२०१	२०७४/१२/२६	Diet Preference of Barkin Deer ub Nagarjun Forest of Shivapuri Nagarjun National Park, Kathmandu	कस्तुरी गुरुङ	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२०२	२०७४/१२/२६	Human-Leopard Conflict in Shivapuri Nagarjun National Park, Kathmandu	रबिना ढकाल	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
२०३	२०७४/१२/२६	Distribution Pattern and Habitat Preference of Barking Deer in Nagarjun Forest of Shivapuri Nagarjun National Park, Kathmandu	रश्मी क्षेत्री	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
२०४	२०७४/१२/२७	Assessing the population and habitat ecology of Gharial in Babai River of Bardia National Park	सोनाली रेग्मी	विद्यार्थी	काठमाडौँ फरेस्ट्री कलेज	स्नातक	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
२०५	२०७४/१२/२७	The Distribution and Threats of Four Horned Antelope in Parsa National Park	साहारा अर्याल	विद्यार्थी	वन बिज्ञान अध्ययनसंस्थान, हेटौडा क्याम्पस	स्नातक	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, आधाभार, बारा
२०६	२०७४/१२/२७	Monitoring of Wildlife Movement through CCTV camera traping in Barandabhar biological corridor (A case study of Chitwan District Nepal)	टंक नारायण श्रेष्ठ	बिद्यार्थी	कृषि तथा वन विश्वबिद्यालय, वन बिज्ञान शंकाय, हेटौडा	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२०७	२०७४/१२/२७	Updating Status of Mammal Diversity in Panchthar-Ilam-Taplejung Corridor, Eastern Nepal	डम्बर बिष्ट	कार्यक्रम व्यवस्थापक	रेडपाण्डा नेटवर्क		श्री कन्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, लेलेप, ताप्लेजुङ
२०८	२०७४/१२/२७	Quaternary geo-chronological analyses to determine the timing of glacier advance recession during the little Ice Age and Geomorphologic observations of the role of melt-water on glaciers in the Nepal Himalaya	राम राज रिजाल	Research Manager	The Himala-yan Research Centre		श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा श्री सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सोलुखुम्बु श्री मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सेदुवा, संखुवासभा श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा
२०९	२०७४/१२/२७	To characterize and model ground water flow in high altitude hanging valleys and determine the flow of surface water on ground water quality	प्रा. सुबोधशर्मा	प्राध्यापक	काठमाडौँ विश्वविद्यालय		श्री सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सोलुखुम्बु
२१०	२०७४/१२/२७	A study on the quality of forage in Bardia National Park	Gloria Cor-radini	विद्यार्थी	Wageningen University and Research Center	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
२११	२०७४/१२/२७	The foraging behavior and food resource preferences of deer on grazing lawns in Bardia National Park	Reno J.D. Van Hoof	विद्यार्थी	Wageningen University and Research Center	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२१२	२०७४/१२/२७	The movement and behavior of deer on grazing lawns in relation to the landscape of fear	Stefan AMJ Van Den Akker	विद्यार्थी	Wageningen University and Research Center	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
२१३	२०७४/१२/२७	Habitat selection and diet composition of ungulates in Bardia National Park	Zeynep N. Ulgenzen	विद्यार्थी	Wageningen University and Research Center	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
२१४	२०७४/१२/२८	The ecological Behavior of the Wild Water Buffalo in Koshi Tappu Wildlife Reserve, Nepal	जितेन्द्र कुमार दास	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुशाहा, सुनसरी
२१५	२०७४/१२/२८	Insect Pollinators in Different Landscapes of Shivapuri-Nagarjun National Park, Nepal	उर्मिला ड्योला	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिभाग	विद्यावारिधि	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
२१६	२०७४/१२/२८	Effects of Anthropogenic Disturbances on Tree species in Shivapuri Nagarjun National Park	स्वेता दीक्षित	बिद्यार्थी	गोल्डेन गेट इन्टरनेसनल कलेज	स्नातक	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ ।
२१७	२०७४/१२/२८	Land Use and Land Cover Change and Impact on Habitat changes for key protected species in Gandaki river basin, Central Himalaya	राजु राई	बिद्यार्थी	Chinese Academy Of Sciences	विद्यावारिधि	श्री शिवपुरी नागार्जुन, पर्सा, लामटाङ र चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयहरु । अन्नपुर्ण र मनास्लु संरक्षण क्षेत्र आयोजनाहरु ।

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२१८	२०७४/१२/३०	Assessing Vulnerability of Last Surviving Populatoin of Blackbuck inhabiting Blackbuck Conservation Area, Nepal to Climate Change	माधुरी खड्का	बिद्यार्थी	वन विज्ञान अध्ययन संस्थान, पोखरा क्याम्पस	स्नातकोत्तर	श्री कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, खैरापुर, बर्दिया
२१९	२०७४/१२/३०	Illegal Wildlife Hunting in Dang District Western Nepal: An Insight into Status, Challenges and Future Dimentions	शंकर रिजाल	बिद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वबिद्यालय प्राणी शास्त्र केन्द्रिय बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँके
२२०	२०७४/१२/३०	Assessing Potential Impact of Climate Change on One horned Rhinoceros in Nepal: A modelling based approach	आयुष अधिकारी	बिद्यार्थी	NAMI- Naya Aayam Multidisciplinary nstitute, Jorpati, Kathmandu	स्नातक	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन । श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
२२१	२०७४/१२/३०	Impact of Forest Governance on Poor Livelihood: Comparative Study from Community Forest and Bufferzone Community Forests in Chitwan, Nepal	देवीप्रसाद पौडेल	बिद्यार्थी	वन विज्ञान अध्ययन संस्थान, पोखरा क्याम्पस	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
२२२	२०७४/१२/३०	An Assessment of Economic and Environmental Impacts of selective Logging	बिष्णुहरि पौड्याल	बिद्यार्थी	University of Southern Queensland, Australia	विद्यावारिधी	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन ।

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२२३	२०७४/१२/३०	Habitat Suitability Analysis of Wild Water Buffalo in Rapti River Flood Plain of Chitwan National Park	कृपा पोखरेल	बिद्यार्थी	वन विज्ञान अध्ययन संस्थान, पोखरा क्याम्पस	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन ।
२२४	२०७४/१२/३०	Distribution and Habitat preference of Swamp Deer in Bardia National Park	कुश राज गोले	बिद्यार्थी	वन विज्ञान अध्ययन संस्थान, पोखरा क्याम्पस	स्नातक	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
२२५	२०७४/१२/३०	Seeking People Blackbuck Coexistance: Ensuring Long term Viability of Blckbuck Poulatoin in Nepal	अमर कुँवर				श्री कृष्णसार संरक्षणक्षेत्र कार्यालय, खैरापुर, बर्दिया
२२६	२०७५/१/२	Prevalence of Gastrointestinal Parasites in Bluesheep of Dhorpatatn Hunting Reserve, Nepal	राजन किशान	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री ढोरपाटन शिकार आरक्ष, बाग्लुङ
२२८	२०७५/१/३	Distribution and Habitat Preference of Red Panda in Dhorpatan Hunting Reserve	सुमन के.सि.	विद्यार्थी	वन बिज्ञान अध्ययन संस्थान, पोखरा क्याम्पस	स्नातक	श्री ढोरपाटन शिकार आरक्ष, बाग्लुङ
२२९	२०७५/१/३	The Conservation and potential habitat of Himalayan Musk Deer in Langtang National Park	आशिष त्रिपाठी	विद्यार्थी	वन बिज्ञान अध्ययन संस्थान, पोखरा क्याम्पस	स्नातकोत्तर	श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२३०	२०७५/१/३	Assessing the Road kill events of Wildlife by highway traffic in the Banke National Park (BaNP), Nepal	बन्दना राना	विद्यार्थी	वन बिज्ञान अध्ययन संस्थान, पोखरा क्याम्पस	स्नातकोत्तर	श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँक
२३१	२०७५/१/७	Impact of Landscape Features, Crop types and farmers attitudeon Bird communities in Agricultural Lands of lowland Nepal	हेम बहादुर कटुवाल	विद्यार्थी	Xishuangbanna Tropical Botanical Garden, Chinese Academy of Sciences	विद्यावारिधि	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, आधाभार, बारा श्री कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुशाहा, सुनसरी
२३२	२०७५/१/९	Invasive Plant Species Diversity in Shivapuri Nagarnun National Park	रुबिनाकार्की	विद्यार्थी	Golden Gate International College	स्नातक	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
२३३	२०७५/१/१०	Adaptive Resources Management in a Landscape in a transit	डा. ओमकार जोशी	ब्ककष्कतबलत एचयाभककयच	Oklahoma State University		श्री सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सोलुखुम्बु
२३४	२०७५/१/१०	Status, Habitat preference and threats to Musk Deer in Rara National Park	लोकेन्द्र अधिकारी	विद्यार्थी	वन बिज्ञान अध्ययन संस्थान, पोखरा क्याम्पस	स्नातकोत्तर	श्री रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, हुटु, मुगु

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२३५	२०७५/१/१०	An asseesssment of Deadwood from Biodiversity and carbon perspective from Banke National park	आशिष तिवारी	विद्यार्थी	वन बिज्ञान अध्ययन संस्थान, पोखरा क्याम्पस	स्नातकोत्तर	श्री बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ओभरी, बाँक
२३६	२०७५/०१/१०	Mapping vegetation biomass and species diversity in Himalayan forests in Nepal using Unmanned Aerial Vehicles (UAV)	भरतबाबु श्रेष्ठ				श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र आयोजना, हरियोखर्क, पोखरा
२३७	२०७५/१/११	population abundance and phylogenetic status of Chinese pangolin (Manis pentadactyla) in Kathmandu Valley	डा. नारायण प्रसाद कोजु	अनुसन्धानकर्ता	Pokhara University/ Nepal Engineering college	संस्थागत	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानी मुहान, काठमाडौं
२३८	२०७५/१/११	Assessing Patterens of Human-Wildlife Conflict with Regards to Compensation Perception in Chitwan National Park, Nepal	John Lhomi Nuppa	बिधार्थी	Institute of Forestry, Pokhara Campus, Pokhara	स्नातक	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
२३९	२०७५/१/१२	Distribution and Habitat Preference of Red panda in Dhorpatan Hunting Reserve	सुमन के.सी.	बिधार्थी	Institute of Forestry, Pokhara Campus, Pokhara	स्नातक	श्री ढोरपाटन शिकार आरक्ष कार्यालय, बागलुङ ।

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२४०	२०७५/१/१२	Habitat features associated with Pangolin distribution in Shivapuri Nagarjun National Park	नबिन पौडेल	बिधार्थी	Tri- Chandra College	स्नातक	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ
२४१	२०७५/१/१३	Assessment of Human-Elephant Conflict in Koshi-Tappu Wildlife Reserve, Nepal	भोजराज पन्त	बिधार्थी	त्रिभुवन बिश्वबिद्यालय, काठमाडौँ फरेस्ट्री कलेज	स्नातकोत्तर	श्री कोशी टप्पु बन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, कुसाहा, सुनसरी
२४२	२०७५/१/१३	Food and Feeding habits of Himalayan goral (Naemorhedus goral) in Api-Nampa Conservation Area, Nepal	भुवनसिंह बिष्ट	बिधार्थी	Institute of Forestry, Pokhara Campus, Pokhara		श्री अपीनम्पा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, दार्चुला
२४३	२०७५/०१/१३	Conservation of Re introduced Blackbuck (Antelope cervicapra) in Shuklaphanta National Park Nepal	लता पन्त	विद्यार्थी	सिद्दनाथ बिज्ञान क्याम्पस	स्नातक	श्री शुक्लाफांटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगांउ, कंचनपुर
२४४	२०७५/०१/१३	Living With Crocodiles: Crocodiles in Urban fringes around Shuklaphant National Park, Nepal	सुरज बराल	अनुसंधानकर्ता	साना स्तनधारी प्राणी संरक्षण तथा अनुसन्धान फाउन्डेसन	राष्ट्रिय	श्री शुक्लाफांटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगांउ, कंचनपुर
२४५	२०७५/१/१४	Food affections in captive/working Asian elephants engaged in tourism & wildlife patrolling duties in Nepal	बबल ठाकुर	बिधार्थी	कृषि तथा वन विश्वबिद्यालय	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२४६	२०७५/०१/१६	Seasonal Habitat Use Patern of Himalayan Black Bear and Focusing Conservation Outreach Program for Forest Department Community	कौशल यादव	संरक्षण अधिकृत	Friends of Nature (प्रकृतिका साथीहरू)	अन्य	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र आयोजना, हरियोखर्क, पोखरा
२४७	२०७५/१/२०	Distribution Occupancy, potential suitable habitat and conservation of reintroduced Himalayan Wolf (Canis lupus chanco in Annapurna Conservation Area, Nepal	देव बहादुर राना	बिधार्थी	त्रिभुवन बिश्वबिद्यालय, काठमाडौं फरेस्ट्री कलेज	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा
२४८	२०७५/१/२०	Conservation status of black buck in Black buck conservation Area, Khairapur, Bardiya	समिक्षा खनाल	बिधार्थी	Golden IntÚl College	स्नातक	श्री कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र, बर्दिया
२४९	२०७५/०१/२१	Preparation of geomorphological and geological map of Khumbu area for establishment of teaching technique in field of the High Himalyan	अनन्त प्रसाद गजुरेल	स.प्राध्यय़ापक	Trichandra M. Campus		श्री सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, नाम्चेबजार, सोलुखुम्बु
२५०	२०७५/०१/२५	Assessment of the Breeding Success of Himalayan Griffon (Gyps himslsyensis) In Upper Mustang, Nepal	कोपिला वाग्ले	विद्यार्थी	Central Departmant of Environment Science	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२५१	२०७५/१/२५	Conduct survey for the collection of data and information in and around park areas for the watershed profile development process by USAID paani program	अन्जना शाक्य	Capacity building and Higher education specialist	USAID Paani Program		श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय,ठाकुरद्वारा, बर्दिया श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय,मझगाउँ, कन्चनपुर श्री रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, हुटु, मुगु र शे-फोक्सुन्ड़ो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सुलिगाड, डोल्पा खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, खप्तड, बाजुरा
२५२	२०७५/१/२५	Understanding human-tiger interactions:implication for human-tiger conflict mitigation in Chitwan National Park	डोल राज थनेत	उप-प्राध्यापक	वन विज्ञान अध्ययन संस्थान, हेटौडा क्याम्पस	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
२५३	२०७५/०१/२६	Geospatial analysis of Greater one-horned Rhino habitat using MAXENT model	संजीप पुन	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
२५४	२०७५/०१/२७	Status of, and conservation approach to, the Ganges River dolphin (platanista gangetica) in Narayani river, Chitwan National Park, Nepal	पुजन प्रसाद अधिकारी	अनुसन्धानकर्ता		व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२५५	२०७५/२/२	Water Quality and Response of Macro-invertebrates to damming during wet season in Bagmati River at Sundarijal, Kathmandu	सन्जु बन्जारा	विद्यार्थी	जेभियर इन्टर नेसनल कलेज	स्नातक	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौं
२५६	२०७५/०२/०२	Assessing the population status distribution and habitat spreference of four-horn antelope (tetracerus quardicornis) in Parsa National Park, Nepal	राजन बुडा	विद्यार्थी	Technical University of Dresden	स्नातकोत्तर	श्री पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, आधाभार, बारा
२५७	२०७५/०२/०४	Conservation of Clouded Leopard in Hugu-Kori landscape, Nepal	यादव प्रसाद घिमिरे	अनुसन्धानकर्ता	Friends of Nature	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
२५८	२०७५/२/९	A study on Vulture Restaurant and their benefit to local people	सांगे ओंग्मु शेर्पा	विद्यार्थी	नेशनल कलेज	स्नातक	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
२५९	२०७५/२/१०	Environmental and Social Impact of Yarsagumba harvesting in Rural Alpine Region of Nepal	जोशुवा राई	विद्यार्थी	University of Illinois Springfield, USA	स्नातकोत्तर	श्री गौरीशंकर संरक्षणक्षेत्र कार्यालय, लादुक, दोलखा
२६०	२०७५/२/१०	Succession Pattern along Glaciers Forelands of Annapurna Region, Nepal	खगराज घिमिरे	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वनस्पति शास्त्र केन्द्रीय बिज्ञान	विद्यावारिधि	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२६१	२०७५/२/१०	Identification of ecosystem services in Shuklaphanta National Park Area	किशोर कुमार बोहरा	विद्यार्थी	नेशनल कलेज	स्नातक	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कन्चनपुर
२६२	२०७५/२/१०	River health and Biodiversity Profilling in the Karnali Watersheds: Implications to Basin Planning and Sustainable water Resource Management in the Western Nepal	रामदेवी तचामो शाह	अनुसन्धानकर्ता	काठमाडौँ विश्वविद्यालय		श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
२६३	२०७५/२/१०	Ethnobotanical study and Bio-chemical activities analysis of Selective High Profile Medicinal Plants of Ramechhap District Nepal	सुमन प्रकाश प्रधान	विद्यार्थी	काठमाडौँ विश्वविद्यालय	स्नातक	श्री गौरीशंकर संरक्षणक्षेत्र कार्यालय, लादुक, दोलखा
२६४	२०७५/२/११	An assessment of plant diversity(A case study from Parche of Madi Rural Municipality, Kaski)	सविता थापा	विद्यार्थी	वन बिज्ञान अध्ययन संस्थान, पोखरा क्याम्पस	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा
२६५	२०७५/२/११	Prevalence of Gastrointestinal Parasites in Barking Deer in Shivapuri Nagarjun National Park	सरोज थापा	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२६६	२०७५/२/११	Mountain Livelihoods and adaptation strategies in response to global change: a case study of Upper Mustang in Nepal	सन्देश श्रेष्ठ	विद्यार्थी	University of Maine, USA	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा
२६७	२०७५/२/१३	Impact assessment of Wildlife Victims due to Human-Wildlife Conflicts: A case study of Chitwan National Park	सुजाता कार्की	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, Master in Social Work Programme	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन
२६८	२०७५/२/१४	Exploratory survey to understand national status of Snow Leopard Poaching and Illegal trade	विकल दाहाल		SMART Pvt= Ltd		श्री लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, धुन्चे, रसुवा र श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा श्री अपिनम्पा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, खलंगा, दार्चुला र कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, लेलेप, ताप्लेजुङ श्री मनास्लु संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, गोरखार श्री गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, लादुक, दोलखा
२६९	२०७५/२/१४	Status, Distribution Pattern and Conservation threats of Fishing Cat in Shuklaphanta National Park, Kanchanpur	भारतराज जोशी	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिभाग	स्नातकोत्तर	श्री शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, मझगाउँ, कन्चनपुर

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२७०	२०७५/२/१७	Documentation of Plant Biodiversity and related Traditional Knowledge in Parche VDC, Kaski district	ध्रुब खकुरेल	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वनस्पति शास्त्र केन्द्रीय बिज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, हरियोखर्क, पोखरा
२७१	२०७५/२/१७	Distribution mapping and impact assessment of invasive plant species in Bardia National Park	सुनिता भट्ट	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वनस्पति शास्त्र केन्द्रीय बिज्ञान	स्नातकोत्तर	श्री बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, ठाकुरद्वारा, बर्दिया
२७२	२०७५/०२/१८	Documentation of Plant Biodiversity and related traditional knowledge in Lwangghalel	बिजय खड्का	विद्यार्थी	Central Departmant of Botany	स्नातकोत्तर	श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
२७३	२०७५/०२/२०	Status and Potential of Ecotourism in Lower Dolpa Region: A case of Shey-Phoksundo & Dho	सुचन बुढा	विद्यार्थी	Golden Gate IntÚl College	स्नातकोत्तर	श्री शेफोक्सुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, डोल्पा
२७४	२०७५/०२/२२	Bumblebees (Bombud spp) In-situ Conservation at Kthmandu Valley and surrounding regions, central Nepal through blend of Research and Empowering Citizen Scientists	बिनिता पाण्डे	अनुसन्धानकर्ता	RESOURCES HIMALAYA FOUNDATION	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२७५	२०७५/०२/२२	Response of Pinus wallichiana to climate variability (A case study on Impact of Climate Change on Forest from Manasalu Conservation Area of Western Nepal)	जिसन कार्की	विद्यार्थी	Institute of Forestry	स्नातकोत्तर	श्री मनास्लु संरक्षण क्षेत्र कार्यलय, गोरखा
२७६	२०७५/०२/२३	Shivapuri Watershed management :- A Case Study	गौरव पाण्डे	विद्यार्थी	National College	स्नातक तह	श्री शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौं
२७७	२०७५/०२/३१	Distribution and abundance of prey species of snow leopard in Makalu Barun National, Park, Sankhuwasabha, Nepal	दिपा पुन	विद्यार्थी	Central Deapartment of zoology (TU)	स्नातकोत्तर	श्री मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सेढुवा, संखुवासभा
२७८	२०७५/०२/३१	Habitat Preference and population distribution of snow leopard in Makalu Barun National Park, Sankhuwasabha, Nepal	नरेश पाण्डेय	विद्यार्थी	Central Deapartment of zoology (TU)	स्नातकोत्तर	श्री मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सेढुवा, संखुवासभा
२७९	२०७५/०३/०४	Ghariyal (Gavialis gangeticus) Conservation Initiative in the River System of Chitwan National Park, Nepal	डोल राज थनेत	अनुसन्धानकर्ता	Institute of Forestry	व्यक्तिगत अनुसन्धान	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा, चितवन

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२८०	२०७५/०३/०४	Biodiversity Profile Preparation of Narchyang vicinities of Annapurna Conservation Area	कमल मादेन	टिम लिडर	इनर्जी रिसोर्सेज एण्डसोलुसन्स प्रा. लि.		श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, पोखरा, कास्की
२८१	२०७५/०३/०५	Characterizing Canine Distemper Virus (CDV) through non-invasive sampling of street dogs and wildlife in Bhaktapur, Nepal: A pilot study	दिवेस कर्मचार्य	निर्देशक	Center for Molecular Dynamics Nepal		राष्ट्रिय प्राणीउद्यान भक्तपुर
२८२	२०७५/३/११	Spatial Distribution and Diversity of Bumblebees(Bombus spp.) along Koshi and Karnali River Basins of Nepal)	किशोर चन्द्र घिमिरे	विद्यार्थी	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, प्राणी शास्त्र केन्द्रीय बिभाग	विद्यावारिधि	श्री रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, हुटु, मुगु र श्री सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, नाम्चेबजार, सोलुखुम्बु शे-फोक्सुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, सुलिगाड, डोल्पा श्री कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, लेलेप, ताप्लेजुङ
२८३	२०७५/०३/१९	Impact of the human activities on wildlife tourism	रेबिका परियार	विद्यार्थी	National College	स्नातक तह	श्री शिवपुरी नागर्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पानीमुहान, काठमाडौँ

SN	Current Date	Research Topic	Name	Designation	Organization Name	Research Level	Study Area
२८४	२०७५/०३/१९	Tuberculosis in Asian Elephant: A one Health Perspective	राजेश मान राजभण्डारी	विद्यार्थी	University of PORTO	पिएचडी	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यलय, कसरा, चितवन
२८५	२०७५/०३/२६	Study on long term growth response of *Toona Ciliata* with climate variability using multiproxy tree ring data	विमल शर्मा	विद्यार्थी	XTBG-Chinese Academy of sciences	पिएचडी	श्री पर्सा रा. नि., बारा, श्री चितवन रा. नि., चितवन, श्री बर्दिया रा. नि., बर्दिया, श्री बाँके रा. नि., बाँके, श्री शुक्लाफाँटा रा.नि., कंचनपुर, श्री शिवपुरी नागार्जुन रा. नि., काठमाडौँ, श्री लामटाङ रा. नि., धुन्चे, रसुवा, श्री शे-फोक्सुण्डो रा. नि, डोल्पा, श्री सगरमाथा रा. नि, नाम्चेबजार, सोलुखुम्बु, श्री खप्तड रा. नि, बाजुरा, श्री मकालु वरुण रा. नि, संखुवासभा, श्री रारा रा. नि, मुगु, श्री मनास्लु संरक्षण क्षेत्र, गोरखा, श्री अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र आयोजना, पोखरा, कास्की, श्री कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र, ताप्लेजुंग, श्री कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र, बर्दिया, श्री गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र, दोलखा, श्री अपिनम्पा संरक्षण क्षेत्र, खलंगा, दार्चुला, श्री ढोरपाटन शिकार आरक्ष, बागलुंग, श्री कोशीटप्पु बन्यजन्तु आरक्ष, कुशाहा, सुनसरी
२८६	२०७५/०३/२६	Floral Diversity Along Habitat Variation In Bishazari Lake, Chitwan	दीपा रोका	विद्यार्थी	Tribhuvan University	स्नातकोत्तर	श्री चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा, चितवन

अनुसूची-२१.१: राष्ट्रिय बाघ संरक्षण समिति, नेपालको सांगठनिक संरचना

क्र.सं.	पदाधिकारी	पद
१	प्रधानमन्त्री	अध्यक्ष
२	मन्त्री, गृह मन्त्रालय	सदस्य
३	मन्त्री, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
४	मन्त्री, जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालय	सदस्य
५	मन्त्री, रक्षा मन्त्रालय	सदस्य
६	मन्त्री, कानून तथा न्याय मन्त्रालय	सदस्य
७	मन्त्री, वन तथा भू- संरक्षण मन्त्रालय	सदस्य
८	नेपाल सरकारको मुख्य सचिव	सदस्य
९	समितिले छनौट गरेका राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रका बाघ तथा बाघको पारि स्थिकीय प्रणाली सम्बन्धी लब्ध प्रतिष्ठित विशेषज्ञहरु, २ जना	सदस्य
१०	समितिले छनौट गरेका राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रबाट नेपालमा बाघ संरक्षण सम्बन्धमा सहयोग गर्ने निकायका उच्च स्तरका प्रतिनिधि, १ जना	सदस्य
११.	सचिव, वन तथा भू- संरक्षण मन्त्रालय	सदस्य सचिव

अनुसूची-२१.२: राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समितिको सांगठनिक संरचना

सि.नं.	पदाधिकारी	पद
१	मन्त्री, वन तथा भू- संरक्षण मन्त्रालय	अध्यक्ष
२	सचिव, गृह मन्त्रालय	सदस्य
३	सचिव, रक्षा मन्त्रालय	सदस्य
४	सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
५	सचिव, कानुन तथा न्याय मन्त्रालय	सदस्य
६	सचिव, वन तथा भू- संरक्षण मन्त्रालय	सदस्य
७	प्रधानसेनापति, नेपाली सेना	सदस्य
८	महानिरीक्षक, नेपाल प्रहरी	सदस्य
९	महानिरीक्षक, सशस्त्र प्रहरी	सदस्य
१०	प्रमुख, राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग	सदस्य
११	महानिर्देशक, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	सदस्य-सचिव

अनुसूची-२१.३: केन्द्रियस्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको सांगठनिक संरचना

सि.नं.	पदाधिकारी	पद
१	महानिर्देशक, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	संयोजक
२	महानिर्देशक, वन विभाग	सदस्य
३	महानिर्देशक, भन्सार विभाग	सदस्य
४	सहायक रथी, नेपाली सेना	सदस्य
५	नायव महानिरीक्षक, केन्द्रिय अनुसन्धान व्यूरो, नेपाल प्रहरी	सदस्य
६	नायव महानिरीक्षक, सशस्त्र प्रहरी	सदस्य
७	अनुसन्धान निर्देशक, राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग	सदस्य
८	नेपालमा वन्यजन्तु संरक्षणमा कार्यरत गैर सरकारी संस्थाका प्रतिनिधि दुई	सदस्य
९	उपमहानिर्देशक, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	सदस्य सचिव

अनुसूची-२१.४ : राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समितिको पाँचौं र छैठौं बैठकका निर्णयहरु

पाँचौं बैठकका निर्णयहरु

निर्णय १

राष्ट्रिय अनुसनधान विभाग, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल, नेपाली सेना र भन्सार विभागका फिल्ड स्तर र सीमा क्षेत्रमा कार्यरत कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्न वन्यजन्तुका अंङ्गको पहिचान गर्न सक्ने कार्यक्रमहरु तयार गरी संचालन गर्नको लागि केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईलाई निर्देशन दिने ।

निर्णय २

राष्ट्रिय अनुसनधान विभाग, नेपाल प्रहरी तथा सशस्त्र प्रहरी वल नेपालको सेवा कालीन तालिममा वन्यजन्तुको अपराध सम्बन्धी बिषयवस्तु समावेश गराई लागु गर्ने व्यवस्था गर्ने ।

निर्णय ३

नेपाली सेनाले स्थायी कार्य संचालन विधि, २०६७ को आधारमा कार्य गर्दै आएकोमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐनको पाँचौं संशोधनको दफा ३ को उपदफा ख को (१) अनुसार राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र वा मध्यवर्ती क्षेत्रको सुरक्षाका लागि नेपाल सरकारले आवश्यक व्यवस्था मिलाउने छ भन्ने दफा थप गरिएको र सोही अनुसार हुने गरी नियमावलीमा समेत संशोधन गरी एउटा छुट्टै कार्यविधि बनाएर सोही बमोजिम नेपाली सेनालाई सुरक्षाको जिम्मेबारी सुम्पन मन्त्रिपरिषद्मा प्रस्ताव पेश गर्नुपर्ने ।

निर्णय ४

वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण एवं न्युनिकरणका लागि आगामी आर्थिक बर्षदेखि जनचेतना अभिवृद्धिका कार्यक्रम वृहत रुपमा संचालन गर्न वन विभाग तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागलाई निर्देशन दिने ।

निर्णय ५

भन्सार विभाग अन्तर्गत रहेका कार्यालयहरुलाई वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण गर्नका लागि जिवित वन्यजन्तु तथा तिनका अङ्ग प्रत्यङ्ग सम्बन्धमा बिशेष संवेदनशील भएर जाँचबुझ गर्ने र कुनै द्विविधा भएमा सम्बन्धित निकायहरुसँग समन्वय गर्न भन्सार विभागलाई निर्देशन दिने ।

निर्णय ६

हात्तीको पुच्छरको रौंबाट बनेको वाला पूनः प्रचलनमा आएको यदाकदा देखिएकोले त्यसलाई निरुत्साहित तथा नियन्त्रण गर्नका लागि राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल, अर्थ मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय, रक्षा मन्त्रालय, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय तथा वन तथा वातावरण मन्त्रालयले आफ्ना मातहतका कार्यालयलाई निर्देशन दिन अनुरोध गर्ने ।

निर्णय ७

वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण गर्नका लागि आर्थिक श्रोत तथा साधनको अभाव महशुस भएकोले आगामी आर्थिक वर्षदेखि थप बजेट विनियोजनका लागि अर्थ मन्त्रालयसँग अनुरोध गर्ने ।

छैठौं बैठकका निर्णयहरु

निर्णय १

संरक्षित क्षेत्रको सुरक्षार्थ तैनाथ रहेका नेपाली सेना वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी बिशेष काम कारवाहीका लागि संरक्षित क्षेत्रभन्दा बाहिर समेत आवश्यकता अनुसार परिचालन गर्न र वन्यजन्तु अपराधका अभियुक्तहरुलाई जिल्ला अदालत समक्ष पेश गर्न नेपाली सेनाको थप जिम्मेबारी सम्बन्धमा तयार पारिएको प्रस्तावमा थप छलफल गरी निर्णयका लागि नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्ने ।

निर्णय २

नेपाली सेना, राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग, नेपाल प्रहरी तथा सशस्त्र प्रहरी वललाई वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण तथा वन्यजन्तुका अंङ्ग प्रत्यंङ्ग पहिचान सम्बन्धी थप तालिम प्रदान गरी अपराध नियन्त्रणमा खटिने सुरक्षाकर्मीको क्षमता अभिवृद्धि गर्न केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईलाई निर्देशन दिने ।

निर्णय ३

आगामी दिनमा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रणका कार्यलाई अझ सशक्त रुपमा अगाडि बढाउनका लागि सम्बन्धित सम्पूर्ण केन्द्रीय स्तर तथा जिल्ला स्तरका सरोकारवाला निकायहरु बीच अझ बढी समन्वयका साथ अगाडि बढ्न निर्देशन दिने ।

निर्णय ४

नेपालको हिमाली तथा उच्च पहाडी क्षेत्रमा भइरहेको वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अवैध चोरी निकासीलाई नियन्त्रण गर्न सुरक्षा सतर्कता अपनाउने लगायत सुरक्षा निकायको निगरानीलाई अझ व्यापक बनाउनको लागि हिमाली तथा पहाडी क्षेत्रमा खटिएका सम्बन्धित सुरक्षा निकायका गण/गुल्म/सुरक्षा चौकी/सुरक्षापोष्ट/वोर्डर आउट पोष्टलाई निर्देशन दिने ।

निर्णय ५

वन्यजन्तुको अपराधलाई नियन्त्रण एवं न्युनिकरण गर्न केन्द्रीय स्तरका विभिन्न सरोकारवाला निकायहरु बीचको समन्वयलाई अझ थप प्रभावकारी बनाउनका लागि गठित केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईमा राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालालाई आमन्त्रित सदस्यका रुपमा समावेश गराउन केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईलाई निर्देशन दिने ।

निर्णय ६

संरक्षित क्षेत्रभित्र र आसपासका राजमार्ग, सडक तथा सिंचाईको नहरको कारणले भइरहेको वन्यजन्तुको क्षतिलाई न्युनिकरण गर्नको लागि आगामी दिनमा वन्यजन्तु मैत्री भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्न सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरुबीच सूचनाको आदान प्रदान गरी थप समन्वयात्मक रुपमा अगाडि बढ्न निर्देशन दिने ।

निर्णय ७

अति जोखिमयुक्त परिस्थितिमा जैविक विविधता तथा वन्यजन्तुको संरक्षणमा खटिने राष्ट्रसेवक कर्मचारी तथा नेपाली सेनाको मनोवललाई उच्च बनाई राख्नको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा प्राप्त प्रस्ताव माथि पूनः छलफल गरी नेपाल सरकार समक्ष स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने तर्फ कारवाही अगाडि बढाउने ।

अनुसूची- २१.५ : केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको बाह्रौं र तेह्रौं बैठकका निर्णयहरु

बाह्रौं बैठकका निर्णयहरु

निर्णय १

वन र वन्यजन्तु अपराधका घटना न्युनिकरण एवं नियन्त्रणका लागि गरिएका कार्यहरुको प्रतिवेदन मासिक रुपमा केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको सचिवालयमा पेश गर्न इकाईमा रहेका सबै सदस्य संस्थालाई अनुरोध गर्ने । सचिवालयमा प्राप्त भएका प्रतिवेदनको संश्लेषण एवं बिश्लेषण गरी सचिवालयले इकाईको बैंठकमा पेश गर्ने ।

निर्णय २

वन्यजन्तु अपराधमा संलग्न भई फरार प्रतिवादी कायम भएका व्यक्तिहरुको तथ्याङ्क संरक्षित क्षेत्रहरुको हकमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागले र जिल्ला वन कार्यालयहरुको हकमा वन विभागले अद्यावधिक गरी इकाईको सचिवालय मार्फत नेपाल प्रहरीमा भएको Central Database System मा Link गरी फरार अपराधीहरुलाई वैदेशिक यात्रामा रोक लगाउने । उक्त कार्यका लागि सबै सरोकारवाला निकायहरु बिच आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

निर्णय ३

वन्यजन्त' र वनस्पति अपराध नियन्त्रणमा संलग्न भन्सार लगायतका निजामती तथा सुरक्षा तर्फका कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्न सचिवालयले आफ्नो बार्षिक कार्यक्रममा समावेश गर्ने । साथै सम्बन्धित संस्थाहरुमा Training For Trainer (TOT) लगायतका कार्यक्रमहरु संचालन गरी वृहत रुपमा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने । उक्त कार्यको लागि आवश्यक पर्ने श्रोत नेपाल सरकार र संरक्षण साझेदार संस्थाबाट उपलब्ध गराउने ।

निर्णय ४

वन्यजन्तु अपराधमा संलग्न व्यक्तिहरुबाट हालसालै त्रिभुवन अन्तराष्ट्रिय विमानस्थलको बाटो प्रयोग गरी विदेशबाट नेपालमा जिवितै चिम्पाञ्जी, बाँदर लगायतका जिवित चराहरु पक्राउ गरी अनुसन्धानको लागि जिल्ला वन कार्यालय, काठमाण्डौंमा रहेको घटनाको सन्दर्भमा हालसम्म भए गरेका प्रगतिहरु राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समितिको आगामी बैंठकमा प्रस्तुत गर्ने ।

निर्णय ५

उपरोक्त अन्तरदेशिय वन्यजन्तु अपराध सम्बन्धी सम्बन्धित Airlines र तत्काल ट्रान्जिट देशलाई कुटनीतिक नियोग मार्फत पत्राचार गरी जानकारी गराउने र आगामी दिनमा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण गर्न सहयोग र समन्वय गर्न समेत अनुरोध गर्ने ।

निर्णय ६

अवैध रुपमा वन्यजन्तु र वनस्पतिका आखेटोपहारहरु तेस्रो मुलुकबाट नेपाल ल्याउन र नेपालबाट विदेश लैजान बढ्दो मात्रामा त्रिभुवन अन्तराष्ट्रिय विमानस्थलको बाटो प्रयोग गरेको पाइएकोले सो कार्यहरु नियन्त्रण गर्न भन्सार विभागबाट बिशेष पहल गर्न अनुरोध गर्ने । साथै वन्यजन्त' र वनस्पतिहरुको अवैध व्यापार नियन्त्रण गर्न नेपालमा रहेका भन्सारमा विशेष निगरानीका साथ चेकजाँच गर्न भन्सार विभाग, सशस्त्र प्रहरी वल, नेपाल प्रहरीले मातहतका कार्यालयलाई निर्देशन दिन अनुरोध गर्ने ।

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका महानिर्देशकज्यूको संयोजकत्वमा मिति २०७५।२।२३ गते बसेको केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको तेह्रौं बैठकले गरेका निर्णयहरुः

तेह्रौं बैठकका निर्णयहरु

निर्णय १

वन्यजन्तु अपराध न्य'निकरण गर्नको लागि गठन भएका जिल्ला स्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको प्रभावकारी परिचालनको लागि केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईले आवश्यक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने ।

निर्णय २

वन्यजन्तु अपराध न्युनिकरणको कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन केन्द्रीय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईमा हुलाक सेवा विभागका महानिर्देशक, नागरिक उड्डयन प्राधिकरणका महानिर्देशक र Airlines Operating Committee का प्रमुखलाई आमन्त्रित सदस्यको रुपमा समावेश गर्ने ।

निर्णय ३

वन्यजन्तु तथा वन सम्बन्धी अपराध न्युनिकरणको कार्यमा थप टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले सरक्षित क्षेत्रहरुको हकमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागले तथा जिल्ला वन कार्यालयको हकमा वन विभागले वन्यजन्तु तथा वन सम्बन्धी अपराधमा मुद्दा चलेका व्यक्तिहरुको विवरण अनिवार्य रुपमा सम्पत्ति शुद्धिकरण अनुसन्धान विभागमा पठाउने ।

निर्णय ४

नेपालबाट अन्य मुलुकमा निकासी हुने तथा अन्य मुलुकबाट नेपालमा पैठारी गर्न निषेधित वन्यजन्तुहरुको नामावली राजपत्रमा समावेश गर्नको लागि चाहिने आवश्यक सूचना राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागले श्री वन तथा वातावरण मन्त्रालयलाई उपलब्ध गराउने ।

निर्णय ५

अपिनाम्पा संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, दार्चुलाको मिति २०७५/१/३० गतेको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको अठारौं बैठकको निर्णय अनुसार सो संरक्षण क्षेत्रको सुरक्षार्थ नेपाली सेनाको एक टुकडी तैनाथ गर्ने समबन्धमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, दार्चुला मार्फत नेपाल सरकार समक्ष अनुरोध गर्ने भनी निर्णय भई आएकोले सो सम्बन्धमा आजको यस बैठकमा समेत छलफल गरियो ।

अनुसूची-२२: नेपालका संरक्षित क्षेत्रहरू

क्र.सं.	राष्ट्रिय निकुञ्ज	घोषित वर्ष (सन्)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
१.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९७३	९५२.६३
२.	लामटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९७६	१७१०
३.	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९७६	११४८
४.	रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९७६	१०६
५.	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९७६	९६८
६.	शे-फोक्सुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९८४	३५५५
७.	खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९८४	२२५
८.	मकालु वरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९१	१५००
९.	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	२००२	१५९
१०.	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१०	५५०
११	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१७	३०५
१२	पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१७	६२७.३९
	जम्मा		**११८०६.०२**

क्र.सं.	वन्यजन्तु आरक्ष	घोषित वर्ष (सन्)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
१.	कोशी टप्पु वन्यजन्तु आरक्ष	१९७६	१७५
	जम्मा		१७५

क्र.सं.	शिकार आरक्ष	घोषित वर्ष (सन्)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
१.	ढोरपाटन शिकार आरक्ष	१९८७	१३२५
	जम्मा		१३२५

क्र.सं.	संरक्षण क्षेत्र	घोषित वर्ष (सन्)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
१.	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	१९९२	७६२९
२.	कञ्चनजङ्घा संरक्षण क्षेत्र	१९९७	२०३५
३.	मनास्लु संरक्षण क्षेत्र	१९९८	१६६३
४.	कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र	२००९	१६.९५

क्र.सं.	संरक्षण क्षेत्र	घोषित वर्ष (सन्)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
५.	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	२०१०	२१७९
६.	अपि-नाम्पा संरक्षण क्षेत्र	२०१०	१९०३
	जम्मा		१५४२५.९५

क्र.सं.	मध्यवर्ती क्षेत्र	घोषित वर्ष (सन्)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
१.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९६	७२९.३७
२.	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९६	५०७
३.	लामटाङ्ग राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९८	४२०
४.	शे-फोक्सुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९८	१३४९
५.	मकालु वरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज	१९९९	८३०
६.	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज	२००२	२७५
७.	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज	८२०१७	२४३.५
८.	कोशीटप्पू वन्यजन्तु आरक्ष	२००४	१७३
९.	पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज	८२०१७	२८५.३
१०.	रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज	२००६	१९८
११.	खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज	२००६	२२५
१२.	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१०	३४३
१३.	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१६	११८.६१
जम्मा			**५,६८७.७८**
कूल जम्मा क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)			**३४,४१९.७५**

अनुसूची-२३: विभागमा कार्यरत कर्मचारीहरुको नामावली

क्र.सं.	पद	नाम, थर	मोवाइल नं.	कैफियत
१	महानिर्देशक	श्री मन बहादुर खड्का	९८५१२११२१०	
२	उप-महानिर्देशक	श्री गोपाल प्रकाश भट्टराई	९८५१००४५०१	
३	उप-महानिर्देशक	श्री रामचन्द्र कँडेल	९८४१२५०२२०	
४	व्यवस्थापन अधिकृत	श्री श्याम कुमार शाह	९८४२०८५८८४	
५	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन अधिकृत	श्री भूमिराज उपाध्याय	९८६४३३३४२१	
६	योजना अधिकृत	श्री विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ	९८५११६०६७८	
७	इकोलोजिष्ट	श्री हरिभद्र आचार्य	९८४००५८२९२	
८	संरक्षण शिक्षा अधिकृत	श्री विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ	९८५११६०६७८	
९	अनुसन्धान अधिकृत	श्री कमल जंग कुँवर	९८४१८८३९७५	
१०	उप-सचिव (लेखा)	श्री जयराज अवस्थी	९८५११९१५२७	
११	उप-सचिव (प्र.)	श्री अर्जुन गौतम	९८४१२४५५२३	
१२	लेखा अधिकृत	श्री तीर्थराज पोखरेल	९८५२६६०५७३	
१३	शाखा अधिकृत	श्री विमला भुसाल	९८४१९८४०४२	
१४	स. व्यवस्थापन अधिकृत	श्री नुरेन्द्र अर्याल	९८५७०३८५२२	
१५	स. संरक्षण शिक्षा अधिकृत	श्री भोजराज पन्थ	९८४९६८३८९५	
१६	स. अनुगमन तथा मू. अधिकृत	श्री मानबहादुर खड्का	९८६२६८३१०७	
१७	स. इकोलोजिष्ट	श्री हेमराज आचार्य	९८४५३४८५७५	
१८	स. अनुसन्धान अधिकृत	श्री रुपक महर्जन	९८५१२१२३३१	
१९	स. इकोलोजिष्ट	श्री भुपेन्द्र प्रसाद यादव	९८४१५०७९९२	
२०	कानून अधिकृत	श्री देव बहादुर तामाङ	९८४२०२९७५४	
२१	कम्प्युटर अधिकृत	श्री रविन्द्र कार्की	९८४१३९२९६७	
२२	कम्प्युटर अधिकृत	श्री प्रभावादे श्रेष्ठ	९८४१४५४७७४	
२३	कम्प्युटर अधिकृत	श्री चतुरलाल श्रेष्ठ	९८४१८०६२६७	
२४	सहायक योजना अधिकृत	श्री रीति आचार्य	९८४६०५३५००	

क्र.सं.	पद	नाम, थर	मोवाइल नं.	कैफियत
२५	शाखा अधिकृत	श्री खुमलाल भण्डारी	९८४७०७५१२४	
२६	नायव सुव्वा	श्री रामकाजी खत्री	९७५३००४५२८	
२७	नायव सुव्वा	श्री राज कुमार सुवेदी	९८४१७५५१८५	
२८	नायव सुव्वा	श्री दिलिप वन	९८४९६७९०९६	
२९	नायव सुव्वा	श्री प्रशन्न सिपखान	९८४१६२१०९३	
३०	लेखापाल	श्री गिता आचार्य	९८५११२१६१८	
३१	रेन्जर	श्री अजय यादव	९८५५०४५७०३	
३२	रेन्जर	श्री सुमन घिमिरे	९८४७९२५५०३	
३३	रेन्जर	श्री प्रमिला न्यौपाने	९८४१७४०९८१	
३४	रेन्जर	श्री सुजिता कुमारी राउत	९८०७८२८८५९	
३५	सव-ईन्जिनियर	श्री योगेन्द्र वस्ताकोटी	९८५११२७०७६	
३६	खरीदार	श्री भगवती सिग्देल	९८४२८९९९९९	
३७	खरीदार	श्री खिमा के.सी.	–	
३८	खरीदार	श्री कीर्तिरमेश जोशी	९८४१७९३९१३	
३९	सि.गे.	श्री जयहरि धिताल	९७४८९०२७६७	
४०	खरिदार	श्री वद्रि प्रताप शाह	९८४९३५००२९	
४१	कार्यालय सहयोगी/चौकिदार	श्री श्याम शरण श्रेष्ठ	९८४९६८०४७१	
४२	कार्यालय सहयोगी	श्री हरिकृष्ण फुयाँल	९८४१७७६९२९	
४३	हलुका सवारी चालक	श्री माधव कुमार डंगोल	९८४१३८००४९	
४४	गेमस्काउट	श्री सुनिल भट्टराई	९८४१५६८७१५	
४५	कार्यालय सहयोगी	धनमाया खत्री	९८४३१६८६१६	करार
४६	कार्यालय सहयोगी	सुशिला बस्नेत	९८४३६०६२१५	करार
४७	कार्यालय सहयोगी	श्री रोशनी नेपाली	९८२३३९८२०८	करार
४८	कार्यालय सहयोगी	श्री सरीता खत्री	९८६८२३८०९९	करार
४९	कार्यालय सहयोगी	श्री मिरा चौलागाईं	९८६०७८३२०३	करार
५०	कार्यालय सहयोगी	श्री विमला शेर्पा	९७४११२१३०९	करार

क्र.सं.	पद	नाम, थर	मोवाइल नं.	कैफियत
५१	ना.सु.	श्री रामशरण अधिकारी	९८०३८२९६६०	करार
५२	पुस्तकालय व्यवस्थापन सहयोगी	श्री निर्मला अधिकारी	९८४९१४७२००	करार
५३	हलका सवारी चालक	श्री सोननाथ कुँवर	९८४३८८२२०६	करार
५४	हलका सवारी चालक	श्री साजन श्रेष्ठ	९८४१९०९१०१	करार
५५	हलका सवारी चालक	श्री भानु रोक्का	९८४०५५१२५१	करार
५६	हलका सवारी चालक	श्री रबिन्द्र महर्जन	९८४१३६४२५७	करार
५७	हलका सवारी चालक	श्री बर्ण गुरौ	९८०३००७७२९	करार

अनुसूची २४: आ.व. २०७४/७५ मा राष्ट्रिय निकुञ्ज/आरक्ष/ संरक्षण क्षेत्रमा दर्ता भएका मुद्दाको बिवरण

पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/ वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैपि(ग्यत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
१			२०७४/१२/०८	अबैध रुपमा निकुञ्जको कोर इलाकाबाट सालको गोलिया काठ चोरी निकासी गरेको	काठ थान ३८	साईकल	थान २०	१			
२			२०७४/०६/३१	अनियमित तारिकाले सालको गोलिया काठ कोर इलाकावाट चोरी गरेको	६.५ इन्चको सालको गोलिया	थान १		१			
३			२०७४/०७/२६	अबैध रुपमा मृत चित्तल ओसार पसार	मृत चित्तल	थान १		४			
४			२०७४/११/०२	साल जातको काठको गोलिया चोरी निकासी	थान १	साइकल	थान १	२	१		

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/ वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैपि(न्यत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
५			२०७४/१२/०७	साल जातको चिरान काठ चोरी निकासी गरेको	बिभिन्न साइजको ६० थान (६६.६५ घनफिट) चिरान काठ	मिनी बस	थान १	५	१		
६			२०७४/१२/०८	सालको सुकेको ढलेको काठ काटी गोलिया बनाएको	५ फिट ८ इन्च को	गिडुवा आरा खुकुरी मोबाइल काठको गोलिया	थान १ थान १, थान १ थान १,	१			
७			२०७४।१२।१३	गाडीको ठक्करबाट चितुवा मारेको		बा.१७ च. ५९४ को मारुती कार, स्पाइस मोबाइल सेट	थान १ थान १	१			
८			२०७५।१।११	लगुना मारेको	थान १, थान २, थान १	नोकिया/ मोबाइल/ चक्कु खुर्पा	थान १/१/१	१	१		

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/ वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैपि(ियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
९			२०७५।२।१०	विना अनुमति निकुञ्ज प्रवेश गरेको	२, थान २, २ ग्राम, थान १	बन्चरो /टर्चलाइट / गाँजा करिब/ चिलम	थान २/२/२ ग्राम/१	२			
१०			२०७५।२।२२	सालको काठ चोरी निकासी	विभिन्न साइजको गोलिया काठ		थान-५	१			

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/ वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद वोझ वाहकको		प्रतिवादी		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
१	२०७४।३।२३	मनहरी	२०७४।४।३	माछा	२५ के.जी.			२			
२	२०७४।४।६	मनहरी	२०७४।४।१७					३			
३	२०७४।४।८	मनहरी	२०७४।४।१९	माछा	२० के.जी.			७			
४	२०७४।५।७	कावासोती	२०७४।५।२३	काठ (साल)	गोलिया ९ थान			२	१		
५	२०७४।६।१	राप्ती न.पा. वडा नं १	२०७४।६।६	माछा	५ के.जी.			२			

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद वोझ वाहकको		प्रतिवादी		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
६	२०७४।६।२६	मेघौली	२०७४।७।१	माछा	१.५ के.जी.			१			
७	२०७४।७।१०	माडी	२०७४।७।२४	काठ (साल)	गोलिया २ थान			१	१		
८	२०७४।८।८	माडी	२०७४।८।१४	गिट्टी वालुवा	३ टेलर	टेक्टर	१ थान	३			
९	२०७४।८।१८	जगतपुर	२०७४।८।२९	काठ (सिसौ, सिमल)	गोलिया २१ थान	टेक्टर	१ थान	२			
१०	२०७४।८।५	सिस्वार	२०७४।९।४					२			
११	२०७४।८।२५	पटिहानी	२०७४।९।५	चरा (सुगा, मैना)	१८ थान			२			
१२	२०७४।९।२७	वनकट्टा	२०७४।१०।२					६			
१३	२०७४।१०।९	मनहरी	२०७४।१०।१५	वालुवा	१ टेलर	टेक्टर	१ थान	३			
१४	२०७४।११।२०	खैरहनी न.पा.	२०७४।११।२९	माछा	२५० ग्राम	साइकल	२ थान	२			
१५	२०७४।११।२३	तमासपुर	२०७४।१२।२	माछा	५ के.जी.	डुङ्गा	१ थान	२			
१६	२०७५।१।९	मनहरी	२०७५।१।२८	वदेलको वच्चा	१ गोटा			३	१०		
१७	२०७५।२।७	त्रिवे०ी	२०७५।२।२२	सालको काठ	गोलिया ३			२			
१८	२०७५।२।१४	मेघौली	२०७५।२।२५	माछा	५ के.जी.			८			

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद वोझ वाहकको		प्रतिवादी		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
१९	२०७५।२।६	त्रिवेणी	२०७५।२।२९	सालको काठ	गोलिया ३			३			
२०	२०७५।२।२५	खैरहनी न.पा.	२०७५।३।६	माछा	४५० ग्राम			४			
२१	२०७५।३।४	मेघौली	२०७५।३।१५	माछा	३ के.जी.	डुङ्गा		२			
२२	२०७५।३।१४	भारत	२०७५।३।२१	माछा	७ के.जी.			३			
२३	२०७५।३।११	खैरहनी न.पा.	२०७५।३।२२	माछा				४			

बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
१	२०७४।८।५	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा	२०७४।१०।९	साल	४४।२० घन फिट	टर्चलाइट हसिँया नाम्लो	१ थान ३ थान ३ थान	४ जना		बिचाराधीन	

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
२	२०७४।९।१८	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा	२०७४।११।०२	गाडीको ठक्करबाट चितुवाको मुत्यु भएको	चितुवा १ गोटा (मृत)			१ जना		बिचाराधीन	
३	२०७४।१०।५	अनुमति नलिई हातहतियार लिई निकञ्ज क्षेत्रमा प्रवेश गरेको	२०७४।१०।२६					१ जना		बिचाराधीन	

बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
१	२०७४/४/८	गुम्नाह ईलाका	२०७४/४/१५	दुम्सी	१	ट्रक	१	१		बिचाराधीन	
२	२०७४/४/५	जरही खोला	२०७४/४/१५	स्याल	१	बस	१	१		बिचाराधीन	
३	२०७४/४/७	देउती म.सा.व.	२०७४/४/१६	चित्तल	१			७		बिचाराधीन	
४	२०७४/३/२७	गुम्नाह ईलाका	२०७४/४/१७	चित्तल	१			३		बिचाराधीन	
५	२०७४/४/१४	चिसापानी	२०७४/४/३२	घोरलको सुकुटी	१५० ग्राम			१		बिचाराधीन	
६	२०७४/६/१०	गुम्नाहा ईलाका	२०७४/६/३०	चित्तल	१	बस	१	१		बिचाराधीन	
७	२०७४/६/१९	खल्ला गाँउ	२०७४/७/१	कछुवा	१			१		बिचाराधीन	
८	२०७४/७/१६	जोधिपूर	२०७४/८/१२	जरायोको सुकुटी	५४ के.जि.			३		बिचाराधीन	
९	२०७४/८/१४	औराही खोला	२०७४/८/२९	चित्तल	१	ट्रक	१	१		बिचाराधीन	
१०	२०७४/१०/१०	ढकेला म.सा.व.	२०७४/१०/२४	कालो गोहोरो	१			१		बिचाराधीन	
११	२०७४/११/६	थानफेना ईलाका	२०७४/११/२१	चित्तल	५	बस	१	२		बिचाराधीन	
१२	२०७४/११/९	गुम्नाहा ईलाका	२०७४/११/१३	चित्तल	१	जिप	१	१		बिचाराधीन	
१३	२०७४/१०/१९	रम्भापूर	२०७४/११/१३	बर्दैलको मासु	४ के.जी.			३		बिचाराधीन	
१४	२०७४/११/१५	लालमाटी ईलाका	२०७४/११/२५	चित्तल	१	ट्रक	१	१		बिचाराधीन	
१५	२०७४/११/१४	रम्भापूर	२०७४/११/३०	लंगुर	२	बस	१	१		बिचाराधीन	
१६	२०७४/१२/१५	रानीपूर ईलाका	२०७४/१२/२९	चित्तल	१	ट्रक	१	१		बिचाराधीन	

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
१७	२०७४/४/३०	ओम शान्ति म.सा.व.	२०७४/५/२०	सालको गोलिया	३ थान	साईकल	३ थान	८		बिचाराधीन	
१८	२०७४/६/१७	सैनवार	२०७४/७/१५	सालको चिरान	१४.५१ क्यू.फि.			३		बिचाराधीन	
१९	२०७४/७/१४	चिटकैया म.सा.व.	२०७४/७/३०	साल गोलिया	५ थान			५		बिचाराधीन	
२०	२०७४/७/१४	डुम्रेनी ईलाका	२०७४/८/७	साल गोलीया	९ थान			१		बिचाराधीन	
२१	२०७४/९/२०	सिमलकुना	२०७४/१०/२९	साल गोलिया	८ थान			३		बिचाराधीन	
२२	२०७४/१२/२७	परेवा ओडार ईलाका	२०७५/१/१३	चित्तल	१	बिँगर	१	१		बिचाराधीन	
२३	२०७४/१२/२८	कलबारी फाँटा	२०७५/१/३०	भरुवा बन्दुक	१ थान			३		बिचाराधीन	
२४	२०७५/१/५	वलाती गाँउ	२०७५/२/६	चित्तलको मासु	१५ के.जि.			७		बिचाराधीन	
२५	२०७४/२/६	परेवा ओडार ईलाका	२०७५/२/१७	लंगुर	१	ट्रक	१	१		बिचाराधीन	
२६	२०७५/२/१६	परेवा ओडार ईलाका	२०७४/२/२८	चित्तल	१	बस	१	१		बिचाराधीन	
२७	२०७५/३/३	गुम्नाहा ईलाका	२०७५/३/१०	चित्तल	१	कार	१	१		बिचाराधीन	
२८	२०७४/३/१७	औराही खोला ईलाका	२०७५/३/३२	चित्तल	१	जिप	१	१		बिचाराधीन	

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज

सि.न	बरामद मिति	बरामद स्थान	बरामद वन पैदाबार/वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
			जात	संख्या	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
१	२०७४/०१/१२	शुक्लाफाटा न.पा ०३ (मध्यवर्ती क्षेत्र)	साल गोलिया काटिरहेको	३.१० क्यु.फि	आरा टेप	१ थान १ थान	१	१	बिचाराधीन	
२	२०७४/०१/१३	भिमदत्त न.पा २ (मध्यवर्ती क्षेत्र)	साल	१०.३९			१	१	बिचाराधीन	
३	२०७४/०३/२५	नाकेडाडा - निकुञ्ज क्षेत्र)	२०७४/०४/०२	गोहोरो	१	-	२	-	फैसला भएको	
४	२०७४/०५/१५	खन्ना चौराहा - मध्यवर्ती क्षेत्र)	२०७४/०५/२१	मयुर	१	-	४	-	फैसला भएको	
५	२०७४/०७/२७	सलगौडी ताल -निकुञ्ज क्षेत्र)	२०७४/०७/२९	कछुवा माछा	१ कि.लो १ कि.लो	मोबाइल १ थान	३	-	फैसला भएको	
६	२०७४/०७/२०	महाकाली न.पा ०९, दोधारा - मध्यवर्ती क्षेत्र)	सिसौ	३३.८७ क्यु.फि			२	१	बिचाराधीन	
७	२०७४/०९/०४	भि.न.पा १३ पिपरैया - मध्यवर्ती क्षेत्र)	२०७४/०९/०७	चित्तलको मासु	२७ कि.लो		१		बिचाराधीन	

सि.न	बरामद मिति	बरामद स्थान	बरामद वन पैदाबार/वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
			जात	संख्या	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
८	२०७४/१२/०२	शुक्लाफाटा न.पा ०५,गर्जमुनी (मध्यवर्ती क्षेत्र)	साल	१६.५३ क्यु.फि			१	१	बिचाराधीन	
९	२०७४/१२/२०	महाकाली न.पा ०२, चादनी (मध्यवर्ती क्षेत्र)	सिसौ	१२.०४ क्यु.फि			१	१	बिचाराधीन	
१०	२०७५/०३/०२	भि.न.पा १९ बागफाटा(मध्यवर्ती क्षेत्र)	२०७५/०३/३२	मृत लगुना मृग १	करिब १२ कि.लो	भरुवा बन्दुक थान १	२		फैसला भएको	

मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
१	२०७४/२/२६	सोलुखुम्बु	२०७४/४/८	कस्तुरी मृगको खुर	थान १			४		जिल्ला अदालतमा बिचाराधीन	
२	२०७४/७/२७	भोटखोलागा.पा.१, किमाथाङ्का	२०७४/८/२०	हिमाली कालो भालुको पञ्जा	थान १			१		जिल्ला अदालतमा बिचाराधीन	
३		मकालु गा.पा. २, सेदुवा	२०७४/१०/१४	उत्तीस, चिलाउने, अल्लो				१७			कुम्भकर्ण मध्यवर्ती सा.व.फडानी

लामटाङ् राष्ट्रिय निकुञ्ज

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन पैदाबार/वन्यजन्तु/अखेटोपहारको		बरामद बोझ बा(हकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरारा		
१			२०७४/४/१८	हाब्रेको छाला	१ थान			१ जना		बिचारधीन	
२			२०७४/१२/१	स्यालको छाला	१ थान			२ जना		बिचाराधीन	
३			२०७५/३/६	यार्सागुम्बा	८१० ग्राम			३ जना		बिचाराधीन	

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज

सि.नं.	दर्ता मिति	मुद्दा	प्रतिवादी	मुद्दाको स्थिती	कैफियत
१	२०७४।०५।२५	विना अनुमति हातहतियार सहित निकुञ्ज प्रवेश गरी रतुवामृग र बँदेल मारेको ।	६ जना	फैसला भइसकेको ।	
२	२०७४।०३।१३	निकुञ्ज क्षेत्रभित्र विना अनुमति ढुङ्गा संकलन गरेको ।	१ जना	फैसला भइसकेको ।	
३	२०७४।०३।०६	मध्यवर्ती सामुदायिक वनमा ढुङ्गा खसाली रुख विरुवा नोक्सान गरेको ।	४ जना	बिचाराधीन	
४	२०७४।०२।३१	विना निस्सा वन्यजन्तु जरायोको सिङ (आखेटोपहार) घरमा राखेको ।	१ जना	फैसला भइसकेको ।	
५	२०७४।०३।१९	व्यपारिक प्रयोजनको लागि प्रतिवन्धित सालको गोलिया काठ नास हुने कसुर ।	१ जना	बिचाराधीन	
६	२०७४।८।५	निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र वनमा चुरोट खाई डढेलो लगाएको	२ जना	बिचाराधीन	
७	२०७४।१२।४	वन्यजन्तु पाहाको चोरी शिकार	४ जना	फसला भएको	
८	२०७४।०२।३१	निकुञ्ज क्षेत्रभित्र डढेलो लगाएको ।	१ जना	बिचाराधीन	

कोशी टप्पु वन्यजन्तु आरक्ष

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामत वन पैदावार/वन्यजन्तु/आखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरारा		
१	२०७४/३/६	मध्यवर्ती क्षेत्र		सिसौ जातका गोलिया	१४ थान	ट्याक्टर	१	२ जना		फैसला भएको	
२	२०७४/६/२३			बर्दैलको शिकार				२		फैसला भएको	
३	२०७४/७/६			भर्गेरा, कटेरो	२०० गोटा २०० गोटा	साईकल	३	७		फैसला भएको	
४	२०७५/२/७			बर्दैलको मासु	३५ के.जि.			२		बिचाराधीन	

अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामत वन पैदावार/वन्यजन्तु/आखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
१			२०७४/०४/०८	अवैध रुपमा निगालोको टुसा संकलन तथा निकासी				६		बिचाराधीन	
२			२०७४/०५/२	अवैध रुपमा वालुवा निकासी गरेको				१३		बिचाराधीन	
३				अवैध रुपमा निगालोको टुसा संकलन तथा निकासी				४		बिचाराधीन	
४			२०७४/०५/२	संरक्षण क्षेत्रमा विना अनुमति करेन्ट लगाएर माछा मारेको				२		बिचाराधीन	

सि.नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामत वन पैदावार/वन्यजन्तु/आखेटोपहारको		बरामद बोझ बाहकको		प्रतिवादी संख्या		मुद्दाको अवस्था	कैफियत
				जात	परिमाण	किसिम	संख्या	पक्राउ	फरार		
५			२०७४/०५/२	अवैध रुपमा निगालोको टुसा संकलन तथा निकासी				३		बिचाराधीन	
६			२०७४/०७/१६	अवैध रुपमा टुनीधुप ओसारपसार गरेको				२		बिचाराधीन	
७			२०७४/०४/०९	रतुवा मृगको चोरी शिकार गरी ओसार पसारगरेको				४		बिचाराधीन	
८			२०७४/०५/०९	संरक्षण क्षेत्रबाट अवैध रुपमा कटपिस ढुङ्गा ओसारपसार गरेको				२		बिचाराधीन	
९			२०७४/०९/२१	संरक्षण क्षेत्रबाट अवैध रुपमा कटपिस ढुङ्गा ओसारपसार गरेको				३		बिचाराधीन	
१०			२०७४/०८/१०	संरक्षण क्षेत्रमा घोरलको शिकार गरेको				४		बिचाराधीन	
११			२०७४/०८/१०	संरक्षण क्षेत्रबाट अवैध रुपमा कटपिस ढुङ्गा ओसारपसार गरेको				१		बिचाराधीन	
१२			२०७५/०१/३	चितुवाको शिकार गरेको				२		बिचाराधीन	
१३			२०७५/०३/२८	अवैध रुपमा माछा मारेको				२		बिचाराधीन	
१४			२०७५/०३/२८	अवैध रुपमा रतुवा मृगको सुकुटी ओसारपसार गरेको				१		बिचाराधीन	
१५			२०७५/०३/२८	अवैध रुपमा यार्सागुम्बा संकलन गरेको				२		बिचाराधीन	

अनुसूची-२५: राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागबाट जारी नागरिक बडापत्र

क्र.सं.	सेवाको विवरण	सेवा लिने सेवाग्राहीले पेश गर्नु पर्ने कागजातहरु	लाग्ने समय	जिम्मेवार पदाधिकारी	कोठा नं.	बुझाउनु पर्ने दस्तूर
१.	संरक्षित क्षेत्रभित्र नेपाली नागरिक/ संस्थाबाट नमुना संकलन नगरिकन गरिने अध्ययन/अनुसन्धानको अनुमति	क. अध्ययन / अनुसन्धानको प्रस्ताव ख. सिफारिस पत्र ग. सेवाग्राहीको लिखित निवेदन	३ दिनभित्र	इकोलोजिष्ट/सहायक इकोलोजिष्ट	२३, २४	निःशुल्क
२.	संरक्षित क्षेत्रभित्र नेपाली नागरिक/ संस्थाबाट नमुना संकलन गरेर गरिने अध्ययन/अनुसन्धानको अनुमति	क. अध्ययन / अनुसन्धानको प्रस्ताव ख. सिफारिस पत्र ग. सेवाग्राही /संस्थाको लिखित निवेदन	१० दिनभित्र	इकोलोजिष्ट/सहायक इकोलोजिष्ट	२३, २४	निःशुल्क

क्र.सं.	सेवाको विवरण	सेवा लिने सेवाग्राहीले पेश गर्नु पर्ने कागजातहरु	लाग्ने समय	जिम्मेवार पदाधिकारी	कोठा नं.	बुझाउनु पर्ने दस्तूर
३.	संरक्षित क्षेत्रभित्र विदेशी नागरिक/ संस्थाले नेपाली अनुसन्धानमूलक संस्थासँग आवद्ध भई गरिने अध्ययन/अनुसन्धान अनुमति	क. अध्ययन / अनुसन्धानको प्रस्ताव ख. सिफारिस पत्र ग. सेवाग्राहीको लिखित निवेदन घ. राहदानीको प्रतिलिपि ङ. आबद्ध संस्थाको सिफारिस पत्र र प्रमाण-पत्रको प्रतिलिपि	१५ दिनभित्र	इकोलोजिष्ट/सहायक इकोलोजिष्ट	२३, २४	निःशुल्क
४.	संरक्षित क्षेत्ररुको वार्षिक कार्यक्रम/मध्यवर्ती क्षेत्रको कार्यक्रमबारे जानकारी	क. मौखिक अनुरोध / सेवाग्राहीको लिखित निवेदन ख. सम्बन्धित कार्यलय/मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिको सिफारिस	२ दिनभित्र	योजना अधिकृत/सहायक योजना अधिकृत	२०, २२	निःशुल्क
५.	मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापनको जानकारी	मौखिक अनुरोध	२ दिनभित्र	व्यवस्थापन अधिकृत/सहायक व्यवस्थापन अधिकृत	१२, १३, १४	निःशुल्क

क्र.सं.	सेवाको विवरण	सेवा लिने सेवाग्राहीले पेश गर्नु पर्ने कागजातहरु	लाग्ने समय	जिम्मेवार पदाधिकारी	कोठा नं.	बुझाउनु पर्ने दस्तूर
६.	वन्यजन्तु शिकार अनुज्ञापत्र (नियमित शिकार)	सेवाग्राहीको लिखित निवेदन	७ दिनभित्र	व्यवस्थापन अधिकृत/सहायक व्यवस्थापन अधिकृत	१२, १३, १४	रा.नि.तथा व.सं.नियमावली २०३० को अनुसूची १ वमोजिमको दस्तूर ।
७.	नियमित शिकार आखेटोपहार अनुज्ञापत्र	सेवाग्राहीको लिखित निवेदन	३ देखि ७ दिनभित्र	व्यवस्थापन अधिकृत/सहायक व्यवस्थापन अधिकृत	१२, १३, १४	नेपाली नागरिक रु. १५००।- विदेशी नागरिक रु. १०,०००।-
८.	संरक्षित क्षेत्रभित्र सेवा सञ्चालन	क. सेवाग्राहीको लिखित निवेदन ख. सेवा सञ्चालन गर्ने प्रस्ताव	७ दिनभित्र कारवाही शुरु गर्ने	व्यवस्थापन अधिकृत/सहायक व्यवस्थापन अधिकृत	१२, १३, १४	ऐन नियममा व्यवस्था भए वमोजिम ।
९.	संरक्षित क्षेत्रभित्र भौतिक पूर्वाधारहरु निर्माण अनुमति/सहमति/प्रक्रिया	क. सेवाग्राहीको लिखित निवेदन ख. भौतिक पूर्वाधारको प्रस्ताव	७ दिनभित्र कारवाही शुरु गर्ने	व्यवस्थापन अधिकृत/सहायक व्यवस्थापन अधिकृत	१२, १३, १४	निःशुल्क

क्र.सं.	सेवाको विवरण	सेवा लिने सेवाग्राहीले पेश गर्नु पर्ने कागजातहरु	लाग्ने समय	जिम्मेवार पदाधिकारी	कोठा नं.	बुझाउनु पर्ने दस्तूर
१०.	मध्यवर्ती क्षेत्र/ संरक्षण क्षेत्रमा उद्योग दर्ता सहमति/अनुमति/प्रक्रिया	क. सेवाग्राहीको लिखित निवेदन ख. भौतिक पूर्वाधारको प्रस्ताव /सम्बन्धित निकायको सिफारिस	७ दिनभित्र कारवाही शुरु गर्ने	व्यवस्थापन अधिकृत/सहायक व्यवस्थापन अधिकृत	१२, १३, १४	निःशुल्क
११.	वन्यजन्तु चोरी शिकार नियन्त्रण सम्बन्धी जानकारी	मौखिक अनुरोध	२ दिनभित्र	अनुसन्धान अधिकृत/ सहायक अनुसन्धान अधिकृत	२१, ३५, ३३	निःशुल्क
१२.	संरक्षित क्षेत्रभित्र अवलोकन भ्रमणको अनुमति	१. सेवाग्राहीको लिखित निवेदन (लाग्ने समयको विवरणसहित) २.भ्रमणकर्ताहरुको नामावली	१ देखि ३ दिनभित्र	संरक्षण शिक्षा अधिकृत/सहायक संरक्षण शिक्षा अधिकृत	१५, १५/१, १६	ऐन नियममा व्यवस्था भए बमोजिम

क्र.सं.	सेवाको विवरण	सेवा लिने सेवाग्राहीले पेश गर्नु पर्ने कागजातहरु	लाग्ने समय	जिम्मेवार पदाधिकारी	कोठा नं.	बुझाउनु पर्ने दस्तूर
१३.	वृत्तचित्र छायाँङ्कन अनुमति पत्र	क.सेवाग्राहीको लिखित निवेदन ख. वृत्तचित्रको पटकथाको प्रतिलिपि ग. सूचना तथा संचार मन्त्रालयको सहमति पत्र घ. नियमानुसार छायाँङ्कन दस्तूर बुझाएको रसिद ङ. ड्रोनको प्रयोग गरी छायाँङ्कन	३ दिनभित्र	संरक्षण शिक्षा अधिकृत/सहायक संरक्षण शिक्षा अधिकृत	१५, १५/१, १६	नेपाली नागरिकलाई रु. १०,०००।- सार्कमुलुक नागरिकलाई रु.५०,०००।- अन्य विदेशी नागरिकलाई यू.एस.डलर १५००।- बराबरको नेपाली रुपैयाँ । छायाँङ्कन दस्तुरमा थप २५ प्रतिशत ।
१४.	जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने तथा सूचनामूलक सामग्री	सेवाग्राहीको लिखित निवेदन वा मौखिक अनुरोध	२ दिनभित्र	संरक्षण शिक्षा अधिकृत/सहायक संरक्षण शिक्षा अधिकृत	१५, १५/१, १६	निः शुल्क

क्र.सं.	सेवाको विवरण	सेवा लिने सेवाग्राहीले पेश गर्नु पर्ने कागजातहरु	लाग्ने समय	जिम्मेवार पदाधिकारी	कोठा नं.	बुझाउनु पर्ने दस्तूर
१५.	साहसिक पर्यटकीय गतिविधिको सहमति	क. साहसिक गतिविधिको प्रस्ताव ख. सेवाग्राहीको लिखित निवेदन	३ दिनभित्र कार्वाही शुरु गर्ने	संरक्षण शिक्षा अधिकृत/सहायक संरक्षण शिक्षा अधिकृत	१५, १५/१, १६	हिमाली तथा पहाडी संरक्षण क्षेत्रभित्र साहसिक पर्यटकीय सेवाहरु सञ्चालन गर्ने कार्यविधि २०६७ को अनुसूची १ बमोजिमको दस्तुर ।
१६.	पुस्तकालय सेवा	मौखिक अनुरोध /सेवाग्राहीको लिखित निवेदन	२ दिनभित्र	सहायक संरक्षण शिक्षा अधिकृत/पुस्तकालय सहायक	३९	निःशुल्क
१७.	विविध सूचना सम्बन्धी जानकारी	मौखिक अनुरोध /सेवाग्राहीको लिखित निवेदन	२ दिनभित्र	सूचना अधिकारी		सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, नियमानुसार दस्तूर ।

नोट : विस्तृत जानकारीका लागि यस विभागका प्रवक्ता उप-महानिर्देशक श्री गोपाल प्रकाश भट्टराई तथा सूचना अधिकारी, योजना अधिकृत श्री विष्णु प्रसाद श्रेष्ठलाई सम्पर्क गर्न सकिने छ ।

द्रष्टव्य : गुनासो सुन्ने अधिकारी महानिर्देशक वा तोकिएको उप-महानिर्देशक ।

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

बबरमहल, काठमाडौं